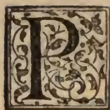
PETRI GYLLII
DE BOSPORO THRACIO
LIBRI III.

LVGDVNI,
APVD GVLIELMVM ROVILLIVM,
SVB SCVTO VENETO.
M. D. LXII.

Cum priuilegio Regis.

Extraict du priuilege du Roy.

PAR grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille Libraire de Lyon, d'imprimer, ou faire imprimer vne foys ou plusieurs, ce present liure intitulé, *Petrus Gyllius de Bosporo Thracio, en Latin & en Françoys.* Et fait defences depar ledict Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & personnes quelconques, de non imprimer, ne faire imprimer, vendre, ne distribuer, en ses païs, terres & seigneuries, ledit liure, si ce n'est par le consentement dudict Rouille. Et ce iusques au temps & terme de douze ans, à compter du iour & datte, que sera paracheué d'imprimer ledict liure, sur peine d'amende arbitraire, & de confiscation des liures qu'ilz auroyent imprimez Et afin qu'aucun ne puisse pretendre ignorance du present priuilege, ledict Seigneur veut & entend, que l'extraict d'iceluy estant mis au commencement desdictz liures, serue pour toute notification, sauf en demander copie audict Rouille (si bon leur semble) & ce à leur despens. Car tel est son plaisir, nonobstant oppositions & appellations quelconques, comme plus à plein est contenu & declaré par lesdictes lettres de priuilege, sur ce donnees à S. Germain en Laye, le vinthuictiéme iour de Decembre, mil cinq cens cinquante huict.

Par le Roy, Maistre Iean Nicot, maistre des Requestes de l'hostel, present.

Signé, Guillaudet.

ILLVSTRISSIMO, ET AMPLISSIMO DOMINO, D. CARDINALI Armaignacio, Patrono & Mœcenati suo

ANTONIVS GYLLIVS S. P.

ETERIBVS non solùm is fuit mos, Card. ampliss. eis, qui insignem ob caussam perpetuitatem meruissent, statuas erigere, sed summi etiam ipsi viri sui corporis simulachra in publico collocata, conspici voluerunt, nominis gloriæ ita consulentes. Quod etsi ambitionis speciem aliquam habere videretur, non vsqueadeo tamen fugiendum, sed vt virtutis monumenta quæque præclara cēseo: ita illud multo perenniùs, quo ingeniorum quàm corporum effigies relinquuntur. Siquidem statuæ & imagines vel vi conuulsæ decidunt, aut vetustatis situ decoloratæ vanescunt: volumina verò (quæ spirantia sunt hominum simulachra) nullo modo conuelli, aut senio possunt obliterari: imo sanctiora & durabiliora fiunt ipsa vetustate. Quæ cùm animo perpenderem, danda mihi fuit opera, vt Gyllij clientis tui, & patrui mei nomen cum tuo sempiternæ memoriæ traderetur, qua te optimo iure dignū censemus, in quo & vitæ religio & doctrina enitet: quibus haud dubiè vita cōstat, quòd ex mortalium commercio, eas si sustuleris, omnia

futura sint incondita, nec minus obscura, quàm si Solem & Lunam demas. Pythagoram nanque ferũt, inter alia sua documenta admonitos voluisse discipulos, in primis, vt Deũ religione colerẽt: animum verò disciplinis. Quorum dogmatum, vt tu cultor es, quantum pietas patitur, obseruantißimus, ita Christianæ persuasionis scriptorum aßiduus lector, & imitator, vt nulli clarißimorum videaris secundus: nec minus eruditione, quàm Cardinalatu memorãdus. Verùm hoc vnum scio, apicem & primatum hunc, non opes, non nobilitatẽ (quæ vel sola te commẽdare poterat) tribuisse tibi, sed religionem illam doctrinæ coniunctam: quibus sic te adornatum videmus tanquam alexipharmaco quodam. Hinc factum est, vt te consilio pollente in legationibus obeundis & Franciscus & Henricus Reges vsi sint: maximas enim res apud summos Pontifices, & vbi visum est, tuo consilio, autoritate, prudentia, gloriosè confecêre: neque ab his solùm in sapientũ numero habitus es, verùm & à summis pontificibus Romanis, & illustrißimis principibus. Hac ratione tanto apice & meritißimo, cohonestatus es: quo sane antè dignus eras, quàm acciperes. Quippe viris præcellentibus hoc inest, non vt tam studeant aliquid suscipere, quàm mereri. Tam præclaris animi dotibus illud accedit, quòd literatos diligis, ac foues: illorum beneuolẽtiam expetis, muneribus cõcilias. Etenim qui tuus in omnes studiosos semper fuit propensißimus animus, hũc eundem in Gyllium multis ab annis perspectum habui, maximè cùm illo vita functo, te verò legationem regiam obeunte apud summum põtificem Paulum quartũ, illius lucubrationes vnà cum ipso deperditas nolueris, quas in tui vnius gratiam Romæ cõscribebat, suorum vt errorum prope Vlyxeorũ, tibi rationem aliquando redderet, fata nisi in contrarium ei obstitissent. Quin & ex tua singulari

huma

humanitate, beneuolentia haud insueta, te in Galliā redeunte post expletum munus, inter cætera id tibi curæ fuit, vt illinc eius conscriptiones, vel fragmenta potius asportarētur, ne quis eos labores tuo nomine dignos sibi vendicaret. Igitur quod ad Gyllium spectat, si quid vtilitatis hinc percepturi sunt studiosi, tibi acceptum ferent, vt qui tanti semper feceris bonas literas, ab alijs pauci æstimatas. Itaque cùm tu nec clientis industria, nec ille tanti mæcenatis liberalitate vnquam abusus sit, sed eodem animi consilio vterque publicæ & cōmuni omnium vtilitati prospiceret, tu quidem ex animi generósitate virtuti, ille ingenio seruire desiderauit. Ita rem habere satis in hūc vsque diem id ostendit, cùm doctrinam doctósque vacuus à negotijs regijs, adiungis tibi, atque concilias. Hinc est, quòd longè maior laus sit tibi tribuenda, quàm cæteris principibus (absit verbo inuidia) in cuius cubiculū permulti libri ingreßi sunt, qui veri & virtutis viam tradidêre. Quæ omnia cum mihi, beneficia experto, constarent, ne ab aliorum nostri temporis instituto recedere viderer, qui cùm sua scripta in lucem proferunt, vel ab alijs exarata, haud sine inscriptionis tutela & patrocinio ea in vulgus emittūt, præclarum hunc morem mihi retinendum putaui, vt auspicijs, ductúque tuo fœlicißimo tandem exirent ea, quæ Gyllius conscripsit de Bosporo Thracio, & de Constantinopoli, longè melius ab ipso tot annos lustratis, quàm sint à cæteris, qui hoc idem tentarunt suis libellis. Fecit denique tua benignitas, ea fide & conditione in manus nostras hæc peruenirent, vt vnà cum Aeliano de Animalium historia, & libello Demetrij Constantinopolitani, de curatione accipitrum, ab ipso è Græco in Latinum factis, prælo subijcerentur. Qua in re æquißima ipse mihi deesse nolui, deligēs tuam celsitudinem, cuius fidei & patrocinio hæc opera com-

† 3

mitterem: neutiquam aberrans à proposito patrui vita functi, qui studia sua in tua fide, tanquam in sinu tuto, suauißimè conquiescere cupiebat, quorum etiam illi semper autor fueris. Porrò autem qualecunque munus literatorium istud fuerit, Cardinalis illustrißime, & amplißime, (erit enim meæ in te obseruantiæ pignus, & grati mei erga te animi argumentum) sic æquo animo amplectaris, quo huius generis solitus es. Quòd si tuæ amplitudini placere iudicauero: fiet, vt in his, quæ à te desiderari intelligam, voluntati tuæ à me pro viribus satisfiat.

Bene vale.

AD P. GYLLIVM.

Appellant Itali vulgò sua lilia Gylli,
Nec malè se nomen sic posuisse ferunt.
Gyllius inde tibi est aptum cognomen: vt in quo
Dogmata sub niueis moribus eniteant.

IND

INDEX CAPITVM HVIVS TRACTATVS DE BOSPORO THRACIO.

LIBRI PRIMI.

LIBRI SECVNDI.

De sa

LIBRI TERTII.

PET

PETRI GYLLII

DE BOSPORO THRACIO,

LIBER PRIMVS.

VM NOVAM Romam Conſtantinopolitanam ſim deſcripturus, mihi priùs deſcribendus videtur Boſporus princeps creator Byzantij melior & præſtantior, quàm Byzas huius vrbis conditor: quanuis hic optimus & Deo ſimillimus fuiſſe traditur, quo vrbs iam tot ſecula carere potuit, & ſitus loci alium conditorem inueniſſet, vt poſtea deſerta inuenit Pauſaniam, deinde funditus euerſa Conſtantinum: at Boſporo ne punctum quidem temporis carere poteſt, ſupra quem Conſtantinopolis ſita eſt. in cuius obſcuritate illuſtranda, ſi longior ero, id attribuendum erit obſcuræ caligini tot ſeculorum, quæ Boſporum Thracium cimmerico longè obſcuriorem effecerunt, & magis clauſum, quàm eſſet ante Iaſonis tranſitum, tenuerunt, vt huius non modò caput ex tanta caligine extaret, hoc eſt cyaneæ petræ, ſed ne eiuſdem quidem plus centū loca antiqua olim memoriæ prodita ab antiquis ſcriptoribus, quæ latuerunt in tenebris abhinc ferè ruinis Seueri, quorum caligo diſcuti non poteſt, niſi Phineo cæco, qui nobis ve-

lut Iaſoni tranſitum Boſpori demonſtret, oculos reſtituero, id eſt, Dionyſio Byzantio antiquiſſimo Boſporici anapli ſcriptori, iam tot annos in cæcis tenebris iacenti lumen attulero, qui licet hominũ in magna luce verſaretur, tamen craſſa adeò caligine circunfuſus eſt, vt non videretur, niſi quis ſimili ſtudio, quo vti conatus ſum, eius caliginẽ diſcuteret. Ita enim eius nomina antiqua ignorata ſunt, vt nulla iamdudum nota ſint, quæ illuſtrare ob huius freti excellentiam conabor, quod præſtat omnibus fretis. Gaditanũ quidem ſtringit duos orbes, ſed incipientes, ſed vinculo lato ſexaginta ſtadia: at Boſporus duos medios orbes nodo aſtringit non latiori quatuor ſtadiis: adde, quòd Boſporus eſt commodior, hic enim vtroque orbe accolarum multis commerciis coniunctorum frequentatus, portæ habet diſpoſitionem ob communionem mutuam, aliquando ponte iunctus ab his, qui pedibus ex vna continente in alteram tranſire mallent. At Gaditani freti rarus eſt vſus ob inuſitatam Libycorum communionem cum Europeis, & ob longinquam externi maris nauigationem. Thucydides laudat Siciliam, quòd freto viginti ſtadiorum diſiungitur à continenti, ſed id duntaxat inſulam iungit Italiæ, infame non modò ſcopulis monſtroſis & voraginibus, verùm etiam beluis, quibus Boſporus caret, chalcidicum fretum mirabile: ſed ob ſui euripi inconſtantiam ponte quidem iungentis inſulam continenti, at non longiori ſpatio octoginta paſſibus, quibus patet in longitudinem, in latitudinem circiter quadraginta, qui hominum manu obrui poteſt: reliquum chalcidici euripi Euboïcũ

fretum longũ & difficile, non enim alia infestior classi statio est. Nam & venti ab vtriusq; terræ præaltis montibus subiti atque procellosi fretum hoc torquẽt: Bosporus autem semper portuosus, & nauigabilis. Prætereo isthmum Corinthiacum, qui vt fretum admisisset, duos tamen sinus breues coniungeret, qui non magna nauigationis circuitione iungi possunt: at Bosporus coniungit duo maria, quæ nulla nauigationis circuitione iungi possunt: nisi Bosporo, quem sapienter Euripides clauem nominat ponti, rectè physicam rationem secuti Poëtæ finxerunt, Bosporum minimè peruium, eundémque transire, sine Phineo rege Bospori, Iasonem non potuisse, significantes pontum inuito rege Bospori adiri non posse. Rectè Hesiodus ait Phineũ excæcatum fuisse, quòd nauigationem cyanearum & ponti, Phrixo indicauisset. Omitto Bosporum Cimmerium triginta stadia latum & vadosum. qui etsi valde profundus esset, tamen hostes non arceret, sed auxiliaretur hostibus. Conglaciatus enim, pontis vicem præstat, cuius campi minus mansueti, quàm illius montes. Prætereo Hellespontum longè latiorem, & sinu Byzantiaco carentem, de quo rectè Constantinus iudicauit: cùm post habito Hellesponto Constantinopolim in Sigęo promontorio inchoatam eminenti in fauces Hellesponti transtulit ad Bosporum: prætermitto reliquos triplicis orbis limites, pontum Euxinum mare internum, Tanaim, Nilum, quorum nullus contra hostes tam tutus, quàm Bosporus. Illa enim maria latissimè patent. Tanais gelu concretus pons est barbarorum. Nilus longissimus vno loco, custoditus infinitis

locis transiri potest: Bosporus vna claue duos orbes, duo maria aperit, & claudit. Pisciũ copia excellit Massilia, Tarentum, Venetia, sed omnia superat Bosporus: quò velut per portam duplicis maris pisces transire solent. Autumno & verè tam certa lege naturæ, quàm solent grues bis quotannis internum mare peruolare, tantáque multitudine, vt primo cuique magnum piscium numerum capere & ferire liceat: neque modò ab vsu piscandi instructi, sed etiam totius piscationis rudes, atque adeò pueri, & fœminæ capere possint domi desidentes ex fenestra calathis demissis, hamísque ab esca nudis etiam imperiti piscandi, pelamides capiant tot & tantas, vt toti Græciæ sufficiant, aliísque nationibus. Et ne numerem infinita genera piscium, tot gregalis generis capiunt, vt vno reti permulta nauigia impleat, ostrearum bonitate excellentium tantam multitudinem, cùm aliis temporibus largitur Bosporus, tum maximam tẽporibus, quibus perlongis Greci vesci nõ solẽt piscibus sanguinis participibus, vt quotidie videas fora multa redundare ostrearum aceruis, hamiarum ignotorum pisciũ Romæ & Venetiis. Suauissimi cibi crebros greges videre licet in Bosporo, eorũdẽ quoque pugnas cum delfinis tales spectare, quales traduntur à scriptoribus. Quòd si Bosporani non tantopere terrenis carnibus abundarent, si piscibus delectarentur, vt Veneti, si liberè piscari possent, ac non pro tributo mediam piscationis partem dare cogerentur, & reseruare non haberent necesse regi omneis pelamides ex ponto descendentes, profectò omnia fora Byzantina piscium multitudine implerentur. Græci ex antiquo

tiquo quodam prouerbio extollunt Hellespontiorum piscium copiam. Sic enim inquiunt, cùm quis temere ea, quæ abundant, aliunde affert vt rara, dicere solebant, noctuam Athenas, aut buxum in Cytorũ, aut pisces in Hellespontum, quo multo præstantior Bosporus, per quem primò pisces, pastionibus ponti pingues facti descendunt: deinde ex his, qui Bosporanorum piscatorum insidias effugerunt, latiorem transeunt Hellespontum. Quid quòd sua dulcedine superat cætera maria, & suæ dulcedinis fœcunditate contendit cum mirabilibus fluuiis, inter quos excellit Nilus Aegypto quidem fœcũditatem dans, sed non tam suis natiuis aquis, quàm cœli & terræ siticulosæ natura, id quod deprehenditur ex riuulis fontium Arabiæ, Africæ, Mediæ, Babyloniæ: hi enim sicut Nilus vicina loca, quæ alluere possunt, fertilia efficiunt. Vnde Byzantiis agris Libyæ tam eximia fertilitas, vt terra agricolis fœnus reddat cum centesima fruge? nisi ex vicinis mediocribus fluuiis saxorum mole primùm retentis, deinde per fossas diuisis? Quot in Gallia delitescũt flumina, quæ si per arenas mediam ferè occupantes partem orbis transirent, non mediocrem arenis fœcunditatem darent? Bosporus sua dulcedine piscium multitudinem Niliacis arenis numerosiorem alit, non modò à se procreatorum, sed etiam ab vtroque mari, tum mellis & ceræ, frumenti & vini, cæterarúmque rerum copiam largitur non modò Bosporanis: sed etiam infinitis nationibus longinquis, atq; adeò ipsi Nilo Aegyptóque permulta impertitur. Iure igitur Bosporus vulgò dicitur, Autumno aureus, Vere argẽteus, rectius

appellandus Chryſorrhoas, quàm quiſquã alius, etiam ſi eſſet Chryſorrhoas Damaſcenus. Hic enim vnius Damaſci agros irrigat duntaxat, præterea nihil fert, innauigabilis. Iam quiſpiam cœlum Boſpori damnabit, vt caliginoſum, Apolloniúmque afferet, cùm ſcribit Argonautas ex alta ſpecula inſulæ Cyzici proſpexiſſe ἠερόεν στόμα Βοσπόρου δίου ἀερῶδες ἤδη ὁμιχλῶδες. Id enim non ex Boſporici cœli natura, ſed ex longo interuallo accidit, quo amplius octoginta millia paſſuum à Cyzico abeſt Boſporus. Loca enim longinqua, & ſi cœli natura lucida ſint, tamen ex longinquo interuallo proſpecta obſcura videntur. Erit alius, qui non probabit Boſpori oras, vt aſperas & planè thracicas: at hæ miti amœnitate certant non ſolùm cum omnis maris littoribus, ſed etiam cum ripis nobiliſſimorum fluminum. Nilus quidem ſuam amœnitatem ex vna ripa oſtentat, ex altera deformat, patefaciens exuſtos, & latiſſimè retorridos campos. Vidi Penei ripas, quas amœnas efficiunt illa nobilia Tempe Theſſalica in nemoroſa conualle inter Oſſam & Olympum ſita, per quæ media Peneus viridis labitur, amœna, vt dicuntur, ſed anguſta: & breuia vndique, montibus in altitudinem immenſam elatis coarctata, vt terror adſit prætereuntibus, qui augetur, ſi Liuio credimus, ſtrepitu Penei agreſte quiddam reſonãtis. Vidi item ripas amœnas aliquot fluminum Mediæ, hæ enim ſunt illa decantata Tempe medica, virore quidem plantarum manu ſatarum læta, ſed vndique montibus aſperis arenaceis, qui natiuis arboribus carent, circundata: veruntamen nulla amœniora ſpectaui valle, per quam defluit Boſporus vtrinq; cinctus

ctus collibus molliter aſſurgentibus, vallibus leniter pronis vtriſque partim nemoroſis, partim vitiferis & frugiferis, partim amœnitate viretorum, floribus, herbis, arboribus etiam fructuoſis enitentium, inter quæ excellunt horti Regij: quos ſingulos quid aliud eſſe dicam, quàm Theſſalica illa Tempe amœniſsima, ſed longè amœniora, niſi ea Lapithæ Centauri velut dracones Heſperidum hortos cuſtodirent, procúlque ſpectatores arcerent. Sileo riuos perennes & perlucidos circiter triginta hinc atque illinc delabentes in Boſporum, prætereo fontes gelidos. Quid vnum iam commemorem Nymphæum Chalcedoniorũ ſitum iuxta Boſporum à permultis antiquis commemoratũ, cùm valles Boſpori pluſquã quinquaginta nihil aliud ſint, quàm Nymphęa virore nemorum & pratorum, topiario & coronario naturæ opere ſpectabilia. Ora autem maritima collucet plus triginta ſinibus portuoſis ad marginem vſque profundis, inter quos excellit ſinus Chryſoceras, hoc eſt Cornucopiæ. ſiquidem aurum omnium rerum copiam largitur. Collucebat olim ab initio Boſpori ad finem ædificiis continuis, quæ longis bellis euerſa iterum excitantur, vt ab initio ſinus ceratini iam littus ad promontorium Eſtias, littus patens in longitudinem circiter decem miliarium exædificatum ſit ferè continuis ædificiis, non modò in ſicco, ſed etiam media ex parte in mari ſubſtructis non modò ad hominum habitationem, ſed etiam ad ſtationem ſcapharum, atque excipulas piſcium: quæ omnia patitur mitis Boſporus. Non enim fremebundo æſtu efferueſcit in ædificiorum fundamenta, ſicut cæ-

tera freta, quæ littoribus fracta, ſpumarum feruorem in ædium pauimenta furioſè iactant, & fremitu terribili murmurantis maris littora plangentia maritimas vrbes vexant, ſed lenis vrbem & ſuburbana alluit, neque ſeſe effert extra littus, quanuis humile & planum. Itaque Iaſonem duodecim diis apud Boſporum ſacrificaſſe, templúmque condidiſſe arbitror, iudicãtem non modò hominum, ſed etiam omnium deorum domicilium eſſe Boſporum. Apollo quidem ſex templa habuit iuxta Boſporum antiquiſſimum in vrbe Chalcedone, nullis oraculis cedens, duo Byzantij, vnum in Xerolopho, cum tripode antiquiſſimo, alterum cum luco laurorum iuxta finem ſinus cornu, quartum, iuxta eundem ſinum, quintum in promontorio nuncupato Metopo, ſextum in ſuburbano vico appellato Daphne à profundo luco laurorum Apollini conſecrato, qui in Olympia, vt Mercurium curſu ſecum certantem præuerterit, ita periclitaretur certans in medio Boſporo cum Mercurio, qui ſemper præfuit promontorio Hermæo, obſidente maximas Boſpori anguſtias, cuius radices cùm ſuſtinerent Darij pontem, eiúſque ſedem in ſaxo exciſam, oſtenderunt Mercurij ingénio Darium Aſiam Europæ quaſi compedibus alligaſſe. Iuſtiùs apud Boſporum perenni certamine Iuno, Venus, Pallas contendunt: quàm vbi ſemel contendiſſe dicuntur. Dulcis Venus mare (vnde nata eſt) dulce oſtentat excellere. Iuno colles vberes profert, & promontorium Boſporium, in quo fuit ædes Iunonis acrçæ. Pallas arces Byzantias proponit non iudici Paridi iuueni paſtori, ſed Ioui antiquiſſimo imperatori, & Neptuno, præſid

præſidentibus Boſporo, cuius portas Neptunus ſeruare traditur, & claues ponti cuſtodire, adiutore filio Byzante fabro clauis ponticæ, hoc eſt arcis Byzantiæ conditore, in qua antiquum Neptuni templum fuiſſe ſcribit Dionyſius. Iupiter Vrius, imperatórque quandiu multúmque Boſpori anguſtias tutatus ſit, declarat fanum Iouis Vrij, in hunc diem nomen retinens: declarat eiuſdem ſtatua in Boſporo ſita, quæ, cùm tam multa bella ex ponto emerſerint, ſeruata eſt, cùm interim ſua ſigna Iupiter pateretur ex Macedonia, ex Græcia auferri. Cùm Lucullus ex ponto auferret coloſſũ Apollinem, tamen illam, etſi in toto orbe pulcherrimè facta haberetur, attingere non auſus eſt: nec arce prius ceſſit, quàm Chriſtus ei ſucceſſit verus Iupiter Vrius, & Imperator: adeò ille Boſporũ amore proſequutus eſt, quem nonnihil augere potuit, id quod ſempiterna nominis memoria Boſporus teſtatur ſe tranſuexiſſe Io, quam Iupiter amauit, Boſporíq; accola Semyſtra educauit Ceroeſſam Iouis & Ious filiam matrem Byzantis, qui condidit Byzantium. Acriùs igitur & commodiùs in Boſporo, quàm in Olympia de Orbis imperio Iupiter cum Saturno colluctari potuiſſet, nec modò deorum hominúmque pater, ſed etiam mater deorum Boſporum accoluit, ſuíſque ædibus arcem oppoſitam arci Iouis Vrij illuſtrauit: neque modò dij deæque inter ſe, ſed etiam ſecum de pulchritudine Boſpori certant, in quo mari Venus dulcior, quàm in dulciore põti, cuius aqua potui pecorum vtilior, quàm dulcium fluminum. Itaque accolentes pontum omnia pecora ad mare ducunt, vt ex eo bibant, vbi Venus placidior,

quàm in placido Boſporo, vbi Veneris placidæ ara in ſinu auricornu nuncupato, eiuſdémque templum in ſuburbano proximo Chalcedoniæ: & in portu Lyciorum, vbi etſi Boſporus frigidus, tamen Venus frigere non poteſt compreſſa collibus Bacchi & Cereris feracibus. Iuno circa Boſporum duplex & gemina, nempe vtraque continens certat non ſolùm de ſimilitudine, ſed etiam de paritate collium, vallium, fontium, frugum, fructuum: vbi Pallas vrbium, arcium tutrix, arcem architectari potuiſſet commodiorem ad retinendum vtrunque orbem, quàm in Boſporo, vbi Pallas Boſpori primas ſibi partes deberi contendat, quàm in arce Byzantij, quò primùm egreſſi Coloniæ deductores Mineruam coluerunt, arámque Mineruæ ecbaſiæ ibi erexerunt, & Pallade adiutrice ſtatim pugnarunt tanquam pro terra patria, nempe Byzantio, quod lumen eſt clariſſimum Boſpori. Habuit item alterã aram ſupra Boſporum, quam Megarenſes coloniæ deductores Palladis diſſipatoriæ appellarunt ab hoſtibus Barbaris diſſipandis. Diana item, & Ceres, & Bacchus con tendunt ornare Boſporũ. Ecquodnam aliud tam breue ſpatium ſex templa habuit illuſtria Dianæ, quàm Boſporus? in cuius exordio fuit Dianæ fanum adeò celebre, vt idem fanum ab aliquibus dicatur Dianæ, ab aliis Iouis. Nuſquam Diana ſua retia marina tendit felicius, quàm in Boſporo, in quo medio fuit ædes Dianæ dictynæ. Finis Boſpori habuit templũ Dianæ Orthoſiæ, & ædem Perſephone in promontorio Boſporio: itémque in oppoſito littore delubrum Dianæ Luciferæ, atque in Boſpori portu Lyciorum nuncupato

templ

templum Dianæ phoſphori. Sed quid tam multa de diis? cùm poſſem Boſporum ſuis variis & propriis laudibus efferre, niſi hæc pauca præloqui voluiſſem, non tam vt laudem Boſporum ex iudicio Deorum, quàm vt Boſpori nomina antiqua ſummatim informē vſurpata atque appellata ab aris, templis, cæteríſque Deorum monumentis. Itaque Boſporum deorum domicilium appellaui, quòd in eo omnium maiorū deorum aræ, ædéſque multæ & celeberrimæ fuerunt. Iure igitur nonnulli Boſporum, ſacrum oſtium appellarunt: iure Iaſon duodecim diis fanum conſecrauit propterea, vt mihi videtur, quòd omnes dij ad eum ornandum contendiſſe videntur cōtra Soſtratum, qui Boſporum aſſerit Neptuni opus eſſe: mihi potius ab orbe condito ipſum patefeciſſe videtur architectus ille ſummus, qui elementa creauit & diſtinxit, quomodo Neptuni fortuita vi Euxinus pontus tam ſcitè Boſporū aperire potuiſſet? in quo nihil fortuitum videtur, ſed ſumma ratione factum, vt vix vlla humana mens maiore artificio excogitare poſſet commodiorem ad nauigandum: aut ſi quis tentaret Boſpori os aliter fingere, ille eſſet, qui in alia corporis parte os hominis, quàm eſt, commodius eſſe debuiſſe, fruſtra probare niteretur. Primùm ſuum introitum inter cyaneas largum viginti ſtadia, montibus cinctum velut brachia diſtendit in complexum introeuntium, deinde ſenſim per longitudinem duorum miliarium vſque ad promontorium Myrleanum coarctatur in anguſtias miliarias, pòſt in longitudinem quinque miliariorum: quoniam rectus procedit, multos ſinus portuoſos efficit, atq; ad finem

vſque magnis anfractibus, & crebris ſinibus pergit flexuoſus vſque ad mœnia Byzantij, cuius mucrone velut roſtro ſcinditur in duas partes, quarum rapidior & maior in Propontidem progreditur paulatim, oris recedentibus, vſque dum inter Chalcedonem & Byzantium dilatatur in quatuordecim ſtadia, ſimiliter pari introitu aſcendentes excipiens in pontum, vt excipit deſcendentes ex ponto. Altera pars ſinum efficit, cornu nuncupatum. ſed quid plura de Boſporo? ſine quo Byzantium nunquam extitiſſet, aut vulgaris vrbs remanſiſſet, cuius conditor & genius Agathodęmon Boſporus iure dici poteſt & debet, ſine quo non modò viuere cum dignitate, ſed ne naſci quidem potuiſſet. Et ne habeam inculcare, quæ poſtea dicam de Byzantio, id ferè omne Boſporo acceptum referre oportet, quod laudis tribui poteſt Byzantio.

De *origine* B*oſpori, & de eius multis nominibus.*

CAPVT I.

OSPORI Thracici origo eſt pontus Euxinus. ſupra pontum eſt Mæotis, quam matrem & nutricem ponti diuulgauit hominum ſermo, iam ab vſque antiqua memoria traditus, Mæotidis finis Tanais, limes Europæ & Aſiæ Mæotidem Cimmerico freto excipit pontus, auctus Mæotide, & multis magníſq; fluminibus per Thracium Euripum exit in Propontidem. Et vt magni lacus fluuium aliquem emittere ſolent, ita pontus emittit in mare Aegæum velut flumen maximum, in principio anguſtum, in medio amplum, in fine ſtrictum. Finis appellatur Helleſpontus, medium verò lacus ſimilitu

militudinem gerens Propontis, principium Bosporus. Hunc multis nominibus scriptores appellant: Græci quidam αὐλῶνα. Pomp. Mela, canalem, alij Euripum Thracium. Herodotus modò ponti os appellat, modò αὐχένα. Laurentius vertit collum, poterat purè & Latinè reddere fauces pontici maris: Græci nostræ ætatis λαιμὸν nominant. Turci eodem sensu Bogazin: fauces, inquit Liuius, στενὰ vocant Græci, Bosporum quidam recentes scriptores stenon nuncupant. Pomp. Mela etsi interdum totum fretum nominat fauces, tamen partem vltimam Bospori positam inter Chalcedonem & Byzantium propriè appellat fauces, reliquam oris partem vocat os. In Bospori, inquit, faucibus oppidum in ore Templum est. Oppidi nomen Chalcedon, Templi numen Iupiter, vbi distinguit fauces ab ore, ídq; aptè: siue existimat pontum, vt omnes existimant, exire in Aegæum velut per meatus cuiuspiam animalis, nempe primò per Bosporum, quasi per os & fauces subire in aluum, hoc est in Propontidem: deinde per Hellespontum, tanquam per vesicæ fauces delabi in Aegęũ: siue putat mare Aegæum exire in pontum, id quod putare videtur, sed falsò, vt paulò infrà ostendam. Tum enim, reuera, Aegæum à Propontide velut ab aluo eiiceretur in pontum per fauces & os Bospori. Non igitur minus rectè Threicias fauces Bosporũ appellabimus, quàm Lucanus Hellespontum appellauit. Cicero Bosporum nunc introitum ponti, nunc os, atq; angustias dicit. Similiter Aristides Bosporum appellat εἰσβολὰς τοῦ πόντου. rectius Philostratus ἐκβολὰς τοῦ πόντου. Cùm Bosporus sit ponti exitus potiùs, quàm introitus Pomp. Mela an-

gustias introitúmque maris venientis, nos fretum: Græci πορθμὸν appellant. Procopius restrictius hunc præfinire videtur in libro inscripto περὶ τῶν ἀνεκδότων, quem scripsit contra Iustinianum, contráque eius vxorem Theodoram. Byzantium, inquit, vtrinque fretum habet, vnum in Hellesponto circa Sestum & Abydum, alterum in ponti Euxini ore, vbi fanum nominatur: in Hellesponti freto tributum quidem minimè exigebatur. Præfectus verò à Rege missus in Abydo sedebat perscrutans, si qua nauis ferens arma sine Regis permissu iret Bysantiū, aut si quis Byzantio soluisset, qui non ferret literas & signa hominum, quibus hæc cura mandata esset. Non enim fas quenquam ex vrbe Byzantio enauigare sine dimissione virorum operam dantium magistratui appellato magistro non dimissorum. Similiter si quis ad Barbaros mearet, apud fanū Iouis præsidebat, qui perscrutaretur, si qua ex Romæorum ditione ferret, quæ ad hostes efferre non liceret: nihil tamen huic præfecto exigere licebat ab his, qui illac nauigarent. At ex eo tempore, quo Iustinianus accepit imperium in vtroque freto, constituit tributum publicum, & stipēdio quidem vtrique freto præfectos afficiebat. Verùm edicebat, vt omni vi quàm plurimas pecunias inde auferrent. Prætereo cætera, quæ Procopius colligit contra acerbam exactionem à Iustiniano vtrique freto constitutam, hoc vnum duntaxat ex his percipe, Procopium Bospori & Hellesponti summas angustias strictè nominare fretum, vt Titus Liuius fretum Chalcidici Euripi vocat summas angustias canalis Eubœā diuidentis à Bœtia: certis & propriis etiam aliis vocabulis

bulis Boſporum ſcriptores nominant. Ptolemæus os occiduum ponti. Apollonius Argonauticorum poëta σκολιὸς πόρος ξεινόπου appellat. Arrianus fretum Myſium à Myſiis populis, cùm id Myſij accolerẽt: deinde Thracium à Thracibus accolis. Potuit etiam appellari Bithynicum, & Mygdonium, & Bebrycium, cùm Bithynia, quæ claudit Boſpori latus dextrum, Aſiaticúmq;. Fuerit etiam appellata Mygdonia & Bebrycia. Herodotus nominat Boſporum Chalcedoniæ. Strabo os Byzantiacum. Ioannes Tzetzes appellat Boſporum Damaliten ſua ætate nuncupatum, vulgò Proſphorium. Ariſtides ianuam ponti vocat, imitatus Pindarum, qui fretum Gaditanum portas dicit Gaditanas. Ora enim ſimilia portis habentur: inde fluminum exitus oſtia dicuntur. Plinius fretum Gaditanum appellat limen interni maris. Euripides clauem Ponti nuncupat Boſporum. Vnde autem vocetur Boſporus, etſi omnibus clarum, à bouis meatu: tamen dubium controuerſúmque inter vetuſtiſsimos ſcriptores eſt, quænam bos illa fuerit, & quà tranſierit, quod non tantopere quærendum putarẽ, niſi hoc perſpicuo facto, planè intelligere non poſſumus, vbi locus appellatus Bos ſiue Damalis, vbi Chryſopolis. Poëtæ tradunt Inachi filiam mutatam in bouis ſpeciem, ira Iunonis fretum hoc tranſiſſe, ex eóque Boſporum appellatum fuiſſe. Polybius addit trãſiiſſe ex Europa ad locum ſua ætate nuncupatum bouem. Arrianus ex quorundam ſententia adiungit aliã, bouem fuiſſe, quæ huic freto nomen dederit, quam dicit Phrygibus vrgentibus incolumẽ tranſiiſſe fretum, poſitum inter Chalcedonem & Byzantium, ducémq;

b 4

illis extitisse, quibus diuinum oraculum datum erat, vt bouem transitus ducem facerent, cui obtemperantes incolumes transierunt, huiúsque meatus monimẽtum tradit esse bouem æream, excitatam à Chalcidonensibus, locúmque illic esse, qui vsque ad suam ætatem for san ex hac appellaretur Damalis. sed vbi fuerit locus Bos siue Damalis dictus, posteà suo loco ostendã. Dionysius Byzãtius affert quosdam tradere bouem œstro stimulatam ad promontorium, in quo postea conditum est Byzantium delatam traiecisse meatum medium, ex eóque hunc Bosporum, illud Bosporium nominatum fuisse. Alij verò testantur ideo sic nuncupatum, quòd omne fretum appellare olim solerent Bosporum, nonnulli scribunt accolas, siquando olim hoc fretum traiicere vellent, rates alligasse adiunctis bobus, atque ita traiecisse. Ex eóq; nomen adeptum fuisse. Nimphis tradit Acarionẽ historiæ mandasse Phryges traiicere volentes nauem ædificasse bouis caput in prora habentem. Hæc quidem ex antiquissimis scriptoribus attuli, vt cognoscatur num verè recentes scriptores tradãt, inter quos Ioãnes Antiochenus, qui scribit à Byzante conditore Byzantij bouẽ in hoc fretum immissam traiecisse ad Chrysopolim, ex eóq; Bosporũ appellatũ fuisse, cum Byzas nepos fuerit Ious, quæ antequam Byzas nasceretur, hunc canalem traiecerat.

De Bospori principio, & fine, & de eius longitudine.

CAPVT II.

ERODOTVS Bosporum Thracium scribit longum esse centum & viginti stadia, sed loca vnde incipit, & desinit, non explicat. Polybius

bius similiter longum esse dicit, & loca quibus terminatur, nominat, nempe ex parte ponti fano nuncupato ex parte Propontidis, Chalcedone. sed fani nomen non declarat, Iouísne, an Dianæ, an Neptuni: nam horum trium fana ponuntur in ponti introitu. Sed Menippus, & Arrianus in suis periplis Bithyniæ id fanum nominant Iouis Vrij, & ponunt in Asia, eandem Bosporo longitudinem dantes à fano Iouis Vrij ad Chalcedonem. Similiter Pomp. Mela oram Bospori Asiaticam persequens tradit templum in ponti ore positum authore Iasone ædificatum, cui nomen esset Iupiter. ex eóque templo dicit, vt ingens pontus sese aperit: quem Herodoto teste, vt videret Darius apertum, profectus est ad Cyaneas à Gręcis Planctas nuncupatas, vbi in fano sedens contemplatus est põtum mirabilem, ex quibus dubium cuipiam videri possit an fanum Iouis fuerit in Cyaneis petris: cùm etiam Dionysius Orbis terræ scriptor tradat ex ore Bospori Thracij (vbi fama est petras Cyaneas errantes per altum inter se concurrisse) mare multum aperiri. sed ingens pontus non modò ex insulis Cyaneis sese aperit, verùm etiam ex fano Iouis, quod etiam hodie ἱερὸν Græci appellant, posito intra Bosporum distante ab insulis Cyaneis quadraginta stadia atq; adeò pontus patescit à loco Bospori longè interiori distante à Cyaneis plus sexaginta stadia, quem Dionysius Byzantius appellat clauem ponti: vbi dicit pontum eminentibus promontoriis tectum incipere aperiri, nullo impediente amplius verũ aspectum maris, Symplegadásque appellatas olim fuisse flexiones multiplicium promontoriorum. Itaque Cyaneas

petras esse non modò insulas nuncupatas Symplegadas, sed etiam rupes cingentes littora Bospori, & radices promontorij, vbi hodie spectatur fanum, ex quo Darius contemplari potuit pontum longe latéque. At fanum nuncupatum alibi, quàm vbi hodie extat, non fuisse videtur ex Strabone, Distant (inquit) fanum Byzantiorum, & fanum Chalcedoniorum à Cyaneis insulis viginti stadia, quorum alterum fuit Iouis Vrij, alterum Serapidis. Quamobrē in sinu, quem Græci huius ætatis appellant Dios sacra, fanum Iouis fuisse videri potest. Præsertim cùm supra id, quod nunc vocāt ἱερὸν, Bosporus pergat angustus vltra duo miliaria, nimirum vsque ad Dios sacra, sed vt ibi aliqua Iouis ara fuerit. Tamen templum Iouis Vrij terminus Bospori ab authoribus celebratus illic non fuit, & erratum esse in Straboniano Codice, vel ex ipsius Strabonis verbis liquet, cùm ait apud templum Byzantiorum, & Chalcedoniorum fretum strictissimum esse totius Bospori, id quod non est apud sinum nuncupatum Dios sacra, tum magis ex Arriano tradente Cyaneas quadraginta stadia distare à fano Iouis Vrij, vbi idem totius Bospori os strictissimum esse dicit, ibidémque esse ostium ponti addit. Philostratus, & Dionysius Byzantius dicunt esse quatuor stadiorū, at obiicietur Polybius scribens fanum Iouis distare ab Europa duodecim stadia, obiicietur etiam Procopius, tradens Asiam atque Europam circum Abydum, & Sestum prope inter se accedere, iterúmque circa Byzantium, & Chalcedonem vsque ad petras Cyaneas olim appellatas, vbi fanum nunc ita appellatum. In his enim locis decem stadiorum

rum interuallo, eóque minus vtraque continens separatur ab altera. Quibus obiectis respõdendum est: non intelligere Polybium de latitudine Bospori, sed de distantia fani ab Europa: fani enim arx sita fuit in supercilio promontorij, vbi etiam nunc castrum est, quod vulgus etiam Græcorum nominat ἱερὸν, id est fanum, aut si intelligit fanum iuxta litus Bospori situm, codicis Polybiani erratum esse, aut ipsum errare dicemus, Procopium prorsus à vera mensura aberrare, siue intelligit de interuallo inter Cyaneas sito, inter quas fretũ intercedens ex Strabone, & meo iudicio patet in latitudinem viginti stadiorũ, siue intelligit Cyaneas cautes, cingentes Bosporum, & promontorium nuncupatum fanum, vbi scriptores longè antiquiores dicunt duntaxat quatuor stadia latas esse angustias supra quas eminent duo castella, alterum ex Asia, alterum ex Europa, quæ Græci vsque ad hanc diem vocant ἱερὰ, vbi antiqua fana fuisse cùm ex antedictis assequor, tum ex meis oculis & pedibus: quibus infrà ostendam ab vltimis Bospori faucibus inter Chalcedonem, & Byzantium sitis, ad castella ἱερὰ esse centum & viginti stadia, quorum situs ostendit nullum locum in Bosporo tam aptum esse ad obsidendas Bospori fauces, quàm locus, vbi hodie ἱερὸν dicitur eiusmodi, qualis à Polybio describitur fanum esse locum natura munitissimum situm in ponti ostio, quẽ Byzantij ingenti pecunia mercati fuerunt oportunitate loci pellecti, ne vllam cuiquam commoditatem relinquerent in pontum, vel ex ponto nauigandi, nisi id cum voluntate faceret Byzantiorum. Is locus si ad superiorem ponti introitum

intercurrentem inter Myrleium & ſinum nūcupatum Dios ſacra fuiſſet, vbi Boſporus largior, & multo rapidior, & vndique ferè rupes præruptæ, nō tam ipſi alios impediſſent, quàm ſemetipſos non habentes neque commodum acceſſum, neque portum. Adde quòd hoſtibus commoditatem reliquiſſent muniendi promontorium quod fanum etiamnum appellatur natura munitiſſimum. Ad cuius radices fretum eſt anguſtiſſimū totius Boſpori, adde etiam hoc promōtorium plenum ruinis retinere adhuc veſtigia veteris oppidi, in cuius ſummo etiam nunc extat caſtrum muris cinctū, quod Turcorum præſidio diligenter cuſtoditur, oppoſitum oppido Europæ ſimiliter in ruinis iacenti: quod cum Byzantij tenerent ſitū è regione fani Aſiatici ab Strabone nuncupati Chalcedonici, perſpexerunt commodiſſimum eſſe vtrunque tenere ad occupandas introitus pontici fauces anguſtas vtrinque portum habētes, olim cathenis claudi ſolitas, quæ vſque ad hunc diem in arce fani Aſiatici ſeruari dicūtur. quod diſtat à pharo huius ætatis quadraginta ſtadia, cui vicinas inſulas Cyaneas infrà oſtendam, ex quibus pleniùs liquebit fanum hodie nuncupatum eſſe illud Iouis Vrij fanum antiquiſſimum, quod Polybius, Herodotus, Menippus poſuerunt finem Boſpori. Quos miror non vlteriùs poſuiſſe ſaltem duo miliaria, vſque ad ſinum Dios ſacra appellatum, quò vſque canalis Boſporius pergit anguſtus, vbi non multo latior alicubi, quàm ad anguſtias fani, quum etiam rectiùs finem Boſpori ad Cyaneas inſulas poſuiſſent: vt Dionyſius Byzantius, vt alij plerique. Inter quos Strabo. Cyaneæ, inquit, in ore ponti

ſitæ

sitæ duæ perparuæ sunt insululæ, quarum altera Europæ propinqua, altera Asiæ, diuisæ inter se freto lato viginti stadia: cui consentit Dionysius orbis terræ scriptor. Sed siue Bospori initium sit à Cyaneis insulis, siue à fano Iouis, longitudo, quam Strabo attribuit Bosporo, dissentit ab aliorum longitudine: nam si initium sit à Cyaneis insulis, quas Strabo dicit distare à fano viginti stadia, non conuenit cum Arriano, neque cum meo iudicio. Illas enim Arrianus dicit distare quadraginta stadia à fano, à quo si Bosporus incipit, Strabonis mẽsura iusta non est: quam ponit hoc modo: Cùm inquit, ex angustissimo freto intercidenti inter duo fana processeris decem stadia, obuiàm sese offert fretum coarctans Bospori fauces in quinq; stadia: cùm ab angustiis fanorùm ad alteras angustias, quæ sunt ad Hermæum promontorium sint amplius quinquaginta stadia. Id quòd ipse mensus sum. Et Herodotus cõfirmat. Darius, inquit, ponte Bospori transitum coniunxit ad eum locum, qui est medius inter fanum, & Byzãtium, locúmque vbi pons iunctus est, continuatis nauibus. Polybius appellat Hermæum promontorium, à quo vsque ad Byzantiorũ cornu nuncupatum Strabo non absurdè quadraginta ponit stadia, si rectè dimensus sum, & priusquam dimetirer, collegeram ex Sozomeno. A promontorio, inquit, nuncupato Estiis ad Constantinopolim nauigatio est circa triginta stadiorum, à promontorio Hermæo ad promontorium Estias recta nauigatio excedit miliare. Ex quo patet à fano Iouis ad cornu Byzantiorum stadia esse amplius nonaginta. At ex Strabonis mensura essent duntaxat sexa-

ginta, cùm à Byzantio ad fanũ ex antiquioribus Strabone ſcriptoribus ſtadia conſtet eſſe centum, & viginti: à quibus menſura codicis Pliniani etiam ab Hermolao emendati diſſentit. Boſporus, inquit, D. paſs. interuallo Aſiam Europæ auferẽs abeſt à Chalcedone XII. M. D. paſs. Inde fauces primæ VIII. M. CCL. paſs. vbi Phinopolis, ſi errores ibi non ſunt notularum numerariarum, vt eſſe longitudinis non videntur Hermolao, certe mihi errare videtur ponẽs XII. M. D. paſs. à Chalcedone ad anguſtias Boſpori largas D. paſs. ſiue eas intelligit eſſe in Hermæo: vt intelligere videtur alio loco: Anguſtiæ, inquit, Thracij Boſpori appellantur latitudine D. paſs. quà Darius pater Xerxis ponte tranſuexit copias. At, vt iam dixi, Strabo ab anguſtiis Hermæi promontorij ad cornu Byzantiorum ponit quadraginta ſtadia. Herodotus ab his anguſtiis ad Chalcedonem miliaria deſignat circiter ſeptem, & quingẽtos paſſus, cùm locum vbi Darius pontem fecit, medium eſſe dicit inter fanum, & Byzantium: vnde fauces primæ non abeſſent à Chalcedone octo miliaria. Siue Plinius intelligit anguſtias fani, tum enim magis fallitur. Nam ex Polybio à fano ad Chalcedonem ſunt centum & viginti ſtadia. Quòd autem addit ab his anguſtiis ad fauces primas, vbi Phinopolis eſt, VIII. M. CCL. deſignat fauces prope Cyaneas, cùm dicit ibi eſſe Phinopolim, quam alio loco dicit eſſe iuxta Boſporum: aberrare videtur. Nam ſiue à promontorij Hermæi anguſtiis intelligit, ſunt amplius XII. miliaria ad Cyaneas, ſiue à fani anguſtiis, quas Arrianus tradit diſtare à Cyaneis quadraginta ſtadia. Sed quid diutiùs me

torquet

torquet Plinij inconſtantia,qui alibi non veretur ſcribere Cyaneas diſtare ab oſtio M. xiiij. ab Europa. M. D.quæ profectò non diſtant ab Europa plus octoginta paſſibus Romanis:neque ab oſtio,etiamſi eius initium ſit à fano Iouis amplius quinque miliaribus. Verùm illi non ferendi ingnorantes initium, & finem Boſpori, quos deſignat Euſtathius. Thracicum, inquit, Boſporum alij dicunt eſſe anguſtias Anapli nuncupati. Ego verò poſtea oſtendã Anaplum eſſe prope Eſtias promontorium, deinde adiungit Euſtathius diligentiùs perfectiúſque tradere qui dicunt ſupra Chalcedonem eſſe os ponti,vbi etiam ſunt maximæ anguſtiæ:nempe deſignat anguſtias,quas dixi vnas apud promontoriũ Hermæum,alteras ad fanum Iouis. In quo errore cognoui eſſe nonnullos Byzantios illic extimãtes Boſporum dici ex eo quòd boues vltrò citróque tranſire ſolitos ſæpe viderint. Plinius ſimiliter anguſtias Boſpori propriè Boſporum appellare videtur, Cùm ait, Boſporus D.P.interuallo Aſiã Europæ auferens abeſt à Chalcedone xij.M.D.P.inde fauces primæ. Nam quòd Xenophontis codices tam editi, quàm nondum editi habeant Chryſopolim Aſiæ vrbem extra ponti oſtium ſitam eſſe,ſic enim græcè eſt, ἔξω τοῦ στόματος, ſed exiſtimo legendum ἔσω, vel ἔισω τοῦ στόματος, cùm omnes Geographi intra Boſporũ conſtituũt Chryſopolim, quæ in penitiore Boſporo eſt:quã Chalcedon, & Byzãtiũ vrbes ab omnibus principibus geographis in Boſporo cõſtitutæ. Itaq; miror Herodianũ ſcribere Byzãtiũ ſitũ eſſe in anguſtiſſimo Propontidis freto, quẽ facile pateret, ſi dũtaxat dixiſſet ſitũ iuxta Propontidem. Quod for-

taſſe etiam Herodiani ætate Byzãtium aliqua ex parte, ſed minima ex tribus Propontidem attingeret. At ex ea parte fretum anguſtiſſimum non eſt, ac potius nullum fretum eſt, ſed lata Propontis, neſcio an imitatus ſit Polybium, qui Helleſpontum appellat Propontidis anguſtias. Varro Propõtidis fauces dixit, vbi Xerxes pontem iunxit. At hi, etſi poterant appellare ponti ſecundas anguſtias & fauces, tamen rectè appellarũt Propontidis. Nam influit in Helleſpontum Propontis, at non item in Boſporum: quin nuſquam Boſporus rapidior fertur aduerſus Propontidem, quàm circa Byzantium. In eodem errore eſt Euſtachius, ponens Chalcedonem in Propontide, ſic enim interpretatur Dionyſij verſum, χαλκίδες μὲν πρῶτα περὶ στόμα γαῖαν, τουτέστι περὶ στόμα, ἤγουν περὶ τὴν προποντίδα, cùm potius interpretari Boſporum debuiſſet. Similiter labitur Priſcianus ſic eũdem verſum latinè reddens: Sunt Chalcedonij primi poſt oſtia ponti, contra Herodoti Polybij. Strabonis, & reliquorum ſummorum ſcriptorum ſententiam, qui intercedens fretum inter Chalcedonem & Byzantium appellant Boſporum. Dionyſius Byzantius antiquiſſimus Boſporici Anapli ſcriptor promontorium, in quo ſitum eſt Byzantium appellat Boſporium, ex eo quòd bos illa, quæ nomen dedit Boſporo, ex hoc promontorio tranſierit in Aſiam. Sed quàm interdum Geographiæ negligentes fuerint, etiam inſignes Grammatici cùm ex aliis perſpexi, tum ex Euſtachio, & Priſciano, tum maximè ex Ioanne Tzetze, qui Boſporum Thracium appellandum eſſe Helleſpontium, & totam Propontidem Helleſpontiam præſcribit, magis quàm docet.

cet. Sed quàm arroganti licentia, ex ipſo loquente cognoſce. Boſporus, inquit, apud nos appellatur Thracius, & Helleſpontius, is, qui communi conſuetudine Proſphorion vocatur. Diſce etiam Helleſpontum, vnde, & quouſque tẽdat. Ex Abydi anguſtiis, & ex omnibus mediis interiectis, vſque ad pontem Blachernarum Helleſpõtus appellatur, Bebrycium mare in medio poſitum circumcludens, maréque Heracleæ Thrıcicæ. Quis autem maris ſcriptor de Boſporis duobus ſcripſerit, & de Helleſponto, è turba multorum Hiſtoricorum haud ſcio, tamẽ Tzetzem ne mentiri in huiuſmodi rebus exiſtimes, ſed exactiùs dicere omnibus hiſtoricis, & magis memoriter, quàm quiſquam viuentium. Quis talem gręculam vanitatem, vel potius abaſgicam ferat? Profitetur ſe neſcire quis è multis hiſtoricis ſcripſerit de Boſporo. Et cùm hæc neſciat, tamen aſſeueranter affirmat ſe omnium optimè ſcire, quis ſit Boſporus, & Helleſpontus. De quibus cùm nihil doceat, ſed Tyrannicè præſcribat pauca, & in his paucis à ſeipſo diſſentit. Helleſpontum enim dicit appellari omne mare, quod intercedit inter Abydi anguſtias, & pontem Blachernarum, hoc eſt totam Propontidem, & partem Boſpori. cur Helleſpontum finit pontem Blachernarum? Cùm prius definierit Boſporũ Thracium appellari Helleſpontiũ etiam in mediis anguſtiis, vbi Darius pontem iunxit. Quid cauſæ hunc mouerit, cur tam temerè Boſporum præſcripſerit, dicam ne, an iuſſerit Helleſpontium eſſe appellandum? Non reperio: niſi fortè in Homero legerat πλατὺν ἑλλήσποντον. At Euſtathius exponit Helleſpontum anguſtum eſſe inter

Sestum & Abydum; latum verò ad Sigæum, & Rhœteum promontoria. Dionysius Alexãdrinus Aeolidem regionem sitam esse dicit supra magnum Hellespontum, vnde aliqui interpretati sunt Hellespontum sibi partem vicinam maris Aegæi vindicare, partémque Propontidis, ac propinquam; alij Tzetzo similis ὑπαιθὰ παρὰ μέγαν ἑλλήσποντον minus rectè interpretati sunt totam Propontidem, vt ostendam in tractatione Propontidis. Nam Eustathius cùm vno loco ait Propontidem esse os ponti, corrigendus esset, nisi alio loco resipiscere videretur, cùm inquit; exactiùs, & emendatiùs dicunt, qui tradunt os ponti esse supra Chalcedonem, vt tradunt omnes Historici, Geographi, Poëtæque. Dionysius Alexandrinus, & Apollonius Rhodius, qui omnes, vt partiti sint Hellespontum, & Propontidem aliàs dicam: vt verò Bosporum terminarint, iam dixi. cuius de initio, & fine. quid certissimum habeam, si quis meam sententiam fortè requirit: Dico non modò ex capitis, sed etiam ex pedum sensu, initium Bospori à Cyaneis non à fano mihi videri inuenti à promontorio Phari, cui proximæ sunt Cyaneæ insulæ Europeæ; ad promontorium Asiæ contrarium, propinquum Cyaneis Asiaticis pontum, coarctari in fretum latum viginti stadia. Vt tam rectè ibi Bosporus vocari debeát, quàm à Chalcedone, vbi finitur. Nam vt spatium, quòd intercedit inter Chalcedonem, & Byzantium, dilatatur in stadia circiter viginti; deinde sensim in septem stadia stringitur, sic inter Cyaneas fretum interiectum latum est viginti stadia. Deinde sensim stringitur vsque ad Myrlianum promontorium in angustias paulo latiores an-

gustiis

gustius fani. sed de Cyaneis copiosius dicitur. Iam de initio Bospori loquor, quod à Cyaneis duci asseueranter affirmo. Ergo, dicet quispiam, errarunt Polybius, Herodotus, Menippus, atque alij plerique antiquissimi, & eruditissimi, qui Bosporum fano Iouis terminarunt: errasse non dico, sed ita intelligendos censeo, cùm id spatij, quod intercedit inter fanum, & Cyaneas Insulas suburbanis duorum fanorũ solo freto diuisorum plenum esset ædificiis, hæc omnia tunc fana fuisse nuncupata, vt nunc eadem loca vocant ἱερά; atque ipsum os ponti ab arcibus fanorum ad Cyaneas vulgus vocat ἱερόν. Ita enim malo intelligere tantos autores, vt eos reuerear, potius quàm accusem negligentiam. Quamuis Polybius, id interuallum situm inter fana & Cyaneas excludere ab ore ponti videtur, cùm ait, à Cyaneis ad fanum Iouis Vrij, vbi est ostium ponti, quadraginta esse stadia. Quid enim necesse erat definire, esse os ponti, vbi est fanum, cùm etiam id sit, vbi sunt Cyaneæ? Similiter Strabo sentire videretur, cùm ait, Cyaneas inter se diuisas esse freto lato viginti stadia, tantundémque easdem distare à fano Byzantiorũ, quod est strictissimum totius Bospori Thracij, quódque etiam est ostium ponti, nisi prius dixisset Cyaneas Insulas in ponti ore sitas esse. Itaque Polybium similiter, vt Strabonem sentire dici cõuenit, potius quàm accusare negligentiam metiendi Bospori veram longitudinem, quæ si à Cyaneis incipit, longior est quadraginta stadiis, quàm si exorditur à fano. Non vt mihi soli videtur, sed & Arriano scribenti, à Cyaneis ad fanum Iouis Vrij esse quadraginta stadia, à fano ad portum Lauri insanæ quadraginta

ginta à Daphne Byzantium octoginta ſtadia. Quarē miror Dionyſium Byzantium ſcribentem Boſpori longitudinem centum,& viginti ſtadia patere, cùm Inſulis Cyaneis is Boſporum terminet. Niſi arbitrer ipſum ſecutum aliorum iudicium, ponentium initium Boſpori in fano, potius quàm ſuum: aut fortaſſe erratum eſt Codicis tranſcripti à neſcio quo,exiſtimante in Dionyſio ita legendum, vt in aliorum ſcriptorum Codicibus Boſpori dimenſionem legerat. Iam cùm ex antedictis liqueat,totius Boſpori longitudinem eſſe centum, & ſexaginta ſtadiorum, longè errat Solinus Hiſtoricus,Boſporum tradens longum trecenta circiter ſtadia. Et promontorium fanum nuncupatum in ore ponti ſitum,diſtare à Chalcedone ducenta ſtadia, ſiue intelligit medium & directū curſum Boſpori, ſiue eius oram terreſtrem,quam ipſe,quo ad fieri potuit,meis paſſibus menſus ſum, motus tanta authorum diſſenſione, quæ me currentem incitauit, vt pedibus ſemel, & nauigatione iterum,& ſæpius Boſporum perluſtrarem. Atque ita metirer à fine Boſpori ad promontoriū Boſporium plus minúsve ſex ſtadia eſſe, à Boſporo promontorio ad Metopum,fauces ſinus Ceratinij menſus ſum oculis totidem ſtadia patere,à Metopo ad fanū pedibus profectus ſecundum litus Europeum ambulaui circiter triginta nouem millia paſſuum meorum, qui deductis flexibus & ſinibus aduerti abſonam non eſſe menſuram eorum,qui à fano ad vltimas Boſpori fauces inter Chalcedonem & Byzantium ſitas numerant centum & viginti ſtadia: inde vſque ad Pharum,vbi Cyanea Europia oculo quantum æſtimare potui,rectè Arrianus numerat

merat quadraginta ſtadia, pedibus metiri non potui ob præruptum littus rupibus præcipitibus. Quamuis littus totum circuire tentauerim conſtanti quidem nixu, ſed inconſtanti menſura, vt enim pedibus manibúſque ad virgulta adnitens aſcenderam, confeſtim obiecta rupe præciſa & directa mihi cum periculo deſcendendum erat. Sed ſatis ſupérque de Boſpori longitudine, atque de eius principio & fine, quem aliqui ponunt, vbi principium exiſtit, habentes rationē nauigantium ex Propontide in pontum, magis quàm naturalis principij Boſporici incipientis à ponto, & deſinentis in Propontidem. Quod nihil mihi aliud eſſe videtur, quàm oſtia fluminum appellare initia. Eorúmque fontes finem: vt Cæſar oſtia Rheni vocat capita, alij ſcriptores fluminum, fontes nominare ſolent capita.

De latitudine Boſpori. CAP. III.

VARIA Boſpori latitudo eſt, ne quis forte ſeducatur, Herodoto, aliíſq; ſimpliciter præfiniētibus Boſpori latitudinem quatuor aut quinque ſtadiis, ea enim intelligenda eſt anguſtiſſima, vt profectò eſt duobus locis. Primus eſt ad fanum Iouis, vbi Arrianus & Strabo aiunt Boſporum anguſtiſſimum. Philoſtratus & Dionyſius Byzantius idem ſentiunt, atque definiunt largum quatuor ſtadia. Alter locus eſt ad Hermæum promontorium, quē Strabo, & Pomp. Mela dicunt latum quinque ſtadia. Polybius ſimiliter ſentit, addítque ſtrictiſſimū eſſe oris pontici. Dionyſius Byzantius ait: Quatuor ſtadiorum has vtraſque anguſtias fune menſus eſſem, niſi ſuſpitioſi•

accolæ me deterruissent. Sed tamen quantum oculis iudicare poteram, mihi videbantur, eadem fere latitudine dimidio quidem arctiores, quam Hellesponti, tametsi Lucanus Hellespontias aut arctiores, aut non minus arctas designare videtur his versibus,

Threïciásque legit fauces, & amore notatum
Aequor, & heroas lachrymoso littore turres.
Quà pelago nomen Nephelëias abstulit Helle,
Non Asiam breuioris aquæ disterminat vsquam
Fluctus ab Europa, quamuis Byzantion arcto
Pontus, & ostriferas dirimat Chalcedona cursu.

Hæ Bospori solæ duæ angustiæ sunt notatæ literarum monumentis. At piscatores nostræ ætatis alias ponunt angustias. Vnas quidem à promontorio Europæo nuncupato Estiis, ad littus Asiaticum, quod vulgò vocatur Cecrium, easque piscatores nonnulli testantur tam angustas esse, quàm ad Hermeum promontorium, alias angustias definiunt piscatores inter promontorium Argyronium, & Milton. Quas tam angustas inquiunt, quàm ad fanum Iouis. Equidem ipse alias animaduerti angustias inter Coracium promontorium, & portum Lyciorum. Alias inter promontorium Clidium, & littus contrarium vicinum Vico Stauro nuncupato. Reliqua Bospori latitudo varia est; sed vix vsquam excedit duodecim stadia, nisi vbi in aliquos sinus dilatatur. Atque vbi principium est inter Cyaneas latum viginti stadia, & finis inter Byzãtium & Chalcedonem, quem Polybius dicit patere in longitudinem quatuordecim stadiorum. Antoninus Pius in suo itinere traiectum ait à Byzantio ad Chalcedonem esse quatuor mille passuum.

b

ſuum. Plinius Chalcedonem ſcribit diſtare Byzantio ſeptem ſtadia. Idem alio loco, Pelamydũ, inquit, omnis captura Byzantij. Magna Chalcedonis penuria M. paſſ. interfluentis medij Euripi: ſic enim legebatur ante caſtigationem Hermolai. At is legendum cenſet D. aut D C. & Strabonem affert id interuallum tradere πεντεσταδίου: quaſi verò duntaxat de loco Boſpori anguſtiſſimo intelligi poſſit. Quaſi verò, vt Plinius ait, ex eo loco territi piſces ſaxi aſpectu miri candoris peterent Byzantium. At locus vbi fuit hoc ſaxum non fuit in Euripi anguſtiis quinque, aut quatuor ſtadiorum: ſed, vt infrà oſtendam, in traiectu lato plus minúſve mille paſſibus. At enim quantum oculis æſtimare potui, Euripus intercedens inter Chalcedonem & Byzantium, non attingit duo de viginti ſtadia. Dionyſius Byzantius canalem Boſpori intercurrentem inter promontorium nuncupatum Bouem ſiue Damalim, & contrariũ promontorium Boſporium nominatum, in quo Byzantium ſitum eſt, ſcribit latum eſſe ſeptem ſtadia.

De figura Boſpori, & de eius decurſu, certo quidem, ſed multiplici. CAP. IIII.

QVAE Boſpori figura, quíve decurſus an continuatus à principio ad finem decurrere perſeueret, an interdum intermittat defluere, qui flexus, qui ſinus, vtrum canalis per planitiem, an inter montes: rapidus ne ſit locorum anguſtiis, an obiectionibus promontoriorum, quodnam eius littus præceps, & præruptum, & quod planum: iam declarare conabor. Boſporus non rectus procedit, ſed

flexuo

flexuosus, vt scribit Apollonius Rhodius & Herato-
sthenes, σκόλιος, at quo modo: non scribunt. Progreditur
enim non Meandri more, aut aliorum fluminum, quæ
recuruis & tortuosis flexibus feruntur, non aptis ad na-
uigandum: sed ita ipsum natura incuruauit, vt subinde
ad parallelas promontoriorum eminentias fractus, per
multósque anfractus retentus, sedatior mearet, aptiór-
que ad nauigandum decurreret vndique mōtibus cin-
ctus. Vnde fit, vt non modò triginta portus nobiles ha-
beat, sed totus fere portuosus sit, qui si planitie cingere-
tur, aut rectus pergeret, valde ad nauigandum incom-
modus esset. At per anfractus portuosos, amplos per-
gens ad formam normæ ad nauigandum commodis-
simus habetur. Vt enim norma fabrilis constat regulis
duabus, ita iunctis capitibus duobus, & diuaricatis al-
teris capitibus, vt rectum angulum efficiant: ita Bospo-
ri decursus ex ponto exiens à positione cœli media in-
ter Orientem solstitialem, & Septemtriones ad Hyber-
num occasum directo cursu procedens amplius duo mi
liaria primum latus anguli normalis efficit ad sinum
Bathycolpon nuncupatum, à quo flexus ad Orientem
Hybernum recto itinere pergens in longitudinem pau
lo amplius duorum miliariū alterum latus normæ com.
plet. Exinde alio facto angulo normali accedit ad pro-
montorium Hermæum circiter tria millia passuū Ro-
manorum ad occasum versus. Inde à septemtriônibus
ad meridianum cardinem à regione cæli media inter
Septemtrionem, & ortum solstitialem ad occasum Hy
bernum peruenit Byzantium: vnde à Septemtrione ad
Meridiem rapitur in Propontidem. In summa, ab initio
ad finem

ad finem ſeptem facit anfractus non modò Boſporicus canalis,ſed littus etiam vtrinque canalem cingens. Hi ſeptem anfractus alterni retundunt alternas ſeptenenas rapidas confluentis percuſſiones, & retorquent in contrarium littus. Primus decurſus effluentis Boſpori ab initio rectus defertur in Europam ad locum appellatum Petram Dicæam. Alter in Aſiam ad locum Glarium nuncupatum. Tertius in Europam contra Hermæum promontorium. Non igitur decurſus Boſpori à ponto ad Hermæum promotorium ſimilis eſt ob ſimilitudinem, vt Polybius ait, locorum vtrinque Boſporum attingentium. Cùm iam viderimus ob ſimilitudinem duos decurſus confici vltra promontorium Hermæum diuerſos à communi decurſu Boſpori. Id quod ego iterum,& ſæpius vidi,& piſcatores teſtantur,atque Dionyſius Byzãtius inter Dicæam petram,& promontorium Hermæum ponit ὀξύῤῥουν καὶ παλίῤῥουν, promontoria ita nuncupata à vehemẽti defluxu Boſpori. Quartus decurſus defertur in Aſiæ promontorium vulgò nominatum Moletrinum. Quintus in Europam, ad promontorium,& à quo violenter reiectus,ita fertur in Aſiam vt exiliter deinde repulſus ab Europa iactetur fluctuans iuxta Aſiam primò ad vtrumque promontoriũ, claudens vicum Chryſoceramum, poſtea ad promontorium dictum Bouem,ſiue Damalim. A quo ſeptimus repulſus rapidus fertur ad promontorium Boſporium, ſiue Byzantium nuncupatum. Cuius mucrone diuiſſus deffluit in duas partes, quarum rapidior præcipitat in fretum ad Propontidem verſus. Altera debilior exilit in ſinum Cornu appellatum. Hi ſeptem decurſus flu-

ctuum adeò impetu rapido feruntur, vt remos præter nauigantium vi rapiant, molásque versare valeant: vt nouem locis moletrina constitui possint. Neque tantum molas, sed & naues remis, & velis impulsas retardent, & longè retro interdum conuertant: atque adeo pisces ipsos, & cancros à celeritate nominatos equites iter terrestre inire cogant. In cæteris locis defluxus Bosporici feruntur similes ob similitudinem locorum ex vtraque parte canalem attingentium. Quibus similibus vtriusque continentis contractus fluuij in modum descendit. Vnde autem fiat, vt hi septem decursus defluxionis Bosporicæ sint rapidiores cæteris fluctibus, & efferuescentes in terram, cùm littus attigerint, referuescant, & reuoluantur identidem. Profectò id fieri existimo, non tam locorum angustiis, vt quidam putant, quàm anfractibus promontoriorum obiectorum, quibus vt refractus retardatur, sic angustiis procliuior, incitatiórque labitur. si enim angustiis locorum id fieret, rapidior esset apud fanum Iouis. At ibi rapidus non est ob directum canalis alueum. Nam primus anfractus, & vltimus patentes in latitudinem circiter miliaris, non tam angustiis vtriusque continentis refringũtur, quàm obiectione promontoriorũ fluctus reiicientium in contrarium littus; vt ab Hermæo promontorio tanquam ictu quodam repulsus in opposita Asiæ loca recidat, illinc rursus reuertens, ad promontorium Estias fertur, à quo refractus incurrit in locum Bouem. Tantóq; impetu hi anfractus retorquentur, vt non modò vndarum partem maiorem & violentiorem deorsum detrudãt: sed etiam debiliorẽ, & communem Bospori decursum

sursum

ſurſum verſus recurrere cogant. Vidi etiam reflante vento reiectos fluctus à promontorio Boſporio per vertices ferri ad Eſtias verſus promontorium, vbi colluctatio quędam vorticoſa videtur contrariorum fluctuum, aliorum deſcendentium, aliorum aſcendentium. Sic enim vndarũ curſus fertur contra promontorium Boſporium, vt & fluuios ingredientes ſinum nuncupatum cornu, & fluxum Boſpori illuc reiectum exire non permittat: ſed cogat eos aſcendere vltra tria miliaria, id quod percipitur etiã oculis vulgi, cùm flumina ſinum cornu ingreſſa turbida ex multis pluuiis, non poſſunt ſubire curſum fluxus delati à loco Boue nuncupato ad promontorium Byzantinum. Vbi videntur aquæ turbidæ aſcendentes amplius ſtadia quindecim diuiſæ à decurſu fluxus clari & cerulei deſcendenti à promontorio Eſtiis. Ad quod decurſus rapidus quidẽ defertur, ſed paulo infra multis vorticibus circumfertur ob reiectiones aliorum promontoriorũ. Itidem fluxus ad promontorium Aſiæ, quod vulgò vocant Moletrinum, & ſi aſſiduo, & rapido curſu deiicitur, vt eius murmur circumſonans audiatur. Tamen paulò infra variè & multipliciter reuoluitur ob repulſiones contrariorum fluctuum. Itaque duplici curſu ferme vſque ad fanum Iouis fluxus Boſpori mouetur, vno quidem deorſum verſus depulſus à locorum anguſtiis & reiectionibus promontoriorum, alteri ſurſum reiecto à violentia fluxus deſcendentis, & cohercito ſinibus, & flexibus. In ſumma, quos dixi promontoriorum & fluctuum anfractus ſepties curſum communem Boſpori ſiſtunt, & violenter cohercent, vt cogant ipſum retrorſum currere. Ni-

mirum primus decurſus contra petram Dicæam olim nuncupatam delatus retundit fluxum Boſpori communem in Bathicolpon ſinum ita nominatum, vſque ad Seletrinum ſinum. Secundus, à promõtoriis Aſiæ, quorum vnum appellat Dionyſius ὀξύῤῥουν, alterum ῥοῖζον: repulſus decurſum repellit communem in ſinum Soltanicum dictum, vſque ad promontorium Turcicum nominatum. Tertius, à promontorio Hermæo reiectus reiicit in ſinum Phidalię, vſq; ad Commarodes. Quartus, à promontorio Moletrinario in ſinum Anapli appellatum, vſque ad promontorium Amanolum. Quintus, à promontorio appellato Eſtiis in ſinum τῶν χηλῶν, ad Neocaſtrũ vſque. Sextus, & ſeptimus refracti à Damalico & Boſporio promontoriis, reiiciunt defluxum debilem ad loca ſuperiora, ad promõtorium Eſtias verſus. Hæc quidem multa attuli, vt planius percipiantur Hipparci per pauca verba, ſed multi momenti. Is enim narrat Boſporum, & ſi ſolum defluxum habeat, & non refluxum, tamen μονὰς ποιεῖν ποιεῖσθαι, hoc eſt, manſiones facere, ſtare, ſubſiſtere. Ex ante dictis iam facilè cognoſcimus Mæotim eſſe matrem ponti, & pontum Boſpori patrem, & propontidis. Et Helleſponti, contra Procopium ſcribentem duo maria Aegæum, & Euxinum nominatum Pontum coirę inter ſe ad Byzantij partem Orientalem, contra etiam eos, qui aſſerere audent illorum originem eſſe à freto Gaditano. Per quod dicunt mare ingrediens nuſquàm deſinere, quoad in Colchos peruenerit. Nam quod, vt ipſi etiam fatentur, effluxus ponti velut fluuius deſcendat ad vrbem Byzantium, dicunt nihil ad rem referre: omnibus enim fretis affectio-

nes

nes accidere solitas esse, quæ nulli rationi perspicuæ videatur, quas nemo vnquam explicare potuit, ne Aristoteles quidẽ ratiocinationis naturalis princeps. Qui huiusce rei causa ad Chalcidẽ Eubeoæ profectus Chalcidici freti, quod Euripum nominant, rationem naturalem exactissimè scrutari volens, cùm diu multúmque huius cursus instabiles, & vagos considerasset, miserè mortuus est. Maxima pars scriptorum tradit hunc Euripum septem cursus in die definire, totidémque referre. Quid Cicero inquit Chalcidico Euripo in motu idẽtidem reciprocando putas fieri posse constantius? T. Liuius contradicit, ventósque affert, ab vtriusque terræ præaltis mõtibus subitos, ac procellosos deiici, fretúmque ipsum Chalcidici Euripi ciere, eiúsq; motum non septies die (sicut fama fert) temporibus statis reciprocari: sed temere in modum venti, nunc huc, nunc illuc verso mari, velut monte præcipiti deuolutum, torrentem rapi. Equidem in Chalcidem cùm venissem, Liuij sententiam probare non poterã, cùm nullo flante vento certis temporibus contemplarer modò ferri ab ortu Solis, modò ab occasu tanto impetu, vt ventos contrarios, & plena nauigia contra nauigantia secum asportaret: molásque multas ab eo versari vidi aliquot horas ab ortu ad occasum Solis, aliquot ab occasu ad Orientem. Cùm autem ipse à molitrinariis, qui ex molarum motu accessum, & recessum omnium maxime animaduertere habent necesse, percunctatus essem, quoties, & quot horas nunc huc, nunc illuc conuerterentur molę, responderunt communiter, intra viginti quatuor horas cursum quater mutari solitum esse: sex horis ab vna

parte accedere, totidem ab altera recedere. Cùm autem adiungere inciperent, esse quædam tempora, cùm has certas vices non obseruaret: & ipse nimium attēto vultu, & animo excipiens illorum sermonem, & rei veritatem scire cupiens, quænam essent illa tempora inquirere aggressus, deprehensus à quibusdam Coryceis, & repente correptus, vt explorator aliquādiu in custodia retentus sum. Iam in freto diuidente Italiam à Sicilia multa præter rationē fieri solent. Videtur enim ex mari Adriatico fluxus illuc accedere, & ex mari Thirreno. sed hoc repente crebros vortices à nulla nobis perspecta causa ciere, & naues perdere perspicitur. Propterea quæ à Poëtis dicuntur à Charibdi, absorberi. Qui verò dicunt in freto siculo multa fieri præter rationem, iidem putant plurima eiusmodi præter rationem fieri in omnibus fretis, ex proxima vtrinque terra, cuius angustiis aiunt cursum fluxus in quasdam necessitates cogi, rationem non habentes, quamobrem etsi fluxus à fano Iouis ad vrbem Byzantium videtur ferri: tamen nemo, inquiunt, recte asseret mare Aegeum, & pontum illuc desinere, quorum opinionem confirmare videntur piscatores nostrę ætatis piscari in Bosporo soliti: Hi enim testantur Bosporum immensos gurgites, & voragines habere. Neque omnino totum Bospori fluxum abire Byzātium, sed eius quandam partem superam, & summam hominum oculis perspicuā ex ponto deferri Byzantium versus, alteram vero partem inferam attingentem vadum contra decursum superi, & summi fluctus procedere, id quod ipsi se colligere dictitāt ex eo, quòd postquam retia deiecerunt in profundam altitudinem,

semper

ſemper ab imo fluxu aſportata feruntur ſurſum ad fauum verſus. Vidi tempeſtatibus nauigia demerſa nuſquam extitiſſe, neque eorum vectores, quod argumento eſt fretum hoc quoſdam abyſſos & voragines habere: in quarum altitudinem contrariis fluctibus præcipitia agantur, ea quæ demerguntur. Sed de his vt quiſque volet, judicet: ego tamen pontum per Boſporū in Propontidem non modò decurſus perpetuos medij aluei tenere, ſed etiam ad certos anfractus conuerſiones perpetuas ſempiternáſque cōficere cùm ex antedictis perſpicio, tum ex illis cauſis, quas vt probent paludem Mæotidem exſiccandam eſſe, & pontum conuerſum iri in paludem, quidam afferunt nimirum multitudinem fluminum exaggerantium, differētiam vadorum: ex his enim cauſis pontus mihi potiùs aſſiduo decurſu defluxurus per Boſporum, quàm aut Mæotis in terram, aut pontus in paludem conuertendus eſſe videtur. Dicunt enim permeantium in alueos fluminum multitudine cùm humor cōtinenter augeatur, nec aliunde exitum habeat, neceſſe fore, excreſcat, vt tādem efferri per oſtia cogatur: proptereáque cœni, arenæque, & reliquę materię multitudine, quā continenter innumeri amnes defluentes in Mæotidem, & pontum deuehunt adeo alueos Mæotidis, & ponti complendos eſſe, vt ſuperfluere humorem, & per oſtia exire futurum ſit neceſſe, tandémque Mæotidem in terram, & pontum in paludem conuerſum iri. Nam quòd ad Mæotidem pertinet, Ariſtoteles tradit eius vadum exaggeratione eorum, quæ aſſiduè deferūtur à fluminibus excreuiſſe, vt naues ſua ætate multò minores, quā anno ante ſexageſimo quæ-

ſtus gratiam in Mæotidē ingrederentur. Mæotis enim, vt Polybius ait, iam repleta eſt, & altiſſima eius pars quinque, vel ad ſummum ſeptem vlnis altior non eſt. Miror intra ſexageſimum annum maiorem exaggerationem factam eſſe, quàm ab hinc ætate Ariſtotelis, & Polybij. Nam nautæ noſtræ ætatis teſtantur ſimiliter adhuc habere ſeptem vlnas, quid quod ratione, qua demonſtrare conātur pontum ex accumulatis fluuiorum coaceruationibus replendum eſſe. Eadem probare poſſemus mare internum ex ponti perpetuo influxu exaggerandum eſſe. Nam quòd dicunt vadum ponti minus altum, quàm maris Aegei, idcirco tardiùs pontum exiſtimo paludem fore, quàm ſi magna altitudine eſſet, nam vt fluminum lubrici congeſtus aſſidui ponticum vadum ſublimiùs reddiderint, ſic pontus in ſublime elatus decliuior delabitur in Aegeum, & quantò hinc, atque illinc fit preſſior, atque anguſtior, tantò celerior in Boſporum deuoluitur. Quòd ſi in minorem altitudinem Aegeum mare deprimeretur, quàm pontus, eò putarem pontum exaggerationem fore, repulſante Aegei vado eminentiori. Adde, quòd antequam pōti os apertum eſſet, facilius exaggerari debuit pontus, cùm vndique circumcluſus eſſet montibus, at tum infinitis ſeculis exaggeratus non eſt. Eo minus exaggerabitur, cùm habet exitum, per quem continenter tantum poſſit efferri, quantum infertur, ac ſi vadum magis alleuaretur, tamen palus non fieret. vt enim illud extolleretur, ita pōtus aſſurgeret, præſertim infinitis fluminibus auctus, & eminentibus montibus clauſus. At maris natura eſt, vt ſua vi ſpirabili reiiciat ea, quæ ingerantur. Neque

Eadem maris ratio est, quæ fluminum, quantum pertinet ad exaggerationem. Illa enim in ostiis suam vim ostendunt. sed suos aggeres paulo vltra ostia promouent, vel sua imbecillitate, vel repellente vi ponti. Ac tantum abest, vt ostiorum exaggerati congestus ponti vada efferant, vt pontum, si fortasse paulo angustiorem reddere possunt, eò violentiorē facere debeant ad trāsmittendam fluminum materiam reiectam, atque vehementiorem ad vada excauanda in maiorem altitudinem, cur tot lacus immēsa profunditate vndique influentibus, nullis manifesto effluentibus, paludes non efficiuntur? Cur sinus Bospori nuncupatus cornu, tanta altitudine est: in quem cùm duo flumina deuehant assiduam terræ aggerationem, & purgamenta Constantinopolis, vtrinque proiiciantur, non tot annis aggeratur? prꝗsertim rapido cursu Bospori fluxum sinus retardante & impediente: quia tanta est Bospori rapiditas, vt sensim ea extrudat in Propontidem. Quare vt ex his rationibus pontus obruendus esse non videtur: ita Bosporus maiori impetu effluere videtur per Bosporum. Quò enim magis ponticum attollêtur, eò facilius deferetur, quàm si id in altam profunditatem deprimeretur, quàm si abyssos haberet, per quas penetrans in tartarum Platonicum secū aquæ partem deportaret, quas si, vt Oceanus vnde recedunt & accedunt omnia flumina, haberet, profectò minus effluerct in Bosporū: ex eo etiam colligitur Bosporū existere ex ponti accessu, & non Aegæi maris, quòd illius aqua dulcis sit, vt pōti longè dulcioris mari Aegæo ob copiam fluminū pontum subeuntium. Dulcem pontum Arrianus probat ex

eo,quòd pecora circumuicina eius aquam bibant ipſe Boſporum etiam percipio ſimiliter dulcem eſſe. Quod totus aliquando conglaciauerit tempore Copronymi tyranni,anno enim à Chriſto concepto ſeptingenteſimo, & quinquageſimo ſexto, hyems fuit perfrigida acerrimáq;,& gelu maximum, vt ponti Euxini ora maritima in latitudinem centum milliarium glacies rigore in lapidis duritiem conuerſa ſit:glaciéſque à ſummo mari ad profundũ craſſa extiterit triginta cubita.Præter hæc cùm eiuſmodi glacies fuiſſet niue tecta, creuit viginti alia cubita ita mare, vt cõtinenti aſſimilaretur, & pedibus calcaretur hominum, cæterorúmq; animalium manſuetorum & agreſtium à Zicchia ad Danubium, & reliqua ora maritima vſq; ad Menſembriam. vt Boſporum Thracium vltro citróque tranſirent iumenta onuſta, & boues plauſtra onuſta trahentes, deinde Februario mẽſe glacies in plurimas ſectiones collibus & Inſulis multorum iugerũ ſimiles, & pares diſrupta, & ventorum vi Byzantium per Boſporum acta in Propontidem, & in Helleſpontum, in quibus eſſent animalia mãſueta & agreſtia viua,& mortua gelu conſtricta: ex his glaciei ſectionibus quædam in Acropolim Byzantij impacta contriuit gradus, quibus è mari in vrbem aſcendebatur, alia glaciei ſectio ingentis molis ad murum alliſa illum magno impulſu concuſſit,vt non modò muri, ſed etiam domus vicinæ labefactarentur:atque alia pergrandis glaciei moles à manganis ad Boſporium portum, hoc eſt primum collem olim Byzantium, nunc Regis clauſtrum cinxit. Cuius altitudo muros ſuperabat. Equidem ipſe vnam, & alteram hyemem

mem Byzantij frigidam ſenſi, ſemélque & iterum vidi Boſpori ſinum nominatum Cornu ab oſtiis fluminum ad Galatam conglaciaſſe, non quidem glacie, quæ ſuſtineret homines, ſed tamen tanta, vt ſcaphæ vltro citróque commeare non poſſent, niſi remis ante glacies frangeretur: ſed hæc hactenus generatim de Boſporo. Nunc per partes ſingula eius loca tam antiqua, quàm noua proferam, tum promontoriorum, & vallium ſitus, & fluuiorum ortus, & perennitates, & portuum commoditates, & ſinuum felicitatem, è quibus primũ tractabo ſinum Cornu appellatũ, Boſpori nobiliſſimã partem.

De Boſpori ſinu Cornu nuncupato.

CAP. V.

CVM EX ponto Boſporus ad Byzantij acceſſit promontorium Boſporium appellatum, huius promontorij roſtro in duas partes ſcinditur, quarum maior & violentior inter Chalcedonem & Byzantium per fretum pergit ire ad meridiem, altera debilior curſum ſuum inflectit ad occaſum in ſinum, quem efficit Boſporus intercedentem inter Conſtantinopolim & Galatam: hunc ſinum Procopius ſcribit indigenas appellare Cornu, à Ceroeſſa matre Byzantis: qui Byzantiũ condidit. Dionyſius Byzantius ſimiliter Cornu nuncupat, & rationem huius nominis affert à ſimilitudine, quam habet cum cornu. Strabo appellat cornu Byzantiacum, & declarat, cui cornu ſimilis ſit, nempe ceruino, nam in multos ſinus perinde, quaſi in ramos quoſdam diffunditur. Plinius, ciúsq; ſimiolus Solinus, promontorium, in quo

ſitum eſt Byzantium, vocant modò Chryſoceras, modò Auri cornu. Marcianus Capella ceras Chryſeon, arbitror Capellam, & Solinum ſecutos Pliniani Codicis erratum, aut Plinium ipſum errare, id quod vel ex Plinij verbis percipi poteſt, cùm ait ex ea cauſa Byzantij promontorium Auri cornu appellatũ eſſe, quod Thunni aſpectu ſaxi albi in littore Aſiæ ſiti repente territi ſemper præcipiti agmine promontorium Chryſoceras petant, cùm ea de cauſa potius ſinus appellãdus ſit Auri cornu, præſertim ciuibus Byzantinis ita ſinum ſuum appellantibus, è quorum numero eſt Dionyſius Byzantius, cui potius, quàm Plinio fidem adhibere debemus, & Straboni, quos vidiſſe conſtat Ceras Byzantiacum. At Plinium fortaſſe decipere potuit ambiguitas Polybij, ſcribentis Boſpori fluxum repulſum à loco Aſię nominato Boue ferri Byzantium, à quo inquit ſciſſi Boſpori parua pars in ſinũ ſuum delata definit Cornu nominatum, maior verò fertur per meatũ. Aut ſi Plinius deceptus non eſt ex eo, quòd fortaſſe Polybius ſit in eadem ſententia, poterimus vtrumque appellare Cornu. Cùm permulta promontoria à Geographis cornua appellentur, vt Cyprus ceraſtis à multitudine promontoriorum, præſertim cùm Byzantij promontorium multos Colles habeat, quibus curuata in tria cornua Conſtantinopolis tricornis rectius, quàm triangula appellari poſſit. ſed illi ferendi non ſunt, qui tabulis etiam iterum & ſæpius editis tradunt cornu Byzantium eſſe promontorium Galatæ, ſitum contra Conſtantinopolim. Sinus initium faciunt duo promontoria, vnum à Meridie appellatum Boſporium, alterum à Septẽtrionibus

nibus Metopum olim dictum. Tria enim promontoria triangulum efficientia inter se, distantia plus minúsve milliare supra Bosporum eminent. Duo quidem ab Europa in faucis sinus impendent, scilicet Bosporium & Metopicum, tertium ab Asia Damalicum appellatum: à quo Bosporus tendens ad occasum flectitur ad Meridiem, ex quibus cognoscitur Procopius errare, tradens à Sycis nūcupatis fretum cornu nominatum incipere. Ostia cydari, & Barbisæ fluminum sinui cornu finem constituunt, cuius longitudo ab ortu æstiuo procedit circiter octo stadia ad occasum hyemalem, deinde ad occasum æstiuum, inde flectitur ad Septētriones, quem iure ceras Chryseon appellauit antiquitas: cùm & pisco sus, & portuosus maximè sit, vno ore multos intra se portus amplectens, vniuersos vsque ad marginem littoris profundos montibus circumdatos efficientibus octo flexus, quatuor quidem à latere dextro ingredientium, in quo est Galata primum flexum in longitudinem circiter bis mille passuum collis Metopicus, & Galatinus leuiter incuruant, vt nusquam hic flexus latior sit centum passibus. Secundus flexus fit à colle Galatino, ita eminenti in sinum ceratinum, vt ille ex tribus partibus eò alluatur, collísque Galatini latus vergens ad occasum hunc flexum efficiat longè intus recedentem, vt si ab intimo flexu rectam lineā duceres ad collem Metopicum, eminentem supra ostium sinus intra lineam, includeres totum oppidum Galatam, & maximam partem ædificiorum suburbanorum, partim eminentium supra Galatā, partim in collis iugo sitorum. Huius flexus maxime portuosi recessus longior, quàm

naualе longiſſimum triremium regiarum in circuitu eiuſdem explicatũ,altero tanto latiorem reddit ſinum ceratinum,quàm patet inter Conſtantinopolim,& Galatam. Terminatur Mucrone vireti Regij inchoante tertium flexum minus curuum, ſed eadem ferme circuitus lõgitudine. Poſt quam ſinus inflexus ad ſeptentriones,quarto flexu mediocri accepto finitur oſtiis Cydari,& Barbyſæ.Iam verò ſiniſtrum ſinus latus,in quod eminent ſex colles Conſtantinopoleos, ſimiliter quatuor flexus admittit vrbis,primus collis adeo eminet in ſinus oſtium , vt totus vltra alios colles in altum proiectus ſit, & tanquam de induſtria immiſſum brachium protegat ſinum à ventis, ſecundus, & tertius colles interiùs recedunt ad Meridiẽ verſus.Reliqui ſic eminent in ſeptentriones,vt duos receſſus duorum arcuum ſimilitudinem gerentes accipiant. Quorum primum exprimunt radices primi,& quinti collium eminentes. Alterum quinti, & ſexti in ſinum proiectæ, hos duos receſſus tertius maximus flexus intra ſe includit. Adeo enim extra cæteros ſiniſtri lateris colles eminet, primus collis efficiens angulum vrbis ab ortu Solis,& ſextus inflectens alterum vrbis angulum ab occaſu , vt ſi lineam ab horum alterutro. mucrone duceres ad alterum mucronem intra lineam , includeres ſinum Ceratinum, & Galatæ planitiem maritimam.Id quod diuino munere tributum tuetur ſinum,atque defendit à ventis. Quartum receſſum extra vrbem recipit ſiniſtrum latus , vbi ſinus ipſe, & colles circumſurgentes inflectũtur ad Septentrionem magno naturæ beneficio. Ne ab occaſu venti incurrere directi poſſint in longitudinem ſinus.

Vnde

Vnde fit,vt ex omnibus partibus excipio fauces circũdatus collibus perpetuo dorſo coniunctis, quos inter & ſi intercedunt crebræ valles, tamen dorſum non penetrant, & breues ſunt. Aut ſi vna aut altera oblonga eſt, in valliculas deſinit flexuoſas,inter quas interiectus aliquis collis in earum fauces eminet. Strabonis longitudo,quam ſexaxinta ſtadiorum attribuit ſinui ceratino, congruit fere cum mea dimẽſione, Procopij longè diſſentit à rei veritate,tradentis ſinus ambitum continere quadraginta ſtadia:lõgiùs verò aberrat Laonicus Chalcondylus ſcribens Byzantij portum ſecundum vrbem intus procedere ad ſtadia octoginta, ſinus altitudo varia. Nam ab oſtio ad medium ſinum nuſquam minor dicitur viginti paſſibus,vbi multis locis excedit triginta,alicubi quadraginta, aut amplius. Cùm autem vltra Byzantium proceſſit vſque ad oſtia fluminum,partim vadoſus eſt,partim paluſtris, vt nauicularum curſus dirigatur palis fixis ſignantibus partem nauigabilem.Primò enim ſyrtes, deinde paludes,& permulti Euripi circumdantes pluſquam triginta Inſululas.Illius ſimiliter latitudo varia eſt in faucibus plus minus ſex ſtadiis, patet. Deinde paulatim ſtringitur vſque ad mediam Galatam, vbi in ſtadia paulò plus tria coarctatur. quæ arctiori cathena claudi poſſint, quàm latior eius alueus inter Acropolim & Galatam ſitus contra hoſtium naues olim conſtringi cathenis ſolitus, neque modò tormentis bellicis ſaxa emittentibus ex vtroq; littore, ſed etiam machinis ignem liquidum profundentibus hoſtiles naues ab his aditu arceri, atque etiam exuri igne ſpeculari poſſe demonſtrauit Proclus,quem dicunt ſpecula

cula ignifera, quæ ipse fabricatus esset, ex muro Constantinopolis appendisse contra naues hostiles, quæ his speculis ignem ex solaribus radiis cõceptum in se ipsas proiectam conflagrarunt, atque vectores. Quod olim Dion Archimedē excogitasse narrat obsidentibus Syracusas Romanis, denique sinus vbi latissimus est, sex stadia non excedit. Nec dubium est, quin olim latior esset, plurésque recessus haberet, quàm nunc habet, coarctatus emissitiis purgamentis assiduis, & substructionibus ædificiorum. Ne quis miretur, si minus cornu ceruino similis sit, minúsque in multos sinus perinde, vt in ramos quosdā, vt Strabo ait, scindatur, in quos irruentes pelamides capiātur. Nam cùm ex Sublicis, quas crebras vidi, immitti & defigi in littore sinus in substructionem ædificiorum, atque ad oram maris efficiēdam magis portuosam, tum ex Dionysio Byzātio percipio, alios recessus, aliámque oram olim fuisse, quàm nunc est: tum ex Zosimo, qui ante mille annos scripsit vsque adeo vrbem excreuisse hominū multitudine, vt etiam in foris angustè habitarent, vt non parua pars maris circum vrbem in terrā conuersa esse palis in circuitu defixis ædificia sustinentibus. Verùm vt ex his sinus alicubi coarctatus fuerit, profectò non minus profundus factus est, atque adeo magis portuosus, vt nauis appulsæ puppis mare intueatur, prora verò terræ assideat: velut vtroque elemento inter se certante, vtrum magis possit vrbi inseruire. Hic sinus omnes portus maris commoditate applicandi præstat: in cæteros enim, omnis portus vi remorum aut ventorum applicatio fit: in illam sine ventis, sine remis, naturalis & perēnis Bospori

cursus.

cursus naues inducit, & reducit. Postquam enim naues ad huius ostium aditúmq; accesserunt, deinde absque gubernatione eunt, & sua sponte ad portum appelluntur: totus enim sinus portus est. Et hæc quidem ab initio Bospori ad finem deorsum versus generatim dixi, nunc oram maritimam per partes describã à fine littoris Europei sursum versus ad initium, quod est ad Cyaneas. Inde deorsum Chalcedonem vsque imitatus Anaplum Dionysij, quem potissimum sequor, Menippíque & Arriani, aliorúmque Periplos in declarandis nominibus locorum antiquis, quæ cum respublica Byzantiorum floreret, in vsu erant ante Seueri ruinas.

LIBER SECVNDVS.

De Bospori ora Europea, eiúsque locis intra Constantinopolim sitis. CAPVT I.

BOSPORI latus Europeum in angulo desinit, quo vrbis latus Orienti expositum flectitur ad occasum, & Propontis incipit efficere latus vrbis Meridianũ. Simul & ab eodem flexu vrbis latus ad ortum Solis spectans incipit procedere ab occasu fermè brumali ad ortum solstitialem in longitudinẽ plus minus miliarij vsque ad tigna in speculam sublata piscatorum regiorum. Deinde amplius quatuor stadiis pergit à Meridie ad Septentrionem ad promontorij Bosporij rostrũ vsque; quo Bosporus scinditur in duas partes: quarum maior cingit vrbis latus vergens ad Orientem, id est vrbis frontem, & primam peninsulam

g

promontorij partem: in qua olim fuerunt illuſtria loca nuncupata mangana, & Arcadianæ Thermæ. Et primę regionis pars, quæ continebat domum Placidiæ Auguſtæ, domum nobiliſſimæ Marinæ, porticus perpetuas duas, gradus quatuor. In hac etiam vrbis frõte fuit pars ſecundæ regionis, quæ ab initio theatri minoris poſt æqualitatẽ latenter molli ſubleuata cliuo, mox ad mare præcipitiis abrupta deſcendebat, continebat in ſe templum magnum, & antiquum, ſenatum, tribunal, thermas Zeuſippi, porticus magnas quatuor, nunc continet clauſtri regij partem ſitam in latere primi vrbis collis pertinente ad Solis ortum, quem quidem collem circuit vltima pars Boſpori propriè à Dionyſio Byzantio appellata promontorium Boſporium, in quo ſitum fuit antiquum Byzantium. De promontorio inquit, quod Boſporium appellamus, peruulgatur ſermo, bouẽ œſtro ſtimulatum ex promontorio Boſporio tranſnataſſe in Aſiam. Idem Dyonyſius alibi ait, parum abfuiſſe, quin Byzantium conderetur in loco nuncupato Semyſtra à nutrice Ceroeſſæ matris Byzantis, niſi coruus rapuiſſet ex media flamma partem victimæ, eámque in promontorium Boſporium tuliſſet, quod ſignum ſecuti coloniæ Megaricæ deductores Byzantium condiderunt in promontorio Boſporio. Idem alio loco, dum loquitur de Metopo loco ita appellato: Oſtreodẽ inquit locum excipit Metopon appellatum, ex eo quòd vrbis aſpectui obiicitur. Nam intuetur ipſum promontoriũ Boſporium, quod Nicephorus hiſtoricus appellat promontorium aquilonare. Proſpiciebatur inquit claſſis Latinorum iam præternauigans Byzantij aquilonare promonto

montorium, vbi duæ turres constructæ existunt ex lapidibus albis, & expolitis, vbi etiam Demetrij martyris constitutum est templum, videbatur autem Latinis laboriosus flexus ob maris vertices, & velut labyrinthos quosdam, qui illic semper fieri solent ad similitudinem Scyllæ, & Carybdis, quas Græci decantant in freto siculo esse. In hoc promontorio Dionysius ponit arã Mineruæ Ecbasiæ ex eo nominatæ, quòd huc egressi primum Coloniæ deductores statim tanquam pro patria terra pugnassent. Similiter Cyzici fuit ara Apollinis Ecbasij Argonautæ, inquit Apollonius, cùm nauem extra vrbem appulissent Cyziceni illos interius nauem appellere suaserunt in portum vrbis, vbi Ecbasio Apollini in littore aram excitarunt ex eo, quòd nauis Argo in Dolioniam egressa fuisset. Deilochus templum esse dicit, non Ecbasij Apollinis, sed Iasonij Apollinis. Socrates dicit id templum appellari Cyziceni Apollinis, quam Dionysius appellat Ecbasion, Mineruã possemus etiã appellare Ecbateriam, vt Syphnei Dianã appellarunt.

De ora sinus Ceratini cingente vrbis latus vergens ad septemtriones, & de eius antiquis locis.

CAPVT II.

OENIA vrbis à propontide vsque ad mucronem promontorij Bosporij alluũtur extremis faucibus Bospori nullo spatio à mœnibus & mari intermisso, nisi paulo antequam perueniatur ad Bosporium mucronem ducentorum passuum in longitudinem: vbi nauale exiguum regiorum Lemborum, quibus enauigare Rex solet in

agros ſuburbanos,& machinæ bellicæ. Inde à mucrone promontorij Boſporij, vnde incipit ora ſinus Ceratini claudens latus vrbis cõuerſum ad Aquilonem vſque ad finẽ vrbis, mœnia non attingunt mare:ſed ſpatium relinquunt. Quod quale ſit, & quantũ,quibúsve rebus occupetur,dicam per partes. Id ſpatij,quod eſt in ſummo mucrone, patet in latitudinem alicubi circiter viginti paſſuum,ſed latiorem mediam,nempe circiter octoginta paſſuum, vbi eſt porticus tecta plumbo,ſuſtentata duodenis colũnis marmoris ophitiſi,laqueata lacuſculis auratis, & perſica arte pictis, exiguo vireto cincta prę ſe habet Boſporum:à tergo portam ferream, qua patet aditus in clauſtrum regium. Hæc aperta nauigantibus retegit viam decumanam Regij horti molliter aſſurgentem ad Regis palatium, ab hac porticu vſque ad vrbis portam Oriam appellatã,ora intermiſſa inter murum Regios hortos claudentem, & littus magnis ſaxis præmunitum incluſa tenetur à Rege conſita malis punicis, cæteríſque plantis: in qua media eſt mediocris receſſus maris opere abductus in tectam ſtationem nauigiorum, quibus cultores regiorum hortorum vtuntur ad vehenda Regi neceſſaria. Iuxta eſt domus amœna præ ſe habens mare,à tergo portam, qua patet aditus in regios hortos. In hanc domum ſecedere ſolitus regiis hortis præfectus negotiatur cum vrbis incolis. Hæc ora priuſquam eſſet conuerſa in clauſtra regia, continebat domos piſcatorũ,& forum piſcarium,cùm verò Byzantiorum reſpublica floreret, duos portus intra murum cathenis clauſos habuit, quorum brachia ſuſtinebant turres valde eminentes. Fuit etiam portus Phoſpho

Phosphorius ab Stephano commemoratus. Fuit Neorium, fuit scala Timasi, vt in tractatione vrbis pleniùs monstrabitur. Pro porta quam vulgo vocant Oriam corrupte, quasi olim Neorij portam, spatium iacet vacuum ad exonerandas naues accommodatū, patet ducentos quadraginta passus in longitudinem: in latitudinem verò ante portam centum passuum. Paulò vltra portam in quinquaginta stringitur, vnde traiectus est ad Chrysopolim, & Chalcedonem, vbi etiam oræ maritimæ præfectus tribunal habet, vbi item domus portorij Turcici, vt in contrario littore Galatino est altera domus constituta ad exigendum portoriū Francorum. Pòst hoc interuallum est forum piscarium, ex quo magnus traiectus patet ad Galatam, quem antiqui appellabant traiectum Sycenum. A tergo est vrbis porta piscaria nuncupata, qua ascenditur ad magnum forum, quod Turci nominant Bezesten. A porta piscaria ora maris frequens suburbanis in longitudinem quadringentorum quinquaginta passuum continuatur ad portam fructuariam, quam Turci appellāt Gemicapi, vbi omne genus fructuum tam recentium, quàm conditorum, & frugum esculentarum venalium, mercatus habetur: vnde magnus traiectus existit ad Galatā. A porta fructuaria ad portam lignariā ab aceruis lignorum venalium constructis in ampla area ante portam Explicata appellatam, intercedunt ducenti passus iuxta litus, pleni ædificiis, & variis tabernis: aliis obsoniorum, fructuum, aliis aliarum rerum. Inter ædificia & murum vrbis excurrit via lata silicibus strata, & iuxta muri crepidines constituta sunt aquæ castella, quorū alia perēni

fiſtula aquam largiuntur, alia operculis ad tempus re-ſerantur. A porta lignaria in longitudinem trecento-rum paſſuũ inuenio domos perpetuas exceptis viis in-tercurrentibus, alias vbi ligna materiaria venduntur, alias vbi capſæ fiunt. Deinde ſuccedit ſpatium trecen-torum paſſuum ab ædificiis vacuum ſolam viam ſili-cibus ſtratã, & Eſcharidas à Græcis dictas, in quas ſub-ducuntur nauigia, & palos defixos, ad quos illa alligan tur, continens, aquáſque ſalientes extra muros ex aquę-ductibus vrbis claras & liquidas, partim potabiles, par tim reſilientes in Euripos, marmoreos ad pãnos lauan-dos: deinde breui ſpatio exædificato ſuccedit porta fa-rinaria, à Turcis vocata Vmcapi. Ante portam eſt area lata, vbi frumenta & farinæ venduntur. Eſt etiam ædi-ficium magnũ, plenum ſaccis farinæ quadratis, laneis. Iuxta naues ſtant frumentariæ permultę, & ſcaphæ plu rimæ, traiicientes in vlteriora ſuburbana. Eſt item ædes Mametana plumbo tecta, cum turri excelſa, vnde ex-clamare preces presbyter, & euocare ſolet incolas vi-culi ſuburbani ſiti ante hanc portam, ex qua ingreſſus patet in viam aſſurgentem per mediam vallem, tertio & quarto vrbis collibus clauſam. Hæc quidem etſi per-uulgata, tamen negligenda non cenſui, vt faciliùs per-ueniatur in notionem antiquorum locorũ, quæ à pro-montorio Boſporio ad portam farinariam ponit Dio-nyſius Byzantius. Supra etiam inquit, promontorium «
Boſporium templum eſt Neptuni antiquũ, apud quod «
fuit lapis in mare eminens, quem Byzantini in locum «
ornatiorem ſupra ſtadium transferre conantibus non «
permiſit ſe transferri, ſiue amans locum mari vicinum, «

ſiue

» ſiue oſtendens parui momenti eſſe pietati diuitias. ſub
» templo Neptuni intra vrbis murum, in locis, in plani-
» tiem explicatis erant ſtadia & gymnaſia. At ex maris
» parte erat nauigatio in ſinum ceras leniter fluens, pri-
» mam promontorij Boſporij conuerſionem, circumfle-
» xionem, quæ excipiebat tres portus, quorum medius ſa
» tis profundus à cæteris ventis tegebatur, ab Africo tu-
» tus omnino non erat: deinde turris bene magna rotun-
» da continenti iungebat vrbis mœnia. Primus poſt mœ
» nia campus erat peninſulæ ceruicis ſenſim deſcenden-
» tis ad littus, & ne vrbs eſſet Inſula prohibentis. Poſt erat
» templum Telluris ſuper mare, cuius quidem faſtigium
» tecto carens ſignificabat antiquam terræ libertatem.
» Eius parietes, quibus claudebatur, erant facti ex lapide
» expolito. Paulò ſupra Telluris ædem erant templa Ce-
» reris, & Proſerpinæ paria, in quibus picturæ multæ pri-
» ſcæ felicitatis inſignes reliquiæ, & ſtatuæ exactæ artis,
» nihilo ſumma arte elaboratis inferiores erant. Item in
» abſceſſu maris duæ ædes Plutonis & Iunonis, quarum
» ſolum nomen extat. Illud enim Perſæ exuſſerunt in ex-
» peditione Cyri contra Scythas, ea vlciſcentes, quæ By-
» zantina ciuitas commiſiſſe cōtra Regem accuſabatur.
» Plutonis templum Philippus Macedo inopia materiæ
» demolitus eſt, locorum verò nomina remanſerunt. Hic
» enim Plutonis acra, ille Iunonia acra dicitur, vbi quot-
» annis victimam primo anni die mactat gens Megari-
ca. Hæc quidem Dionyſius, qui cùm ait Iunonis & Plu
tonis ædes fuiſſe κατὰ ἀπόβασιν τῆς θαλάσσης, videri poteſt
acram ſignificare oram maris, potiùſque promonto-
rium, quòd nullum ſit in hac oræ parte, niſi Dionyſij
tempo

temporibus mare attingeret radices ſecundi collis. At nunc ab huius radicibus, ſimúlque à mari intermiſſa eſt planities. Ac ſi ætate Dionyſij non attingeret mare radices ſecundi collis, poſſumus interpretari πρὸς ἀπόβασιν τῆς θαλάσσης, ad receſſum abſcedentem à mari. Nam Iunonia acra mihi fuiſſe in cliuis potius ſecundi collis, quàm in ora maris, ſub ipſum ſubiecta videtur ex Coloniæ Byzantinæ deductoribus partim Megarēſibus, partim Corinthiis, qui magna religione colebāt Iunonem acream appellatam ex eo, quòd ſtatuta eſſet in acropoli Corinthi. Fuit etiam non longè à Corintho altera Iuno acrea in promontorio ſita, cuius meminit T. Liuius. Promōtorium inquit, eſt aduerſus Sycionem Iunonis, quam acream vocant, in altum excurrens. Poſt acram Plutonis & Iunonis Dionyſius ponit Scyronias petras " nuncupatas à Corinthiis participibus coloniæ deductæ " Byzantium, qui his petris nomen impoſuerunt à ſimi- " litudine loci difficilis, qualem habebant petræ Scyro- " niæ, ſitæ inter Megaram, & Iſthmum Corinthiacum. " Ex his Dionyſij verbis has petras etſi nunc non extantes, olim exciſas ad molliendos vrbis cliuos, tamen extitiſſe ad imas collis tertij radices oſtendam in deſcriptione vrbis. Nunc redeo ad continuandum ſpatium inter ſinum & mœnia ſitum, quod reliqueram ad portam Vncapam, vltra quam in longitudinem quadringentorum paſſuum ora ſinus procedit, occupata aut ædificiis, aut aceruis coctorum laterum venalium, partim integrorum, partim in puluerem contritorum ad teſtacea & ſignina opera conficienda, inde domus piſcatorum vſque ad portam Blachernaam tenent oram

ſinus.

ſinus patentem in longitudinem ter mille, & quadringentorum ſexaginta paſſuũ, quorum primi octingenti finiuntur porta Iubalica nuncupata, contra quam eſt medius flexus naualis regij ſiti in contrario littore. A porta Iubalica ad portam vulgò appellatam Agiam à vicina æde diuæ Theodoſiæ trecenti ſexaginta paſſus. ab Agia porta ad ſecundam portam Phanarij ſexcenti paſſus. Phanarium eſt pars vrbis oræ maritimæ, quam murus vrbis claudens duas portas habet, in quas eminent cliui quinti collis, quibus finitur flexus ſinus primus inchoatus à promontorio Boſporio, & incipit ſecundus flexus finitus radicibus ſexti collis. Quicquid eſt muri inter portas Phanarias, caret turribus, ſed eſt duplex murus, alter in littore, alter in cliuo collis quinti: vterque cingit locum nominatum Phanariũ. A porta Phanarij, cuius è regione eſt finis naualis regij, proceſſi octingentos paſſus, vſque ad portam appellatam Palatiam, contra quam in vlteriore littore eſt finis vireti regij, & initium frequentis vici, quem Agiam paraſceuen Græci vocãt. Vltra portam Palatinam progreſſus circiter centum viginti paſſus, animaduerti tres magnos arcus aſtructos vrbis muro, & ſubſtructos, per quos olim Imperatores ſubducebãt triremes in portum opere factum, nunc exiccatum & conuerſum in hortos cõcauos præ ſe gerentes ſpeciem portus obruti. Ab his arcubus diſcedens trecentos paſſus offendi ſpatium in centenum paſſuum longitudinem ab ędificiis vacuum: Vbi attingit muros mare vadoſum, vt facile ſit ſuper id ædificare: poſt octingentis paſſibus confectis, perueni ad portam Blachęrneam, qua finiũtur domus piſca-

torum ex media parte fundatæ in terra, ex altera parte ſubſtructæ ſublicis in mare vadoſum defixis. Inter ſublicas locum relinquunt portuoſum, quo nauigia piſcatoria ſubducũtur in ſtationem ſub domos piſcatorum. Piſces velut in latibula & paſcua refugientes, capiuntur retibus appellatis hypocis ſuſpẽſis ex tigno, hoc genus piſcationis tanquam domeſticum exercent fœminæ. Viri autem procul piſcantur: neque ad hanc piſcationem opus eſt magnis inſtrumentis, ſed duntaxat vno tigno ſine ſtipite, ſiue arboris trunco, ſiue nauis exoleſcente malo, ſiue antenna habente infimum caput intra domum piſcantis ſubnixum, alterum ſupremum extra domum eminens leniter pronum. Ex cuius ſummo capite appenſam hypocam fune per trochleam traiecto demittunt in aquam fœminæ feneſtris inſiſtentes, & ſubtrahunt aliquantò poſt, cùm fœminis licet eſſe otioſis à cęteris negotiis domeſticis: aut ſi nihil aliud negotij habent, ſedent in tabulatis prominentibus, vel mœnianis nentes aut ſarciẽtes, aut omnino animi cauſa otiantes, ſpeculantur piſces retia ſubeuntes, ad eósq; ſubtrahendos aſſurgunt, & remiſſis hypocis, ad officia domeſtica redeunt. Cùm hanc piſcationem ſpectarem, videbar intueri tale quippiam, quale etiam fieri vidi in palude praſiade, quam accolentes ſupra defixas ſublicas in media palude tabulata collocant ſuſtinentia caſas, vno ponticulo aditum habentes ex cõtinenti. & fores inter tabulata compactas deorſum ad paludem verſus deferentes, in quibus degunt. Puerorum paruulorum pedes fune alligant, metuentes ne in paludem delabantur. Tanta eſt in hac palude piſciũ copia, vt quoties

ties quis ianuam reſerauerit, ex eáq; calathum aut ſportam demiſerit vacuam, paulo poſt retrahat piſciū plenam. Paulò vltra portam Blachernæam obiicitur murus tranſuerſus, à mœnibus vrbis ſinúque intermiſſum ſpatium ſecans, habens portam, ex qua ſexagenis paſſibus confectis, alter murus tranſuerſus obducitur primo muro ſimilis, abhinc centum paſſus vrbs finitur angulo vno, ex tribus, grandibus vrbem triangulam efficientibus. Ab hoc angulo ad portam Neorij via lata patet, ſilicibus conſtrata ſecans ſpatiū, quod dixi ambire muros, contractū quidem, ſed variæ latitudinis. Nam ante vrbis portas plerasq; latius eſt quinquagenis paſſibus. Id minutatim excutere volui, vt pateant loca facilius antiqua, quæ Dionyſius Byzātius deſcribit à tertio colle ad ſextum collē. Poſt, inquit, Scyronides petras, quas antè dixi fuiſſe olim ad radices tertij collis, longum littus ad piſcatum, atque ad vadi altitudinem nullis littoribus etiam optimis deterius: nam ex paucis vſque ad marginem profundum eſt, & mare placidum & quietū, & littus aditu facile, nuncupatum Cycla, ex eo quòd in hoc littore Græci barbaros circumcluſos deuiciſſent. In eodem littore ara conſecrata eſt Mineruæ diſſipatoriæ, deſignans ex circumcluſione multitudinis diſſipationem. Hucuſque Dionyſius. Cycla & ara Mineruæ diſſipatoriæ fuerunt in maritima planitie ſubiecta ſub vallem vrbis tertiam, quam efficiunt tertius & quartus colles, Cyclobium à poſteris appellatum arbitror ex Zonara, cùm ait: Imperatore Conſtantino pogonato Agarenos graui claſſe vrbem obſediſſe, quæ ſtationem habebat à promontorio Hebdomo ſito ad occaſum vſ-

que ad Cyclobion. Similiter alij Hiſtorici tradunt ab Hebdomo promontorio, atque à domo Magnaura ad occaſum pertinentibus vſque ad palatium Cyclobion, ſpectans ad Orientem, ſtetiſſe claſſem Agarenorum. Quid ſit Hebdomum promontorium, oſtēdam in tractatione vrbis. Deinde Dionyſius: Cycla, inquit, Melias « ſinus excipit, piſcoſus quidem ſi quis alius: in omnibus « enim omnes ſuperat promontoriis prominentibus, & « cautibus ſub aqua deliteſcentibus vtrinque concluſus. « Hic ſinus à quodam Heroë indigena nuncupato Me- « lia nomen adeptus, vt plurimum nunquam fallit piſca- « torem. Cùm ex his verbis Dionyſij, tum ex eius anapli ordine ſinum Meliam exiſtimo alibi eſſe non potuiſſe, quàm in tertia vrbis valle cincta vtrinque promontoriis tertij & quarti collis, quæ etſi iam intra muros vrbis clauſa eſt, tota exædificata & ſicca, tamen eam olim receſſum maris fuiſſe, poſteáque exiccatam, & terra aggeratam fuiſſe ad ſuſcipiendas domórum ſedes, vero proximum videtur, cùm ex eo, quòd eius longa planities ad libellam ferè æquata, ſupra mare parū eminet, tum ex illis cauſis, quas ſuprà demonſtraui, cur Boſporus minus nunc ſit ſinuoſus. Poſt Melianum ſinū Dio- « nyſius ponit locum nominatum κῆπον, aítque nomen « adeptum eſſe ex terra inter paucas, ad culturam horto- « rum idonea, maris verò lucrum aduentitium acquiſi- « uiſſe. Non enim mare olim ibi indagabatur, ſed otio- « ſum manebat, cùm tamen piſcibus diuerſoriū præbere « ſoleat. ἀψχσιεῖον ab Arcadio nominatum in hoc loco ſitum eſt, & Iupiter ἀψάσιος colitur, ita vocatus à Dionyſio, niſi Codicis erratum ſit: cùm tamen à Callima-

cho in

cho in iambis Apeſas appellatus ſit, ſicut Stephanus ſcribit. Non Ioui Apeſanti ſacrificauit equas arcadicas. Pauſanias ſupra Nemeam inquit, Apeſas mons, in quo Perſeum primum Ioui Apeſantio rem diuinam feciſſe tradunt. Statius Papinius de eo ſic dicit:

Mons erat audaci ſeductus in æthera dorſo,
Nomine Lernei memorant Apeſanta coloni.
Gentibus Argolicis olim ſacer.

An Byzantius κῆπος ſit ex his, quos adeptus eſt auus Demoſthenis Gylon appellatus, aſſequi nō poſſum ex Aeſchine tradente Gylonem figulum auum Demoſthenis, cùm hoſtibus prodidiſſet Nympheum ponticum, quod tum Athenienſium erat, mortis condemnatum ab Atheniēſibus, effugiſſe, & perueniſſe ad Boſporum, & illic accepiſſe donum à tyrannis, nominatis κήποις: neq; declarat Aeſchines, neq; quiſquam alius, an apud Boſporum Thracium, an Cymerium, hi horti fuerint, an tyranni illi eſſent Byzantij, qui tum ab Athenienſibus defecerant, & potentibus ciuibus tyrannicè gubernabantur, an Nympheum prope Heracliam ponticam conſanguineam Byzantiorum, nempe coloniam Megaricam ſitum Glyconis proditione adepti ſint. Poſt
» Apſaſion Dionyſius ponit promontorium plurimùm
» ſuper alia promontoria eminens, vētorum violentiam
» excipiens. Huius promontorij eminentia abrupta abit
» in mare, & haud firma pręterit profundum mare. Nam
» promontorij pars inferna ſectionem petræ in multam
» auulſionem abrumpens exigua coniungitur continen-
» ti diſſoluendæ, & quàm mox ruinam edituræ ſimilis:
» vnde ſimilitudo aſpectus illi nomen dedit. nam Mella-

pocopſas nominatur. Ex hac Dionyſij deſcriptione, & ordine narrandi alibi eſſe non poteſt hic locus, quàm ad radices quinti collis, vbi paulò antè dixi, nunc eſſe locum Phanarium nũcupatum. is etſi opere exciſus eſt iam ante tot ſecula, tamen adeò natura rupibus præruptis & præcipitibus exiſtit, vt nondum penitus exciſus ſit, quin adeò alicubi præciſus, vt ob directos cliuos ædificia non habeat: & ſi qua pars habet, ea caſuris ſimilia videntur. Inde Dionyſius poſt locum inquit, qui appellatur Mellapocopſas, duo loca ſunt, omnibus anni temporibus piſcium captum largientia à ſummiſſionibus promontoriorum, & remiſſione maris in hæc loca refuſi, altè ſinuoſi, placati & tranquilli. Horũ locorum vnus appellatur Ingenidas, alter dicitur Pireicus, vt multorum hominum habet ſermo, à Piræo Attico: vt quidam dicunt, à quodam antiquo Heroë indigena. Inter hæc duo loca eſt Cittos locus ita dictus à multitudine hederæ ibi facile prouenientis. Pireico ſuccedit continuò Camara accliuis, & ventis expoſitum littus, quod multam maris refractionem excipit. Ex his, quæ iam dixit Dionyſius, & poſtea dicet, Ingenidam & Pireicum, & Camaram fuiſſe exiſtimo partim in radicibus ſexti collis, partim in ima planitie vallis quartæ clauſæ quinto & ſexto vrbis collibus, ſinum efficientibus in mediam vallem inſinuatũ: ſed temporibus Dionyſij longè penitius inſinuabatur, nunc minus in vallem recedit tot ſeculis aggeratus ſubſtructionibus vrbis. A radicibus ſexti collis ſinus incipit eſſe vadoſus ex parte vrbis ob breuia, & ſyrtes, ex altera parte profundus, deinde vtrinque vadorum frequentia nauigatio

palis

palis defixis regitur, vt à flexu, quo incuruatur ad Septentrionem vſque ad oſtia fluminum, ſit paluſtris & lutulentus, vt vento agitatus turbidus fluat, frequentibúsque Inſulis ſit aggeratus, quas habet amplius quadraginta ſyluis cannarum tectas, infirmas, vt etſi in aliquarum parte ſiccis pedibus inſiſtere queas, tamen in alia cœnoſa nequeas. Prima Inſulula incipiens à radicibus collis ſiti inter flumina, diuidens eorũ oſtia, producitur in paſſuum longitudinem circiter ſexcentorũ, reliquæ diuiſæ exiguis Euripis parum altis & cœnoſis, qui dudum obruti eſſent cœno, delabente ex proximis oſtiis fluminum, niſi excreſcentes Inſulas ad fingendos lateres reſcinderẽt laterum figuli. Hi vbi palàm in terram paluſtrem defixerunt, ſeſe totos demergunt, ne capitibus quidem ſupra aquam extantes, vt palàm fruſto terræ exciſo onuſtam extrahere queant. Inſularum Euripi piſcoſi ſunt, latibula piſcibus præbentes, qui cùm hyeme alij capiuntur, tum æſtate Mugilum copia ſupra ſtoreas exilientium ad id præparatas, vt Venetiis ſolent ſupra rates ad horum piſcatum accommodatas. Nunc in his Inſulis cerui non ſunt, vt olim erant, propter proximam vicinitatem vrbis, propterque propinquos vtrinque colles antiquis nemoribus ſpoliatos, quibus olim veſtitos fuiſſe oſtendam ex Dionyſio Byzantio: nunc quàm pulchrè deſcribat hanc Boſpori partem paluſtrem, ſubiungam. Locum, inquit, nuncupatũ Camaram, quem antè dixi fuiſſe ad radices ſexti collis, excipit σαπρὰ θάλασσα, id eſt, marcidum mare finis totius ſinus. Iacet enim in fundo ſinus nuncupati cornu. Inuenit hoc nomen, ſiue à vicinis fluminibus in ſe exeun-

tibus, natiuas aquas maris corrumpentibus, siue ex eo nomē reperit, quia immobile ventis agitari non potest ob vadorum aggerationem, quam deferũt ostia fluminum continuam & mollem, palustre efficientes mare, in quo etiam pisces capiuntur. Primus huiusce maris marcidi locus appellatur Polyrrhetius à viro Polyrrheto. Post hunc locus est nominatus βαθεία σκοπία, hoc est profunda specula ab altitudine maris. Tertius vocatur Blachernas à quodam Rege ibi regnante. Hęc quidem Dionysius. De his paludibus intelligit Nicephorus historicus, cùm ait, Aduentante classe Latinorum Regis Constantinopolitani, triremes subductas fuisse circum fluminis ostia, vbi & sinus finis & fluminis, vbi exaggerata multa arena & materia vtrinque stringens os, & vix angustum quendam aditu difficilem meatum intermittens, non modò magnis triremibus, sed & dicrotis, & vacuis nauigiolis ob breuia & vada. Ex Dionysij verbis postremis percipitur, quæ fides adhibenda sit recentibus scriptoribus Blachernas tradentibus ex eo appellatas fuisse, quòd ibi sinus palustris sit, proptereáq; obrutum fuisse dicunt illis temporibus, cùm Marcianus & Pulcheria magnum templum Blachernarum ædificarunt. Verùm etsi obrutus fuit, & Græci vulgò in hunc diem locum palustrem appellare soleant βλακὸν, vnde illi putant Blachernas vocatas fuisse: tamē Dionysio antiquissimo scriptori potius credendum censeo. Is deinde subiungēs: Maris, inquit, marcidi vltimus locus appellatur paludes, ex eo, quòd in illo subsideat lutulenta fluminum secessio. Non enim illius vadum arena, sed cœno tectum est, neque nauigiis, nisi perparuis

nauig

navigabilis eſt. Inde cœnū ſublime vſque ad exitus fluminum, quorum vterque fertur ſeparatus ab altero: in exitu ambo coniunguntur, & velut per vnum oſtium exeunt in ſinum cornu. In mediis paludibus boum nutricibus ſunt prata vberes paſtiones largientia, etiam ceruis: hos Deus deſignauit cum deductoribus Coloniæ conſilium petentibus, vbi conderent vrbem, appellatam Byzantium, ita reſpondit:

Ὄλβιοι οἱ κείνην πόλιν ἀνέρων οἰκήσουσιν,
Ἀκτῆς Θρηϊκίης ὑγρὸν παρ' ἄκρον στόμα πόντου,
Ἔνθα ἰχθῦς, ἔλαφός τε νομὸν βόσκουσι τὸν αὐτόν.

Hæc quidem dicta ſunt de re, quæ accidit. Cerui enim tempore hyberno ex ſyluis deſcendentes depaſcunt paluſtrem arundinem: piſces verò maris, & fluminum participes in tranquillitate ſinus Ceratini deliteſcunt pigri, in vbertate pabuli deglutiūt vadi radices. Hęc quidem Dionyſius. Mihi verò potius oraculum videtur, hunc locum non intellexiſſe, ſed promontorium Boſporium, vbi extremum os Boſpori, vt poſtea admonuit Apollo, colonię deductores deceptos illo loco, qui cùm ad has ſinus extremas paludes pararent condere Byzantium, coruus rapuit victimæ partem, eámque deferens ad promontorium Boſporium, declarauit oraculum præſignificare Boſporium promontorium, quod definit extremum os Boſpori, vbi cùm eſſent nemora, & oræ maris paluſtres compaſcuæ, iiſdem paſtionibus veſcebantur cerui, & piſces. Verùm vt ab initio litoris Europei vſque ad finem vrbis, quæ olim loca antiqua habuerit, quæ've nunc noua habeat Boſpori ora, declaraui: ita deinceps vſque ad Cyaneas declarare ab vrbis

ſine conſtitui. à quo quidem ſine in longitudinem bis mille paſſuum progreſſa ad flexum, quo ſinus tendens ad occaſum incuruatur ad ſeptentriones, maritima planities continuatur cum ima vallis planitie, in bis mille paſſuum longitudinem, & latitudinem quadringentorum patente, & paulò quidem amplius: quà vallis inſinuatur in plures quàm quindecim valliculas alias rectas, alias tranſuerſas, omnes in vnum collium dorſum deſinentes natura fauente quieti ſinus. Hæc planities, ſiue maritima, ſiue in vallem inſinuata, tota ædificiis ferè occupata eſt, ſuburbanis vicum efficientibus, partim in planitie, partim in collibus poſitum quatuor millia paſſuum circuitu complexum. Non enim vbique ædificia inter ſe continentia, ſed ſparſa vagantur. Totus à Mechmetanis vicus habitatur. Itaque vndecim ædes habet ceremoniæ Mechmetanæ. Earũ cæteris præſtant tres, ad quarum maximam Turcorũ Rex ſacrificium, quod Corbanum vocant, facere ſolet, cùm quippiam arduum aggreditur, iuxta ædis veſtibulum, ornatum duodecim columnis marmoris Thebæi. Situm eſt ſepulchrum Hemiſpherio Cylindraceo, clauſum neſcio cuius hominis, quem Turci valde ſanctum habent, & perpetui ſodales Flamines cuſtodiunt, circũlucentibus noctes diéſque amplius ſeptuaginta funalibus cereis, tectum purpura, hunc Turci vocãt Aibaſarium, à quo vicus nomen adeptus eſt. Sæpe ab his Flaminibus percunctatus ſum, quis ſanctus eſſet Aibaſarius, à quibus nihil aliud aſſequi potui, niſi Aibaſarium appellari Mechmetanæ religionis vnũ ex aſſertoribus, inter quos numerant tanquam principem Arium, Græcus neſcio
quis

quis mihi confirmabat esse sepulchrum reliquiarum Iob, sed nihil ex monumentis literarum proferebat, in quibus duntaxat legi Arcadium Imperatorem ossa Samuelis prophetæ à Iudæa Constantinopolim transtulisse, tàm hilariter obuiã illis procedente populo, quàm si Samuelem viuentem cernerent. Quidam afferunt Aibasarium vicum appellatum ab Agio Basilio, sed nullum ex literis producunt testimonium, mihi potiùs locus hic sacer fuisse videtur, diuo Mamanti, vt literatis testimoniũ ostendam in descriptione vrbis. Ab hoc vico vsque ad ostia fluminum ora sinus in septentriones flexa aliquantum spatium procedit hortis frequẽs, & ædificiis paulò vltra castellũ aquæ defluentis ex collis valde proni medio cliuo, vbi sacer fons perennis fluit, quem circũdant fundamenta antiquæ ædis, quam vulgus Græcorum appellat diuam Photinem: cùm tamen in hoc loco, aut non longè remoto fuisse videatur ædes diui Cosmæ & Damiani ex Procopio, cùm ait ad finem sinus in loco arduo, & vehementer sublimi templum diuis Cosmæ & Damiano iam ab antiquis vsque temporibus constitutum fuisse: quod statim videtur ab ingredientibus sinum Ceras. Iustinianus Imperator habitus medicis iam vicinus ad moriendum, diuorũ precibus seruatus, vt illis gratiam referret, templum illis sacrum immutata pristina forma, quæ ignobilis erat, & ornamenti expers, pulchrè & magnificè instaurauit, & luminum splendore illustrauit id templum. Si fortè accuratiùs exquirere velis, vide Anthymi martyris ędem, quam Procopius ponit è regione in littore vlteriore. Iam autem à fonte diuæ Photinæ ad ostia fluminum,

& promontorium Semyſtræ ambulaui circiter mille paſſus. Cur verò vocetur Semyſtra, & quibus nominibus appellentur flumina, Dionyſius Byzantius docet.

De flumine Cydari & Barbyſæ ex anaplo Dionyſij.

CAPVT III.

FLVMEN, inquit, Cydaris venit ab occaſu æſtiuo, Barbyſes verò à Borea vento. Barbyſen alij dicunt educatorem Byzantis, alij nauigationis ducem eorum, qui cum Iaſone, & Mineis nauigarunt ad Colchos, quidam Heroëm indigenam fuiſſe, vbi flumina delata ad obuium promontorium craſſum inter ſe coëunt in mare exeuntia: ibi ara eſt Semyſtræ, à qua locus nomen inuenit. Semyſtra nutrix fuit Ceroëſſæ matris Byzantis. Io enim cum Iouis arte in vaccam conuerſa, iráque Iunonis œſtro alato ſtimulata multas terras percurriſſet, apud hunc locum parturiendi dolore affecta. nam erat diuini ſeminis plena, infantem fœminam peperit. hanc tollẽs Semyſtra lactat, & nutrit gerentem inſigne transformationis maternæ, cornuum enim typi ex fronte eminebant, vnde appellatur Ceroëſſa: ex hac & Neptuno genitus eſt Byzas, vir ſimiliter vt Deus honoratus, à quo Byzãtium conditum eſt. Semyſtra locus parum abfuit, quin vrbs efficeretur, nam ibi duces Coloniæ vrbẽ condere conſtituerant, niſi ex media flamma coruus rapuiſſet partem victimæ, eámque in Boſporium promontorium tuliſſet. Hoc ab Apolline oſtentum coniecerunt Greci à paſtore edocti, qui ab ſpecula intuitus erat, vbi coruus victimę rapinam depoſuiſſet, ſecutíque ſignum

cond

condiderunt Byzantium in promontorio Boſporio. Hucuſq; dicta ſint ex Dionyſio, quæ iam inde ab antiquiſſimis temporibus peruulgata, ſi quis me otioſior altiùs conſideret, non ſine phyſica ratione inueniet Io vaccam cornigeram peperiſſe Ceroëſſam iuxta fluuiorum oſtia, hoc eſt cornua, iuxtáque ſinum Cornu nuncupatum: è quibus aqua dulcis prodiens ſupra ſalſam ſinus, & freti ſummam aquam, fertur velut altera Io, ſinúsque Ceratinus agnoſcetur verus filius Ceroëſſæ & Neptuni, id eſt, aquæ dulcis & ſalſæ, veriórque quàm quiſquam Byzas deprehēdetur conditor Byzantij. Iam quale ſit promontorium, ad quod dicit Dionyſius flumina exire in mare, profectò obtuſum, & vt ille ait, craſſum in altitudinem editum amplius mille paſſuū, quorum ſeptingenti inferiores ſunt decliuiores, quadringenti ſuperiores minus procliues. Iugi ceruix, quà promontorium adnectitur dorſo mōtis, latior non eſt triginta paſſibus, anguſtata duabus vallibus, vna à Meridie, in qua ſumma depreſſa eſt foſſa conſeruatrix niuium, ſuis labris ſuſtinens ligneum tugurium faſtigiatum in mucronem metæ, cuiuſmodi plurimæ circa vrbem videntur: altera valle promōtorij ſtringitur à Septentrione, in qua ima eſt ſacer fons, quē Græci Agiaſma appellare ſolent. Promontorij radices partim attingunt ripam Cydari, partim impendent in planitiem à ripa & promontorio intermiſſam, latitudinis trecētos, longitudinis plus minus quingentos ſeptuaginta paſſus habentem, circuitu complectentem circiter mille & quingentos paſſus. Secundum hanc mediam eſt coitus Cydari & Barbyſę fluminum, quorū vterque paulò

ſupra eandem planitiem fluit ab altero ſeparatus promontor.o longo & acuto: id exiſtimo eſſe, quod Dionyſius Drepanum vocat. A tergo, inquit, Semyſtræ, paulò ſupra fluminum oſtia initium circumflexus in alterum latus ſinus ceratini efficit promontorium Drepanum inflexum, cuius cacumen acutum appellarunt Bucolon, hoc eſt, Bubulcum, grata memoria proſecuti indicem, ex hoc loco ſpeculatum vrbis conditorem coruum. Ex his Dionyſij verbis aduerte, quem is appellat Barbyſem, Suydam, reliquóſq; recentes ſcriptores ſcribere Barbyſſum. Quàm rectè fides ſit penes emendatos codices. Barbyſe nomen adeò iam ignotū eſt etiam accolis, vt aliter appellare Byzantini neſciant, quàm Chartaricon fluuium ab officina oſtiis fluminum propinqua, vbi chartæ contuſæ explanātur: ruſtici, qui accolunt eius fontes, hunc nominant Pectinacorion à vico ita nuncupato illius fontibus vicino. Longus eſt circiter quindecim miliaria: lenis adeò fluit, vt in neutrā partem moueri videatur, adeóque profundus, vt pontibus etiam tota æſtate tranſeatur. Eadem eſt eius latitudo, ſpatio ferme decem miliariorum, in quo quidem ſpatio Euripi ab eo deriuati omni anni tempore præcipites verſant molas moletrinorū ſexdecim. Fluit per mediam vallem planam & pratenſem, vt à fontibus vſque ad oſtium ſit perpetuum pratum, cuius maximam partem Rex poſſidet. Quæ quanta ſit, coniectare etiam abſens potes ex quadringentis agricolis Chriſtianis, quos, cùm illuc profectus eſſem, offendi vno ordine diſpoſitos herbā ſecantes, quibus prçerant Turci quinque equites, octo pedites opus vrgentes, totidem quadrigas

drigas fęno onuſtas inueni,ſingulas vno pare boum tra ctas, quatuor rotis ſuſtẽtatas poſterioribus maioribus, excelſioribúſque ad excipiendas priores. Incidi item in Geniſarios, qui circiter trecenti emiſſi dicebantur ad colligendas fluminum & lacuum nymphæas, quibus Barbyſes & Cydarus abundant, quibúſque regiæ potiones fiunt Regi vſitatæ, vt Chriſtianis vinolentę. Sed redeo ad Barbyſen, primò à Septentrione ad Meridiem aliquot miliaria procedit, deinde varios flexus efficit, nunc ad ortum æquinoctialem, nunc ad hybernum, nunc inter ortum & Meridiem, tandémque ſpatium quatuor miliariorum progrediẽs ab ortu ſolſtitiali ad occaſum hybernum, exit in ſinum ceratinum. Illius vallis per anfractus normales ſimiliter, vt Boſporus pergit, quem habet parallelum, ita vt ſi is porrigeretur vſque ad pontum, vt quidam ipſius vallem porrigi dicunt, Inſulã efficeret Barbyſes & Boſporus, qui ab illius oſtio proficiſcuntur ad eiuſdem fontes. Vident illum à ripa dextra duos fluuios accipere, vtroſque venientes ab ortu Solis, tota æſtate perennes: vnum in medio curſu, alterum paulò infra ſuos fontes perlucidũ, etiam totam æſtatem molas verſare valentem, quem ſcriptores vocant Hydralem: nunc eius nomen ignorantes, alij appellant Belgradum à vico prope ipſius ripas ſito: alij flumen nominant Camerarum à fornicibus, quibus ducebatur Conſtantinopolim. Hunc enim Andronicus Rex excelſis fornicibus, operéque ſubterraneo in vrbem perducere aggreſſus eſt, cum, vt cætera vrbs aqua abundaret, tum maxime hi, qui habitarent circa Blachernas, vbi cogitabat magnum nymphęũ conſtruere,

vt ibi

vt ibi habitantes copiosiorẽ aquam haberent: at morte interceptus, opus reliquit imperfectum, quod posteri Reges absoluere neglexerunt, vt opus nimium sumptuosum, vt etiam Isacius Rex, qui Andronicum & regno, & vita priuauit, turrem & palatium, quæ Andronicus ad secessum temporis æstiui prope fornices fluminum ædificauerat, demolitus fuerit, hoc pulcherrimum factum Andronico inuidens. Hac ætate prope fornices, quos dixi transuersos secare Barbysem, vicus est, quem Pyrgon vulgò appellāt, etiam si iampridem ibi nulla turris, nullum palatium sit, tamen olim fuisse Pyrgi incolæ dicunt, saxáque effossa ex fundamentis murorum se vidisse testantur incisum nomen Andronici habentia. Iam Hydralis influit in Barbysem fornicibus diruptis, quibus Constantinopolim ducebatur. Cydarus fluuius, quem vulgò Machleuam appellant, similiter, vt Barbyses fornicibus trāsuersis secatur, Hydralem, & Barbysæ partem Constantinopolim ducentibus longior quidem est, quàm Barbyses, sed minor, similitérque fermè, vt Barbyses per anfractus fertur, à quo velut ferè parallelo curuo ipse curuus distat vario quidem interuallo, sed perpetuo collino inter fornices vtriusque patente in latitudinem circiter quatuor miliariorum, vario etiam cursu progreditur. Nam à fornicibus, vltra quas non progressus sum, vidi ipsum ab occasu ad ortum Solis tēdere, deinde flecti ad Meridiem: postremò amplius duo miliaria à Septentrionibus ad Meridiem proficiscētem influere in sinũ Ceras. Quamobrem Dionysium, cùm ait Cydarum venire ab occasu æstiuo, intelligere non oportet, cùm interuallo

circiter

circiter duum miliariorum ostio propinquus accedit.

De locis appellatis Mandris, & Dryi, & de luco Apollinis, & ponte Philippi, & de cubis Canopi.

CAPVT. IIII.

» POST buculam, inquit Dionysius, sunt loca » nuncupata Mandræ, & Drys: ille quidem à » loco quieto & tecto, mari enim tranquillo al » luitur. Drys verò habet lucum Apollini sa- » crum. Post promontorium est longus sinus Auleon appellatus. Id promontorium à Septentrione clauditur valle Barbysæ, à Meridie, valle efficiente sinũ longum, quẽ Dionysius appellat Auleona, cuius ora lunata patet in longitudinem mille & septingentorũ passuum, in qua media est Regis viretum insinuatum in imam planitiem vallis à Septentrionibus clausæ promontorio elato in passus circiter octingentos, quorum imi trecenti valde decliues, reliqui leniores. Dionysij ætate puto imam vallem, in qua nunc est Regis viretum, fuisse palustrem, & partem sinus Auleonis, siue Aulonis, cuius è regione in vlterione littore fuit locus nominatus » Semystra. Post Auleona Dionysius dicit esse pontem » Philippi Macedonis opus, quo sinus Cornu traiiceretur. » Philippus enim in vadum saxa deiecit, eorúmque » multitudinem supra vadum accumulauit multis ope- » ris, vt pontis commoditate vti posset abundè ad com- » meatum terrestrem. Nam classe Byzantiis par non fuit, » multo mari imperantibus. Iuxta hunc pontem fuit Ni- » cei herois ara, & locus leniter circumflexus ad capien- » dos pisces receptaculum, & locus, qui dicitur Neosbo-

los, is eſt nouus iactus. Inter promontorium, quo ſinus prius pergens ad occaſum flectitur ad ſeptētriones, interque vicum Aibaſarium ſupra aquam paulum extantia videntur æſtate pilarum fundamenta, quæ an ſuſtinuerint pontem Philippi, an aliorū, iudicare non poſſum. Hoc vnum duntaxat poſſum ex Dionyſij verbis elicere, vel in illarum loco, vel propinquo fuiſſe pontem Philippi. Ante trecentos annos fuiſſe pontem, vel in prædicto, vel propinquo liquet ex Tzetze, vt alibi dicetur. Nam ante mille annos fuiſſe pontem ſublicium oſtendemus in antiqua deſcriptione regionum Conſtantinopolitanarum, qui omnes bellis ſubſecutis euerſi ſunt. Mechmetes Rex, qui Conſtantinopolim cepit, vt vrbem ſtrictius obſideret, pontem effecit à contrariæ continentis regione appellata τῶν ἱερομαγέων, ad vrbem ferentem doliis ligneis inter ſe aptè colligatis & firmiter, vt traiicere poſſet milites ab exercitu obſidente Sycas, ad vrbémque, vt eam vndique obſideret. Iam verò in littore, quod modò deſcripſi à loco appellato Mandris vſq; ad aram Nicei herois, percipitur ex Procopio fuiſſe templum Anthymi martyris, cùm ait Iuſtinianum in cliuo arduo ad finē ſinus ædificaſſe ædem diuorum Coſmæ & Damiani, in alteráque ſinus parte templum, vbi nullum prius fuerat, dicaſſe Anthymo martyri ſecundùm ſinus oram, vbi maris fluxus templi crepidines alluit iam mitigatus. Non enim cum fremitu murmurantis maris ad illius ſaxa frangitur, ſed iam mollis & lenis, tacitúsque accedit ad id templum, in magnam altitudinem editum, lapidum decore, auróq; ornatum, nunc nulla extant illius veſtigia, neque quiſquam

quam reperitur, qui, in quo loco id fuerit, à maioribus audierit, aut legerit. quin potius omnes prorsus ignorant vllum templum in hoc littore fuisse, à promontorio, quo dixi sinum incuruari ad septentriones, incipit flexus longus, & molliter curuatus, finitur mucrone vireti regij ab Abramo Bassa consiti. Huiusce flexus ora ædificiis plena est; & figlinis laterculorum coctilium & crudorum cum in multas insinuata valliculas, tum penitius in vallem diuæ parasceuæ longam duo miliaria, cuius ima planities attingens sinus oram, lata quadringentos passus, deinde statim stringitur in ducētos, sensimq; angustata attollitur in cliuos. Clauditur duobus collibus, vno exædificato ab occasu treis tumulos emittente, qui in sinum eminentes efficiunt duas valliculas: ab ortu Solis includitur altero colle ex tribus lateribus pleno ędificiorum, vsque ad oram maris, vt mediæ ædificiorum partes sublicis sustineātur in sinus vadum defixis. In summa valle olim fuit templum Panteleemonis iuxta fontes riui perennis, olim in sinum influentis: nunc partim deriuatus est opere subterraneo in propinquum Regis viretum, partim in balneum, & hortos sub vallem subiectos consumitur. Ne quis miretur, si illum iam non videat supra terram fluere, qualem Dionysius informat, describēs hæc loca. Circa, inquit, locum re, & nomine Actinen, sunt cubi, Canopi, & fontes: valde enim locus irriguus est. Cubi autē sunt insignia Persicæ historiæ: huc enim nonnulli descendebant ad animorum remissionem, & ludos, vt amœnitate littoris perfruerentur. Canopi nomen inuenit à similitudine delitiarum, quæ huic loco est cum Aegy-

ptio Canopo. Cison fluuius, hanc oram secans sinui nomen dedit. Fluit perennis, sed haud nauigabilis est. Hæc quidem Dionysius, quē miror ex eo, quòd ait, non esse nauigabilem, cùm iam tam exilis sit, vt ad irrigandos hortos totus consumatur. Itaque arbitror partim terræ motibus, quibus obnoxia est regio Constantinopolitana, partim subterraneis subductionibus in regiũ hortum attenuatum esse: nunc in hoc loco vicus est longus aquis abundans, quò Constantinopolitani frequentes secedere solent, vt maris & terræ delitiis fruantur, rectè appellatus hic locus Cubus Canopi, siue quia Aegyptiorum Plato κυβείαν inuentum esse dicit, & Canopum mollioris remissionis Aegyptiis ludus erat, siue quia Byzantij coloni Attici mores sequebantur Atticorum, vnde oriundi erant. Attici enim maximo studio κυβείαν amplectebantur, vt etiam in ædes sacras congregati taxillis lusitarent. Hunc locũ iam Græci appellant Agian parasceuen, quem Imperatore Iustiniano diui Laurentij appellatum fuisse existimo ab æde diui Laurentij in hoc suburbano constituta, quam Procopius antea ignobilem & obscuram, tradit Iustinianũ nobilem & præclaram reddidisse, in sinistra sinus parte sitam è regione diuæ Mariæ in Blachernis nunc neutra extat: funditus enim vtraque euersa est, exceptis fundamentorum exilibus vestigiis. Procopius obscurè locutus videri potest, cùm ait Laurentianam ædem in sinistra sinus parte sitam fuisse: neque addit, quorum ratione ingredientiúmne in sinum, an egredientium: ego illam appellaui dextram, habens rationem ingredientium, & naturalis sinus principij, quod nascitur à Bosporo, non ab hostiis

hostiis fluminum, vbi sinus finitur. Vltra templum diui Laurentij Procopius scribit, Prisco & Nicolao diuis ædem Iustinianum ex integro construxisse, vbi Byzantij loci amore capti plurimum versantur, partim loci amœnitate ducti, partim venerantes diuorum ædem decoram, quam longè in altum Rex vim impetui maris afferens constituit. ¶ De Regio nauali, & de locis antiquis, quæ olim fuerunt, vbi est nunc nauale. Post vicum suburbanum Canopicum sequitur viretum regium, quod olim partem fuisse Canopi existimo ex loci situ, & ex auditione senum testantium, priusquam id consitum esset, Constantinopolitanos frequentes eò secedere solitos ob loci amœnitatem, amplius decem stadia circuitu complectitur. Eius media pars posita in maritima planitie, altera in colliculis & valliculis sylua cupressorum, arborúmque fructiferarum adumbratur, vt regia domus arboribus circumsita à præternauigantibus non perspiciatur, distinctum est viis & herbis consitum eo ordine, quo cætera vireta, quæ cupressos non obliquis ordinibus in quincuncem dispositas, sed secundum vias habent directas in ordines rectos. Vireti ora maritima, parietibus clausa media, angulatum mucronem agit, procurrētem in sinum, velut linguam cùm natura, tum magis opere productum: ex quo extremo ædicula in sinum eminet velut specula sublicis sustentata, quibus velut clatris pisces subeunt in piscinam proximam. Huiuscemodi ædiculas vndique fenestratas Turci Sardaca appellare solent, quæ vel in locis eminentibus, vel vndique patentibus, vt in mediis domorum areis, aut in earum frōtibus velut Meniana

construere solēt, aut quadrata, aut hexagona, aut octogona, aut ligneis testudinibus, aut hemisphæriis præclarè laqueatis, & Persica pictura collucentibus, illa ædicula finitur flexus à nobis iam excursus, incipítque alter finitus sycarum promontorio: recessus intimus abductus in hunc medium flexum cuneatus est, deinde molliter dilatatur in longitudinem octo stadiorum, occupatam triremium regiarum sicco nauali loculato. Sic enim triremes centum & tredecim in aridum subductæ existunt, vt totidē ædificiis, velut loculamentis continuis separentur, clausis ab vtroque latere parietibus tectum imbricatum sustinentibus à fronte, à tergo apertis, præ se habentibus sinum, à tergo murum claudentem totum nauale. is, cùm venissem Byzātium, ex crudis factus erat laterculis, pòst ex lapidibus cæmentitiis, atque inter loculamenta & murum additæ sunt cellæ vsibus triremium accommodatæ, etiam addita ædificia armamentaria plumbo tecta supra naualis partem, quæ pertinet ad occasum, eminent colliculi, valliculis distincti, tecti sepulchris Turcorum & Iudæorum, à medio sinus & naualis flexu vallis nascitur pergens à Meridie ad Septētriones, cuius ima planities ad libellam æquata angustior non est quadringentis passibus, neque vbi in valliculas insinuatur, latior sexcentis. Eius maritima pars attingens nauale, habitatur frequenti vico, quem vocant Cassin Bassam: à Satrapa, qui in eo loco amplas thermas construxit plumbo tectas, vario marmore constratas: reliqua vallis planities tota consita est hortis vberibus, per hanc mediam fluuius, sed haud perennis fluit. Olim perēnem fuisse existimo,

ſtimo, nunc partim permultis iugibus puteis vſque ferè ad labrum plenis, partim aquæductibus & terræmotibus exhauſtus, curſum æſtiuum perpetuare nequit. Vallis latus, quod efficit collis ſycenus editum in altitudinem ſeptingentorum paſſuũ tegitur ſepulchris Turcicis, quæ ornant ſtellæ lapideæ, & virentes ſyluæ cypreſſorum: alterum vallis latus ad Solis ortũ pertinens, procliuiùs quidem, ſed non altiùs quadringentis paſſibus, continens ſepulchra Iudæorum, tecta aut menſis lapideis, aut carinatis operculis. Hæc vallis cùm proceſſit quatuor ſtadia in longitudinẽ, obiectu duorum collium ſingulorum vicos ſingulos habentium, ſcinditur in treis valles pratis, hortis, vineis cultas, quarum duæ extremæ maiores, quæ in valliculas quatuordecim interciduntur, deſinẽtes omnes in dorſum perpetuum, alias flexuoſas, alias tortuoſas, id quod efficit nauale tutiùs à ventis ſeptentrionibus. Paluſtrem fuiſſe olim hanc vallem & nemoroſam, coniicio ex Dionyſio Byzantio. Poſt, inquit, cubos Canopis, eſt palus habens radices ſub aqua latentes, claudens ſinum, vbi eſt receptaculum piſcibus capiendis aptum, ſaxis concauis ad ipſos introitus obuiam procedentibus, in quæ delabuntur piſces noctis tenebris errantes. Poſt paludem ſunt Chœragia nuncupata, à rebus, quæ ibi fiunt, nominata. quoniam apri ex montibus deſcendentes, ad hæc loca abacti, à venatoribus fraude capiuntur. Omne enim ſinus latus vento noto obiectum, ſyluis plenum erat. Ex his Dionyſij verbis percipio, vallem illam paluſtrem fuiſſe, nunc exiccata eſt, vel exædificationibus, vel agriculturis, vel puteorum copia, vel aquæductibus,

atque

atque omne ſinus latus vento noto expoſitum, ab arboribus nudum eſt, niſi manu ſatis.

De Iſthmo Ceratini receſſus: de ſepulchro Hippoſthenis: de ſycis, & delubro Amphiaraï.

CAPVT V.

DEINDE Dionyſius addit ſecundum locũ, ad quem deſinit receſſus Ceratini ſinus. Incipit Iſthmicum promontoriũ apertam iam & multam Propontidem proſpiciés, in quo ſepulchrum Hippoſthenis extat heroïs Megarenſis, à quo locus nomen adeptus eſt, quod Iſthmicum promontorium Dionyſius dicit: id intellige eſſe collem, in quo nunc ſitum eſt oppidum, nuncupatũ Galata. Nam ſi à primis faucibus Ceratini ſinus lineam duceres ad eiuſdem receſſum intimum, in quo antè dixi Regium nauale eſſe, intra lineam includeres collem Galaticũ: ex cuius iugo proſpicientibus multa aperitur Propontis. Poſt Hippoſthenem, inquit Dionyſius, locus eſt appellatus Sycodes à multitudine & pulchritudine ficuũ arborum: quidam curioſiores dicunt, primam ficum arborem ibidem natam eſſe. Locum hunc cùm declarabo, Sycenam regionẽ decimam tertiam vrbis, oſtendam eſſe Galatam, quam olim primùm appellarũt Sycas, pòſt Iuſtinianas: poſtremò Peram, ſiue Galatam. Inde Dionyſius perſequens ſuum anaplum, ponit Amphiaraï delubrum, quod Byzantij Megarenſium coloni conſtruxerunt memoria & honore proſequẽtes Amphiarai Oiclei filium. Amphiaraum cùm cæteri Græci, tum Megarenſes honorarunt Deũ, vt haberent, atq; ab eius

ab eius ſolo, in quo fuit humatus, oracula peterent.

De ædibus Dianæ luciferæ, & Veneris placidæ, & de loco Oſtreode, & Metopo, & de ara Apollinis.

CAPVT VI.

POST, inquit, Amphiaraï delubrũ eſt Syãphas locus Auletes nominatus, is vnà cum aliis colonis Byzantium deductus fuerat, cui Apollinis ars reliquit nominis memoriam. Inde eſt Bolos, is eſt iactus ad piſcationem hybernam percommodus loci natura, in quo eſt templum Dianæ luciferæ, & Veneris placidæ: exiſtimatur enim largiri ventorum commoditatem, eósque turbulentos placare. Deinde eſt locus Oſtreodes, à rebus, quæ ibi fiunt, nominatus. Maris enim vadum oſtrearum multitudine exalbeſcentium conſtratum fit perſpicuum aſpicientibus maxime in tranquillitate & quiete ventorum. Hic autem locus ſemper alit, quòd impendatur, & in commune conferatur. Eſt enim luxurioſis locus generationis oſtrearũ contendentis cum earũ piſcatione. Oſtreoda locum excipit nuncupatum Metopon, hoc ſub aſpectum vrbis ſubiectum eſt: aſpicit enim Boſporium promontorium, nomen inuenit à figura. Nam ex continentis parte planum eſt terrenis tumulis, ex parte maris, decliue & præceps: non tamẽ diuini teſtimonij expers eſt, etenim apud ipſum colitur Apollo. Ex his Dionyſij verbis ſcimus Metopon eſſe frontem ante vrbis oculos poſitam, quam prius niſi cognitam habeamus, aſſequi nequimus, intra ne oppidum Galatam, an paulò, an longè extra Galatam fuerint templa Amphiarai Dianæ

luciferæ, & Veneris placidæ, & locus Ostreodes. Cùm igitur nulla pars Europæ posita sit ante oculos Byzantij, nulláque rectè intueatur promontorium Bosporiũ, nisi collis nascens prope portam Galatæ, cùm eius frõs tota subiecta sit sub aspectum promontorij Bosporij, patet illum esse, quem Dionysius appellat Metopon, Græci huius ætatis appellant acram Spandoninam, quæ quàm sit in conspectu Byzantij Rex Soleimanus declarauit, cùm nullam aliam ob causam id vsurpauit longo vireto, quàm vt in conspectu suo colles haberet sylua virenti vestitos, & vt excluderet oculos id incolentium despicientium in claustrũ sui palatij in promontorio Bosporio siti. Quale illud iam sit, subiungam. Ex duabus partibus mari alluitur, ab ortu Solis Bosporo, à Meridie sinu ceratino, interiùs ad septentriones recedit, quàm collis Galatinus, quem antiqui Sycenum appellabãt: vt velut de industria cedere videatur colli Syceno. Ne illi aspectum Solis Oriẽtis tollat, duobus cornibus prominet, vno in sinus ostium, altero in portam Sycenam triplici latere deprimitur, primo in vallem, qua clauditur ab occasu, quáque separatur à colle Syceno, vineis, hortis, ædificiis plena, desinenti in planitiem, quæ ante portam Sycenam explicatur, in qua iacent globorum marmoreorum magni acerui, simúlq; magna multitudo machinarum bellicarum, vnde porta nomen habet: vbi thermæ & officinæ fabriles fusiliũ machinarum bellicarum. Alterum promontorij latus demittitur ad Meridiem, totum obiectum oculis veteris Byzantij valde procliue, vt eius ascensus gradibus, aut anfractibus moliatur, vsque ad mare pronũ deiicitur, vt

tur,vt littus ſit excelſum, præceps, præruptum: lateris media pars intumeſcit duobus tumulis ab infera parte præcipitibus; à ſupera explicatis in planitiem leniter aſſurgentem ad promontorij faſtigium, porrectum in longam planitiem. Ora maritima ſub hoc latus ſubiecta producitur in longitudinem mille paſſuum, quorum quadringentæ ſycenæ portę propinquiores patent in latitudinem quinquaginta paſſuum, vbi communis ambulatio ſuburbana platanis adūbratur,in qua olim ædes diui Conſtantini, cuius ſuperficies nunc non extat. Duntaxat gradibus lapideis in fornicem ſubterraneam Græci deſcendunt ad potionem aquæ fontanæ Conſtātino ſacræ: reliqua oræ maritimæ pars tota procliuis, excepta via humano opere explanata. Tertium promontorij latus, ſimiliter valde procliue & præceps vſque ad littus,vergens ad Solis ortū,intuens promontorium Aſiæ Damalicum, quo Boſporus contendēs ad occaſum flectitur ad Meridiem. Ex antedictis apparet, Metopon eſſe,aut totum promontorium,aut eius partem eminentem in primas ſinus fauces, quam vulgò appellant acram Spandoninam: ſi totum Dionyſius intelligit, exiſtimare debemus Bolum, templa Dianæ & Veneris,locúmque Oſtreodem fuiſſe intra vrbem Galatam,eámque vrbis partem non comprehenſam fuiſſe intra locum Sycodem,vt non videtur ex antiqua regionum deſcriptione, vrbis ponente in latere Galatæ meridiano Sycenam regionem, quæ etiamnum cernitur in media Galata propriis muris clauſa, oppoſita Conſtantinopoleos valli,in qua ima eſt traiectus Sycenus,Galatæque latus vergens ad Solis ortum poſt Syco-

taxat Photinæ. Adde, quòd littora contraria multa de paritate & similitudine inter se contendunt, vt duæ Cyaneæ, vt duo angustiarum fana, vt alia pleraque, vt littus diuæ Photinæ fortasse. ideo ædem Dianæ Phosphori habuit, quòd sit è regione Phosphorij portus in contrario littore siti, ex eo appellati, quia illic Diana Phosphoros lucem Byzantiis attulerit contra Philippum Macedonem cuniculis Byzantium oppugnãtem. Venus verò placida non commodiùs collocari potuit, quàm in hoc littore, vbi Bosporus labitur placidus & silens: in qua parte regionis Pereæ Constantinus Veneris cultor colere Venerem meliùs potuit, quàm in antiquissima Veneris sede. Iam cognitis ædibus Dianæ luciferæ, & Veneris placidæ, & Metopo, iudicare possumus Ostreodem locum fuisse inter ædem diuæ Photinæ, & primas radices promontorij Spantonini, præsertim si id totũ intelligit Dionysius Metopon esse: quanuis ostrearum piscatio frequentiùs hodie exerceatur à sycarum porta ad finem promontorij Metopici, & eò vlterius ob vadum maris purgatum & apertũ, in quod spargũtur & disseminantur quotannis ostreæ integræ, non, vt olim falsò acceperam, diuisæ atq; disruptę. Tamen antequam esset littus subiectum sub partem oppidi Galatę obiectum Orienti, ostrearum piscationem copiosam præbere potuit. Postea verò quàm huius littoris pars vadosa ędificata est, pars quotidie, aut obruitur proiectis oppidi purgationibus, aut frequẽtium nauigiorum stationibus occupatur. Piscatio ostrearum nunc minus exercetur in hoc suburbano littore, etiamnum exalbescente ostreis sua sponte prouenientibus,

non autem ſeminatis, vt ſeminantur circa promontorium Metopicum quotannis in hunc modum. Poſteaquam Græci à piſcibus ſanguine participibus ſuã longam abſtinentiam ſuſtentarunt oſtreis luculentis quidem, ſed ſanguinis, vt ipſi putant, carentibus, ex locis paulo remotioribus ab vrbe naues oſtreis plenas ad hæc loca maritima vrbi propinquiora adducunt, atque in mare palis abiiciunt oſtreas integras, non diſſectas, vt mendaces quidam mõſtroſarum narrationum fictores in Italiam ſparſerant & diſſeminauerant, vt me imprudentem deceperint, vt vix cùm veniſſem Byzantium; prudens factus, à peritis piſcatoribus diſſuadere potuerim imperitorum opinionem iamdudum confirmatam. Ex illa igitur ſparſione & diſſeminatione fit, vt quotannis oſtrearum genus renouetur, luxúsq; morum Græcorum redintegretur. Sin autem minus totum promontorium intelligit Metopon eſſe Dionyſius, ſed ſolam promontorij linguam eminentem ſupra primas ſinus fauces: tum coniectare poſſumus Oſtreodem locum occupaſſe oram maritimam alluentem vrbis latus Orienti aduerſum, & radices promontorij Spantonini ſpectantes ad meridianam cœli regionem.

De Aiantio & Palinormico, & templo Ptolemæi, de Iaſonio, & luco Apollinis, & de alijs antiquis locis.

CAPVT VII.

SED REDEO ad Dionyſium, qui à Metopo deinceps ita anaplum perſequitur. Poſt, inquit, Metopon, eſt Aïantion nomen adeptum ab Aïace Telamone, quem propter

quan

„ quandam vaticinationem colunt Megarenſes ex inſti
„ tuto eorum,qui deduxerunt coloniam.Inde procidens
„ præcipitium conuerſum in mare,nominatum eſt Pali-
„ normicum à ſecunda applicatione.Poſtquàm enim Co
„ loniæ deductores ad eum locum naues primò appuliſ-
„ ſent., ex eóque ſoluiſſent, rurſus ad eundem locum re-
„ uerterunt.Paulò ſupra præcipitium Palinormicon exi-
„ ſtit templum Ptolemæi Philadelphi,quem Byzantij æ-
„ què ac Deum venerati ſunt,quòd ex eius in vrbem ani
„ mi magnitudine fructum magnũ accepiſſent. Etenim
„ Byzantiis Ptolemæus in Aſia regionem, frumentíque
„ multas myriades, & ſagittas,& pecunias dederat.De-
„ inde eſt locus dictus Delphinus, & Charandas. cauſa
„ nominum hæc eſt: Vir Chalcis nominatus, genere By-
„ zantius,ſcientia citharœdus,nullis ſummis citharœdis
„ inferior, cùm Orthium carmen caneret, Delphinus ex
„ pelago extitit, ſéque ád audiendum erexit cantilenæ
„ impetum,maritimæ oræ inſiſtens, extra mare eminẽs,
„ aſpectum ſublimem gerens, vt vehementi cantu im-
„ pleretur,ob audiendi ſtudium nihil à vadi commotio-
„ ne læſus:cùm autem Chalcis canere deſinebat, Delphi
„ nus mare ſubibat, ad locúmque conſuetum redibat.
„ Charandas paſtor accola, ſiue inuidia, atque odio in
„ Chalcidem, ſiue auaritia incitatus, Delphino inſidià-
„ tus eſt ſenſim ad maris oram allabenti, eúmque ſubli-
„ mem accedentem interfecit:non tamen piſcatione po
„ titus eſt. Chalcis enim ſuum auditorem magnifica ſe-
„ pultura affecit, locíſque nomina Delphinum & Cha-
„ randã impoſuit, illum donans honoris memoria: hunc
„ ignominiæ. Poſtea eſt acra in breuẽ receſſum inſinua-

ta,baſis

ta, basis ipsius & radix petra in fundo Thermastis ap- " pellatur. Post hanc ipsam littus noto vento apertum no " minatur Pentocontoricon à nauibus quinquaginta re- " mos habentibus ad littus id appulsis. Scytham enim di " cunt nuncupatum Taurum ex suis sedibus migrantem " huc appulsum fuisse, atque ad Cretam nauigasse, Pasi- " phaën Minois filiam stuprasse: vnde nata fabula amo- " ris, & prolis ex ipso procreatæ. Deinde succedit Iaso- " nium, ex eo nomen adeptum, quòd Iason nauigans ad " Colchos, illuc appulsus fuerit, vbi est nemus profundæ " laurus plenum, aráque Apollinis: littus autem longum, " omne vẽtis occiduis & meridianis expositum. Vbi in- " frà ostendero Iasonium esse vicum, quem Græci hodie vocant Diplociona, Turci Bisitas, facilius percipietur Aïantion templum Ptolemæi, Delphinum & Charandam petram Thermastin Pentecontoricon loca sita fuisse inter Metopon & vicum Diplociona. Ea vt magis perspicua fiant, priùs pergo exponere situm reliquæ oræ maritimæ, quam cõtinuare intermiseram ad promontorij Metopici mucronem præcipitem & præcisum vsque ad mare, via duntaxat intermissa humano opere explanata, iactis in mare vadosum & saxosum ædificij, aut molis substructionibus, vbi finitur longus flexus à promontorio Clidio inchoatus. Ab illius igitur mucrone seu rostro passus trecentos progressus, incidi in vallem diuidentem Metopicon promõtorium à colle, in quo est suburbanum Aiatis Bassæ, cuius imæ radices maritimæ porriguntur in passuum longitudinem circiter octingentorum, quorum primi quadringenti maritimam habent planitiem patentem in pas-

suum

ſuum circiter quadringẽta latitudinem. Suprà impendent cliui, imi quidem præcipites, & ferè directi in altitudinem ferme centenum paſſuum: inde à medio colle ad ſummum verticem exiguè proni: at reliqui quadringenti planitiem maritimam non habent, ſed cliuos à mari ad ſupercilium collis præcipites, excipio imam planitiem valliculæ mediæ inter cliuos interiectæ; quæ medium Aiacis viretũ, perennibus fontibus irriguum ſecans cingitur duobus tumulis præcipitibus & præruptis, altero eminente ſupra ſcalam commercij, vbi fundamenta videntur antiquæ molis, partim ſub aqua deliteſcentia, partim ſupra mare extantia, quæ piſcatores vocant Caridata: neſcio an quaſi fortaſſe Charandam à Dionyſio nuncupatam, altero tumulo præcingitur vſque ad mare præcipiti atque imminente in vallem, qua à ſeptentrionibus clauditur, lata iuxta littus ducentos octoginta paſſus: Ipſa à ſeptentrionibus clauſa colle radices præcipites agente, & propagante ad mare vſque latas centũ paſſus. Ab earum initio ora maris, quæ tendebat à promõtorio Metopico ad cœli partem mediam inter Vrſam & Aquilonem, flectitur ad ortum æſtiuum. Iam vallem & collem occupat regius hortus circuitu quatuor millia paſſuum complexus, virens ſylua cupreſſorum arborúmque frugiferarum, Carabolus vocatus, à Satrapa illius conſtructore: quem aiunt piſcatores obruiſſe maris receſſum inſinuatum in imam horti vallem, cinctam à ſeptentrionibus colle, radices præruptas & ſaxeas vſque ad mare ſpargente. Sub his radicibus Dionyſius ponere videtur petram Thermaſtin. Nam, vt ipſe ait, hæc acra inſinuabatur in breuem re-

cessum, & post eam littus est noto vento apertum, quæ aut excisa est: aut si nunc extat, non agnoscitur, præsertim si Dionysius actam non intelligit esse promontorium, sed simpliciter oram maris, quæ tota ab hoc loco ad collis Metopici promontorium alluitur mari vadoso crebris petris supra aquam eminentibus inculcato. Earum quænam sit Thermastis, internoscere difficile est, iam tot seculis ora maritima immutata, aliis saxa littorea exscindentibus, aliis imos collium cliuos explanantibus, aliis sinus vallium obruentibus. Hæc commutatio me impedit, quò minus iudicare audeam, an Palinormicon fuerit iuxta collis Metopici promontorium, an ad radices collis eminentis in scalam commercij. Hoc vnum arbitrari possum Palinormicon fuisse, secundum radices alterutrius horum collium à vallicula regij horti, ad quam coniectaui fuisse Thermastin petram, ora maritima, quæ dirigebatur ad septentriones, flectitur ad plagam cœli mediam, inter solstitialem & æquinoctialem ortum: in qua plaga longi latíque horti Rostanni Bassæ, & Aenobarbi regiæ classi præfecti, eiúsq; sepulchrum iuxta littus situm, circumclusum ædicula rotunda desinente in conuexum, tegulis plumbeis tectā ædiculam area quadrata circumsepta muris, platanis, & populis adumbrata: & ne maris fluctus mortuum pyratam submergant, quem viuum submergere non potuerunt, cùm aliis saxis littus muniuerunt, tum duabus columnis marmoris Thebæi terræmotu collapsis, à quibus stantibus vicinus vicus proximus appellatus est Diplocion, constitutus in maritima planitie, cuius plurima pars patet in latitudinē

quadr

quadringentorum passuum, & amplius, cùm insinuatur in duas valles, quarum vna diffunditur in planitiem septingentis passibus longiorem, hortis collucentem, fontibúsq; perennibus vtrinque collinis vineis, & agris frumentariis cinctam, in qua est vicus Diplocion, vbi olim fuisse Iasonium, arámq; Apollinis, & lucum profundæ laurus coniicio cùm ex eo, quòd situs hic locus est in littore longo ventis meridianis, occiduísque exposito, vt ait Dionysius, tum ex eius ordine narrandi ante dicta loca, & consequentia. Locum, vbi fuit ara Apollinis, & magnus lucus laurorum, vero proximum videtur eum fuisse, quem posteri appellarunt Daphnē; cuius meminit Stephanus. Daphne, inquit, insana, portus est iuxta os ponti, in dextro littore constitutus nauigantibus ad pontum: in sinistro verò ascendentibus ad anaplum extat suburbium Daphne nūcupatum, quod etiam appellatur Sergium ex Procopio, aliúsque scribentibus, anaplum esse ad promontorium Estias, hoc duntaxat assequimur, Daphnen suburbium esse inter Byzantium, & promontorium Estias, nulliúsque scriptoris traditione propiùs accedi potest ad cognitionem Daphnę, quàm ex his, quę modò Stephani & Procopij attuli. At verò Dionysius ad ipsius notionem nos, aut quàm proxime perducit. Quispiam fortasse obiiciet, in hoc sinistro latere fuisse itē Daphnen Medeæ, quam postea ex Dionysio ostendam fuisse inter locum nuncupatum senem marinum, & promontoriū Estias in valle, in qua etiam nunc visuntur rudera ædis Demetrianæ, dubiúmque sibi atque controuersum videri dicet, vtra Daphne fuerit suburbium Byzantij. Mihi

vero propius videtur Byzantios Daphnen, arámq; Apollinis coluisse & frequentasse, quàm Daphnen Medeæ Pharmacidis. Cultus enim deorum loca incolis frequentia efficere solet. Vt enim Antiochia Daphnen suburbium frequentans effecit nobile & maximum ob cultum Apollinis daphnici: ita Byzantiũ Daphnen, arámque Apollinis frequēti cultu effecit suburbium Daphnen in planitie Diplotionis ampla, culta, vrbíque vicina, mitibus & vitiferis collibus cincta potius, quàm in vallicula Demetriana angusta, vndique asperis collibus circunclusa, nondum exædificata, lõgè ab vrbe remotiori, quàm Diplocionis planities, in qua potius, quàm in valle Demetriana fuisse suburbiũ Daphnen. Præterea conicio ex historia Euagrij narrantis Mammianum insignẽ senatorem in Daphne suburbio construxisse Antipharon è regione balnei publici, in quo statuta esset Ammiani ænea statua. Antipharon appellatam arbitror, ex eo quòd sita esset contra Pharum, quam Marcellinus dicit fuisse Byzantij in promontorio Chrysocera nuncupato, quod Dionysius appellat Bosporium. Illa si fuisset constituta in valle Demetriana, non vrbi aduersa fuisset, sed prorsus ab vrbe auersa longè posita extra conspectum vrbis impeditum intermedio colle excelso Clidio appellato, Agathium historicum suburbanum habuisse in vico Daphne coniicere possumus ex eius Epigrammate inscripto in hortum maritimum:

Εἶξον ἐμοὶ Δάφνης ἱερὸν κλίτας, ἔχθι πόντου
Κείμενον, ἀγχιάλου κᾶμπος ἐρημοσύνας·
Ἐνθάδε γὰρ νύμφαι δρυοδοπίδου, αἵ τ' ἐνὶ πόντου

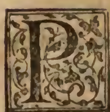
Νηρῇ

Νηράδων ξυνὴν θοῦ σαυκλυσίην·
Ἀμφὶ ἐμὲ γὰρ μάρναντο, δίκασε δὲ κυανοχαῖτα:
Καί με παρ' ἀμφοτέροις μέσον εἷλκεν ὅρον.

Si Agathij poëmata, quæ inſcripſit Daphnica, nactus fuiſſem, ſcrutatus diligenter eſſem, num à ſuburbio Daphne daphnica ſua poëmata appellauerit, ex hoc Apollinis luco tripodem illum factum fuiſſe veriſimile videtur: cuius Sozomenus meminit. Cum tempore Valentis Imperatoris, inquit, Hellines quoſdam in Philoſophia præſtantes habitos religionis Chriſtianæ incrementa ægrè ferentes, ſcire ſtudentes, quis Valenti ſucceſſurus eſſet omnibus vaticinationibus exquiſiuiſſe: deniquè tripodem ligneum ex lauro confeciſſe, & nominibus, & verbis, quibus ſoliti erant, peregiſſe, vt comprehenſione literarum ſecundum vnumquodque elementum ſub machinatione tripodis & vaticinationis ſignificantium demonſtrarent nomen Regis. Cùm autem ipſi inhiarent Theodoro Hellinicæ religionis viro in aula regia præclaro, in re militari eximio, Theodori nominis literarum compoſitio accedens vſque ad delta decepit Philoſophos, vt quàm mox Theodorum regnaturum ſperarent. Etenim hoc facinore patefacto, adeò Valens exacerbatus eſt, vt iuſſerit comprehendi Theodorum & tripodis artifices, imperarítque illum quidem viuum exurendum, illos verò ſecuri feriendos eſſe, adeóque Valens effreni ira exarſit, vt etiam in eos, qui Philoſophi non eſſent, ſed ſimili veſte, atque Philoſophi vterentur, cædes proceſſerit.

De Rhodiorum portu, & de Archio loco.

CAPVT VIII.

POST Iasonium lucúmque Apollinis, Dionysius Anaplum continuans, ponit Rhodiorum τὸν περίβολον, ad quem rudentibus naues alligabant Rhodij, metuentes maris tempestatem. Cuius vt idem scribit, tria saxa ad suam ætatem seruata extitisse dicit, reliqua permulta temporis vetustate cecidisse. Hunc Peribolon fuisse, vt existimem eo in loco, quem hac ætate piscatores nominant Rhodacinion, non modò nominis similitudo, sed etiam Dionysij ordo narrandi antecedentia & consequentia me adducit. Hoc enim proprium habet imperitũ vulgus, vt nomina locorum, quæ non intelligit, immutatione literarum in alia nomina aliquid sibi notum pręsertim ridiculum deriuet. Dicax enim vulgus & ridiculum esse solet, præsertim Græculum, quòd omnia nomina finire gaudet hac terminatione acion, quam literati solent attenuare, & diminuere in ion, vel arion: vt ψωμὸς, ψώμιον, παῖς παιδίον, vel παιδάριον, vulgus ψωμάκιον, παιδάκιον: sic ῥοδίων νεῶν detorsit in ῥοδάκιον νεῶν. Hæc quidem nimium fortasse minutatim excussa, sed quæ indicent magnam deprauationem antiquorum nominum. Iam verò quod Rhodacinion appellãt, nihil aliud est, quàm saxum supra aquam eminẽs, ad alia saxa adnitens, olim ad portuosæ molis substructionem in vadum deiecta: distat quidem aliquot passus ab ora maris, at ab Aenobarbi sepulchro passus circiter sexcẽtos. Post Rhodiorum Peribolon Dionysius ponit Archium nũcupatum locum campestrem, agri bonitate præditum, & vitium

aman

" amantem, collibus cinctũ circunsurgentibus, ad mare " procidentibus; per medium eorum fluuius descẽdit in " maritimam oram mollem & profundam. Hunc inco- " luit Archias Thasius Aristonymi filius: qui cùm in hoc " loco vrbẽ condere pararet, à Chalcedonensibus prohi- " bitus est, metuentibus exædificatum locum contra se " fore. Archias illis, qui cum eo solum vertissent, Aënon " dedit habitandum, locóque nomen reliquit Archium. Archias Thasius etsi locum hunc terra maríque præstantem delegerat, tamen quòd præterita sede Byzantij hunc locum elegisset, non minus cæcus fuit, quàm Archias Megarensis, quem Pomponius Mela scribit cõdidisse Chalcedoniam. Archium locum, esse vicum, quem nunc Græci Agion phocam appellant, situs præ se fert constitutus in maritima planitie vallis, in vallículas amplius quinque diuisæ, patẽtis in longitudinem plus minus duobus millibus passuum; in latitudinem iuxta mare circiter sexcentorum: fertilis vitium & cerasorum, ab vtroque latere collibus cinctę procumbentibus ad mare, per quam mediam defluit riuus alueo prope oram maris profundo, vtrinque ingentibus saxis munito: is æstate etsi perennis non fluit, tamen eius gurgites perennes restant. Bonitate terræ incolæ dicunt hanc vallem præstantiorem & fertiliorem valle Diplocionica, iuxta vicum nominatum Agion phocam, situm in illius vallis planitie, ora maris mediocriter sinuosa portum efficit assiduis nauibus frequentem. Ora maritima inter Iasonium & Archium media passuum millibus amplius duobus in longitudinem patens explanata est, partim excisis imis cliuis collium impen-

den

dentium, non in magnam quidem altitudinem elatorum: sed præcipitem & penè directam, partim obruto oppressóque mari à seruis Aenobarbi, qui breui tempore eam totam exædificarunt, portuosámque effecerunt vsque ad marginem maris magnarum nauium capacem, perpetuáque ædificia, & continuos hortos substruxerunt in mari vadoso, marísque partem intra substructiones intermiserunt, quæ portus vicem præstat, & piscinæ crebræ piscium frequentia multorum quotidie subeuntium, exeuntiúmque.

De sene marino, & parabolo, & de calamo, & Bythio.

CAPVT IX.

DIONYSIVS loca oræ Bosporicæ sinistræ prosequens, post Archium, inquit, promontorium eminet, in altitudinem præcipitem abrumpitur discedens ad mare, fluctus maris densos & violentos, quibus crebris verberatur, excipiens. In promontorij vertice senex marinus statutus est, quem alij aiunt Nereum, alij Phorcyn, alij Proteũ, quidam patrem Semystræ, nonnulli indicem nauigationis, & demonstratorem Iasoni fuisse, ducémque angustiarum Bosporiarum. Quidam vates Latiades oraculum in somnio sibi visum dedit posteris colonis Megarensium, oportere sacrificare marino seni: itaque in hoc loco publicè colitur senex marinus. Hunc senem marinum statutum fuisse in promontorio, quod nonnulli Historici, atque etiamnum vulgus Græcorum appellant Clidion, assequor cum ordine Dionysianę narrationis antecedentium locorum & consequentium, cum

tum ſitu oræ maritimæ, quæ ab Archio loco quadringentos paſſus vſque ad Clidion progreſſa nullum promontorium, nullum littus habet, cui conueniat deſcriptio loci ſenis marini, quàm promontorium Clidion: quod vt melius noſcatur, ſubiiciam, quale nunc exiſtit. Id præceps & præruptum vſque ad mare excipit ſuo mucrone fluctus, ictúſque maris adeò vehementer, vt hi poſtremò ab ipſo repulſi, deferantur iuxta Aſiam vſque ad Byzantium, littúſque Europeum, non amplius excipiat fluctus Boſpori deſcēdentes per anfractus, ſed à promontorio Clidio velut claue claudatur, & protegatur, nomen adepto ex eo, quòd Byzātinis Boſporum claudere & finire videtur. Boſpori enim aſpectus ex vrbe Byzantio ſurſum verſus iuxta littus Europeum nauigātibus non patet vltra Clidion, cuius cliuus medius in altitudinem ducentorum paſſuum adeò pronus eſt, vt ſcandi non poſſit, niſi anfractibus in latitudinem patens plus minus quadraginta paſſuum. Inde breui ceruice lata ſex paſſus dilatatur aſſurgens in altitudinem bis mille paſſuum, ab Aquilone cingitur planitie inſinuata in vallem Demetrianam: ab altera parte cingitur valle, in tantam edita altitudinē, in quantam ipſius promontorij iugum. Sed redeo ad Dionyſij anaplum.

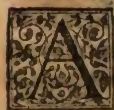
" Marino, inquit, ſeni vicinus eſt πάραβολος: is eſt iactus te-
" merarius nuncupatus à piſcatione temeraria, incertáq;
" ob maris aſperitatem inæqualem. Fluctus enim deſcen
" dens in littus aſperum, piſcationes efficit temerarias, pa
" rum voti cōpotes, & ferè fruſtratorias. Deinde eſt Ca-
" lamus, & Bythios: ille à Calamorum multitudine, hic
" ab alta protectione promontoriorū circunſurgentium.

nominatur, in ipso est laurus Medeæ Oetæ filiæ, plan-
tã, vt fama est: huic parallelus est collis sensim supinus,
declinans ad mare, nominatus Bacca Isidis matris deo-
rũm. Ex his Dionysij verbis consequimur Parabolon,
Calamum, Bythiam loca esse inter Clidion promon-
torium, & promontorium claudens vallem Demetria-
nam ab Aquilone. Hæc duo promontoria sinum effi-
ciunt leniter inflexũ, in quo insulæ, seu scopuli, seu syr-
tes, quarum vna est vadosa & sicca, arenosa, paulum
eminens supra aquam, statio auium marinarũ. In hunc
sinum desinũt duæ valles, minor prima est, distans à
mucrone Clidij quingentos passus, in quo interuallo
olim fuit Parabolos, nunc exædificatus est. Vltra valli-
culam septingentis passibus cõfectis, incipit maior val
licula, habens contra se turrim vireti regij, in littore A-
siatico sitam, nominatã Phylacen: desinit in medium
sinus flexum, Demetriana nominata ab æde diui De-
metrij sita in cliuo, vbi fons diuo Demetrio sacer, exi-
lis quidem, sed perennis scaturit, ex alto specu conca-
merato hominum opere, in valliculæ maritima plani-
tie porrecta in passuum longitudinem circiter octin-
gentorum, existũt etiam nunc pauci calami, olim mul-
ti, à quibus locus nominatus fuit: deinde Bythias, à quo
arbitror Bytharia, quorum meminit Euagrius, cùm ait
Vitalianum vsq; ad nominatas Sycas incursionem fe-
cisse, contra quem in tentoriis versantem ad Sycas defi
xis Rex misit marinum Sytum. Congressi igitur ambo
exercitus, ille à prora habens Sycas, hic Constantinopo
lim, primò se continebant, deinde post leues pugnas,
inter duos exercitus prælium nauale cõmissum est circa

Bytharia appellata. Fugit Vitalianus læsa prora, & magna parte exercitus amissa, reliqui fugerunt, vt nulli hostes reperirētur neq; in Anaplo, neq; circa vrbem. Promontorium, quod ab Aquilone vallem Demetrianam claudit, saxeum eminet in mare, in quo olim Baccam Isidis fuisse puto. Id intus recedit, neq; impedit mutuos aspectus promontoriorum Clidij, Estiarúmq; vltra hoc promontorium eminentiū, flexum admittentium amplius tria millia passuum circuitu littoreo complectentem, intra se includentem duos sinus, Demetrianum & Michaelium diuisos promontorio Bacchico.

De vico Michaelio, & de promontorio appellato Estys.

CAPVT X.

A PROMONTORIO iam dicto progressus sexcentos passus, perueni ad vicum Michaelium in maritima vallis planitie situm, lata iuxta mare quingentos passus, longa sexcentos; inde supra maritimam planitiē vallis mille & quadringentos passus in altitudinem erigitur, tota validè angusta & procliuis circunsurgentibus collibus vsque ad fluuij ripas valde pronis, excepta semita humano opere facta. Summa dilatatur in campestrem planitiem, ex qua nascitur fluuius æstate exilis, sed perennis, & qui omni anni tempore fistulæ quincunciali sufficere posset. Per mediam vallem delabitur ad vicum Michaelium, quem Græci hodie appellant Asomaton, ab æde olim nobili Michaelis Archangeli militis incorporei, quod Sozomenus Constantinum magnum tradit extruxisse in Estiis aliquando nuncupatis, atq; ex eo, quòd

ibi Michael Archangelus apparuisse creditur, locum dicit Michaelium appellatum esse iuxta medium fretum Bospori situm in dextro latere ex ponto nauigantibus Byzantium, distantem à Constantinopoli itinere marino stadia circiter triginta quinque, terrestri circuitu septuaginta: ora maritima ab ortu ad occasum procurrens, in qua dixi situm esse vicum Michaelium. Circuit sinum intimum valde portuosum vsq; ad marginem magnarum nauium capacem, quem colles vndique tuentur ab omnibus ventis, excepto meridiano, quem frangunt cursus rapidè incitati cōtra Meridiem præcipitantes: locum quem Sozomenus appellat nunc Michaeliū, nunc Estias, Procopius appellat Anaplum. Duo, inquit, erant templa Michaeli Archangelo dicata, inter se opposita, Bospori freto diuisa, vnum in loco appellato Anaplo in sinistro littore nauigantibus ad pontum Euxinum, alterum in contrario littore, quod antiqui προῶθεν nominarunt ex eo, existimo quia littus multum proiiciatur ex hac ora, nunc autem nominatur Βρόχοι, temporis lōgitudine, accolarum inscitia deprauante nomina. Hæc duo templa cùm vetustate temporis sacerdotes prospicerent ruinas editura, & metuerent eorum casu oppressum iri, à Iustiniano deprecabantur instaurationem amborum ea forma, qua olim fuerat. Non enim vlla ædes sacra ædificari noua, vel exolescēs reædificari poterat, nisi ex pecunia regia non modò Byzantij, sed ne vsquam quidem locorum Romani imperij. Rex his motus, vtrunque à fundamentis demolitus est, quorum alterum in Anaplo reædificauit in hunc modum: Saxis iniectis oram illam circūplexus

ad reg

ad tegendum portum, littus maris in forum transformauit. In hoc loco mare quietum communicat applicationem nauigiis, quæ mercatoris ad saxa inie&#7ta appellentis merces ex transtris nauium in terram exponunt. Aula post maritimum forum ante templum sita est, qui illic spatiantur, marmorum decore lętantur, & aspectu maris, fruuntur cõmunibus auris excitatis tum ab impetu vndarum, tum ex collibus impendentibus. Porticus in orbem ambit templum, solùm ab Oriente intermittens sacrũ adytum, templum mille coloribus variatur, tectum in tholo sublime effertur. Quis pro dignitate huius operis enunciare posset elegãtes columnas, & totius ædificij structuram? quis marmorum venustatẽ, quibus muri & sola vestita sunt? quis auri multitudinem immensam circa omne templum velut ipsi innatam fusam? Hoc igitur templum in Anaplo nuncupato in hunc modum Archangelo elaboratum est. In contrario littore paulùm à mari distat locus natura quidem planus, compositione verò lapidum in altum effertur. Hîc Archangelo cõstructum est templum decore quidem excellẽs, magnitudine verò primum. hæc ex Procopio addere volui, ex eo quòd in æditis codicibus Procopij non habentur tum necessaria futura ad declarationem contrarij littoris. Horum templorum etiam fundamentorum substructione effoderunt, vt nihil ex his iam supersit, nisi vt in oculis erutis fossæ & scrobes effossarum substructionum. Hoc loco Procopius restrictiùs definit Anaplum, quàm Dionysius, qui scripsit Bospori Anaplum esse totam nauigationem ab vrbe Byzantio ad pontum Euxinum. Similiter Stepha-
nus

nus Anaplum ponit in dextro Bospori latere, cùm ait Chrysopolim esse prope Chalcedonẽ in Bithynia, Anaplum nauiganti in dextra: idem tamen aliis locis, siue Stephani compẽdiarius Hermolaus Grammaticus restringit Anaplum. Portus, inquit, mulierũ est circa Phidaliam inter Anaplum & Olosthenium, vbi intelligit Anaplum esse aut ad promontorium Hermæum, aut apud Estias. Scholia in Dionysium scriptorem orbis incerta tradunt fretum Bospori angustissimum inter Ciconium & Anaplum; verùm vbi Ciconium sit, suo loco explicabimus. Sed ne quis decipiatur inscitia illius, qui in libros Sozomeni edidit Elenchos, dum Michaelium locum, quem Sozomenus dicit esse in locis quondam nominatis Estiis, enarrat esse Sostheniũ procul inde remotum ampliùs duodeviginti stadiis. At Estias alio loco esse non posse, statim monstrabo quàm ad promontorium, claudẽs ab Aquilone Michaelium sinum ex Polybio. A promontorio, inquit, Hermæo, quod infrà ostendam nunc appellari Neon castrum, decursu Bospori conuertitur in Asiæ oram, inde rursus in Europam ad promontorium Estias. Qui norunt Bospori decursus deferri per anfractus alternos Asiæ, Europæque, planè illi sciunt illos ex Neocastro deferri in promontorium Asiæ, vbi molæ versantur, inde rursus conuerti in Europam ad promontorium, quo excipitur nominatum à Græcis Mega rheuma, cingens ab Aquilone vicum Michaelium. Quale autem sit Mega rheuma, & promontorium Estiæ, Dionysius Byzantius apertius declarat. Post collem sensim supinum, inquit, promontorium protenditur multùm, portum insinuãs

crasso

" crasso præruptóque incursu boreales maris ictus pro-
" pulsans. Ab occasu enim portum præbet sufficienti ma
" gnitudine, protectum à ventis: reliqua promōtorij pars
" excipit fluctuum vim multam, audacémque, & simi-
" lem statuæ virili: nunc enim mare miscet & conuoluit
" in orbem, nunc impetus vndarum in contrariam par-
" tem impellit. Multas naues vidi onustas secundo vento
" currentes retrocessisse fluctu oppugnante ventum: rur-
" sus verò ad saxa promontorij reuertitur impetus vn-
" darum, & ex refractione velut auulsus & separatus à pe
" lago contra pelagum ipse per se currens vrgetur: vnde
" fit, vt nautæ necesse habeant iter pedibus conficientes,
" funibus naues trahere, in quas fluxus multus incursans,
" nautas vi agit, & retrahit in contrariam partem; me-
" túsque & desperatio subit. Tanquam non iterum ten-
" tandum sit, nonnunquam fluctibus cedentibus ad ipsa
" saxa crepidinis littoreæ contendunt, contra fluctus fir-
" mantes remos ad cautes, & vim maris inhibent auxilio
" continētis. Postea verò quàm coloniæ deductores pro-
" montoriū Bosporium prætergressi, viderunt magnam
" multitudinem Barbarici exercitus tenere oram mari-
" timam, in quam descendendū erat, occuparunt locum
" nuncupatum Estias, vacuum à custodibus, & Barbaris
" anteuerterunt. Fuit enim illis compendiaria nauigatio,
" at Barbaris longus terræ circuitus ob sinus. Demon-
" strantur autem quædam semitæ, impressiones in saxis
" cancrorum marinorum pedestri itinere rapidissimum
" fluxum prætereuntium. Hæc quidem Dionysius rectè
" narrat. Vidi ipse ibi saxa attrita longo cancrorum ex-
cursu, ac si non vidissem, à vero remotum non existi-

massem,

maſſem, cancrorum forcipibus duris poſſe atteri ſaxa, cùm aſſiduo pedum attritu formicas excauare ſilices, viámque facere videamus. Quæ de cancrorum itinere terreſtri Dionyſius ſcribit, Aelianus confirmat, ſed in qua Boſpori parte id fiat, non explicat. In Thracio, inquit, Boſporo fluctus rapidi ex ponto deferuntur, & anguſtiis diffringuntur, vt cancros contra venientes facilè euertere poſſint: quod ipſum cancri præſentientes, poſtquàm eò peruenerunt, ſinguli in ſinuoſo quodam loco ſe tenent, ſimul & reliquos expectant, deinde in eundem locum congregati, adrepentes per præcipites crepidines, in ſiccum aſcendunt, & fluctuum vim euadunt, iter pedibus conficientes. Cùm autem hanc violentiam pedibus prætergreſſi ſunt, rurſus per crepidines in mare recurrunt. Aduerte non modò hoc promontorium Eſtias appellari, ſed etiam magis propriè maritimam planitiem promontorio clauſam, vbi vicus Michaelius, quem Sozomenus ſitũ eſſe dicit in Eſtiis nuncupatis, cui conſentit Polybius, cùm antedictum promontorium appellat τὰ περὶ τὰς ἑστίας ἄκρα καλούμενα. quæ Perotus vertit promontoriũ Eſtiæ: rectius vertiſſet promontorium circa Eſtias, aut Eſtiam, niſi hunc locum Eſtias in numero plurium appellârent Polybius, Sozomenus, Dionyſius Byzantius. Ex cuius cauſis, quas affert, cur appellentur Eſtiæ, veriſimiliùs videtur Coloniæ deductores prætergreſſos promontorium Boſporium, cùm vidiſſent maximam multitudinem Barbarici exercitus tenere oram maritimam, ad quam deſcendere ipſi conſtituerant, claſſem appuliſſe in ſinum ſubiectum ſub planitiem vici Michaelici, quàm appli-
cuiſſe.

cuisse ad ipsum promontorium importuosum. Ex antedictis iam manifestum est, promontorium Estias esse id, ad quod defertur fluctuum vehemēs incursus, quem Græci huius ætatis μέγα ξόλυμα propriè appellant: à maximo fluctu totius oræ Europeæ, qui etsi promontorio refringitur, longéque & valenter repellitur in contrariam partem, sæpe autem repulsus, sæpius rursus impellitur, vrgetúrque à contrauenientibus fluctibus, vt eorundem à fronte, à tergo, à lateribus repulsorum colluctatio quædam vorticosa videatur, etiam nullis flantibus ventis, qui aliquo promontorio repercussi, atque in se volutati facere solēt vortices non modò in terra, sed etiam in mari. Tamen hîc tanta est decursus præcipitantis Bospori, vt rapido cursu semper deorsum secundum promontorium feratur, vt nauigantibus sursum versus partim sit in terram descendendum, nauísq; funibus trahenda: partim remis adnitendum ad saxeam maris oram. Neque modò Cancris iter pedibus suscipiendum, sed etiam vidi Hamiarum piscium impetu fluctuoso gaudentium celeritatem retardari: qui etsi hamos maximè internoscere solent, tamen nusquam minus hamorum insidias deprehendunt, quàm hîc fluctibus impediti: itaque frequentissimi ibidem capiuntur, reliquorúmque piscium greges fluxu retardati pigrè ascendunt, vt interdum ex terra, lapide, aut bacillo, aut conto eos ex naui ferias, ac capias: ac si tot, & tantas molas versare posset, quot moletrina collocari possent iuxta promōtorij radices Orienti obiectas, tamen non collocantur, ne impediatur nauigatio. Nulla enim nauis silentibus ventis sursum nauigare potest, nisi ex

terra funibus trahatur, aut valenti remigatione impellatur. Quale autem & quantum sit Estiacum promontorium, quod tantos fluctus efficit, profectò non in magnam aut altitudinem editum, aut latitudinem protensum, sed humili, non latiùs quadringentis passibus, neque trecentis excelsius, neque circuitu octo stadiorum patentius, duos sinus claudens, alterum à Meridie, alterum à Septentrionibus: illud ipsum duplici valle clausum, altera Michaelica, quæ multò longior, quàm promontorium ipsum: altera tam longa, quàm id longum existit. Ab eius radicibus Orienti obiectis in longitudinem minus quingentorum passuum protẽsis cliui saxei attolluntur in altitudinem plus minus ducentorum octoginta passuum: inde iugum planũ non excedens quingentorum passuum longitudinem: in quo constituta sunt moletrina ventis versatilia. Reliquum promontorium totum vndique procliue est, excepta ceruice plana quidem, sed quaternorum passuum latitudinem non excedente, qua assurgit in excelsum collem triplici cliuo depressum, in passuum altitudinẽ elatum circiter duum millium, clausum duabus vallibus, vna desinente in sinum Michaelium, altera in sinum, in quo postea Dionysius ponit τὰς χηλάς. In collis summo vertice extat luculenta cisterna, lateritio opere facta, perennem optimámque etiam nunc aquam continens in mediis substructionibus antiqui ædificij dudum diruti, vnde videtur tota ferè Propontis, & Bosporus à Byzantio ad Daphnen insanam, non impediente excelso promontorio Hermæo, quo ille excelsior existit.

De locis

De locis nominatis Chelis. CAP. XI.

» DEINDE adiungit Dionysius. A promon-
» torio Estiaco flexus iam nauigationē quie-
» tam stabilémque efficit. Post Estias sunt χη-
» λαὶ nuncupatæ à similitudine figuræ: harum
» quidem alteræ breuiores, alteræ maiores, ambæ verò
» portus existunt: apud ipsas templū est Dianæ dictymæ.
Hoc loco Dionysius scalas, siue molis brachia appellat chelas à similitudine forcipum siue brachiorum, quibus portuum moles scalæque similes esse solent, siue sint rates in mare proiectæ, siue saxa in vadum abiecta, ponticulorum vicem præstantia, quæ Hellines à figuræ similitudine Chelas propriè appellarūt, posteri Græci Bathra, Latini Scalas, seu gradus nominarunt ab vsu potius quàm à similitudine scalarum nauticarum. Hæ ab scandendo dictæ, nihil aliud sunt, quàm trabes latæ inclinatæ, in gradúsq; exasperatæ, illæ verò planæ collocantur, & plano pede adeuntur. Sed tamen ex illis ad naues, quia velut gradus iacitur, ideò iamdudum inueterata consuetudinę etiam scalæ nominantur, deprauatè quidem. Nam primùm χηλαὶ, deinde χαλαὶ à Græcis iam ignorantibus, quid significent χαλαὶ, deinde vulgi consuetudine, quæ literas deprauare solet, scalæ: vt iam Græcorum vulgus ignoret, quid sibi velint χηλαὶ, quid βάθρα, sed duntaxat nouit scalas. Quàm autem celebres olim essent hæ Chelæ, declarant piscatores, qui ex tot oræ Bosporicæ nominibus vix paucula quædam retinentes, medium sinus fluxum Estiaco & Hermæo promontoriis clausum etiam nunc appellant chalas, quasi χηλὰς, cùm tamen in hoc sinu nulla portus bra-

chia, nullæ ſcalæ ſunt publicæ, niſi breues paucis trabibus compactæ, parum in altum proiectæ, & quæ excipere duntaxat poſſunt parua nauigia, quibus Rex, Regíſque olitores deſcendere ſolent in hortos proximos fontibus perennibus irriguos, virentes ſyluis cupreſſorum, plantíſq; fructiferis, ſitos partim in ima vallis planitie deſinente in medium ſinus flexum, partim in eius cliuis eminentibus ſupra ſinum circuitu terreſtri ter mille & ſeptingentos paſſus complectentem, è quibus mille & quadringentos occupant regij horti, maritimam oram attigentes. Scalæ aut molis brachia hîc conſtituta non fuerunt ad protegendam portam à ventis, nam vtrinque excelſis montibus clauditur, emittentibus quidem ex ſeſe quinque valliculas in ſinum valde pronas, & minimè montis dorſum penetrantes. Sed quòd ſinus intimus vadoſus ſit, ideò χηλαὶ aſtructæ ſunt, vt è nauibus in alto ſtantibus pateret deſcenſus ad templum Dianæ dictymæ ſitum in medio ſinus flexu: nam deſcendendi alia, quæ cauſa fuiſſet, niſi templum Dianæ dictymæ, quod piſcoſi Boſpori permulti piſcatores frequentabant, hàc quotidie ſurſum deorſúmque tranſeuntes. Non enim, vt quidam exiſtimarunt venatorum Solis retibus, ſed etiam piſcatorũ Diana præeſt. Non enim video, cur ſi ſolis venatoribus dictyma faueret, Byzantij illi veteres non ignari, vnde Diana dictyma appellata eſſet, eius templum ſecundum littus remotum à venatione poſuiſſent.

De pro

De promontorio Hermæo, & rapido cursu Bospori: de Pyrrhia Cyone: de Bospori summis angustijs: de ponte Darij. CAP. XII.

MONS diuidens duos sinus Chelarum & Phidaliæ clausus non modò his sinibus, sed etiã duabus longis vallibus in hos sinus desinentibus, supra cæteros oræ Bosporicæ montes ex Europa in Asiam longè prominet, & promõtorium velut mucronem procul in Bosporum proiicit, vt Bospori fretum cogat in summas angustias, vt radices maritimas vsque ad littus pronas propaget in longitudinem excedentẽ ter mille & quadringentos passus, cùm eius ceruix interiecta inter summas valles, quibus ipse cingitur, latior non sit septingentis passibus, eiusdem latus meridianum claudens sinum Chelium, mari quieto alluitur: oriẽtale verò tertio anfractu ex septem decursibus fluctuum, quos antè dixi facere Bosporũ, cùm totum ferè inquietum, tum maximè duobus locis, primò medium latus oriẽtale transuerso impetu circumsonante percutitur: deinde ad eiusdem lateris finem secundum arcem oppositam arci Asiæ appellatã Neon castrum, in promontorij mucrone non amplius transuersus fertur, sed rectus pręcipitat rapido impetu, vt naues sursum nauigantes iuxta marginem oræ procedere cõgat, & mordaciter vrgeat, vt ruffus ille canis, à quo Byzantini locum hunc nominarunt Pyrrhiam Cyonẽ, quasi malitiosum canem. Laus enim comæ apud antiquos erat ruffus color, sed Comœdia postea hunc in malam partem vertit, vt iam apud comicos Pyrrhiæ & Xanthiæ appellentur serui malitiosi. Post, inquit Dio-

nyſius, Dianæ dictymæ ædem turbulenta eſt, & vehe- «
menter contento fluxu commota nauigatio. Locus au- «
tem dicitur Pyrrhias Cyon, vt mihi videtur, à ſimilitu- «
dine, quam habet mare hoc cum cane. Vt verò pluri- «
morum obtinet ſermo à cane paſtoritio littus hoc cir- «
cumcurſante latrantéq; eos, qui violentia fluctus iuxta «
marginem littoris nauigare haberent neceſſe. Ibi quo- «
que meatus freti arctiſſimus, dirimens duas continen- «
tes. Ibidem etiam dicitur fuiſſe Darij tranſitus. Hinc «
enim Androcles Samius pontem iunxit in Boſporo. «
Hic locus cùm alia præbet hiſtoriæ monumenta, tum «
ſellam in petra exciſam, in hac enim aiunt ſedentẽ Da- «
rium ſpectatorem fuiſſe põtis, & tranſeuntis exercitus: «
quam Dionyſius δίφρον, Herodotus προεδρίαν appellat. Omne ſaxum mouiſſem, quo ſellam Darij inuenirem, niſi arcis cuſtodes non modò pedibus iter faciẽtes, ſed etiam nauigantes ſcrutarentur, perenníque vigilia hoc littus circumcurſarent ſerui Pyrrhiæ acerbiores, non modò canibus Pyrrhiis, ſed etiam odioſiores Pyrrhæis hominibus, de quibus olim peruulgatum eſt prouerbium, ſi quid mali contingeret, deprecabãtur Pyrrhæis odio omnium vicinorũ execrabilibus. Sella Darij iam non extat exciſis ſaxis in ædificationes, aut oppreſſis iacto fundamento arcis totum littus occupantis, quò Darij pons pertingebat. Herodotus non meminit ſellæ Darianæ in Boſporo exciſæ, ſed in Helleſpõto ſcribit Xerxi præparatam fuiſſe: qui poſtquam in media Abydo fuit, videre voluit omnem exercitum. Erat enim illic in cliuo ſolium prius factum ei aptum ex albo lapide. Id enim fecerant Abydeni Regio mandato, in quo Rex

ſedens

ſedens ſpectauit exercitum, & claſſem. Veriſimile eſt Darium ſedentem in ſolio, ſpectaſſe exercitum tranſeuntem, cùm more Perſico reges Perſarum delectati ſint conſpectu exercitus ſui, vt Xerxes Darij filius pugnam etiam naualem commiſſam ad Salaminem ſpectauerit etiam ſedens. Ex Aeſchylo, qui in tragœdia nuncupata Perſis, ſic ait:

Ξέρξης δ' ἀνώμωξε κακῶν ὁρῶν βάθος.
ἕδραν γὰρ εἶχε παντὸς εὐαγῆ στρατοῦ.
ὑψηλὸν ὄχθον ἄγχι πελαγίας ἁλός.

Itémque hac in re veriſimile eſt, imitatum fuiſſe Xerxem patris Darij rationē, præſertim cùm Darius Mandroclem haberet Darianæ gloriæ ſtudioſum, quem eſt vero proximum, in cliuo eminente ſupra pontem excidiſſe ſolium, cùm is ponte confecto à Dario magnis præmiis affectus, ad viuum depinxerit totum pontem Boſpori, & Regem Darium in regio ſolio ſedentem: eiúsque exercitum tranſeuntem, eáque depicta in Heræo, hoc eſt templo Iunonis, cum hac inſcriptione ſuſpenderit, & dicauerit:

Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε.
Μανδροκλέης Ἥρῃ μνημόσυνον σχεδίης.
Αὐτῷ μὲν στέφανον περιθεὶς Σαμίοισι δὲ κῦδος.
Δαρείου βασιλῆος ἐκτελέσας κατὰ νοῦν.

In edito Herodoti Codice μανδροκλέης legitur: in quodam manuſcripto ἀνδροκλέης nomen Græcis vſitatum eſt & nobile, illud ignobile, & prorſus paſtoritiū. Quo loco fuerit ἡραῖον, cui hæc dicarit Androcles, non explicat Herodotus, an id eſſet iuxta Boſporum, an illud, quod inter Chalcedonem, & promontorium nuncupatum.

patum. Acritas ponit Menippus in periplo Bithyniæ: an cùm Samius eſſet Androcles in loco Thraciæ appellato ἡραίῳ à Samiis habitato, an in templo Iunonis Samiæ, quod illuſtre Samos Inſula habebat, eam picturam ſuſpenderit. Quod ſi ἡραῖον fuit in loco, vbi Darius põtem iunxit, vt veriſimile videtur, miror Herodotum, cùm ait: Locus Boſpori, quem põte iunxit Rex Darius, mihi, inquit, coniectanti videtur medius inter Byzantium & fanum in ore ponti ſitum, cur non locum nominauerit ἡραῖον. Neque Dionyſius Byzãtius meminit, cùm cæterorum templorum iuxta Boſporum ſitorum meminerit: at neque Hermæi meminit, cùm ex Polybio Hermæum alibi eſſe non poſſit, quàm vbi eſt Pyrrhias Cyon. Hermæũ Europæ, inquit Polybius, in promontorij eminentia quadam, iuxta os ponti, inter Byzantium & fanum ſitum, diſtat ab Aſia quinq; ſtadia, ſecundum locum ſtrictiſſimum totius oris pontici, qua aiunt Darium ponte Europam iunxiſſe Aſiæ, cùm trãſiret contra Scythas. Cenſerem in Polybio legendum ἡραῖον, potiusquàm ἑρμαῖον, niſi omnes codices Polybij, quos mihi videre contigit, haberent ἑρμαῖον. Cur verò ita appellatum, nemo ſcribit, an à templo Mercurij, an à lapidum aceruo in viis dubiis conſecrato, an à lapidibus quadrangulis Hermæis nuncupatis, quales eſſe potuerunt ſtelæ, quas marmoris albi Darius in hoc loco poſuit, in vna incidens literas Aſſyrias, in altera Græcas. Itaque rectè potuiſſet Herodotus Darij ſtelas appellare Hermas: vt Aeſchines nominat Hermas honoris cauſa excitatos cum inſcripta laude alicuius. Sic enim ait Aeſchines contra Cteſiphontem. Dedit populus Athe-

nienſis.

niensis eis honores magnos, tres lapideos hermas statutos in porticu Hermorum, atq; in singulis inscripsit laudem illorum: deinde narrat, quid inscriptum in primo Hermorum, quid in secundo, quid in tertio, denique omnes stelas lapideas, omnes cippos Hermas appellare possumus. Tzetzes nobilis Grammaticus, & qui exactiùs omnibus Historicis, Geographísq; se Bosporum scire gloriatur, hunc locum non appellat Hermæum, sed Heræum: cùm ait, Mandrocles Samius architectus, Bosporum Hellespōtium nauibus iunxit siue circa Damalim, siue circa Heræum, ídque Herodotum scribere asserit. Equidem fateor Herodotum scribere, vt Androcles, quæ pinxisset de ponte, & Dario, eiúsque exercitu, ea suspenderit ad Herȩum: sed in quo loco id fuerit, Herodotum declarare nego. Veruntamen non absurdè, vt Tzetzem puto coniectasse, Heræum fuisse circa locum, vbi Darius pontem iunxit. ita absurdissimè ambiguum ponit locum, vbi pons iunctus est, esse siue circa Heræum, siue circa Damalim. Qui si existimasset, vt existimare debebat Herodotū verum, & diligentem Geographum fuisse: si Herodoti historiam, quam citat, perpendisset, nunquam Bosporum appellasset Hellespontiū, non confudisset tria maria, quæ Herodotus tribus nominibus diuidit in Bosporū, Propontidem, Hellespontum, nunquam scripsisset Darij pōtem iunctum fuisse circa Damalim. Damalis enim, siue Bos, locus ex his, quæ antea attuli, & postea afferā, fuit in promontorio Scutarico septem stadia distante ab vrbe Byzantio, vbi si pons iunctus fuisset, alterum pontis caput aut attigisset Byzantium, aut littus, vltra

Peram ſitum, vbi Boſporus octo ſtadiis latior eſt. At ex multis ſcriptoribus ſcire poterat, Darij pontem fuiſſe in anguſtiis quinque ſtadiorum, Herodotúmque animaduertere poterat, cùm ait: locus, vbi Darius pontem iunxit, mihi coniectanti videtur medius inter Byzantium & fanum. Vbi rectè ſcribit Herodotus, qui non vt Tzetzes ſe ſcire gloriatur, ſed ſimpliciter dicit ſe coniicere: vbi reuera medius non eſt, ſi Herodotus μέσον intelligit in duas æquas partes diuiſum. Nam cùm Boſporus ſit longus centum viginti ſtadia, oporteret locũ, vbi pons iunctus eſt, diſtare Byzantio ſexaginta ſtadia, cùm non diſtet ampliùs quadraginta quinque ſtadiis, vt non mihi ſoli videtur, ſed etiam Straboni, qui ab anguſtiis vſq; ad Byzantium numerat quadraginta quinque ſtadia: cui accedit Sozomenus, inquiens, Eſtias diſtare à Conſtantinopoli triginta quinque ſtadia. Ab Eſtiis ad promontorium Hermæum coniicio rectam nauigationem plus minus eſſe decem ſtadiorum: ſed Sozomenus non rectè Eſtias dicit eſſe in medio Boſpori freto. Iam ex antedictis deprehenduntur etiam illuſtres literarum monumentis, imperiti fuiſſe Boſpori, in quorum numerum redigere poſſem Euſtathium cum aliis locis, tum eò quòd nuſquam locum, vbi pontem Darius iunxit, nominare audet, cùm illi opportunitas frequens data fuerit, præſertim vbi ait Thracium Boſporum Darium iunxiſſe περὶ τοῦ τὸ ἱερὸν στόμα: qui ſi intelligit ſacrum os, vt alij plerique, partem Boſpori inter duo fana ſitam, longè errat: ſin Boſporum totum, profectò præ ſe fert ignorare nomen loci, vbi pons iunctus fuit. Nam quid attinebat addere circa alicubi ſacrum

os, po

os, potiùs quàm circa Hermæum promontorium, vt Polybius clarè dicit? Prætereo alia eius loca, vbi propemodum necessitas eum adducebat, vt nominaret Hermæum, præsertim vbi disputat, quæ pars Bospori existimanda sit strictissima, alios ait existimare, vbi sunt angustiæ circa Anaplum nuncupatum, neque declarat, in quo loco sit Anaplus, cùm explicare debuisset se intelligere Anaplum circa Hermæum, aut Estias. Quod si illius sunt etiam scholia in Dionysium, quæ vidi antiquis literis scripta tradentia totius Bospori fretum angustissimum esse inter Anaplum & Ciconium, magno beneficio nos affecisset, si nobis explicuisset, vbi Ciconium, vbi Anaplus: quod vtrunq; cùm sit aut ad Estias, aut ad Hermæum, cur abstinet ab eruditis antiquísque nominibus? Nam Iornandi homini Gottho ignosco tolerabili scriptori rerum Gothicarum, in quibus tradit Darium nauibus à Chalcedonia ad Byzantium tabulatis petiisse Thraciam. Iornandes Bosporum non viderat, at Tzetzes & Eustathius totam fere vitam vixerunt apud Bosporum. Laonicus Chalcondylus in historia, quam scripsit de bellis Ottomanorum regum, arcem in Hermæo promontorio sitam, quæ nunc à Græcis appellatur Neon castrum, id est noua arx, vt propriè nominat λαιμοκοπίλω, quasi Bospori fauces frangentem, ita non rectè eam dicit sitam esse in Propontide, cùm ex iam dictis constet, illam esse iuxta medium Bosporum, sed vt à quo, & quando hæc arx constructa sit, & qua ratione, ipsum Laonicum audiamus. Ineunte, inquit, vere Mechmetes Amurati filius in Europa iuxta Propontidem, vbi ex Asia angustissimus Bospori traie-

ctus est in Europam, ædificauit oppidulum Læmocopien appellatum, húcque Asianis Europeísque coactis, & partibus huius oppiduli tributim ædificandis datis, celeriter opus confecit. Id autem effecit, vt sibi tutus vltro citróque traiectus esset, & vt ne occidentales homines triremibus se à transitu prohibere possent, résque in Asia innouare, magno etiam vsui hanc arcem fore sibi in obsidionem Byzantij prospiciebat. Aedificauit autem turres treis maximas omnium, quas vidimus, duas quidem versus continentem, tertiam versus mare, cásque plumbo texit. Muri quidem latitudo crassa est viginti duos pedes; turrium verò crassior triginta pedibus. Post autem quàm in hunc modum spatio trimestri hanc arcem ædificauit, statim excurrit solum hosticum. Ineunte hyeme Turachanem misit in Peloponnesum, iterúmque ineunte vere Mechmetes exercitum duxit in obsidionem Byzantij, quem traiecit angustias freti, vbi prius in Propontide arcem ædificauerat Læmocopien, quam in hunc diem Turcicum præsidium vigilanter tuetur. A solis Turcis hæc incolitur. Turribus eius vtuntur pro carceribus ad tuendos principes viros Christianos in bello captos. Extra arcem secundum littus ædificia continuantur in longitudinem circiter quatuor stadiorum, habitata similiter à solis Turcis, vbi ædes Mamethanæ religionis, & balnea publica, & aquæ salientes subterraneo opere adductæ. Iam ex antè scriptis liquet, pontem Darij fuisse in angustiis Bospori iuxta Pyrrhiam Cyonem, Hermæúmque promontorium, sed in qua parte angustiarum, coniecturæ relinquitur eius, qui cum iudicio vidit Bosporũ. Nam
inter

interuallum angustiarum ab Europa in Asiam obductum transuersum patet circiter quinque stadia: at sursum versus secundum decursus Bospori in longitudinem circiter trium stadiorum directum. Diuersus est defluxus Bospori. alicubi enim rapidior, alicubi sedatior: in primo stadio pertinente sursum strictior est, & sedatior: at in aliis duobus stadiis rapidior & vorticosior. A porta enim Neocastri ad finientem latus orientale angulum, quo promontorium Hermæum abducitur in occasum ad sinum Cheleum, fluxus rapidus est & vorticosus, & minus angustus traiectus. Itaque Mandrocles nobilis architectus euitare debuit vortices, & rapidum fluxum. Vltra igitur Neocastri portam pons iunctus fuit, non recta via à castro Hermæo procedens ad castrum Asiæ, sed obliqua paulò supra castrum ad locum, quem iam Græci appellant Cormum, corruptè quasi Ciconium, quod ex Anaplo Dionysij pòst ostendam, eo loco fuisse, quem nunc appellant Cormū. Darij pontem quanuis Herodotus non aliter describit, quàm duntaxat nauibus iunctum fuisse: tamen talem, qualem postea Xerxes Darij filius in faucibus Hellesponti iunxit. Verisimile enim est filium secutum patris architectos, tum ratio suadet melius fieri non potuisse à Dario, quàm aut à Xerxe in Hellesponti angustiis, aut à Romanis in Rheno, Eufratéque & Tigri: fecerunt hunc ferme in modum. Naues planæ à littore ad littus contrarium, certum interuallum distantes, inter se disponuntur, quarū proræ contra decursum confluentis directæ stabiliuntur ancoris, aut aceruis lapidum, virga aut iamo circumtorto circunclusis, in va-

dum deiectis, ex prora appensis. Supra naues trabes transuersæ immittuntur nauigia colligantes & stabilientes, partim inter se, ne collidantur, partim vt axes sustineant, transitũ præbituras: præterea duo validi funes, aut ferreæ catenæ sublimes supra nauigia ex vtroq̃ue latere suspensæ, vna paulò supra proram, altera infra puppim succulis contentæ in littore defixis stabiliunt naues, atq; tuentur contra ventos: à tergo, à fronte, à lateribus trabes transuersæ positæ defendunt. His præscitis faciliùs intelligetur dubia & perplexa Herodoti descriptio, cùm ait Xerxem, vbi primus pons, qui nauibus iunctus fuerat in Hellesponto, dissolutus fuit, indignatum trecenta verbera mari inflixisse, duóque vincula ferrearum pedicarum iniecisse in mare, vt id tanquam seruum constringeret, & pro vno ponte, duos pontes ex trecentis circiter nauibus fieri iussisse, ancorísque firmari, vt immotæ manerent, atque à continẽti ad contrariam continentem validis, simos funes contendisse vnguibus ligneis, hoc est, quasi succulis. Equidem ipse primum pontem puto non ancoris, sed lapidum aceruis, non catenis, sed funibus stabilitum, tempestatibus dissolutum fuisse. Itaque Xerxem duos pontes postea fecisse trecentis circiter nauibus, totidémq; ancoris ferreis, duplicíq; catena ferrea stabiliisse. hócque Græcos poëtas Xerxis hostes, quibus Herodotus interdum seduci solet, designasse, cùm tragicè exaggerantes traiectum Xerxis, dicunt Xerxem dissoluto primo ponte trecenta verbera Hellesponto inflixisse, hoc est proiectione trecentarum ancorarum Hellespõtum tanquam ictu percussisse, & duo vincula ferrearum pedica

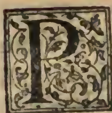
dicarum iniecisse, id est duplicem catenam, vt apud oppidum nuncupatum Zeugma ex eo, quòd nauibus ibi pons iunctus diuturnus permãserit duplici catena corroboratus ferrea, quam ab ætate Alexandri ad suam ætatem Plinius tradit extitisse apud Eufratẽ in vrbe appellata Zeugmate, qua Alexander magnus ibi pontem vinxerat, cuius annulos, qui refecti fuissent, ait rubigine infestatos fuisse, carẽtibus ea prioribus. Cùm ex media per Mesopotamiam iter faceremus ad Syriacam Beroam, quam nunc vocant Calep, in arce Byrana sita in Mesopotamia iuxta Euphratẽ, inter Zeugma etiamnum appellatum, & Hierapolim extabat ferrea catena, eam antiquissimam esse dicebant, quæ cùm tot secula illęsa permansisset, paulò post, quàm hâc exercitus traiectus est, dissoluta est. Alij dicebãt, metu Persarum, alij auaritia, ferríque attriti vetustate: quo attritissimo, opera quę dicuntur damascena fieri solent, Turcorum Satrapas adductos, catenã hanc dissoluisse. Quę, vtrum esset illa, quam Plinius commemorat, scire non potui, peruetustam certè coniectaui ex annulo vno, quem vidi Beroæ vetustissimum quidem, sed penè totum rubigine carentem. Miror Pomp. Melam exaggerãtem mirum, atque ingẽs facinus, Xerxem ex Asia in Græciam peditem maria transgressum fuisse, Ciceronémque in immensum Xerxis traiectum extollentem. Xerxes, inquit, maria ambulauit, terrámque nauigauit. Idem alio loco: Maria pedibus peragrauit, classibus montes. Cùm mare Adriaticum tempestuosum intercedens inter Hydrontum, & Apolloniam ampliùs sexagenis millibus passuum latiorẽ Hellesponto pedestri continuare exer-

citu:

citu: pontibus iactis primùm Pyrrhus Epiri Rex cogitauerit. Post eum M. Varro cùm classibus Pompei piratico bello præesset, sed vtrunque aliæ impediuere curæ. Rex Turcorum quoties exercitũ traiicit in Asiam, paucis diebus posset Bosporũ nauibus cõsternere ponte superimposito, totúmque exercitum breui tempore traiicere, sed vtriusque Continentis dominus multos dies consumere potest in exercitu transportando, quẽ paucis nauibus triremium similitudinem gerentibus latis traiicit ita accommodatis, vt plano pede in nauem, velut in pontem ex littore ingrediantur equi.

περὶ τοῦ κλύδωνος ῥοώδους: de petra Phidalia, & portu mulierum, & de loco Cyparode.

CAPVT XIII.

OST Pyrrhiam Cyonem Dionysius ponit « promontorij in directam altitudinem editi « oram maritimam sursum nauigantibus ar- « duam & difficilem præteruectis ob violen- « tum coitum vtriusque Continentis repugnantem an- « gustè præterfluenti Bosporo. Fluctus enim ebullit ef- « ferueścitque continuis vorticibus non minus, quàm le- « bes igne subdito efferuescere, flammæque excessu ebul « lire, æstuosóque sonitu strepere solet. Itaque ora hæc à « natura sua nominata est ῥοώδης, hoc est fluctuosa. Ex « his Dionysij verbis, tum maximè ex locis antecedentibus, & consequẽtibus cognosco eam oram esse, quam Græci nunc vulgò appellant φωνῆα corruptè, quasi φώνημα, à vociferante sono fluctuum, qui ex contrario littore Asiatico reiecti, magno impetu in medium incurrunt,

runt, latus vergens ad Solis ortum promontorij Hermæi intumeſcentis in multos tumulos:quorum medio ex latere tumulus impendens in oram maritimam nuncupatam φώνημα, præcipitibus & directis rupibus propendet vſque ad littus, excepta via in rupe humano opere excauata, explanatáq;. Locus dictus Phonema paſſus paulo amplius mille, totos ferè exædificatos ſuburbanis ædificiis Læmocopiæ, diſtat à mucrone promontorij Hermæi: totidem abeſt à ſinu Phidaliæ, & portu mulierum: quem vbi ſtatim oſtenderimus illum eſſe, nunc à Græcis appellatum Sarantocopam, ſine vlla dubitatione aſſequemur promontorium ῥοῶδες aliud eſſe non poſſe, quàm Phonema, cùm inter Pyrrhiam Cyonem, & ſinum Phidaliæ ad nullam maritimam oram tantopere fluctus reſonent, quàm ad medium Hermæi promontorij latus: quod etſi à medio vſque ad finem ſui mucronis decurſu Boſpori incitato alluitur: nulla tamen promontorij pars tam apertis oculis, quàm media percipitur circunſonare murmure circumfluenti. Ab hac enim parte fluctus refracti reſonant, partímq; reuoluuntur, partim iuxta littus deorſum rapidi præcipitant, vt nautæ ſurſum nauigantes neceſſe habeant nauem remorum contentione impellere, & ne deorſum retrocedant, contorum firmitudine ad littoris crepidinem adniti hunc fluxum, quẽ Dionyſius tradit in medium promontorij latus efferueſcere. Polybius dicit in finem lateris ad frontem Hermæi promontorij incurrere: cùm ait ſecundum alia loca decurſum Boſpori ſimilem eſſe ob ſimilitudinem locorum, vtrinque Boſporum cingentium. Cùm autem incurrit in Europæ

Hermæúm promontorium, vbi oſtium ponti anguſtiſſimum non patet ampliùs quinque ſtadiis, vbi Darius ponto nauibus iuncto Boſporum tranſiuit, tum defluxus in anguſtias coactus, velut plaga accepta à promontorio Hermæo ſe vertit ad contraria Aſiæ loca, at plagam non accipit ab ea promõtorij parte, ad quam Darij pons iunctus fuit, vbi duntaxat rapidus defertur ſecundum littus: ſed longè amplius mille paſſibus à medio promontorij latere. At ferendus Polybius, vt communis hiſtoricus geographicè res ipſas deſcribens communiter intelligit totum decurſum Boſpori à medio latere ad finem vſque, quem Dionyſius topographicè & propriè diſtinguit in duos vehementes defluxus: vnum appellat ἄκραν ῥοώδης: alterum Pyrrhiam Cyonem. Deinde, inquit Dionyſius, promontorium prætergreſſo occurrit Petra à natura, non ab hominum manu facta, colore albo, alarum ſimilitudinẽ aquilæ præ ſe gerens, & tanquam plantam pedis extẽdens, atque in alteram partem contrahens velut ludicrum quiddam naturæ omnia imitantis, nominatur Phidalia, quam neſcias, dicere ne debeas Inſulam, an Continẽtem: illam quidem ob naturam, hanc verò ob vicinitatem. Quidam aiunt appellatam eſſe φαιδαλίαν, ex eo, quòd primùm in ea piſcatio appareat: alij dicunt filiam Barbyſſæ fuiſſe. Cùm autem complexu venereo ſe miſcuiſſet cum Byzante, commotam verecundia ſtupri, & metu patris, ſe in mare proieciſſe, atq; periiſſe. Neptunum autem progenitorem cùm miſericordia adductum, tum beneuolentia ſui generis, continentis magnam partem abrupiſſe, eámque in profundo defixiſſe, ac firmaſſe, poſterísque Inſulam habitam fuiſſe ſepulchrum Phidaliæ.

» Sinus ab Oriente interiùs recedit profundus,& ſatis ca
» pax, breui Continentis circuitu concluſus. In medium
» ſinum deſcendit χειμάῤῥους. is eſt riuus hybernus:nam ſum-
» ma æſtate deficit. In hoc ſinu eſt portus mulierum no-
» minatus,ſiue ex eo, quòd nihil offenditur neque à ma-
» ri,neque à Continenti. Non enim minus à fluctibus ma
» ris tutus eſt, quàm à vehementibus ventis, terra prote-
» ctus: ſiue ex eo ita appellatus eſt,quòd abſentibus viris
» magnam multitudinem piſcium hunc portum ingreſ-
» ſam mulieres ceperunt. Hæc quidem Dionyſius. Ste-
phanus verò vrbium ſcriptor aliam rationem adfert, cur Phidalia,& portus mulierum appelletur. Circa, inquit, nominatam Phidaliam mulierum portus eſt inter Anaplum & Leoſthenium, vbi dicunt Phidaliam vxorem Byzantis, vnà cum mulieribus vſque ad hunc locum eos, qui cum Stræbo fratre Byzantis ciuibus viris abſentibus vrbem inuaſiſſent, inſecutam fuiſſe, ac viciſſe, indéque portum mulierum nominatum fuiſſe Suidas ſcribit,cùm in palatio Heraclius verſaretur,appellato Heræo, præfectúsque exercitum collegiſſet, & nauigiis pontem in freti anguſtiis iunxiſſet, ad littora ſinus Phidaliæ traiecit, & per pontem Barbyſſæ ad vrbem acceſſit: præter hos nemo meminit portus mulierum,niſi Plinius.Sed ex tot portibus Boſpori percipere ex Plinio non poteram,neq; planè ex Stephano, quanuis tradente illum eſſe inter Leoſthenium & Anaplum, qui cùm non doceat,vbi Leoſtheniũ, vbi Anaplus, dubium mihi relinquebatur, quis in tam portuoſo, tam ſinuoſo Boſporo eſſet portus mulierum, niſi tandem incidiſſem in Dionyſij Anaplũ, ex quo aſſecutus por-

tum mulierum esse inter Pyrrhiam Cyonẽ & Leosthenium, quem post ostendam eum esse, quem iam Græci appellant Sosthenium, sine vlla dubitatione assero sinum Phidaliæ, & portum mulierum, illum esse, quem Græci nostræ ætatis appellant Sarantacopam, cùm inter Pyrrhiam Chionem, & Leosthenium nullus sinus intercedat, in quem fluuius descendat, nisi Sarantocopeus ita nuncupatus à põte ligneo, quadraginta sublicis velut pilis sustentato, passus circiter trecentos longo, quo paludes transeuntur cannis plenæ. Hic sinus portuosior & profundior à Septentrione est, quàm à Meridie, procedit ab ortu ad occasum, illius recessus interior paulò ampliùs octingentos passus circuitu littoreo complectitur. Desinit in paludes cannis plenas, in quas medias descendit fluuius ex valle, quæ à medio sinus flexu pergit ad occasum, vtrinque continetur arduis collibus vitiferis, & pomiferis: paulò supra paludes in duas scinditur valles, rectam & obliquam, vtranque in multas insinuatam valliculas, omnes refertas vitibus & cerasis. Ex recta valle riuus descendit perennis spatio millium circiter trium & quingentorum passuum: deinde assumpto exiguo riuulo, sed perenni defluente ex obliqua valle ad dextram manum sita, defluit in paludes paruus quidem, sed tamen gurgites habet omni anni tẽpore piscosos, & fluit perennis etiam summa æstate, contra quam tradit Dionysius, qui profectò hunc perennem dixisset, si tam diligenter eum perscrutatus fuisset, quàm alios non perenniores, neq; maiores, quos perennes esse tradit. Inde addit idem " Dionysius portum mulierum, continuò subsequitur "
locus

» locus κυπαρώδης, nuncupatus à cypreſſo arbore. Ad hũc vſque diem piſcatores nomen retinuerunt. Locũ enim, quo finitur flexus cœptus à Pyrrhia Cyone etſi in vallicula ſitum, cypreſſis quidem carenti, & tota conſita vineis, Cypariſſon tamen appellant, diſtantem à ponte, quo tranſiri dixi intimam ſinum Phidaliæ, circiter ſe-
» ptingentos paſſus. Poſt Cyparodem Dionyſius ponit
» templum Hecatæ ſuper petram, quę acceſſu ventorum
» fluctibus percuſſa valde reſonat. Circum enim ipſam
» fluctus concitatus diffringitur: hæc verò quantum in ſe
» ſuſcipit, tantum reiicit ſub crepidinem oræ maritimæ. Piſcatores huius ætatis locum maritimum ſitum inter Cyparodem & Leoſthenium ſinum appellãt Triuiam, Latino nomine, ignorantes Hecaten Græcum nomen, longa Romani imperij conſuetudine aliquot Latina nomina vſurpare aſſuefacti: à vallicula Cyparode quadringentos paſſus progreſſus ſum ad alteram valliculam, ex qua vſque ad portum mulierum totum littus excelſum eſt, atque præruptum & ſaxeum, in quo ferè toto videntur fundamenta antiquorum ædificiorum: inde ampliùs octingentis paſſibus confectis per oram maritimam leniter pronam perueni ad imam tertiæ valliculæ planitiem, à qua circiter ducentos paſſus abeſt ſinus Leoſthenij initium.

De ſinu Leoſthene. CAP. XIIII.

SINVS Leoſthenius ab ortu Solis ad occaſum porrigitur in paſſuum longitudinẽ circiter mille & quadringentorum: eius latitudo varia. Prima enim in oſtio patet in latitu-

dinem paulò minus quatuor stadiorum: media non patentior duobus stadiis, deinde sensim coarctatur in ducentos, postremò in sinu intimo centum non attingit, ex tribus partibus excelsis collibus cingitur, itaque vndique ab omnibus ventis tutissimus est, etiã ab Oriente flãtibus. nam solstitiales repellit cornu lateris dextri eminens in sinus aditum: reliquos Orientis ventos, vt debiliores facilè frangit ora Bospori Asiatica, quæ æditis collibus continetur: ac si in medium sinum vallis intimum penetrat, tamen ad portum non adspirat ventorum vis ob flexiones vallium obiectúsque collium, quibus fit, vt etiã in medio sinu nauigantibus is ex parte vallis clausus esse videatur, valde portuosus est, vt naues admittat vsque ad marginẽ littoris ob profundam altitudinem eiusdem latus dextrum, quod situ differt à latere sinistro: nam sinistrum ab ostio in longitudinem circiter mille passuum habet littus excelsum, præceps & præruptum, inde per longitudinem quadringentorum passuum planitiem intermittit angustã quidem, sed hortis & ædificiis plenã. Dextrum latus planitiem maritimam habet, ædificia admittentem, hortósque, quod à Græcis habitatur frequenti vico, tam ferme longo, quàm ipsum latus longum est. Turci intimum recessum accolunt frequentiori vico sito in maritima planitie vallis ab ortu Solis ad occasum excurrentis, cuius ima planities in pratorum pastiones diffusa, cincta vtrinque collibus vitium, aliarúmque arborum fructiferarum feracibus: à sinu progreditur librata paulò amplius bis mille & ducentos passus, nusquã strictior centum passibus, neque latior ducentis, in duas inde valles

diuid

diuiditur, vtrasque tantundem fere longas, ex quibus riui descendunt, qui simul coniuncti, omni anni tempore perennes per mediam vallis planitiem defluunt in medium sinum intimum emittentes profluentem in alueo angustiore exiguum quidem, vt qui summa æstate circulum implere possit haud multo patentiorem circuitu sesquipedali. Veruntamen maior esset, nisi ex eius fontibus opere subterraneo ad hominum potiones & lauacra deduceretur in vicum Leosthenium, per quem medium fluuius partim salsus delabitur, auctus ex recessu sinus octo passus in latitudinem patēs scaphis tutam stationem præbens: sed vt & sinus & fluuius magis perspicui & clari fiant, afferam ea, quæ de his Dionysius scribit. Post templum, inquit, Hecatæ sequitur Lasthenes appellatus à viro Megarensi Lasthene, similis sinui nuncupato cornu. Est intimo recessu palustri, & promontoriorum eminentia, & profunda altitudine, quantum magna cum paruis licet conferre, ad introitum strictus est, procedens autem valde dilatatur: tranquillus & tutus est, circundatus montibus, quibus velut muris munitur contra ventos, in quem descendit quidam fluuius perennis quidem, sed nauibus inaccessus. In hoc loco Amphiaraus ex oraculi diuino præcepto colitur. Dionysius introitum sinus appellat recessum intimum, cùm tamen introitus rectiùs appellaretur ostium, aditúsq;, quò Bosporus ingreditur in sinum, & quò nauigantes introeunt in portum. Sed in hac re ille similis videtur magnis scriptoribus, quos antè dixi introitum Bospori appellare exitum, ostiáque fluminum vocare capita. Quem Dionysius appellat Lasthenem,

nem, Stephanus Leosthenium nominat. Leosthenes notum & nobile nomen: Lasthenes ignobilius est, & minus notum. Itaq; mihi potius Leosthenes, aut Laosthenes legendus videretur, nisi etiam Lasthenem, hoc est saxeo robore præditum dici posse ex Plinij colligi possit codice habente Casthenem, pro Lasthene. Quidam Byzantini hodie appellant Sthenion: alij Sosthenium, vtrique deprauatè: in eodem errore sunt recentes scriptores, inter quos est Leontius Scholasticus, aut qui hanc inscriptionem scripsit in Leontij versus:

Λεοντίου Σχολαστικοῦ εἰς εἰκόνα ὀρχηστρίδος ἱσαμένης ἐν τῷ σωσθενίῳ.

Εἰμὶ μὲν Ἑλλαδίη Βυζαντίας, ἐνθάδε ἔστην
ἧχι χοροστασίην εἴαρι, δῆμος ἄγει.
ὁππόθι πορθμὸς γαῖαν μερίζεται· ἀμφότεραι γὰρ
Ἄντυγον ὀρχηθμοὺς ἤνεσαν ἡμετέρους.

Quòd autem Dionysius Leosthenium sinum similem esse dicit sinui Cornu appellato, rectè addit, qua re similis sit, nempe profunda altitudine, circũclusione montium, recessũq; palustri: at figura dissimilis videtur. Ille enim similis cornu ceruino, hîc Bubulo, quod non deprauatè à medio retorquetur paululum in lunatũ mucronem, cuiusmodi nonnulla habentur, quibus puluerem machinæ bellicæ milites gestare solent. Iure igitur Leosthenium appellare alterum Bospori cornu possumus. Nam post sinũ Chrysoceras maximus sinus Leosthenius, & tutissimus portus totius Bospori maximè sinuosi & portuosi censendus est. Solus Plinius meminit portus Senum, oram Bospori Europeam persequens hoc modo: In Bosporo, inquit, sinus Lasthenes, portus

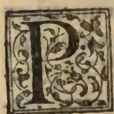
Senum,

Senum, & alter mulierum, qui ſi rectum ordinem ſeruat, Laſthenes ſinus eſt portus Senũ, cùm inter Laſthenem, & portum mulierum nullus portus ſit, præſertim ſi honorificè appellatus eſt ex eo, quòd ſenili conſilio vti viderentur, qui ad eum vndique tutum appellerentur, ſiue ridiculè ita nominatus, quòd debilis nautę etiã nauigia infirma eò applicare poſſint. Dicaces enim Boſporani nonnulli, nihil cedentes Leoni, aut Paſiadi Boſporianis, quos per facetos habitos fuiſſe legimus. Sed hæc coniectura non minus incerta, quàm Plinius incertus in perſequendo recto ordine locorum. Quid ſi portum Senum coniiciamus eſſe ſinum diui Demetrij, ex eo, quòd claudatur promontorio nuncupato ſene marino: at hoc incertum. Quòd ſi ea de cauſa eum putemus appellatum, qua Chij portus, cuius Aelianus meminit. In Chio, inquit, ad portum nominatum γερόντων, magnus cicurum eſt piſcium numerus, quos Chij ad ſolatium ſenectutis exacta ætate affectos alũt, adhuc dubium erit, in quo Boſpori loco ille fuerit. Quamobrem cùm ſententiam meam fluctuantem nullis ancoris retinere queat portus Senum, hunc non minus incertum, quàm Plinium, qui illum introduxit, relinquo, méque ad Dionyſium, velut ad Helicem nautæ, dirigo certiſſimum Boſpori circumnauigatorem omnium ſenum, qui Boſporum nauigarũt iam inde à ruinis Seueri, qui Byzantium & Boſporica loca euertit, & longiſſima caligine circumfudit, à dextro cornu ſinus Laſthenici ſeptingentos paſſus progreſſus ſum, vſque ad riuum hyberno tempore fluentem per vicum magnum, quem Neochorion appellant, ex eo quòd recenter habitari

cœptus ſit: ex cuius riuo procedens, mille & quingentos paſſus inueni flexus angulum, quò littus pergens ad plagam Septentrionum vicinam ortui ſolſtitiali incuruatur ad occaſum ſolſtitialem. Hunc angulum piſcatores iam appellant Commarũ, cùm tamen iampridem huiuſcemodi arbor nulla ibi extitiſſe dicatur, ſed fuiſſe olim liquet ex Dionyſio.

De Commarode, & Bacchijs petris, & Thermemeria: & de portu Pitheci, & ſinu appellato Pharmacia.

CAPVT XV.

POST Laſtheniũ, inquit, Commarodes exiſtit, à ſylua Commarorum nominatum, mari fluctuoſo verberatum. Poſt Commarodes conſequitur littus editum, aſperum, cautéſque concauę ex mari eminentes, quas antiqui Bacchias nominarunt, ex eo, quòd circum ipſas concitato motu fluctus furere & bacchari videntur. Hîc Demetrium Philippi ducem exercitus cùm viciſſent Byzantij, θερμημερίαν nominarunt locum à re ipſa, quæ contigerat. pugnam enim naualem illius diei magna ſolertia, & ſummo ardore pugnauerant. Sub oram autem prominentem ſubit, & ſuccedit ſinus, in quo eſt portus Pitheci, quem aiunt Regem Barbarorum hunc locum accolentium à Steropeo vnà cum ſuis filiis ducem extitiſſe traiectionis in Aſiam. Huic continens eſt ora prærupta & præceps, deinde conſequitur littus inclinãs in ſinum nominatum ὕδλον καλὸν, quẽ circuit littus & mare exiguo ſpatio contractum, vt continens quidem natura exiſtat: at aſpectu Inſula eſſe videtur. Inde ſtatim ſuccedit

» cedit ſinus nuncupatus Pharmacias à Medea Colchi-
» de,quę in hoc loco repoſuit Pharmacorum arculas.Eſt
» autem pulcherrimus & commodiſſimus ad piſcatio-
» nes, & ad naues appellendas aptiſſimus. Etenim vſque
» ad marginem littoris profundus, à ventíſque maximè
» tutus habetur.Piſcium multitudinem ad ſe allicit.Syl-
» uæ autem denſæ,& profunda nemora omnis generis,&
» prata impendent,velut arbitror,certante terra cum ma
» ri. Eius circuitus adumbratur ſylua imminente in ma-
» re, per quam mediam in ſinum deſcendit fluuius ſine
» ſtrepitu fluens. Pharmaciam locum illum eſſe, quem nunc Græci appellant Therapiam, paulò infrà oſtendam, quàm declarauerim, quo iam nomine appellentur,& quo ſiti loco ſint Pitheci portus, & ſinus vocatus σῦδιὸς καλὸς. Hos cùm eſſe conſtet inter Commarodes & Pharmaciam,ſubiiciam,quale & quantum littus interiectum ſit inter Commarodes & Pharmaciam:(hoc enim littore cognito percipiemus facilè, in qua littoris parte illi poſiti fuerint ab angulo flexus, qui incipit à loco Commarode) ſecundă oram Boſpori præruptam & præcipitem mille & ducentorum paſſuum proceſſus feci vſque ad vallem,quam Græci Libadion,id eſt,herbidum locum appellant,nunc pratenſis non eſt,ſed totus vineis conſitus: fuiſſe tamen antea dictitant,ignari λιμβία πιθήκου traductum fuiſſe in Libadion vulgi conſuetudine ſoliti ea, quæ non intelligit, traducere ad ſimilia ſibi nota. Sed vocent Græci iam, vt libet, tamen alibi, etiam ſi nomine careret, eſſe non poſſe, quàm ſecundum vallem Libadicam,percipio ex eo,quòd inter Commarodes, & Pharmaciam nullus ſinus manifeſtus

existit, nisi Libadicus, leniter curuatus, profundus, & portuosus vsq; ferè ad marginem littoris, duobus promontoriis præruptis,& precipitibus interclusus.Sinum intimum attingit ima vallis Libadicæ planities lata passus circiter ducentos, in qua olim vicum fuisse apparet ex ruinis fundamentorum.Iam explorato perceptóque portu Pitheci percipiũtur inter Libadicam vallem & Commarodes extitisse saxa illa,& cautes,quas Bacchias appellauit antiquitas:quæ si tot & tãtæ nunc non extant,quantæ traduntur à Dionysio:id attribuendum vel auaritiæ,vel inopiç hominum,qui,vt exigua impensa seruorum ædificent,saxa ex litomiis,non eruunt: sed agrestes cautes, non modò cæmentitiis operibus ineptas, sed etiam abhorrentes à calce, ex omnium littorum crepidinibus & præcipitiis exscindunt ad structuram vilium ædificiorum. A valle Libadica littus excelsum & abruptũ paulo plus mille passus excurrit ad vallem, quam appellant Linon, sitam prope sinum Pharmaciam, cuius maritima planities ducentorum & sexaginta passuum latitudinem complet. Olim habitatam fuisse ostendunt permulta ædificiorũ fundamenta.Vallem subsequitur promontorium,diuidens sinum vallis à sinu Pharmacia, quod in centenum passuum latitudinem suam radicem agit, sub qua existit Insula, seu potius scopulus in multa saxa diuisus, in passuũm longitudinem circiter centum sexaginta,ab ortu solstitiali ad occasum brumalé porrectus:distat à Continenti quadraginta passus, circundatus mari vadoso, genu tenus alto, à Græcis appellatur Catergo, hoc est triremis,à similitudine,quam prę se gerit triremis.Hoc

scopulo

ſcopulo & promontorio ſuper ſcopulum impendente ab occaſu ſolſtitiali clauſus ſinus, ſub vallé Linon ſubiectus, ab ortu brumali cinctus promontorio pręcipiti, & penè directo ille ipſe eſt, quem Dionyſius nominat ἄδηλον καλὸν, id quod percipitur cũ ordine Anapli Dionyſiani, tum ſitu exiguæ Inſululæ, qua clauditur. Adeò enim exiguo maris ſpatio ea ſeparatur à Continenti, vt cùm natura ſit inſula, aſpectu videatur Continens. Temporibus Dionyſij Inſulam non fuiſſe, ſed viſam fuiſſe patet ex eius verbis, cùm ait: Littus id, quod claudit ſinum ἄδηλον καλὸν, adeò contractum fuiſſe breui maris ſpatio circundatum, vt cùm natura eſſet Cõtinens, aſpectu Inſula videretur: nunc à Continẽti abſciſa eſt, vel temporis longa vetuſtate, vel potiùs hominũ opere omnia ſaxa, vel deformiſſima in viles ædificationes exſcindentium, atque vt clariùs noſcatur ſinus Pharmacias eſſe, quem hodie appellant Therapiam, ſubiiciam, qualis ſit ab ortu æſtiuo ad occaſum æſtiuum, in paſſuum longitudinem circiter ſeptingentorum procedit varia latitudine. Nam à faucibus ad medium in paſſus laxatur paulò plus trecentos: à medio ad intimum receſſum aſtringitur in plus minus ducentos, ambitu littoreo amplius mille & quadringentos complectitur. Profundæ altitudinis eſt à latere pertinente ad ſeptentriones, & nauium capax vſque ad oram maris: littus Meridianum magna ex parte vadoſum & præruptum, vndique à ventis tutum eſt: à Meridie quidem excelſis collibus, quorum vltimus efficit promontorium, quo ſinum ἄδηλον καλὸν antè dixi ſeiungi à ſinu Therapico: ab omnibus ventis ſeptentrionibus atque ſolſtitialibus

illum protegit promontorium peninſulanum, ab vna parte freto Boſporico, ex altera clauſum ſinu: vndique procliue, excepta ceruice media, & mediocri dorſo, in quo ſtatuta ſunt moletrina vento verſatilia: ex eodem paulò ante eminebat turris olim Pharus nauigantibus, quam à Turcis euerti vidi. Promontorij mucro in tria latera decliuem radicem in paſſuum latitudinem agit ſexaginta, editur in altitudinem centenum paſſuum: inde dorſum molliter aſſurgit. Ab Occidente, etſi ſinus leniter aperitur valle: tamen hæc poſtquam ab intimo ſinu in planitiem centenum pedum proceſſit, in duas diuiditur valles obiectu collis, qui valles recuruat, ne directi venti deorſum deſcendant in ſinũ. Ex altera valle fluuius omni anni tempore perennis defluit in mediũ ſinus receſſum. Aeſtiuo tempore exiſtit ea magnitudine, qua fluuius Leoſthenicus. Vidi eius fontẽ ab oſtio, & ſinu diſtantem paulò ampliùs mille & quadringentos paſſus, ab æſtiuo occaſu ad Solis ortum ſimiliter æſtiuum per vallem decurrit anguſtam, ex qua naſcitur, ſed non ex ſumma: nam ea vltra fontem altiùs aſſurgit. Iam etſi colles valléſque ſinum Therapicum cingentes, nemoroſi non ſunt, vt tradit Dionyſius eos eſſe, qui claudunt Pharmaciam, ſed exculti vineis, & ceraſis conſiti, aut vbi hæ deſunt, erycis tecti, tamen ſinum Pharmaciam alium eſſe non poſſe, quàm Therapicum, cùm ex antedictis intelligi poteſt, tum ex conſequentibus locis Anapli Dionyſiani, à quibus ad Commarodes nullus ſinus eſt, in quem deſcendat fluuius aliquis, neque in quem conueniant cætera, quæ tradit Dionyſius: nimirum ſolus inter ſinum Leoſtheniũ, & Bathycolpon,

colpon, paulò vltra ſinum Therapiæ ſitum pulchritudine portus, & copia piſcium excellit. Quòd autem ſyluæ denſæ, & profunda nemora non circumſepiant ſinum Therapicum, vt Dionyſius ſcribit circumſepire Pharmaciam, id agricultura accidit, non natura loci. Nam olim cùm eodem ex Dionyſio nouerimus totum ſinus Ceratini littus ſyluis tectum fuiſſe, nunc à nemoribus nudum, videamúſque oram Boſpori Aſiaticam, ſinui Therapico oppoſitam, nemoribus veſtitam, quis dubitat, quin littus Boſpori Europeum fuerit nemoroſum, ſimiliter vt Aſiaticum, nón ob aliam cauſam ſylueſtre, quàm quòd abhinc centum annos agricultura vacat, conuerſum in ſaltus venationum regiarum. Sinum Pharmaciam appellaui Therapicum, à vico ſito in eius littore, quem Græci iamdudum nominãt Therapiam, ex eo arbitror, quòd vulgus Græcorum aliter venenum appellare neſcit, quàm Pharmacũ, quod venenatum, & expiabile nomen mutarunt in expiatum & ſalutare, ne nautæ portum optimum deteſtarentur, execrarentúrque vt venenũ, vt κάθαρμα. Erat enim Pharmacum olim tale, ſi deorum indignatione fames, aut peſtis, aut alia quæpiam calamitas vrbem apprehenderet, hominem omnium deformiſſimum in vrbis laborantis expiationem ad victimam ducebant, ipſiq; pro hoſtia ſtatuto de manu dabant caſeum, offam, ficus, quem tanquam Pharmacum vbi ſepties ſcyllis, & ramis ficuum agreſtium concidiſſent, igne ex agreſtibus lignis facto, cremabant, eiúſque cineres ad expiandam vrbem laborantem proiiciebant in mare. Itaque non ſine cauſâ commutatum nomen arbitror, etiam intercedente

cedente regis decreto, cuius maximè intererat nobilem portum vindicare ab infami nomine. Nam niſi regio iuſſu, difficile videtur pertinaciter dicacem nautarum nationem abſtinere potuiſſe à tandiu inueterato nomine mordaci, ídque pernicioſum acerbúmque ſalutari nomine mitigaſſe, præſertim mulierum precibus malè audientium, ob Medeæ ciſtam ibi depoſitam, vt malè in hunc diem audiunt Theſſalæ mulieres ob Ciſtam Pharmacorum, quam fugiens Medea abiecit in Theſſaliam: neque modò nomine Medeæ, ſed etiam re ipſa in hunc diem malè audiũt, vt Pharmacides. Equidem cùm perluſtrarem Theſſaliam, incidiſſéque in panegyricum totius Græciæ, maximum celebrari quotannis ſolitum, menſe Maio apud vicum nuncupatum Moſcolurum, non longè diſtantem à Pharſalia, percontatus ſum ab hoſpite, num eſſent in Theſſalia Pharmacides, qui affirmabat nonnullas eſſe, quæ edere crederentur non minus mirabilia, quàm illa, quæ de Theſſalis mulieribus tradit Lucianus.

De ſaxis, & cautibus littoris excelſi, prærupti, præcipitísque, & de clauibus ponti: de petra nominata Dicæa.

CAPVT XVI.

PHARMACIAM, inquit Dionyſius, ſubſe- «
quuntur ſaxoſa littora, & præcipitia in ma- «
re impendentia, velut viſionis flexamina: ex «
eo, quòd oculis flexibilem aſpectum obii- «
ciant. Aperitur enim pontus tectus eminentibus pro- «
montoriis nullo amplius impediẽte verum aſpectum. «
Quod

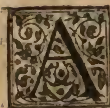
„ Quod enim crebrò finis esse videtur, ídque rursus inue-
„ nitur principium, postea maris latentis visio conciliat
„ fidem rei, quæ non credebatur. Illa autem saxa, & cau-
„ tes littoris nominarunt κλεῖδας καὶ κλεῖθρα τοῦ πόντου, hoc est
„ claues, & claustra ponti. Iam prætergresso claues aspe-
„ ctus magis quàm pōti adest petra in acutam verticem
„ fastigiata, nucis pineæ similitudinem gerens, quæ Di-
„ cæa, id est, iusta nominatur, ex eo, quòd triremibus na-
„ uigantes in pontum mercatores apud hanc petram de-
„ posuissent aurum, pacti inter se, non prius alterum illud
„ esse sublaturum, quàm ambo simul ad petram conue-
„ nirent. Altero pactionē prætergresso, sermo hominum
„ habet, aurum delituisse, recusante petra impiam fidem
„ socij perfidi, quousque simul ambo eò couenientes de-
„ positum acceperunt: petræ autem præmium remansit,
„ huius iustitiæ nomen. Quantopere res humanę inter se
differant felicitate memoriæ & posteritatis, cùm ex vr-
bibus & libris antea animaduerteram, quorū non me-
liores, sed bonum genium sortiti peruenerunt ad æter-
nam posteritatem, tum nuper consideraui ex petra Di-
cæa, cuius historia vsque ad hanc diem remansit in me-
moria & sermone Bosporanorum, cùm memoria alio-
rum nominum longè nobiliorum funditus interierit.
Nunquam cognouissem petram Dicęam, nisi forte in-
cidissem in sermonem piscatorū de petra in littore sita
narrantium historiam, quam narrat Dionysius de pe-
tra Dicæa; quæ vbi & qualis sit, postea dicam, quàm o-
stendero; vnde incipiunt aperiri claustra ponti. Supra
littus saxosum, & rupibus crebrum, quas velut radices
in mare proiiciunt, cliui prærupti & præcipites, à The-

rapia progressus sum quingentos passus vsque ad vallem, quam Græci hodie appellant Dialithra corruptè, quasi τὰ λιάθρα. Ab hac valle aperiri incipit pôtus, sensimque latiùs panditur vlteriùs pergentibus. Ima huius vallis planities maritima, nunc est plena vineis, olim ædificiis: vt ostendunt rudera non modò parietum, sed etiam columnarum marmorearum. Hanc ipsam vallem mille passus prætergressus exigua semita vix vnius hominis capace, transuersa inter directos & præcipites cliuos eminentes supra littus arduum & saxeum perueni ad locum appellatum Brologenem, vnde mihi rectus Bospori canalis vsque ad pontum perspiciebatur, & simul tota porta ponti aperiebatur, atque pôtus ipse tantum patens, quantum porta retegebat, longè prospiciebatur recta via petere locum, vbi iuxta petram Dicæam subsidebam in cliuo, quod in altitudinem circiter centenum passuum ex mari editum erat. Inde paululum recreatus surrexi ad considerandam petram, an esset illa Dicæa, quam describit Dionysius. Circunspexi eam passus circiter sexaginta ambitu cóplecti, ipsámq; dimensus sum à latere supernos cliuos suspiciente, erigi in altitudinem duodenum pedum: à contrario latere despiciente mare, dimidiò altiorem esse, cùm ex mari suspicitur, similis est nuci pineæ, non modò lateribus: sed etiam vertice in multos mucrones leniter fastigiato, pineorum nucleorum similitudinem gerentes. Quò enim longius remotam prospicis, eò propius accedere videtur ad similitudinem pineæ nucis: nam longo ex interuallo conspicitur, etiam vltra Cyaneas ex ponto eam assequebar desinere in verticem acutum. In hanc petram

petram cùm aſcendiſſem, ex eius ſummo vertice vidi foramen in altitudinem concauã deprimi penitus abditam, penetrans latus petræ, deſpiciens ad mare, quòd imum velut fundum pertuſum fuiſſe videtur ab hominibus longa auditione opinantibus ex ſuperno foramine aurum penitus abditum fuiſſe. Iam Boſporani hanc petram nonnulli dicunt eſſe illam, in quam aurum abditum fuit. Alij aiũt, ſub hac ipſa fuiſſe alteram petram huic ſimilem, ſitam in littore, vndique mari circundatam, ſed ante paucos annos, quàm huc veniſſem, à ſeruis Aenobarbi Turcicæ claſſi præfecti incitatis auri cupiditate, quam hauſerant ex ſermone hominum, aurum ibi deliteſcere, exciſam in fragmentáque diſſectam fuiſſe, quam piſcatores ſoliti erant appellare Brologenem, adiungúntque vnum ex eius exciſoribus oculum amiſiſſe ex reiectione cæmentorum petræ, nomen iuſtitiæ, vſque, arbitror, ad interitum retinentis. Verùm vt petram exciderint, ſemper verſabitur ſermo, illic theſaurum abſconditum fuiſſe, vt longè antea verſatum fuiſſe arbitror, quàm à Dionyſio petra hæc diceretur ſimilitudinem gerere pineæ nucis. Nam, vt quidam ſcribunt, Lampſacum vrbẽ Helleſpontiam prius, Pythiam appellatam, ex eo, quòd Phrixus theſauros hîc poſuerit. Thraces enim theſaurum πυθύω dicunt. Ita petrám Dicæam primùm Pythyam nominatam fuiſſe, quam amiſſa antiqua cognitione Thracicæ linguæ poſteri ignorantes Pythyn à theſauro nũcupatam fuiſſe, poſtea fortaſſe petram στροβιλοειδῆ dixerunt eſſe, ex eo, quòd στρόβιλος ſit ὁ πυθὺς, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ.

De sinu nuncupato profundo, de fluuio eiusdem nominis, & Saronis ara: de agro nominato Calo.

CAPVT XVII.

DICAEA petra littus recedere in sinum incipit introrsus in profundum angulum, qui conuertit, circunscribítque primum anfractum Bospori: hunc sinum Dionysius appellat Bathycolpon. Prope, inquit, petram Dicæã nuncupatus Βαθύκολπος: is est sinus profundus, non tam circunscriptione sui intimi recessus perpulchri, & in profundam latámque arenam porrecti, quàm magna altitudine maris. Cliui enim ardui & pręcipites vicini proximi sunt oræ maritimæ. Fluuius in sinũ exit, cui idem, quod sinui nomen est. Hîc existit Saronis herois Megarici ara, & iactus piscium sibi idoneo & maturo tempore conferta, & continenti natatione primò sursum, deinde deorsum Bosporum commeantium maris altitudine deceptorum. Hunc Megaricum heroem arbitror esse illum Saronem deum marinum, qui nauticarum rerum scientiæ præesse existimatur, à quo Megaræ vicinus sinus Saronicus appellatur, cuius ara faciliùs vt cognóscatur, vbi sita fuerit, & qualis sinus sit nuncupatus Bathycolpos, subiungam littus, quod sub petram Dicæam succedit, à qua quingentos passus discedens, imam vallis attigi planitiem, quæ panditur in passuum latitudinem quadraginta, vbi vestigia quædam ædis diuæ Euphemiæ spectantur: in littore vltra vallem ducentos passus est fons Euphemiæ sacer, perenni riuulo scaturiens, lateritio opere concameratus. A fonte octingentos passus progressus sum ad petram mari circundatam,

datam, paululum ex aqua extantem, quam piſcatores Trapezam appellant, ex eo quòd tanquam menſa plana ſupra aquam emineat. Ab hac Trapeza breui decurſo ſpatio eſt profundæ vallis ima planities, intimum Bathycolpi receſſum claudens, mõtanam finiens oram maritimam, quæ à Commarode incipit pergere ab ortu brumali ad occaſum ſolſtitialem, ſaxea, montoſa, in quam impendent ardui cliui, per quos tranſuerſos iter fit malè tutum obliquis ſemitis exiguis, valde à littore altis, ex quibus permultis ſine præcipiti caſu ne tranſuerſum quidem pedem diſcedere licet. Bathycolpos ad ſimilitudinem quandam anguli normalis accedit, quò Boſporos prius pergens, ad occaſum ferme brumalem flectitur, ad ortum hyemalem normæ ſimilitudinem gerens, non modò alueo, ſed etiam vtraque ora angulum normalé efficiens, inter Bathycolpon & promontorium in contrario littore ſitum, quod mucrone intus recuruato angulum Boſpori interiorem agit. Bathycolpos in exteriorem anguli partem incuruatur. Hic ſinus etiam olim appellari potuit Saronicus, ſiue ab ara Saronis in eo ſtatuta, ſiue à querno nemore, quo olim redimitus erat. Saronem enim antiqua Græcia quercum appellabat, vnde Saronicus ſinus & Saronidæ Philoſophi Gallorũ, alio nomine Druydæ appellati. Aram Saronis iam conſtat eſſe in littore Bathycolpi, ſed in qua ſinus parte, etiam ex verbis Dionyſij conſequentibus aſſequimur. Paulò, inquit, ſub promotorio Saro- „ nico ſitus eſt καλὸς ἀγρὸς, ob vtranque commoditatem „ terræ & maris à natura nomen habet. Vſque ad hanc ætatem nomen retinet, ſenes enim antiqui καλὸν ἀγρὸν,

iuuenes καλὸν ἀβρὸν appellant agrum,qui claudit Bathycolpon,quo cognito percipimus,aram Saronis fuiſſe in promontorio intercedente inter Trapezam & maritimam planitiem vallis claudẽtis intimum receſſum Bathycolpi, in quem medium deſcendit fluuius Bathycolpus, à ſinu nomen adeptus per latam vallem, quam Turci appellãt alij Biutere, quaſi magnum nemus, alij Biudere, quaſi magnum fluuium, quod olim à Græco nomine tranſtuliſſe videntur.Græci iam neſciunt vbi ſit Bathycolpos,ſed Turcico nomine appellant Biudere,aut καλὸν ἀγρὸν: is hodie qualis ſit, quantúsq; fluuius Bathycolpus,vt faciliùs percipiatur,deſcribam vallem continentem boni agri maximam partem, per quam mediam fluuius Bathycolpos defluit in ſinum ſui nominis. Hæc ab ortu Solis æſtiuo ad occaſum æſtiuum procedit, cuius ima planities librata patens ſeptingentos paſſus in latitudinem, primùm à mari pergit pratenſis in paſſuum longitudinem circiter octonum millium,cincta vtrinque collibus vitiferis, & frugiferis:inde inſinuatur in multas valliculas nemoroſas, ipſa tota nemoroſa, circunſepta collibus ſylueſtribus,vbi vagantur greges ceruorum & aprorum.In valle intima ac penitus abſtruſa ſunt regij horti, quos irrigant riuuli perennes ex ſumma valle in vnum alueum coeuntes, altis ripis coercitum, & dẽſis arboribus circumueſtitum, vt introrſus perſpicere nequirem.Itaq; fortaſſe primùm Bathys appellatus nomen dedit ſinui, ſiue à profundo alueo,ſiue à profunda valle,recedẽte in profundos ſaltus excelſis roboribus obſcuros, ex valle Bathycolpo longè latéq; porrectos ad pontum vſque,atq; ad fontes

Barby

Barbysæ, & Cydari agrestium animalium venationibus refertos. Fluuius Bathycolpus exiguam paludem prope ostium efficit, omni anni tempore perennem: etsi ipse summa æstate vsq; ad mare perennis non fluit, ex eo quòd partim in regis hortos, partim in prata consumitur, partim priuatur riuo manante ex summa valle desinente in vallé Bathycolpon deriuato, opere subterraneo ad vsum vici Turcici iuxta sinum siti, cui vicinus est alter vicus explicatus in passuum longitudinem circiter duum millium, maxima ex parte à Græcis habitatus, totus tractus continens hos duos vicos, & vallem Bathycolpon, collésque impendentes, nunc vulgò καλὸς ἀγρὸς appellatur; ídque rectè: abundat enim ex terra frugibus fructibúsque, ex mari piscium multitudine, vt nusquam in toto Bosporo piscatio luculentior exerceatur densis piscium gregibus in hunc sinum aberrantium anniuersariis transitionibus: quas quotannis bis factitare solent, primas sursum verno tempore: alteras deorsum ineunte hyeme.

De promontorio Simæo, & sinu Scletrina; & de aris Apollinis, & matris deorum. CAP. XVIII.

A BATHICOLPI valle trium millium & quadringentorum passuum ora maritima progressionem habet ad vicum, quem etiam nunc Græci nominant Scletrinam, situm in sinu, quem à Meridie claudit promontorium, sub quo piscatorum speculæ tres in littore defixæ sunt: singulæ duobus tignis constantes in excelsum excitatis, quę intercipiunt & iungunt trabes crebræ immissæ ad facilem

lem aſcenſum ſpeculatoribus præſtandum. Id promontorium Dionyſius appellat Simam. Poſt, inquit, καλὸν ἀγχὸν eſt Simas promontorium, & Veneris meretriciæ ſtatua. Simam enim quandam habet hominum ſermo valde pulchram & ingenioſam, & ſolertem hunc locum incoluiſſe. De pręternauigantibus merere ſolitam ſtipendia Veneris hanc primùm exiſtimo appellatam Simętham: deinde, vt vulgus contrahere ſolet nomina, Simã à Simætha meretrice Megarica, nobilitata amore Alcibiadis, & verſibus Ariſtophanis, cùm inquit:

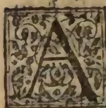
πόρνην δὲ σιμαίθαν ἰόντες μεγάραδε,
Νεανιαὶ κλέπτουσι μεθυσκότταβοι.

Megarenſes enim, qui Byzantium Coloniam deduxerunt, cùm alia Boſpori loca nobilitarunt nominibus ſuorum nobilium ciuium, tum hoc promontorium illuſtrarunt ſua nobili Simætha, à qua multas poſtea meretrices Byzantias, vt ab vrbe Megara oriundas appellatas fuiſſe Simæthas, vero proximum videtur. Ad hæc Dionyſius adiungit, Promontorium nuncupatum Simam prætergreſſos excipit Scletrinas ſinus, neſcio vtrũ ex aſperitate ſylueſtris terrę, an'ne à flumine in ſeipſum deſcendente: atque etiam ſuccedunt aræ Apollinis, & matris deûm, & breui interuallo ad põtum nauigatio. Promontorium Simęthicum à Meridie continens Scletrinam ſinum, radices maritimas agit in paſſuum longitudinem quingentorum, à quibus imi cliui eriguntur in aſcenſum præcipitem trecentorum paſſuum: inde æquior aſcenſus exiſtit ad verticem, quo vallis Bathycolpica diuiditur à valle Scletrina. Hæc quidem à fluminis oſtio, ab ortúque æſtiuo proficiſcitur in paſ-

ſuum

ſuum longitudinem circiter duum millium: inde flectitur ad ſeptentriones interuallo duorum plus minus milliarium, cuius ima planities partim pratenſis & vitifera, partim ceraſis conſita; quæ, quantum oculis æſtimare potui, non minus patet, quàm quadringentos latitudinis paſſus, in longitudinem mille paſſuum. Inde vallis coarctatur, circumſurgentibus montibus arduis, adeóque procliuibus, vt eius latus meridianum aſcendi ſolitum ſit longis anfractibus, veſtitum: profundis ſyluis, ceruos, apros, aliásque feras adumbrantibus continuatis cum nemore Biutericæ vallis. Latus claudẽs vallem à ſeptentrionibus præcipites quidem imos clinos habet, ſuperos verò lõgè remiſſiores, pręſertim vbi metallorum ſecturę eminent. Flumen Scletrinas à ſumma valle oritur, poſt ex eius lateribus augetur riuulis cum aliunde manantibus, tum maximè à lateris meridiani cliuis continentibus tria monaſteria ſoliuagorum hominum ſuſtentata præcipuo vectigali, quod colligitur ex ceraſis, inter ſe paruo interuallo diſtantia, è quorum fontibus tres riuuli, omni anni tẽpore perennes in Scletrinam delabuntur ſinguli implentes fiſtulam ferme quincuncialem. Sed etſi multis riuulis perennibus augetur: ſumma tamen æſtate eius alueus exareſcit, ex eo quòd alicubi abſorbetur terra arenoſa & rara in longitudinem quatuor ſtadiorum: deinde in longitudinem octingentorum paſſuum exiſtit vſque ad oſtium, & vicum Scletrinam ſecundum mare ſitum, vbi exiguam paludem cannis plenã efficiens, duobus oſtiolis in mare exit, quæ ambo efficerẽt ea magnitudine fluminum, qua exiſtit Pharmacicus.

De Milto promontorio, & fano Byzantiorum: de Serapio, & templo Phrygiæ deæ. CAP. XIX.

A VALLE Scletrina perrexi mille passus ad vallem nuncupatam Cerasiam à cerasis, in huius maritima planitie consitis, patente in ducentorum latitudinem passuum, totam vitiferam. Ab hac progressum feci sexcentorum passuum ad alteram vallem, quæ maritimam planitiem habet non latiorem ducentis passibus, vitium tamen feracem, arborúmque fructiferarum. Huic valli succrescit promontoriũ, quod Dionysius appellat Amilton, iam Græci nominant Tripition, nescio an à Tripode Apollinis, cuius aras Dionysius in sinu Scletrina paulo antè posuit. Mons ipse, qui Tripition promontorium longè in Bosporum emittit, hinc clauditur valle posita contra fanum Iouis, illinc valle Scletrina, à qua sensim suas maritimas radices proiicere & flectere ad Solis ortum incipit, vt eius promontorij mucro, & Simæũ promontorium efficiant latiorem sinum Scletrinam: inde paulatim ad Septentrionem flectitur in vallem Iouis fano oppositam, mille & septingentos passus circuitu maris arenosi, & vittis quibusdam in vado distincti complectuntur promontorij Amilti radices directæ, præruptæ, præcipites, vt via nulla pateat in littore, sed in cliuis arduis semita duntaxat humano opere explanata, quæ non minori complexu maris circumeuntur, nec minus in Bosporum proiiciuntur, quàm radices promontorij Hermæi. Duas angustias illæ efficiunt, vnas obliquas ad promontorium fani Asiatici, alteras rectas ad promontorium Argyronium in littore contrario situm,

tum, quas nonnulli piscatores dicunt proximè accedere ad angustias fani, quod obliquum habet, ac si recta è regione oppositum esset fano Iouis, angustiæ fani tribus stadiis astrictiores, aut profectò nō laxiores essent. Sub promontorium Amilton subit vallis opposita fano Asię, diuidens collum fani Europei ab ipso promontorio Amilto, quæ post breue longitudinis interuallū, quàm suam imam planitiem mare attingentem explicuit in latitudinem plus minus quadringentorum passuum, coarctatur in duas valles angustas & nemorosas obiectu collis intermedij, quarum altera claudit à septentrionibus montem, ex quo proiicitur promontorium Amilton: altera superiorem collis partem fani Europei: nam inferiorem huius partem claudit planities vallis nondum in duas valles diuisæ. Collis hic triplici decliuitate propendet, vna ad Solis ortū, altera ad Meridiem, tertia ad Occasum. Siquidem ipsum à lateribus cingunt valles præcipites, & pene directæ, à fronte verò Bosporus, in quem ille ipse collis demittit dorsum in omnem partem procliue, eminens supra Bospori angustias sitas inter duo fana, inter se quidem opposita, & Bosporum in summas angustias cogentia, aliquantum differentia. Nam fanum Asiaticū situm est in promontorio extra cæterum littus Asiæ proiectum in Bospori fretum, submittens dorsum ab Oriente ad septentriones. At Europeum fanum positum est in colle emittente dorsum à septentrionibus ad Meridiem, impendente quidem in Bosporum, sed non proiiciente suas radices extra oram maris antecedentem & consequentem. Nam antecedēs longè altius proiecta est à vicino pro-

montorio Amilto: consequens verò attingens vallem, & radices collis fani Asiatici, æqualis, & par lõgè cum subsequenti progreditur. In collis cliuis vergentibus ad Solis ortum, & Meridiem oppidulum situm fuit, quod Dionysius appellat πολίχνιον, Polybius, Serapion, Strabo fanum Europæ Byzantiorum, Græci hodie appellant ἱερὸν ῥωμιλίας, ex eo, quia situm sit in ditione Europea, quam nominant ῥωμιλίαν. Illius muri amplius decē stadia circuitu complectuntur, vt patet ex ipsorum fundamentis, quæ anno, antequam hæc scriberem, ferè tota extabant, humiliora quidem paulò supra terram, at excelsiora in altitudinē viginti pedum etiamnum eminebant: sed eorum maritimam partem adeò funditus euerti vidi, vt ne substructiones quidē reliquerint. Muri per cliuos sic excurrebāt præcipites, vt totum ipsum oppidum valdè propēdebat, excepta Acropoli sita partim in cliuis, partim in collis ceruice breui & plana in viginti circiter passus coarctata, vtrinque vallibus collem cingentibus. Inde ceruix paulatim assurgit in excelsum verticem montis, vnde Constantinopolis videtur, in quo quidem vertice veterem Pharū fuisse postea ostendam ex Dionysio. Vt enim collis fani emittit angulum quoquouersus decliuē ad suas radices eminentes supra Bosporum, ita oppidum proiiciebat mucronem vndique procliuem; partim obliquè eminentem supra vicum, quem nunc vocant Bostnicum à Bostnis eum incolentibus, partim recta impendentem supra angustiarum Bosporicarum portum, quem Græci appellant Mauram molem, hoc est nigram: à ponto Euxino proximo, quem Græci iam aliter appellare nesciūt,

quàm

quàm mare nigrũ:contra Ariſtotelem, qui cenſet pontum Euxinum albiorem eſſe mari Aegęo ob fluminum multitudinem pontum ingredientium. Sed Græci nautæ magis perſpexerunt cœli conditionem, quàm colorem ponti. Is enim frequenti caligine circumfundi ſolet, vt non modò littora vectores, ſed ne gubernator quidem in puppi ſtans proram videre queat. de quo rectè Valerius Flaccus:

Illic vmbroſæ ſemper ſtant æquore nubes.
Et incerta dies.

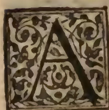
Ita enim Cimmeri longè latéque tenebras ſpargunt in pontum, vt Conſtantinopolis interdum caliginibus circumfundatur. Noſtrates ex antiqua fama pontum Euxinum rectè vocant mare maius. Heroicis enim temporibus ſimpliciter ponticum pelagus, vt quendam Oceanum arbitrati ſunt. Qui illud vſque adnauigabant, non aliter in exteriora ingredi maria credebãtur, quàm qui extra columnas progrediebantur. Quamobrẽ propriè pontum appellauere, ſicut Poëtam intelligimus Homerum. Portus Mauræ molis ſubiectus erat ſub fanum Europeum, portu naturali carens, qualem habet fanum Aſiaticum. Idcirco Byzantij, cùm nollent ſe inuitis quenquam in pontum nauigare, oram ſub Byzantiacum fanum ſubiectam portu carentẽ, quò aſtrictiùs obſiderent anguſtias, molibus munierunt, vt earum ex vno brachio in Boſporum ampliùs octoginta paſſus Romanos proiecto, catena extenderetur vſque ad littus fani Aſiatici, vt inuitis fanis nemo nauigare poſſet in pontum. Itaque adhuc commercij ſcalas appellant ruinoſas moles etiã nunc extantes. Illic enim olim por-

torium persoluebatur. Catena etiam hac ætate asseruari dicitur in arce fani Asiatici. At moles iampridem diminuta erat, sed tamen paulò supra aquam extabat. At nuper auaritia quorundam Barbarorum infinita saxa inde asportata sunt in ædificationes suas magno dãno nauigantium, qui iam non vident illius cæca fundamenta sub aqua delitescentia. Sed quid sentiat Dionysius de promontorio Amilto, & de oppido fani Europei, ipsum loquentẽ audiamus. Post, inquit, Selettrinam " existunt Milton promontorium nominatum à similitudine " coloris, atque contigua domus cuiusdam nauarchi, " & littus arduum directúmque & præcipitium " ad Solis ortum inclinatũ. Circa autem ipsum est mare " teniis distinctum, & fanum cunctum contra frontem " fani Asiatici situm. Aiunt hic Iasonem litasse duodecim " diis. Hæc fana sunt oppidula iuxta ponti ostium " posita. Est etiam templum deæ Phrygię sacrum illustre " & publicè cultum. Ex his Dionysij verbis cognoscimus " etiam tum fana fuisse oppidula, vt ex vestigiis murorum vsque ad hanc diem percipitur. Strabo fanum Europeum appellat fanum Byzantiorum. Asiaticum verò fanum nominat Chalcedoniorum, amboque dicit pari interuallo distare à Cyaneis. Polybius scribit, cùm rediret Iason à Colchis, sacrificasse duodecim diis in loco fani Asiatici siti contra Serapion Thraciæ: ex quo patet Serapion fuisse apud fanum Europeũ. Cuius non meminisse Dionysium, significare videtur Polybium & Dionysium non eadem ætate vixisse. Dij duodecim hi habentur, Iupiter, Iuno, Neptunus, Ceres, Mercurius, Vulcanus, Apollo, Diana, Vesta, Mars, Venus, Minerua. Tem

ua. Templum Phrygiæ deæ matris deorum Rheæ nuncupatæ in cliuis debuit potius esse, quàm in maritima planitie, ex eo, quòd montibus gaudeat, ideóque ὀρεία appelletur, & turrita dea: quia olim arces, quibus Rhea patrocinatur in montibus sitæ essent, ob loci robur Rheam habentem caput turritum mulieres Cilices, & Turcicæ, & Mysiæ imitantur, ferentes capitis tegmen, turris similitudinem gerens. Itaque illius templum mihi fuisse videtur in his locis, vbi hodie duæ ædes sacræ sunt, altera diui Nicolai, altera diuæ Mariæ. Iasonem excitasse aras Rheæ verisimile est, cùm duodecim diis in contrario littore excitaret, præsertim Argonautis Rheam maximè venerantibus, vt cuius statuam constituissent in Dindymo monte eminenti supra Cyzicũ: item aliis locis, vt apud Phasim. Arrianus ait in sinistro latere Phasim ingredientibus statuam fuisse deæ Phasianæ, quam ipse Arrianus Rheam existimauit fuisse ex figura. Nam manibus gestabat Cymbala, & leones sub throno habebat, in quo Rhea sedebat, vt Athenis in æde matris deorum, quam à Iasone similiter statutam fuisse colligo, ex eo quòd Arrianus ait in loco, in quo fuit Rheæ ara. Fuit etiam ancora lapidea Argous, qua Iason profectus est ad Colchos. Illam verò quam statuit apud Bosporũ, similem coniicio Phasianæ Rheę & Dindymenæ: nam Dindymena similiter leones habebat, quam Constantinum magnum in forum Byzantinum vnà cum leonibus Zosimus tradit traduxisse.

De Chry

De Chryſorrhoa fluuio: de ſecturis metallorum: de Pharo antiqua. CAP. XX.

VALLE cingente fani collē amplius mille & ſexcentorum paſſuū ora maritima proceſſum facit ad vallem, in qua ſumma eſt ædicula Mariæ virginis, quam vocant Caſtaniotam à ſylua caſtanearum circumuigentium, in qua eſt fons ſacer, perennem etiam ſumma æſtate riuum emittens per vallem anguſtam, & iuxta ripas maxima ex parte inacceſſam. Hic riuus ille eſt, de quo Dionyſius, poſtquàm commemorauit fanum deæ Phrygiæ, ſic ait: Poſt hæc Chryſorrhoas fluuius per anguſtam & aditu difficilem vallem à tergo poſitam delabitur leni fluxu, arenam auro ſimilem deferens: circa hunc ſecturæ ſunt, & terræ foſſiones, & cuniculi acti ad ſcrutandas metallorum venas antiquorum virorum opera ſcrutantium diuitis terrę facultates. Paulò vltra fluuiū ſunt nuncupata chalcæa, locus vicinus mari fluctuoſo quidem, ſed tamen piſcoſo: nominatus eſt ab ære metallo. In ſummo vertice collis, ſecundum quem deſcendit Chryſorrhoas, exiſtit Timæa, turris admodum excelſa, circunſpecta, & permulto mari illuſtris, ad ſalutem nauigantium excitata. Vtraque enim pōti pars caret portubus naues excipientibus. Nam maris inſedati & turbulenti littus longum in neutram continentem flexiones habet. Ex hac turre faces ardentes noctu ſublatæ perferebantur, rectæ viæ ad ponti oſtium duces. At Barbari verarum facium fidem auferebant prætendentes ex Salmydeſſi littoribus fraudulentas faces, vt in errorem nautas inducerent, in naufragiáque ſubducerent.

Ora

„ Ora enim maritima importuoſa eſt, & maris vadum
„ ob exceſſum aquarum ancoris non firmum, & paratum
„ his, qui aberrarunt à recta via, naufragium, ſignis veris
„ confuſis cum falſis ſignificationibus. Iam verò lucer-
„ nam extinxit tempus omnia conſumens, & turrim ma-
„ gna ex parte diſſoluit. Ex his Dionyſij verbis cùm cæte-
ra ponti littora aſſequimur, tum maxime Salmydeſſi eſſe importuoſa, Thracéſque naufragiorum deprædationibus maxime deditos eſſe. Dionyſio conſentit Xenophon, cùm ait Græcorum exercitum, cuius ipſe dux eſſet acceſſiſſe ad Thraces, qui incolunt Delta regionem ſitam ſupra Byzantiũ: deinde Salmydeſſum perueniſſe ad ea littora è mari in breuia, & quaſi æſtuaria quædam impactas naues quamplurimas in pontum venientes frangi, eáſque Thraces prædari diuiſis inter ſe littoribus, columnarum poſitione per interualla erectarum. Nam antequam id fieret, inter eos de pręda cædes plurimæ fiebant. Equidem à Boſporo obiui pedibus ad Salmydeſſum oram ponti importuoſam, longè latéque apertam ſeptentrionibus ventis, in medio itinere vidi locum, quem Xenophon appellat Delta: cæteri ſcriptores Delcon, ſiue Delconem: hodie nominãt Dercon, id oppidum eſt, quod ab vrbe Byzantio abeſt iter pedeſtre vnius diei. Ex tribus partibus clauditur lacu dulci, niſi cùm tempeſtatibus mare incitatum exiguo Euripo intromittit, à quo piſcis Delcon appellatur ab Athenæo commemoratus, is qualis ſit, in noſtris piſcationibus informabitur. Inde rediens ad Cyaneas, vidi nauem nigra caligine ponti aberrantem ab oſtio Boſpori in littus importuoſum, aquilonibus impulſam

collidi, naufragósque omnes vectores incolumes enatare in littus, Thracésque accolas opem naufragis ferre, à prædáque se abstinere: siue olim longa Romani imperij consuetudine mansuefacti, siue nunc coërciti acerba seueritate dominantium. Ex antedictis iam liquet, Pharum antiquam ostij pontici non ibi fuisse, vbi nunc est iuxta Cyaneas petras, imo longè interius in summo montis emittentis collem fani vertice eminente supra vallẽ, per quam defluit Chrysorrhoas fluuius, vnde longè latéque patet pontus, & Bosporus, & Propontis, & Constantinopolis. Locus enim commodior neque tutior fuisse videtur ad Pharum efferendam in altum, quàm hic omnibus verticibus Bosporanis excelsior, vicinus fano Europeo sub ipsum subiecto, vnde defendi poterat cõtra Barbaros hostes Phari, quam prope fanum olim fuisse Philostratus significat, atque adeò ostendit expressa pictura, quam sub oculos postea subiiciemus, cùm ad fanum Iouis perueniemus: aut si Pharus non extitit in vertice collis eminente supra latus meridianum vallis Chrysorrhoæ, certè eminuit supra latus cingens eandem vallem à septentrionibus, idque ex his, quæ postea affert Dionysius, coniectura assequimur. His, inquit, antè commemoratis locis proximus succedit Phosphorus locus, qui vel à Diana, vel à vicina antiqua Pharo cognomen traxit. Huic adiunctum & continens longum littus vocatum Ephesiorum est portus, à multis nauibus Ephesiorum huc appulsis.

De por

De portu Ephesiorum, & de Aphrodysio: de portu Lyciorum, & de Myrleanorum domicilio.

CAPVT XXI.

„ POST Ephesiorum portum, inquit Diony-
„ sius, est Aphrodysium, formidabili tectum
„ præcipitio. Hunc post, est portus Lyciorum,
„ is subarenosum littus & sterile habet, in par-
„ uo ambitu valde bonus & firmus, tutúsque est. Super
„ hoc est Myrlæum domicilium eorum, qui ob seditio-
„ nem à Myrlæa in exiliũ proiecti huc solum verterunt.
Cùm ex Dionysij descriptione, tum ex his nominibus in hunc diem retentis perspexi Ephesiorum portũ esse, vel eum, quem Græci iam appellant magnam Aphosiatin, vel eum, quem paruum nominant Aphosiatin, vel vtrunque angusto promontorio diuisum. Gręci vsque ad hanc diem Myrelium appellant sinum quidem paruum, sed portuosum, ac primum totius Europei littoris Bosporici intrantibus ostium ponti, quo cognito, intelligo portum Ephesiorum alium esse non posse, quàm eum, quem vulgò nuncupant Aphosiatin. Nam à promontorio, quod à septentrionibus claudit vallem Chrysorrhoæ vsque ad portum Myrileium nulli portus sunt, nisi Aphosiatis magnus, & paruus: hi cuiusmodi sint, iam designaturus sum. Littus fermè rectum procedens, quod intercedit inter vallem Chrysorrhoæ, & promontorium diuidens magnum Aphosiatin à paruo Aphosiate. Pedibus obire non potui, propter mare contingens imos montiũ cliuos valde pronos: sed quatenus oculis assequebar, octo stadia superare non videbatur. Promontorium, quod à magno diuidit paruum

Aphoſiatin, inter vtrunque portum patet in latitudinem paſſuum circiter ducẽtorum. Totum ſaxeum exiſtit rupibus paululum ſinuoſis eminens in mare directis ad perpendiculum more muri, ex ea præſertim parte, quæ attingit paruum Aphoſiatin directa præciſa in ſemicirculum, in conum velut turris in tectum faſtigiata: ab hoc promontorio paulo amplius mille paſſus vſque ad promõtorium ab Aquilone claudens magnum Aphoſiatin, littus ſabuloſum procedit in formam arcuatam. In hunc valliculæ etſi deſinunt, à ventis tamen non minus tutũ ipſum pręſtant, quàm colles: non enim dorſum montis penetrant, atque etiam commodiorem deſcenſum in portum præbebant villis, quas olim fuiſſe in ſupercilio vallium apparet ex fundamentis ædificiorum, vbi fontes perennes. Promontorium, quo dixi claudi hunc ſinum ab aquilonibus, excelſum eſt, vndique præceps, & præruptum, & quod pedibus iuxta littus circuiri nequit, ter tanto proiectius in mare, quàm promontorium diuidens magnum Aphoſiatin à paruo Aphoſiate. Inter portum magni Aphoſiatis, & Myrileium ſinum, intercedunt plus minúsve mille & quadringenti paſſus, quantum metiri potui, incedens in dorſo montis per ſemitas paſtorum, denſis dumetis implicatas. Nam cliui excelſi à ſupercilio ad littus præcipitibus rupibus abrupti ſubſident, vt nulla via pateat: à Meridie clauditur promõtorio toto ſaxeo, quod ab exteriori parte habet cauernoſas rupes altè ſonantes, cùm ſunt tempeſtates, vt præternauigantes ignari putẽt tormentorum bellicorum ſonitum eſſe: ab interiori parte ſinum attingẽte admittit cauernas, è quibus vna longa

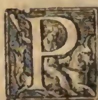
eſt plus

est plus triginta passus, vtrinque præcisa ad perpendiculum, cuius ima depressio tantundem patet, quantum summa labra. In hoc promontorio etiamnum extant vestigia quædam antiquorum ædificiorum, reliquiæ domicilij Myrelei. In Dionysiano codice legendū puto potius Myrleium, quàm Myreleium: nusquam enim reperio Myrleiā, sed Myrlæam vrbem Bithyniæ, postea appellatam Apameam. Myrleanus igitur sinus ab occasu insinuatur in vallem, per quam descendit fluuius in sinum ortus à vertice collis eminentis supra vallem Chrysorrhoæ, in quo dixi antiquam Pharum olim fuisse, & à fontibus pergit, à Meridie ad septentriones in longitudinem circiter quatuor miliariorum: inde ad Orientem procedens circiter octo stadia ingreditur sinum Myrleanum: omni anni tempore fluit liquidus, & clarus, quo factum est, vt sinus hic sæpe à diuersis habitatus fuerit, primùm à Thracibus Phineo Regi subditis, deinde à Lyciis: postremò à Myrleanis, vnde sinus appellatus Lyciorum, deinde Myrleanorum. Profundus est, & magnarum nauium capax, vndique ferè tutus: ab ortu Solis contra se habet sinum vulgò nominatum Dios sacra: eius saxa sunt obscurè Cyanea, vbi sunt totius Bospori viciniora ponto. Iam verò vbi fuerit Aphrodysium, quod ex Dionysio ante posui inter portus Ephesiorum & Lyciorū, id existimo fuisse propiùs portum Lyciorum, quàm Ephesiorum. Vt enim Ephesij Dianam colentes verisimile est Dianam Phosphoron posuisse prope portum Bosporanum, Ephesiorum dictum: ita Lycios existimo statuisse prope portum sui nominis statuam Veneris, quam cultu eximio

prosequebantur, vt Lyciorum Reginã versibus decantatam Procli Lycij Philosophi. Prope enim Myrelium formidabilia præcipitia, quorum ima pars subsidet, & subducitur, summa proiicitur, vt domorum proiecta tecta, quibus statua aráque Veneris, vt ait Dionysius, tegebatur. Itaque rectiùs interpretandum putaui Dionysium, cùm ait: ἐπ' αὐτῷ λιμένι Λυκίων Μυρλεῖόν ἐστι. Supra hunc portum Lyciorum est Myrelium, quam si interpretati fuissemus: Post hunc portum Lyciorum est Myrileium, nam tum Lyciorũ portus esset magnus Aphosiatis, & Aphrodysium fuisset in promontorio, quod paruum Aphosiatin à magno diuidit: at ibi Aphrodysium non tectum fuisset formidabili præcipitio. Illud enim non ab imo subducitur, neque à summo proiicitur, sed dirigitur ad perpendiculum.

De Gypopoli, & de aulis Phinei, & Amyci Bebrycis.

CAPVT XXII.

ROMONTORIVM, quod à septentrionibus claudit sinum Myrleium, totũ saxeum, & parum latum existit, vt quod in passuum longitudinẽ plus minúsve latitudinem passuum non excedat aliam ducentorum, aliam trecentorum. Ex tribus partibus mari, aut flumine circundatur, à Meridie quidem sinu Myrlæano, & flumine. Illius mucro non latior ducẽtis passibus cingitur Bospori angusto canali: at ab Aquilone iam latioribus primis faucibus Bospori clauditur. Ab huius quidem promontorij mucrone progressus paulò amplius sexaginta passus, vides eius latus vergens ad primas Bospori fauces, & pon

& pontum rupibus excelſis, præruptis propendere directis à ſummo promontorij vertice ad imas radices mare attingentes, quæ receſſus admittunt paruos, refertos ingentibus ſaxis, abruptis, ex antiqua ruina deſinentes in ſpeluncas prominentibus rupibus tectas, quarum vna vergens ad Solis ortum in omnes partes patet vigintiquinque paſſus: eam olim arbitror Thracum agreſtium latronum domicilium naturale fuiſſe, priuſquàm ædificia incolere aſſuefacti eſſent. Olim maiores ſpeluncas fuiſſe oſtendunt crebra ingentiáq; ſaxa ante ſpeluncas proiecta, ab impendentibus ruinoſis rupibus abrupta longa temporis vetuſtate. Nam veteres Thraces ex latrocinio viuentes externorum adeò crudeles hoſtes fuerunt, vt de ſuo in externos odio cognomen dederint ponto non modò inhoſpitalitatis cuiuſdam, ſed perpetui odij ſine exceptione omnem peregrinationem præcidentis, ἄξεινον omnes appellarunt, Sophocles ἀπόξεινον, Lycophron κακόξεινον, cùm ob eius nauigandi difficultatem, tum ob eiuſdem accolas Barbaros, qui Boſporum ſic clauſum tenuerunt, vt Poëtis materiam dederint fingendi, petras Cyaneas inter ſe concurriſſe, eáſque ante Iaſonem nunquam apertas fuiſſe. Hoc interpretari poſſumus vtrinq; latrones Boſporum totum olim Cyaneas appellatum accolentes intercepiſſe nauigantes in pontum, commodiorémque iuxta Boſporum ſedem habere non potuiſſe ad obſidendas ponti portas, quàm hunc locum ſitum in primis faucibus Boſpori habentem ſpeluncas ſaxeas naturales, quales tempora illa poſtulabant, quæ alibi in toto Boſpori littore Europeo nullæ aliæ ſunt, quàm hæ habẽtes pro-

ximum

ximum fluuium perennem & potabilem, tantúmque, quantus nullus longo interuallo reperitur:non Scletrineus, qui propinquior est, non cæteri omnes littoris Europei maiores defluunt in Bosporum. Quamobrem miror Dionysium hunc prætериisse, cùm alios minores, & toto anno minime perennes haudquaquam prætеrierit. Hæ rupes suis radicibus ad mare adhærescentes eminent supra mare in longitudinem mille passuum præcisæ, directæ vbique inter se continentes, excepto exiguo sinu intermedio, ex quo ascenditur in iugum promontorij depressum inter rupes vtrinq; eminentes multis proiectionibus, subsidentésque multis contractionibus in multos vertices fastigiatas, vt castella quędam agrestia pręternauigantibus esse videātur turribus elata, aspectu horrido & planè Barbarico. Non vno lapide illæ constare videntur, sed multitudine lapidum inter se compactorum terra Cyanea conuersa in saxa fragilia, vetustate inter se cohærentia, Cyaneo quidem colore, sed aliquantùm vario, alia enim obscuriora, alia dilutiora. Has rupes arces Phinei pulchrè describit Dionysius. Post, inquit, Myrileum, est Licnias forsitan nominatus, siue ex eo, quòd ad similitudinem cunarum concauus sit, siue ex eo, quia secundum imas suas partes vndique suam proiectam eminētiam dilatat. Apud hunc locū est collis saxeus nuncupatus Gypopolis cognomen adeptus, siue ab immanitate Thracica & Barbara, agrestíque: aiunt enim hîc habitasse Phineo Regi subiectos crudelitate plurimum eminentes: siue etiam appellatus est Gypopolis, ex eo, quòd Vultures frequentes apud hunc locum versari gaudeant. Hæc quidem

Diony

Dionyſius. Poſſet item appellari Gypapolis per alpha ἀπὸ τῶν γύπων, ἤγουν τῶν σπηλαίων. Num verò hęc, an alia quædam vicina fuerit aula illa, decantata quidem ſcriptis multorum antiquorum, ſed recentium omnium ignoratione obſcurata, ad quam Phineus Iaſonem, cæteróſque Argonautas excepit: ex his quæ quàm mox ſubiungentur, coniicito. Aſclepiades quidem & Didymus narrant Iaſonem nauigantem ad Colchos, cùm veniſſet ad regionem Bithynorum, exceptum fuiſſe à Phineo in ſuam aulam. Sed hæc an fuerit in Aſia, an in Europa, dubia videtur ex authoribus duplicem tradentibus Bithyniam, vnam Europeam circa Salmydeſtum in Thracia conſtitutam, alteram Aſiaticam, Phineúmque omnibus Thracibus, etiam Aſiaticis nuncupatis Bithynis imperaſſe: nec dubium tollunt, ſcribentes Phineum habitaſſe circa Salmydeſſum, Phinopolímque fuiſſe inter Salmydeſſum & Cyaneas. Vnde quibuſdā aula fuiſſe videtur, in qua Phineus excepit Iaſonem, vt mihi etiam videretur, niſi extra Boſporum ab omnibus Geographis conſtitueretur: niſi fortaſſe Plinio, qui eam interdum conſtituere videtur intra Boſporū, cùm ait: Inde fauces primæ, vbi Phinopolis oppidum fuit. Sed alio loco ſecum diſſentit, cùm oram Thraciam inceptam ab Iſtri oſtiis ad Boſporum perſequens narrat Thynniam, Salmydeſſum, Deuelton, Phinopolin. Sed à Boſporo Laſthenes, ex quo quidem ordine verborum excludit à Boſporo Phinopolin. Quamobrem Phinopolis extra Boſporum ſita non fuit aula Phinei, in qua excepit Iaſonem Phineus. Nam ſi vſque ad Phinopolim Iaſon nauigaſſet, iam prætergreſſus Cyaneas, non

necesse habuisset petere consilium à Phineo, qua ratione Cyaneas præteriret. Verùm aulam Phinei fuisse iuxta Bosporum inter Cyaneas, intérque aulam Amyci Bebrycum Regis, à nemine certius intelligere possumus, quàm ab Orpheo antiquissimo, qui vnus ex Argonautis fuit, à quo omnes didicerunt, si quid veri de aula Phinei scripserunt: verùm in qua parte Bospori, intelligere non possumus, nisi prius cognouerimus, vbi fuerit aula Amyci. Vtrasque iuxta Bosporum, illam in Europa, hanc in Asia fuisse ex Orpheo & Apollonio assequi potuisset Plinius & Hermolaus, si diligenter vtrosque perpendisset. Sic enim Orpheus ait, cùm Argonautæ preternauigassent Cyzicum Rhyndacem venisse ad Cion locum situm iuxta Propontidem, inde tum soluisse:

Ὅτε μεσάτην ἠῶ φέρεν ὠκέας ἵππους
Ἠέλιος, κραιπνὸς δ' ἐπὶ οὔρεος ἔπνεεν οὖρος·
Ἐν δ' ἔπεσεν ἀργεννᾶς ὀθόνας, τῖφυς δὲ ἐγεγώνει.
νηὸς ἔσω πράσσειν θινὸς δ' ἐκπείσματα λύειν·
οἱ δ' ἐς κυβερνητῆρος ἐφημοσύναις ἐπίθοντο,
Αὐτὰρ ἐπ' ἠῷοι λυγρὴν ἐπεράσσαμεν αἶαν·
Ἔνθ' ἄμυκος βεβρύκεσιν ὑπερφιάλοισιν ἄνασσε·
Ὅστε πανομφαίου ζηνὸς θέμιν οὐκ ἀλεγίζων,
Ὅστις ἐπὶ σταθμοὺς, ἠδ' ἀστεμφῆ δόμον ἵξῃ,
Θήκατο πυγμαχίης ὑπερόπλου πειρηθῆναι·
Τὸν μὲν ἄρ' ἠίστωσεν βίῃ κρατερὸς πολυδεύκης·
Λαὸς δ' ἂν βεβρυκῶν μὴν καὶ χαλκῷ κατένηρον
Ἔνθα δ' ἀφορμηθέντες ὑπ' εἰρεσίῃ τε καμόντες·
Βιθυνῶν τὸ μέγα ἄστυ πλατείῃ κέλσαμεν ἀκτῇ
Σπεύδοντες προχοαῖς, ἠδ' ἐν νιφαργέσιν ὕλαις

Ἔσπεροι

Ἕσπεροι αὐλισθέντες ἐφοπλισσάμεθα δόρπον·
Ἔνθα τότε αἰνόγαμος φινεὺς ὑπέρβιος θυμῷ,
Δοιοὺς ἐξαπλάωσε γόνους πλήθουσι πέτραις,
Θυρσὶν ἑλὼν προὔθηκε γυναικῶν εἵνεκα φίλτρων.

Deinde paulò infrà ait:

Αὐτὰρ ἐπεὶ φινῆος ἀγυιὰς λιπόντες
Αὖλιν ὑπὲρ μέγα λαῖτμα θαλάσσης ἱκόμεθα
Ἀγχοῦ κυανέαις πέτραις.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πορθμοῖο κατὰ στόμα, καὶ διὰ πέτρας
Κυανέας ἤμειψε δόλος πρόπας, αὐτίκ' ἄρ' αἶγε
Βυσσόθεν ἐρρίζωντο, καὶ ἔμπεδον αἰὲν ἔμιμνον·
Καὶ τότε δὴ προσφυγόντες ἀδευκέα πῆμα ὀλέθρου
Ῥηβαίου προχοαῖσι μέλαιναν ἱκόμεθα ἀκτήν.

Ex his quidem percipimus aulam Phinei fuiſſe inter Cyaneas, intérque aulam Amyci, ad quam Pollux vicit Amycum Regem Bebrycum. Sed vtrum in Europa, an in Aſia fuerit vrbs illa magna, quam dicit eſſe Bithynorum ſitam in lato littore, Orpheus non declarat: nam ſi legatur

Ἔνθα δ' ἀφορμισθέντες ὑπ' εἰρεσίῃ τε κάμνοντες
Βιθυνῶν τὸ μέγα ἄστυ πλατείῃ κέλσαμεν ἀκτῇ.

Videtur oſtendere illam fuiſſe aulam Amyci, ex eo, quòd Apollonius Poëta quidem Argonauticorum, ſed Orphei interpres: aulam Amyci ſcribit fuiſſe in lato littore, cùm ait:

οἱ δὲ χθονὸς εἰς ἀνέχουσαν ἀκτὴν
Ἐκ κόλποιο μάλ' εὐρεῖαν ἔσαντο.

At potius mihi legendum videtur in Orpheo, ἔνθεν δὲ ἀφορμισθέντων: ex eo, quòd ante Orpheus dixit, tranſiiſſe ad locum:

ἔνθα ἀμυκοῖο Βεβρύκεσσιν ἄνασσεν.

Vbi Pollux Amycum deuicit. Sed tamen etiamnum ex Orpheo dubium videtur, vtrum illa magna vrbs fuerit in Aſia, an Europa, itémque an aula Amyci in Europa, an Aſia, an iuxta Boſporum, an in Propontide. Nam Dionyſius ſcriptor orbis, poſt Bithynos, póſtque oſtium ponti ponit Bebrycas. Charon narrat Lampſacenorum regionem prius appellatã fuiſſe Bebryciam, vnde Tzetzes auſus eſt totum Helleſpontum appellare Bebrycium, & totam Propontidem Bebryciam, ſed & Bithynos accolentes Boſporum appellatos fuiſſe Bebrycas, cùm ex Nymphe Heracleota colligitur, tradente Bithynos etiam appellatos fuiſſe Mygdones & Bebrycas: quos Strabo dicit antè Bithynos Myſiam incoluiſſe, oriundos à Bebrycibus Thraciæ, tum Bithynos Boſporanos nuncupatos fuiſſe Bebrycas, liquet ex aula Amyci Bebrycum Regis, quam iuxta Boſporum in Aſia ſitam fuiſſe deprehendo ex Apollonio Orphei interprete, non minus egregio Argonauticorum Poëta, quàm Geographo vero: qui vt narrauit, quemadmodum præternauigarint Cyzicum vſque ad Cion: inde, inquit, ſoluentes:

Νηῦ δὲ πανημερίην ἄνεμος φέρε, νυκτί τε πάσῃ
λάβρος ὑπιπνείων· ἀτὰρ οὐδ' ὑπὶ τυτθὸν ἄητο
ἠοῦς τελλομένης, οἱ δὲ χθονὸς εἰς ἀνέχουσαν ἀκτὴν
ἐκ κόλποιο μάλ' εὐρεῖαν ἐσιδέσθαι·
φρασσάμενοι κώπῃσιν ἅμ' ἠελίῳ ἐπέκελσαν·
ἔνθα δ' ἔσαν σταθμοί τε βοῶν αὖλίς τε ἀμύκοιο
Βεβρύκων βασιλῆος.

Deinde poſtquam narrauit, vt Pollux vicerit Amycũ,

vt lauro

vt lauro coronati Argonautæ cænassent, adiungit:

> Ἦμος δ' ἠέλιος δροσερὰς ἐπέλαμψε κολώνας,
> Ἐκ περάτων ἀνιών, ἤγειρε δ' μηλοβοτῆρας,
> Δὴ τότε λυσάμενοι νεάτης ἐκπείσματα δάφνης.

Post addit, vt toto illo die afflictati tempestatibus fuerint, postridiéque peruenerint ad maritimam domum Phinei, vt quæ Phineus dixerit Argonautis:

> Πέτρας μὲν πάμπρωτον ἀφορμηθέντες ἐμεῖο·
> Κυανέας ὄψεσθε δύω ἁλὸς ἐν ξυνοχῇσι
> Ἀντίκρυ Βιθυνῶν ἐπὶ δεξιὰ γαῖαν ἔχοντες,
> Πλώετε ῥηγμῖνας πεφυλαγμένοι εἰσόκεν αὖτε
> Ῥῆβαν ὠκυρόην ποταμὸν σκοπελόν τε κολώνης.

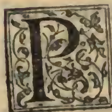
Ex his patet aulam Phinei fuisse in Europa iuxta Bosporum vicinam Cyaneis, aulámque Amyci fuisse in Bithynia Asiatica: sed an iuxta Propontidem, an iuxta Bosporum, coniicere licet ex eo, quòd Orpheus dicit Argonautas ex eo soluisse circa Meridiem vento secundo: similiter Apollonius ait ex Cio soluentes totum diem, & totam noctem secundo vento & copioso vectos fuisse, postridie manè vento cessante remorum vi appulisse nauem ad eum locum, vbi esset aula Amyci, vbi Pollux ex prouocatione vicit Amycum. Iam verò à Meridie ad posterum diem vento secundo vsos conficere potuisse amplius centum miliaria existimo ex mea nauigatione, qua intra vigintiquatuor horas à monte Arganthonio eminente supra sinum Cioticum, peruenit ad Bosporum distantem à Cio plus centum miliaria. Ex quibus etiam verisimile videri posset, aulam Amyci in Bosporo potiùs quàm in Propontide, si nulla essent apertiora argumenta ad probandum au-

lam Amyci esse iuxta Bosporum. At alia permulta certiora sunt, quorum nonnulla, cùm alia ex Apollonio colligere possumus, tum iuxta locum, vbi interfectus est Amycus, fuisse πάτλω δάφνlω, quam non Apolloniū poëticè finxisse, sed reuera in hoc loco fuisse permagnam, ex Andræta Tenedio & Apollodoro infrà ostendam: quam posteri appellarunt laurum insanam, vbi Plinius dicit fuisse portum Amyci, quem Arrianus appellauit portum laurus insanæ. Eúmque tradit quadraginta stadia distare à fano Iouis Vrij, octoginta ab vrbe Byzantio. Ex his manifestum est aulam Amyci fuisse in medio Bosporo, aulámque Phinei fuisse inter medium Bosporum & Cyaneas. Sed in quo loco nunc coniiciamus, vero proximū est. Cùm Phineus haberet greges boum, & ouium, equorúmque, Réxque esset Thracię, habitasse prope flumen. A medio Bosporo in Europa ad Cyaneas primus est Pharmacius fluuius situs contra portum Amyci, in quo non fuisse Phineum, cùm excepit Iasonem, Bospori latitudo ostendit, quæ haud excedens miliare, non tenuisset Argonautarum traiectum tantum temporis, quantum Orpheus & Apollonius tradunt consumpsisse ab aula Amyci ad aulam Phinei: deinceps sequitur Bathycolpus fluuius, vbi aulà Phinei fuisse non videtur ex loci interuallo. Ille enim distat à portu Amyci circiter tria miliaria: non enim Argonautæ diem vnum consumpsissent in tria miliaria conficienda. Restat vt Scletrinas aut Myrleanus habuerit domum Phinei, sed vter habuerit, ex his, quæ mox afferam, coniicias. Scletrinas habuisse videtur ex his Apollonij versibus, cùm ex hospitio Phinei Argonautæ

nautæ ſoluiſſent, ait: Δώδεκα δαιμακάρεσσι βωμὸν ἄλλον ῥηγμῖνι πάρην, καὶ ἐφ' ἱερὰ θέντες νῆα θοὴν εἴσβαινον ἐρέσσειν. Hoc eſt, in littore vlteriori aram erexerunt, quod infrà oſtendam eſſe in eo loco, vbi eſt fanū Iouis Vrij, cui domum Phinei propinquam fuiſſe antedicti Apollonij verſus deſignant. Inde adiungit, vt ex eo loco, vbi fanum eſt, ſoluentes nauigarunt ad Cyaneas promontorium. Fanum eſt magis intra Boſporū, quàm Myrleanus fluuius duobus miliaribus. Itaque ſi aula Phinei fuit ad Myrleanū, oportuit Argonautas retrocedere duo miliaria. Sed id ferri poteſt, nam vatis Phinei vaticinio illud templum excitarunt duodecim diis: veriſimiliúsque videtur aulam Phinei fuiſſe prope Myrleanum fluuium, vbi fuit Gypopolis, quàm prope Scletrinam ex Orpheo, cùm ait, Argonautas poſtquam reliquiſſent aulam Phinei ſupra magnam vndam maris, acceſſiſſe prope Cyaneas: ſed clariùs ex Apollonio, cùm ſcribit Phineum dimittentem Argonautas. A me, inquit, diſcedentes quàmprimum videbitis Cyaneas, ex quibus oportuit domum Phinei propinquam eſſe Cyaneis. Adde, quòd aulam Phinei dicit Orpheus fuiſſe, vbi excęcauit filios, eósque in petras eminentes proiecit. Ex quibus videtur aula Phinei propinquior Myrleano, quàm Scletrine, quòd circa Myrleanum rupes ſunt eminentes & præcipites, frequentari ſolitæ vulturibus, & coruis, miluíſque, hoc eſt, arpiis rapacibus. In contrario littore eſt promontorium, quod Dionyſius Byzantius appellat Coracium, in hanc diem nomen retinens: pręterea quòd nulla alia pars Boſpori, quàm circa Myreliū & Gypopolim ventos rapidiores habet. Venti enim Arpiæ dicuntur. Homerus

merus in ſynonymia ponit θύελλας καὶ ἅρπυίας ἀντὶ τοῦ καταιγιδώδεις πνοάς· τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ θύειν, ὅ ἐστι μετὰ βίας ἄγειν. atque vt ſolemus Arpyias ἁρπακτικὰς κύνας appellare, ita latrones rapaces Thraces Arpias vocare poſſumus. Nam quòd Orpheus dicat aulã Phinei fuiſſe in ſyluis, nunc nullę ſunt in Myrleano, ſed neq; item in ſinu Pharmacia, cùm olim fuiſſe denſa & profunda nemora antè ex Dionyſio acceperimus: ſed de his rebus tam antiquis, quas ne antiqui quidem permulti etiam literarum monimentis clari benè nouiſſe videntur: cuiuis curioſiùs relinquo iudicium.

De petra Dotina. CAP. XXIII.

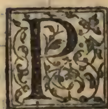

PAVLO vltra Gypopolim (inquit Dionyſius) eſt petra Dotina nominata, non in magnam maris altitudinem abdita, neque ſupra aquam extans: naues in ipſam impingun tur. Petræ nomen ironia, diſſimulantiáque ridet nauigantium ignorantiam. δωτίνην vocant Dorienſes, ab aliis Græcis nominatam προῖκα. Byzantius colonos Megarenſium lingua Dorica vſos fuiſſe, cùm ex his cognoſco, tum magis ex pſephiſmate, quod à Byzantiis decretum in gratiam Athenienſium Demoſthenes citat contra Aeſchinem. Dos, inquit, Varro, erit pecunia, ſi nuptiarum cauſa data, hæc Græcè δωτίνη: ita enim hæc à Siculis nominatur. Iam verò vt ab vrbe Byzantio ad Pharum & Cyaneas pedibus profectus ſum ſecundum littus, ita à Pharo ſimiliter pedibus Byzantium reuerti, quàm proximè ad littus accedere potui. Sed primum à Pharo ad Myrelium non potui, quòd littus præceps & præru

præruptum ſit, perpetuis rupibus editum in altitudinem plus minúsve quadraginta paſſuum. Supra hoc littus exiſtit planities, campeſtris, colliculis, & vallicu- lis diſtincta longe latéque patens, ſenſim aſſurgens vſque ad verticẽ collis, in quo antè dixi fuiſſe antiquam Pharum. Itaque à Pharo ad Chryſorrhoam iter feci per ſupercilia collium, per deſertas paſtiones plenas erycis, aliíſque fruticibus, vbi nihil cultum apparet, præter exiguas arationes, non tam iniquitate terrę, quàm inopia agricolarum, ſi quà deſcenſus patet ad littus, vt patet ad Myrelium, & ad portum Epheſiorum, ſtatim latæ rupes me impedierunt, vt ex altis littoris crepidinibus mihi ſæpe aſcendendum fuerit ad circuendas rupes obuias, & per directos & præruptos cliuos repere quadrupedis more habui neceſſe. A Chryſorrhoa iuxta littus iter habere potui ad promontoriũ Smilton, quod præceps & abruptum non peruium eſt, niſi in excelſis cliuis: inde ad Bathycolpon iuxta Boſporum perrexi: à Bathycolpo ad Cõmarodes exceptis vallibus via non patet in ora maritima, ſed anguſtiſſima ſemita habetur in arduis cliuis, confragoſis, & abruptis à Commarode ad Leoſthenium iter confeci ferè ſecundum littus : à Leoſthenio ad portum Phidaliæ, excipio valles, via duntaxat patet per altos cliuos: à Phidalia ad oppidum nuncupatũ Sycas, ſiue Iuſtinianas via patet iuxta Boſporum: à Sycis Byzãtium traiectus eſt breuior quatuor ſtadiis, à quo quidem traiectu appellato Syceno ad finem Boſpori planities maritima Conſtantinopoleos partem continens acceſſum latum, largitur etiam quàm proximè ad Boſporum.

De Panio promontorio Phari, & de Cyaneis petris.

CAPVT XXIIII.

OST Dotinam petram, inquit Dionysius, existit promōtorium nuncupatum Panium parallelum Cyaneis, hoc est, quasi par & æmulum contra Cyaneas situm, intercedente medio maris littore: in fine autem promontorij, paruæ Insulæ termini pontici maris à Continente diremptæ paruo maris spatio intermedio, quod perleuibus & perparuis nauigiis permeari & transiri potest ob mare minime profundum. Sublimes autem Cyaneæ, & supra mare elatæ, aspectum gerentes similem Cyano, siue à terra multiformi, siue ex refractione maris: supra Cyaneas ara existit Apollinis à Romanis statuta. Promontorium Panium totum saxeũ nihil aliud est, quàm Isthmus peninsulanus, ex tribus partibus mari circundatus, ab Oriente quidem Bosporo, à septentrionibus sinu ponti scopuloso, importuoso, patenti in longitudinem circiter mille & ducentorum passuum: ab huius intimo recessu linea secans promontorij dorsum, hoc est, ceruicem Isthmi ducta ad Bosporum extenditur in passus septingentos. Cliui à summo mucrone ad ceruicem in passuum altitudinem efferuntur circiter mille & ducentorum. Contra Cyaneas emittit duos mucrones totos saxeos. Primæ quidem maior est, & rectus assurgit in medium promontorium, sub imas radices admittens breuem quendam recessum diuturnis & vehementibus fluctibus excauatum, cauernis & fossulis saxeis plenum, qui exarescit, cùm est mare tranquillum: cùm verò est ventus, cōcitatum impletur fluctibus, sed

cauer

cauernæ ſemper aqua plenæ remanent. Alterum verò mucronem emittit minorem & obliquum:à dorſo demiſſam, velut pollicem porrectum in obliquam manûs partem. is mucro magis meridianus exiguum ſinum efficit,admittentem duntaxàt ſcaphas.Littus autem contra Cyaneas,ſitum intercedens inter vtroſque mucrones,longum circiter trecentos paſſus,in Panij ſupercilio eminenti ſupra mucronem maiorẽ exiſtit Pharus quaſi φανὸς : vnde à Græcis huius ætatis omnia ferè nomina diminuere in αείον ſolitis appellatur φαναδείον id turris eſt octogona,in culmine habẽs lucernam omnibus noctibus lucentem nauigãtibus, vndique clauſam vitreis feneſtellis, plumbo,non gypſo compactis, quod oſtendit non Turcorum, ſed Chriſtianorum opus eſſe. Ex vertice Panij promontorij quoquo verſum vides longè latéque pontum Euxinum, tanquam ex Panio Alexandria olim videbatur: hac etiam ætate ſpectatur in media Alexãdria Panium quoddam manufactum, faſtigiatum in acutum verticem, excelſum, colli ſimile, ex cuius culmine tota vndique Alexandria, ſimúlq; hinc mare internum, illinc Mareoticus lacus videtur. Duobus promontoriis Panio & Ancyreo finitur pontus, incipítque Boſporus. Iuxta Ancyreũ exiſtunt Cyaneæ Aſiaticæ, iuxtáque Panium Cyaneæ Europeæ, diſtantes à Panio ſibi oppoſito ab occaſu paulò ampliùs ſeptuaginta paſſus Romanos.tantundem enim in latitudinem patet Euripus, Cyaneas à Continente ſeparans, quem vadoſum & ſaxeum nudus trãſire conatus, de medio curſu reuocatus ſum. Itaque conſcenſa ſcapha,per hunc penetrãs aduerti Cyaneas ab occaſu qui-

dem circumnauigari non posse, nisi nauigiis perparuis ob vadosum Euripum à Septentrionibus Orientéque circuiri ab omnibus nauibus posse. Cyaneæ nihil aliud sunt, quàm vt dicuntur, petræ: eas enim nunquam Insulas appellant Orpheus, Apollonius, Valerius Flaccus, Herodotus, Dionysius Alexandrinus: sed duntaxat petras nominant. Strabo verò & Dionysius Byzantius vocant Insulas magis propriè. Valerius Flaccus nunc scopulos, nunc cautes, nunc rupes nuncupat. Eurypides Didymos petras, quæ profectò nihil aliud sunt, quàm duo scopuli, vnus Asiaticus, alter Europeus, diuisus in quinque petras vna radice nitentes, sed ab imo ad summum rimis diuisus: quarum primam Pharo viciniorem à petra diuidit fissio, rimáque alta quinquaginta dodrantes, alicubi patens in latitudinem trium pedum: in qua quidem fissione consistit saxum plaustrici oneris magnitudine à prima petra gradum atque aditum iaciens ad secundam petram in fissionem proiectam ex antiqua ruina, quam summam scopuli verticem edidisse significant circum scopulum permulta abiecta saxa. Primæ quidem petræ iugum in omnes partes patet sexaginta septem dodrantes: secũdæ verò dorsum planum, in quo statuta est columna, in dodrantum longitudinem panditur cẽtum & quinquaginta: in latitudinem verò quinquaginta. Secundam à tertia diuidens fissio paulo latior est sexaginta dodrantibus. Tantundem patet fissura tertiam à quarta sciungens, altitudo totius scopuli, quem dixi diuisum in quatuor petras, non excedit octoginta dodrantes. Ambitus superat duo millia dodrantum. Ascensus in huius iugum non patet, nisi

vno

vno aditu, eóque peranguſto, quo quadrupedis in modum irrepitur. Scopulus etſi totus ſaxeus, tamen ex eius dorſo aliquot frutices enaſcuntur, vt caprifici, vt pruna agreſtia, ſed rariſſima. Cùm ſunt maris tempeſtates, fluctibus obruitur vſque adeò, vt columna aſperſione fluctuum attingatur. Fuit aliquando ſcopulus integer, nullis rimis ſciſſus, ſed ſaxa circumproiecta oſtendunt ruinarum editione ſciſſum fuiſſe: vnde factū eſt, vt eius radices multas cauernas & latebras habeāt, partim aridas, partim mare admittētes, vbi non modò piſces, ſed etiam multi homines deliteſcere poſſunt. Quinta petra longè humilior cæteris, faſtigiata in duos vertices, exiguo Euripo diuiſos: illius quidem radices ſub aqua iuxta vadum cum radicibus ſcopuli, quem iam dixi in quatuor petras diuiſum, continuantur, coniunguntúrque: ſed ab hoc ſcopulo quadrifido ſeparatur Euripo vadoſo, pleno ingentibus ſaxis ex aqua extantibus, quæ ab ipſis ſcopulis abrupta eſſe videntur. Circum hos omnes ſcopulos ſimiliter ingentia ſaxa abrupta iacent, Euripíque vadum intercedentis inter Panion, & Cyaneas ſaxeum, & cauernoſum, introſpexi. Vt verò proximum videatur Cyaneas olim abruptas à Panio promontorio fuiſſe ſimiliter toto ſaxeo. Quare non ſine phyſica ratione vbi animaduertiſſent Poëtæ Cyaneas terræmotu, aut temporis vetuſtate ruinas edidiſſe, & circunfractas eſſe, finxerunt inter ſe concurriſſe: in quo concurſu quid veriùs eſſe apparet, quàm id, quod tradit Valerius Flaccus. Cyaneæ iuga præcipites illa remittunt. Nam reuera earum iuga ruinis illiſa remiſſiora ſunt facta, earundémque moles illiſæ. Nam quod Apollonius

ait petris Cyaneis, κοῖλαι σπήλιγγες ὑπὸ σπιλάδας κλυζόσης ἅλος ἔνδον ἐβόμβεον: ex antè iam dictis non fictũ esse præscimus. Quòd autem Cyaneas Asiaticas concurrisse contra Europeas Cyaneas, quæ modò clausas, modò apertas videri tradiderint, ex eóque synormadas, & symplegadas, & planctas appellauerint, non mendacium commenti sunt, sed physicam veritatem expresserunt ex antiquis duabus Cyaneis, hoc est, ex duobus littoribus Bosporum cingentibus, quæ vtraque antiquissimis tẽporibus symplegades, & planctæ appellatæ sunt, id est, vt Valerius ait, errantes per altum Cyaneæ. Illæ redeunt, illæ æquore certant. Ex eo, vt ait Eratosthenes, quòd angustum fretum & flexuosum multis anfractibus circumseptum nauigantibus videtur tum concurrere & congredi, occultari, claudi, tum rursus digredi aperiríque: proximo enim accessu aperiuntur, mox digressu rursum delitescunt Cyaneæ. Dionysius Byzantius vt Cyaneas constituat Insulas esse, tamen omnes Bospori anfractus ait symplegadas dici posse. Neq; verò, inquit, Bosporus directus, sed continuus, & parallelis promontoriis fractus: præuertunt enim, & tanquam se inuicem supplantant, & propemodum se decipiunt promontoria prohibentia nauigantes vlterius progredi. Vnde, vt ipse ait, mihi videntur Symplegades nominasse petras, quoniam adnauigantibus modò aperiri, modò claudi videntur fallente aspectu opinionem: id enim quod videtur finis, statim principium esse apparet. Quamobrem magis properè Bospori anfractibus conuenit nomen symplegadum & planctarum, quàm Cyaneis Insulis, quæ traduntur inter se cõcurrisse: quia, vt Pli-

vt Plinius ait, paruo inter ſe diſcretæ interuallo intrantibus geminæ cernerentur, paululúmque deflexa acie, coëuntium ſpeciem præberent; id quod non ſatis probabunt nauigantes ex ponto in Boſporum. Nam Cyaneæ Inſulæ adeò ſunt vicinæ Continenti, vt particulæ Continentis eſſe videantur, neque, niſi proximè acceſſeris, eas à Continenti diſtinxeris. At vtruque latus Boſpori intrare volentibus in Boſporum, modò clauſum, modò apertum Boſpori canalem oſtendit non modò procul ex agitatione nauis, modò directa via ad os adnauigantis, modò obliqua, ſed etiam proximè, atque adeò intra Boſporum nauigantibus crebrò claudi & aperiri Boſporus videtur ex crebris promontoriorum flexibus. Rectè igitur Frontinus Cyaneas vocat Boſporum. Philippus, inquit, cùm anguſtias maris, quæ Cyaneæ appellantur, tranſnauigare propter Athenienſium claſſem, quæ opportunitatem loci cuſtodiebat, non poſſet, ſcripſit Antipatro, Thraciam rebellare, præſidiis, quæ ibi reliquerat, interfectis, vt ſequerētur omiſſis omnibus, quæ epiſtolæ, vt interciperentur ab hoſte, curauit. Athenienſes arcana Macedonum accepiſſe viſi, claſſem abduxerunt. Philippus nullo prohibente anguſtias freti liberauit. Sic Cyaneas intelligere videtur fœdus illud illuſtre, quod Athenienſes poſt pugnas nauales percuſſerunt cum Rege Perſarum, quæ ſic abiecerunt Regis animam, ὥστε συνθέσθαι τὴν πολυθρύλητον εἰρήνην ἐκείνην, ἵππου μὲν δρόμον ἀεὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀπέχειν θαλάσσης. ἔνδον δὲ Κυανέων καὶ Χελιδονίων μακρᾷ νηὶ καὶ χαλκεμβόλῳ μὴ πλέειν. Iam etſi ex his, quæ antè dixi de aulis Amyci & Phinei, liqueat Orpheum duas petras Cyaneas non intelligere

totum

totum Bosporum, aut multiplices anfractus parallelos Bospori: tamen ex eo clarè elicere non possumus, an duntaxat intelligat Cyaneas Insulas, an etiam vtrunque littus circumuicinum Cyaneis. At ex Apollonio non solùm eius æmulo, sed etiam enarratore assequimur, petras Cyaneas aut esse, quas Insulas diximus, aut rupes & cautes vtriusque littoris à Myrleano sinu vsque ad Cyaneas. Sic enim Apollonius ait, vbi Argonautæ duodecim diis aram posuissent, in eo promontorio, quod etiamnum ἱερὸν Græci appellant.

γαίης δ' ἄρ δίπλακα πείσματα ἔλυσαν·
οἱ δ' ὅτε δὴ σκολιοῖο πόρου στεινωπὸν,
τρηχείης σπιλάδεσσιν ἐεργμένον ἀμφοτέρωθεν.
Δινήεις δ' ὑπένερθεν ἀνακλύζεσκεν ἰοῦσαν·
Νῆα ῥόος, πολλὸν δὲ φόβῳ προτέρωσε νέοντο·
Ἤδη δὲ σφίσι δοῦπος ἀρασσομένων πετράων
Νωλεμὲς οὔατ' ἔβαλλε, βόων δ' ἁλιμυρέες ἀκταί
Κυανεαὶ ἀμυδὶς πάλιν ἀντίαι ἀλλήλῃσι,
Ἄμφω ὁμοῦ ξυνιοῦσαι ἐπέκτυπον, ὦρτο δὲ πολλή
Ἅλμη ἀναβρασθεῖσα, νέφος δ' ὣς οὐδέ πόντου.
Σμερδαλέον· παύτῃ δὲ πολύμεγας ἔβρεμεν αἰθήρ.
Κοῖλαι δὲ σπήλιγγες ὑπὸ σπιλάδας
κλυζούσης ἁλὸς ἔνδον ἐβόμβεον.

Ex quibus percipimus Argonautas soluentes ex fano Iouis aliquandiu nauigasse per Bospori flexuosi angustias vtrinque asperis cautibus cinctas, iámque sonitum petrarum conflictantium Argonautarum aures vexasse, marina littora musicè Cyaneas inter se concurrentes fremuisse, cauas speluncas sub cautibus mari intus fluctuante resonasse: quæ omnia côueniunt non modò insulis,

insulis, sed etiam cautibus & rupibus vtriusque littoris excurrentis à Cyaneis ad Myrleanum sinum, & Coracium promontorium. Ibi enim vtrinque excelsæ rupes fluctuum impetu altè resonant, & concurrisse inter se videntur, ex ingentibus saxis circum vtrunque littus sparsim in mari iacentibus. Iam verò ex antedictis perspicuum est Tzetzem nobilem Grammaticum, qui glo riatur se omnibus Geographis atque Historicis longè melius scire Bosporum Thraciũ, nescire Cyaneas, non modo quas tradunt Geographi Historicíque: sed ne illas quidem, quas Poëtæ, quorum interpretem se profitetur, commemorant. Sic enim enarrat illos Lycophronis versus:

Πόντος, ἕλλης, καὶ πέτραι συμπληγάδες,
Καὶ Σαλμυδησσός, καὶ κακόξεινος κλύδων σκύθαισι γειτῶν.

Quas Homerus appellat planctas: Lycophron Symplegadas petras: Eratosthenes Synormadas, quas dicit apud pontum Euxinum esse, siue circum angustias. Apollonius & Lycophron ipsas quidem dicunt esse Symplegadas: verùm Lycophron videtur has ponere inter Chalcedonem & Byzantium, vt videantur esse id, quod ab idiotis dicitur rheuma. Apollonius verò videtur apud pontum Euxinum, siue apud angustiarum locum nuncupatam clauem, ipsas statuere, eas similiter vt Lycophron scribens Symplegadas ἀξωνας, quarum vna est in Europa apud Byzantium, altera in Asia apud Chalcedonem. Salmydessus verò est mare inter Byzantium & Damalim, post angustias Bospori & fanum Iouis, est Scythia. Hæc quidem Tzetzes. At versus Lycophronis, cùm nihil dissideant ab Orpheo & cæ-

teris ſcriptoribus, peruerſè conuertere conatur in ſenſum ab omnibus authoribus alieniſſimum. Non enim his verſibus Lycophron dicit, Symplegadas eſſe inter Chalcedonem & Byzantium, vt ipſe teſtatur, neque Apollonius ponit ad Euxinum pontum, vt Tzetzes ait, neque apud clauem pōti, ſiue eam intelligit, quam hodie appellant κλάδιον, locum vicinum Byzantio, nuncupatum Senem marinum, ſiue illas claues, quas Dionyſius appellat modò κλεῖθρα, modò κλάδας, quas antè demonſtrauimus eſſe circiter medium Boſporum, prope ſinum appellatum Pharmaciā. Sed Apollonius ipſe Symplegadas ponit apud partem Boſpori, quam modò explicuimus, ſic inquiens: δύω ἄλλ⸗ γὰρ ξυνόχησι κυάνεαι πέτραι. Hoc eſt, in primis faucibus ponti duæ Cyaneæ. Neque ex Lycophrone colligi poteſt Salmydeſſum eſſe inter Byzantium & Damalim, ſed ad pontum eo in loco, quo omnes Geographi tradunt, neq; poſt fanum Iouis eſſe Scythiam Europeam ex Lycophrone coniectari poteſt: ſed eo in loco, quo cęteri tradunt, non modò inſulæ Cyaneæ in hunc diem, ſed etiam omnes rupes claudentes Boſporum à Cyaneis vſque ad fanum & littora circumuicina Cyaneis ſpectantur colore Cyaneo: aliæ obſcuriore, aliæ dilutiore. Planctas Thracicas Homerus velut quadam machina mirabili petras in monſtroſam longitudinem iaculante ex freto Thracico iaculatus eſt in fretum Siculum fictione architectrice, & quas poſt Iaſonis tranſitum Orpheus longè antè ſempiternis radicibus defixerat in freto Thracio, immobiles manſuras in ſede Thracica ſemper manſuras explantauit, elocauit, tranſtulit in Siciliam eas effingens

gens ad ſimilitudinem Symplegadum petrarum Cyanearum, prius ab Orpheo effictarum, aliquid de ſuo addens. Sed vt Thracicas Cyaneas à Siculis internoſcere queamus, ſubiungam Homericam Sicularum deſcriptionem:

> Ἔνθεν μὲν γὰρ πέτραι ἐπηρεφέες ποτὶ δ' αὐτὰς
> Κῦμα μέγα ῥοχθεῖ κυανώπιδος ἀμφιτρίτης.
> Πλαγκτὰς δή τοι τάς γε θεοὶ μάκαρες καλέουσι.
> Οἱ δὲ δύω σκόπελοι ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει.
> Ὀξείῃ κορυφῇ· νεφέλη δέ μιν ἀμφιβέβηκε
> Κυανέη· τὸ μὲν, οὔποτε ἐρωεῖ, οὐδ' ποτ' αἴθρη.
> Κείνου ἔχει κορυφὴν, οὔτ' ἐν θέρει οὔτ' ἐν ὀπώρῃ.
> Οὐδέ κεν ἀμβαίη βροτὸς ἀνὴρ, οὔτε καταβαίη
> Οὐδ' εἴ οἱ χεῖρες τε ἐείκοσι, καὶ πόδες εἶεν·
> Πέτρη γὰρ λίς ἐστι περιξεστῇ εἰκυῖα·
> Μέσσῳ δ' ἐν σκοπέλῳ ἐστὶ σπέος ἠεροειδές,
> Πρὸς ζόφον εἰς ἔρεβος τετραμμένον ἐστί.

Deinde vt deſcripſit Scyllam eſſe in hoc ſcopulo, adiungit:

> Τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει ὀδυσσεῦ·
> Πλησίον ἀλλήλων, τῷ δ' ὑπὸ δῖα χάρυβδις
> Ἀναρροιβδεῖ μέλαν ὕδωρ.

Hæc omnia non conueniunt Thracij Boſpori Cyaneis. Nam Homerus Poëticè alterum auget ſcopulorum illorum: attingere cœlum acuto vertice adumbrato perenni nube, illúmque aſcendi non poſſe tradit. At Cyaneæ inſulæ Thracicæ aſcendi poſſunt: littora verò circumuicina, ſi Cyaneæ petræ ſunt exiſtimandæ, nullis pedibus, nullíſq; manibus aſcendi poſſunt. Nam quòd dicit in illo ſcopulo Siculo ſpeluncã eſſe ex parte Oc-

cidentis,in quam abduntur Scyllæ pisces, Bospori Cyaneæ insulæ speluncas quidem habent, sed ex parte Orientis & Meridiei, in quas subeunt pisces etiam Delphini. At canes Charcariæ,qui Lamiæ,& Scyllæ nominantur, illuc non subeunt, propterea quòd pontus Euxinus feris piscibus frequentari non soleat, nisi Delphinis & Phocænis, vidi tamen canem Charcariam omnium maximũ,quos vnquam viderim captum apud muros Byzantij: sed is adeò rarus illic videtur, vt tanquam monstrum spectaretur,à nullóque piscatore cognosceretur. Vestigia aræ Apollinis, quam Dionysius tradit Romanos statuisse supra Cyaneas, nulla iam extant, nisi scrobiculi, seu fossulæ excauatæ in petræ secundæ vertice, vbi etiamnum extat columna marmorea, cuius basis, in qua inscriptio continens nomen C. Cæsaris incisa literis Latinis exesa est temporis vetustate. Existit marmoris cãdidissimi alta circiter sex dodrantes,& sex digitos,cuius perimeter complectitur nouem pedes,& semissem mediã. Basim cingit vitta laureata flexuosa,modò sursum versus,modò deorsum.Ex medio flexus quadruplicis vertice appensum est caput bubulum,in medio aliorũ quatuor flexuum incisi sunt circuli,in quorum vno est effigies quadrupedis,in altero Solis imago: in tertio radiorum decussis: in quarto vergente ad Aquilonem nihil expressum est.Columnæ scapus non respondet magnitudini spirę,nempe illius perimeter sex pedes circumplectitur: summus scapus habet apophygem, & astragalum partim exesum: Capitulum tamen Corinthium integrum existit. Basim existimo reliquias aræ Apollinis cùm ex vittis laureatis,tum

tis, tum ex candore marmoris. Aræ enim ſolitæ erant fieri ex marmore candido, quæ non facta videtur ad hanc columnam ſuſtinendam, ſed ex aræ euerſæ reliquiis iterum hanc excitaſſe Barbaros in honorem Cæſaris. Similiter, vt Arrianus ſcribit, Trapezuntios Adriani ſtatuam ſtatuiſſe ex marmore aſpero factam, inſcriptionémque deprauatè incidiſſe.

LIBER TERTIVS.

De ſcopulo nuncupato Colona, & de Rhebante flumine.

CAPVT I.

HVC VSQVE de littore Boſpori Europeo, & de Cyaneis Europeis, quas, priuſquàm nactus eſſem Anaplum Dionyſij, præceperam ex Strabone tradente Cyaneas petras eſſe duas inſululas in põti oſtio ſitas, alteras vicinas Europæ Continenti, alteras Aſiæ. Europeas facilè deprehenderám, ex eo, quòd ſolæ ſint in longiſſimo tractu littoris Thracici: at Aſiaticas cognitu longè difficiliores expertus eram, ob multitudinem ſcopulorum: quos cùm ex vertice Cyanearum Europearum intuerer, diſcernere à Continẽti non poteram, niſi duos Cyaneis Europeis oppoſitos ab ortu æquinoctiali diſtantes circiter ſexaginta ſtadia. Eos igitur propiùs, vt explorarem, adnauigare aggreſſus, repentina maris tempeſtate ex medio curſu reiectus ſum ad fanum Iouis, vnde pedibus per ſaltus deſertos & malè fidos acceſſi ad ipſos ſcopulos mihi ex vertice Cyanearum antè proſpectos, quorum alterum ſitum vltra

Rhebantem amnem circiter tria miliaria Græci huius ætatis nominant Atroparion: alterum ſitum inter Rhebantem & Boſporum appellant Crommyon, is mihi potiùs Cyanea Aſiatica videbatur ex Orpheo & Apollonio, tradentibus ſtatim poſt Cyaneas Rhebantem fluere in pontum: ſed quòd eſſet vltra promõtorium, quod fauces Boſpori ſtringere incipit, mihi nonnullam dubitationem afferebat: verùm eam extenuabat Dionyſius orbis conſcriptor, cùm ait: ῥῆβας πόντῳ παρὰ στομάτεσσιν ὁδεύει, quòd παρὰ interpretarer apud, non autem prope, vt interpretandum eſſe poſtea cognoui. Quamobrem diligenter hunc ſcopulum ſic conſiderare cœperã obrotundum eſſe & ſimilem τῷ κρομμύῳ, cuius ex forma piſcatores putant appellatum, eius complexum ambire circiter quatuor ſtadia. Faſtigiũ planum habere ſenſim in cliuos deuexum, eiuſdémque latera vndique ſaxea ab Oriente quidem & ſeptentrionibus prærupta & directa, vt aſcendi nequeant. At ex Meridie & Occaſu mitiora, & quæ aſcenſui pateant: denique totus ſaxeus eſt, etſi iugum herbas habet, in quo veſtigia videntur antiquorum ædificiorum. Cùm eſt magna maris tempeſtas, vndique mari clauditur, & à Continenti ſeparatur Euripo centum ſexaginta paſſuum: cùm eſt tranquillitas, Euripus exſiccatur, & velut ceruix fit, qua adnectitur Continenti, tota ſabuloſa, larga octoginta paſſus, longa centum ſexaginta: inde ora maritima plana & ſabuloſa, apta panagris retibus, longa paulo amplius duobus miliaribus excurrit vſque ad promontorium, quò littus tendens ad occaſum ferme æquinoctialem, flectitur ad occaſum brumalem. Vbi hunc ſcopulum

ita exploraſſem, profectus ſum ad Rhebantem, vt viderem amnem nobilitatũ à tot antiquis nobilibus ſcriptoribus. Is enim à Dionyſio Alexandrino Rhebas nominatur, ab Orpheo Rhebanus, ab Apollonio Rhodio nunc Rhebas, nunc Rhebeus appellatur, iam à Græcis etiam agreſtibus vocatur ῥῆβας, quem Arrianus tradit diſtare à fano Iouis Vrij nonaginta ſtadia. Nónne auerſus à Muſis eſſem, ſi inſtituto noſtro operi tam vicinũ fluuium præterirem, quem prætermiſſis maioribus fluminibus tot illuſtres ſcriptores honorificè commemorarunt? Dionyſius quidem ſcribit eius aquam amabilem & pulcherrimam eſſe. Eiuſdem nomen tribus verſibus continuis ter repetit, velut eſſet amnis magno ſermone dignus, cùm ſit paruus, cuius oſtium parua duntaxat nauigia in ſtatione admittit: non longè ab eius fonte Rex Othomanus hortos diligenter cultos habet. Ille enim oritur in Bithynia inter pontum Euxinum & Propontidem. Itaque fit, vt niſi expertus eſſem in multis Euſtathium nihil ſolere ſcribere de ſuo, ſed ex alienis authoribus, valde mirer, vnde acceperit Rhebãtem manare ab Olympo Myſio, cùm inter fontẽ Rhebantis, & Olympum duo Propontidis ſinus intercedant, nimirum Aſtacenus & Cioticus, neque eos ſinus circuire vidi. Nam ab intimo ſinu Aſtaceno per planitiẽ vtrinque montibus clauſam profectus ad Sangarium, nullum inueni amnem ab Olympo ad pontum penetrare, neq; inter Cioticum ſinum, & lacum Aſcanium, quem hodie Nicænum appellant, altiſſimis intercedentibus montibus, nullis vallibus à ponto ad Olympum penetrantibus pręter eam, per quam delabitur Sangaris. Sed quid

quid longinqua repeto,cùm Rhebantis fons non multa miliaria distet à suo ostio.Iam Rhebante & scopulo Crommyo perlustratis coniectabam Crommyon esse Cyaneam Asiaticam, cùm nondum vllum alium ex Europa intuens scopulum Asiaticum deprehendissem mari circundatum. Sed Apollonius Argonauticæ profectionis verus explicator meam coniecturam infirmauit, introducens Phineum alloquentem Argonautas.Ita enim inquit Phineus,

πέτρας μὲν πάμπρωτον ἀφορμιθέντες ἐμέοιο,
Κυανέας ὄψεσθε δύω ἄλος ἐν ξυνοχῇσι,
Αὐτίκα Βιθυνῶν ἐπὶ δεξιὰ γαῖαν ἔχοντες,
Πλώετε ῥηγμίνας πεφυλαγμένοι ἐσοίεγν αὖτε
Ῥήβαν ὠκυρόην ποταμὸν, σκόπελόν τε κολώνης.

Idem paulo infrà narrans, vt Hercules superauit Mygdones à Billæo flumine ad Rhebæum flumen, sic ait:

ἐπὶ ῥηβαίου προχοὰς σκόπελόν τε κολώνης.

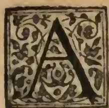
Ex quibus perspexi Colonem esse scopulũ, quem corruptè vulgò appellant Crommyon, quasi Colonem scopulum verè κολωνοειδῆ. Præterea circa Lycum flumen est promontorium nuncupatum κολώνη, sed à Rhebano longissimum, cuius meminit Nymphis in tractatu suo de Heraclia põtica. Cùm igitur ex Apollonio viderem à Bosporo nauigantibus ad Rhebantem Colonem esse in aperto mari post Cyaneas, quas in angusto idẽ ostio ponit, conscendi lembum, paratus scrutari totum littus vsque ad fanum Iouis: sed iterum improuisæ tempestates sæuire cœperunt, vt Arpyæ immissæ viderentur, nescio quo fato nolentes Cyaneas mihi aperiri, at adeò furiosè: vt aliquot remis amissis lembi, qui agebatur cir

tur circiter viginti iuuenibus regiis seruis redeuntibus ex regio horto, quem antè dixi situm esse prope fontem Rhebantis crebra & lamentabili voce Dei nomen exclamantibus inundatus & omnia passus, quæ ad Cyaneas Argonautæ passi traduntur, vehementioréq; metu affectus, vt qui carerem Typhi gubernatore, & Minerua directrice Argous, & Phinio vate: remiges enim peritiores erant plantandi olera, quàm dirigendi nauigium. Ego nullo Phineo præmonitus illuc accesseram comite Turco imperito non modò maris, sed etiam itineris redeundi eò vnde veneramus, redire coactus sum ad Rhebantem, túmque præteriens scopulum Coloneum timidè aspiciebam, vndique fluctibus tempestatis circundari, fluctúsque vsque ad verticem Colonei scopuli exilire. Itaque ad Rhebantem reuersi, in littore frigido pernoctauimus madidi, nō sine metu, non modò Barbarorum vicinorum: sed etiam seruorum regiorum, quos premiis adduxeram ad mare conscendendum: nequid irati tentarent, sed pecunias quot habebam, dedi, vt oxygalam, quæ illic in littore agresti sola inueniebatur, emerent, qua permulsi placatique iram continuerunt. Postridie manè cùm nondum insanire desinerent tempestates, pedibus redij ad fanum Iouis, inde Byzantium: post verò aliquot dies, cùm mare tranquillum esset, rursus nauigaui ad fanum, à quo vsque ad Rhebantem totam oram maritimam perscrutatus, inter scopulum Coloneum & fanum deprehendi scopulos mari circundatos circiter quinque, quorum proximum promontorio, quò littus stringens latum pelagus, in angustum fretum Bospori tendens ad Aquilo-

nem flectitur ad ortum ferè æquinoctialem. Iam priuſquam incidiſſem in Anaplum Dionyſij, iudicaueram eſſe Cyaneam Aſiaticam, ſed falsò, ſi recte ſcribit Dionyſius hunc ſcopulum appellari, Pyrgon Medeę. Hunc meum longum & laborioſum errorem, quo diu erraueram cum errantibus Cyaneis, profiteri volui, nequis ſeducatur ſcopulo Coloneo mihi quidem moleſto, ſed fortaſſe futuro cuipiam iucundo ob Colonæ & Rhebantis cognitionem: quibus cognitis faciliùs Cyaneæ initiúmque Boſpori cognoſcentur. Comite tamen Dionyſio Byzãtio, ſine quo difficiliùs cuiuis eſt Boſporum aperire, quàm Iaſoni ſine Phineo. Quare ad Dionyſiũ redeo, quem reliqui apud Cyaneas Europeas.

De promontorio Ancyreo, & de anchora Iaſonis.

CAPVT II.

A CYANEIS, inquit Dionyſius, àd Orientem multus pontus patet in terminum aſpectu incomprehenſo, & non percepto oculis, vaſtum. Viſionis neſcio maior ne voluptas, an admiratio. A Meridie autem eſt promontoriũ claudens pulchrum ponti oſtium, & magnum pelagus, & apertum aſtringens in fretum anguſtum. Ex Cyaneis Europeis traiicienti in Aſiam primùm quidem eſt promontorium nuncupatum Ancyreũ: ab hoc enim aiunt lapideam anchoram accepiſſe nauigantes cum Iaſone vatis admonitu, eidémque promõtorio nomen dediſſe Ancyreũ. Quàm illuſtris fuerit Iaſonis nauigatio, tum permultis aliis nobiliſſimis orbis terrarum monumentis expreſſum atteſtatúmque habetur, tum anchoris ad

omnem

omnem posteritatē illustrissimis, quæ etsi lapideæ sempiternam memoriam reliquerant; non modò iis locis, vbi vetustæ relictæ sunt, sed etiam illis, vnde nouæ acceptæ fuerant, cuiusmodi hæc, quæ promontorio Ancyreo nomen imposuit, ex eo, quòd hinc sumpta fuerit, mihi quidem certè, veterem: quam ex Cyzico sumpserunt, in promontorio Ancyreo relictam fuisse, nomēnque loco peperisse verisimilius videtur, quàm nouam, quæ à Poëtis duntaxat sumpta fuisse à Cyzico: relicta verò Cyzici exēsa temporis vetustate celebratur ab Apollonio tradente anchoram lapideam propter vetustatem mari corrosam soluentes ex portu Cyziceno Argonautas reliquisse in Artacio fonte, atque alteram sumpsisse, Milesiósq; ex Attica in Cariam & Phrygiam coloniam deducentes ex fonte Artacio tollentes consecrasse, & dedicasse templo Cyziceno Iasoniæ Mineruæ: de qua Plinius. In oppido, inquit, Cyzici est lapis fugitiuus appellatus, Argonautæ eo pro anchora vsi ibi reliquerant. Hunc è Prytaneo, ita vocatur locus, sæpe profugum fixere plumbo; hunc ipsum arbitror aut huic similem, illum, quem tradit Dionysius fuisse Byzantij. Paulò, inquit, supra mucronem promōtorij Bospori, in quo Byzantium situm est, ara Mineruæ Ecbasiæ existit, in lóco, ad quem egressi coloniæ deductores confestim pugnarunt, tanquam pro patrio solo. Idem Dionysius addit prope templū Mineruæ Ecbasiæ, lapidem in mare eminentem, quem Byzantinis in locum ornatiorem supra stadium transferre conantibus non permisisse se transferri, siue quòd amaret locum mari vicinum, siue quia ostenderet parui momenti esse pietati

diuitias. Hic lapis, vt fuit Byzantij prope aram Mineruæ Ecbasiæ: ita ille Cyzici prope templũ Apollinis Ecbasij. Cùm enim Argonautæ extra vrbẽ appulsi essent, Cyzicenorum inuitatu nauem appulerunt in portum vrbis interiorem, vbi Argonautæ Apollini Ecbasio aram erexerunt à nauis egressu in Doloniã: id templum Deilochus appellat non Ecbasij, sed Iasonij Apollinis. Iam verò anchoram, quam tradit Argonautas accepisse à promontorio Bospori Ancyreo, existimo eam esse, quam Argonautæ reliquerant ad Phasim, de quo Arrianus. Phasim, inquit, ingredientibus in sinistra parte demonstratur anchora Argous nauis ferrea, quæ non mihi videtur antiqua, etsi eius magnitudo non est eadem, quæ nunc est anchorarum, & figura aliquo modo immutata est: tamen recentior esse videtur ætate Argonautarum. At lapideæ alterius anchoræ fragmenta antiqua monstrantur, quæ potius coniicio reliquias esse illius anchoræ Argonauticæ. Hæc quidem Arrianus. Vnde autem colligam reliquias anchoræ Phasianæ esse illius, quam sumpserunt à promõtorio Ancyreo Bospori, profectò non aliunde, quàm à nobilitate scriptorum: qui si inter promontorium Ancyreum, & Phasim commemorassent. Iasonem anchoram, vel accepisse, vel reliquisse, non defuisset posteris locus celebratus nomine anchoræ Iasoniæ, vt non defuit quercui Marianæ, Poëtæ ingenio satæ, quam, vt Cicero ait, cùm tempestas, vetustásve consumpserit: tamen erit in his locis quercus, quam Marianam vocabunt. Anchoras Iasonis quanuis vetustas consumpsit, tamen literarum monumentis & locorum permanent. Iam sinum, quem

claudit

claudit promontorium Ancyreum, vulgus Græcorum appellat ἁγίου σιδήρου, ex eo fortaſſe, quòd ibi aliquando fuit ædes diui Sideri, quem nautæ venerãtur, vt ſacram anchoram, quam idem vulgus appellat σίδηρον. Antiquiſſimis heroicarum ætatum temporibus vſos anchoris lapideis fuiſſe incredibile videri non debet, cùm nostra ætate multæ nationes, non modò in vltimis terris nuper cognitis ſitæ, ſed etiam in receſſu intimo Arſinoitico ſinus Arabici, non modò anchoris lapideis Arabes Aethiopésque, ſed etiam nauibus omnis ferri expertibus nauigent: quas, cùm eſſem in portu (quem Arabes nunc vocãt Tor, Græci verò Rhaïthon, coloniã Rhaïthynorum populorum felicis Arabiæ, diſtantẽ à monte Sinæo iter circiter duum dierum) perſpexi onuſtas diuitiis Arabicis, nullis clauis ferreis compactas, ſed tabularum coniunctiſſimis commiſſuris colligatas funiculis, rheſináque imbutas odorata, quam ex arbore thurifera manare aiebant, totámque nauem ex vno genere arboris factam eſſe, ex qua naſcitur nux indica, nimirum omnia membra nauis, atque adeò armamenta, vt funes, vt vela, quæ ex illius foliis ſcitè contexta dicebantur. Hæ naues valde capaces nullis tranſtris tectísq; impeditæ ſunt, quibus prorſus carebant, vt carent carbæ nuncupatæ, quibus Aphricani vtuntur, qui accolũt Syrtes, circundantes Lotophagiam Inſulam, nunc vulgò nominatam Gerbẽ, ærumnoſæ peregrinationis meę diuturnæ clauſulam tragicã, vbi grauiora paſſus ſum, quàm ſocij Vlyxis apud Lotophagos. Illi enim voluptatibus Lotophagorum deliniti retinebantur, ego in lugubri ſcrobe funeſtorum pyratarum diu retẽtus, nulla

ſpe redemptionis propoſita, neque vitæ liberari potui periculo, niſi diſſidio Barbarorum, quo Inſula capta, & pyrata, qui me ceperat, in vincula coniecto, Dei optimi maximi benignitate hæc noſtra de Boſporo commentaria reſarcio, quæ pyratæ à me antè longè accuratiùs elaborata me verberibus coëgerunt, vt diſtraherem, in maréque proiicerem, quamlibet diu prece & præmio propoſito eos reuocare conarer, ne me in mea uiſcera ſæuire cogerent. Quale autẽ ſit promontorium Ancyreum, & quo nomine appelletur, iam explicemus. Panio promontorio Europeo contrarium Aſiaticum promontorium Græci noſtræ ætatis appellant ψώμιον, totum ſaxeum ab imo ad ſummum exiſtit, arduum & directum, vt murus, exceptis duobus locis depreſſis, in quorum altero eſt fons ſacer virgini Panagiæ. Ad hoc quidem promontorium à Boſporo veniẽtes, poſtquàm acceſſerunt, repente vident ſe exire ex anguſtiis in mare apertum, in omnes partes interminati aſpectus. Venientes verò à Rhebante flumine, huius promontorij mucronem prætereuntes, vident latum mare redigi in anguſtum receſſum, ab Occaſu quidem Panio, ab Oriente verò ψωμίῳ Hæc enim duo promontoria primas Boſpori fauces inchoant, ſimiles ſinui accedẽti ad formam trianguli craſſi, & inæqualis, cuius ex lateribus longis circiter viginti ſtadia, alterum directius efficit littus Aſiaticum, pergens à vertice anguli occiduo ad Baſim aquilonarem: latus verò, quod efficit littus Europeum obliquiùs, pergit à Meridie ad cardinẽ ſeptentrionum, ex intimo ſinu efficiente verticem trianguli. Os ponti ſtringitur velut in collum latum plus minus ſex ſtadia,

in quo

in quo eſt Myrelium, velut in anguli vertice: Baſim verò efficientes duo anguli, ſeu potiùs duo cornua exiſtũt promontoria Panion & Pſomion: hoc ipſo littus procurrens ad Aquilonem, flectitur ad Solis ortum fere æquinoctialem, illo à Meridie ad mundi cardinem arcticum procedens incuruatur ad Solis occaſum. Iam cùm ex antedictis, tum ex eo, quòd inter ſcopulũ nuncupatum Colonẽ, & primas freti Boſporici fauces nullum intercedit promontórium: ſed duntaxat littus rectum, planum, ſabuloſum, patet ψώμιον eſſe Ancyreum promontorium, quod ab Oriente, vt ipſe notaui, vt verò Dionyſius ait, à Meridie claudit pulchrum os ponti; & ex magno pelago & aperto cogit mare in fretum anguſtum, inde Dionyſius addit.

De Pyrgo Medeæ, & de inſulis Cyaneis Aſiæ.

CAPVT III.

» POST, inquit Dionyſius, promõtorium An-
» cyreum eſt Pyrgos Medeæ Colchidis petra
» rotunda, in directum tumulum elata. Vltra
» Pyrgon Medeę Inſula exiſtit, quę maris per-
» turbati fluctibus obruitur: tranquillo mari manifeſta
» apparet. Huius extremas partes & Cacumina, Cyaneas
» nominarunt, ne ſecundum Aſiam natura expers eſſet
» Inſularum, & fabula fide careret, tradẽte Cyaneas olim
» inter ſe concurriſſe, Symplegadéſque à re, quæ accidiſ-
» ſet, nominatas eſſe: inde ſtationem firmã habere apud
» vtranque continentem ad vadum maris ſuis radicibus
» adnitentes fato, in vtranque partem ſeparationis ſer-
» uantes fidem. Hæc quidem Dionyſius. Promõtorio An-

cyreo

cyreo cingitur ab Aquilone ſinus à Græcis nuncupatus diui Sideri, in quem medium influit riuus omni anni tempore perennis, qui exile oſtium etſi ea magnitudine fluens habet, qua dixi Myrleanum fluere: tamen interius paulò ſupra oſtium habet alueum magnum & plenum ob planitiem léniter reſupinam, per quam mediam delabitur in huius ſinus latere, quod efficit promontorium. Ancyreum eſt ſcopulus in quatuor petras diuiſus ſupra aquam, quæ ſubter aquam radices coniunctas habent, ſeparatæ quidem à Continenti breui Euripo, ſaxis crebris referto, per quæ velut per gradus, cùm eſt mare tranquillum, ſiccis pedibus Euripum intercidentem inter ſcopulum, & Continentem tranſitus patet. Cùm autem ſunt maris tempeſtates, fluctibus circundantur quatuor petræ, in quas dixi ſcopulum diuiſum: quarum tres humiles prorſus ſubmergũtur, media verò excelſior Cyaneis Europeis in acutum verticem faſtigiata, ſubrotunda vſque ad faſtigium fluctibus quidem aſpergitur, ſed non obruitur vndique præceps, & directa. Ab Ortu & Meridie eius faſtigium ſenſim proiicitur, vt conſiſtentes iuxta imam ipſius crepidinem proiectione velut tecto protegantur à pluuia. Non patet in eiuſdẽ vndique præciſæ faſtigium aſcenſus, niſi difficulter à Septentrione expeditus manibus, pedibúsq; nitens ſurſum irrepat, non fuiſſe: aliquando diuiſum hunc ſcopulum in quatuor petras indicant ruinæ ſaxorum circumiacentium: ex quibus mihi priuſquàm incidiſſem in Dionyſij Anaplum, hæ videbantur Cyaneæ Aſiaticæ. Sed ex Dionyſiana deſcriptione nulla petra tã propè accedit ad Pyrgon Medeæ, quàm huius

huius ſcopuli petra Medea. In ſinus iam prædicti latere meridiano prope littus viſuntur ſpeluncæ ſaxeæ, bene penitus concauæ multitudinis capaces. Deinceps ſubſequitur ſinus iam à Græcis appellatus Ampelodes, à vitibus agreſtibus ibi ſua ſponte prouenientibus, quem ab Aquilone cingit promontorium, cingens à Meridie ſinum diui Sideri. In ſinu Ampelode exiſtunt duo ſcopuli toti ſaxei, inter ſe aliquanto ſpatio diuiſi, quorum magis aquilonaris, ac remotior à Continenti excelſus non eſt, vt qui in magnis tempeſtatibus obruatur mari. Hîc vſque adeò frequentatur laris, mergis, fulicis, vt totus ex illarum ſtercoribus albeſcat, procul cernens: vt niue tectum ipſum putet. Alter ſcopulus ſimiliter totus ſaxeus, altior quidem, ſed littori propinquior, vt qui breui Euripo à Continenti diuidatur, cùm eſt tranquillitas maris: at cùm tempeſtatibus mare concitatur, fluctuum acceſſu obruitur, deinde verò receſſu aperitur. Poſt promontorium à Meridie cingens ſinum, Ampelode conſequitur ſcopulus, vndique mari ſemper circundatus, ſaxeus, quem nautæ appellant Calogream, à forma mulieris monachæ. Concauus exiſtit ex parte Occidentis, inde non longè ſequuntur ſcopuli ſaxei ſiti prope latus aquilonare promontorij claudentis ſinũ, appellatum Dios ſacra. Ex his quinque ſcopulis antè commemoratis, ſine vlla dubitatione vnus eſt inſulula illa Cyanea Aſiatica, quam Strabo deſignat; cùm inquit, duas inſululas eſſe in ore ponti Euxini, Cyaneas appellatas: alteram adhærentem Europæ, alteram Aſię, Euripo viginti ſtadiorum inter ſe diſiunctas. Dionyſius Byzantius, vt antè dixi, primum ſcopulum demonſtrat

esse turrem Medeæ. Itaque ex Dionysio vnam ex reliquis quatuor scopulis oportet Cyaneā esse Asiaticam. Equidem ipse, nisi Dionysij authoritas intercederet, etiam nunc relaberer in eundem errorem, in quo me fuisse antè professus sum, nempe Pyrgon Medeæ esse Cyaneás Asiaticas, cùm ex eo, quòd scopulus Medeæ similior longè est Insulis Cyaneis Europeis, & è regione magis contrarius; tum maximè ex eo, quòd Apollonius non minus verus locorum conscriptor, quàm egregius Argonautarum Poëta, pontum latum videri ait vtrinque apud Cyaneas. Sic enim Græcè scribit,

Ἤδη δ' ἔνθα καὶ ἔνθα διπλατὺς εἴδετο πόντος.

Similiter Dionysius orbis cōscriptor à Cyaneis inquit:

Οἰγόμενος παρεπέπταται πόντος πολλὸς
Ἑῷον, καὶ πολλὸν ὑπ' ἀνατολίης μυχὸν
ἕρπων. --

Idem consentit Dionysius Byzantius, latum mare cùm dicit, aperiri promontorio Ancyreo. Antè monstraui turrim Medeæ esse, iuxta radicem promontorij Ancyrei. At ex reliquis scopulis, qui deinceps consequuntur, non vtrinque latum mare aperitur, etiam si ex horum verticibus oculos in omnes partes intenderis. Littus enim Asiaticum nondum curuatum ad Solis ortum, impeditur promontorio Ancyreo, quo minus ab his scopulis latum vtrinq; mare prospiciatur. Adde, quòd ratio Cyanearum, quam describit Apollonius, cæterique scriptores, magis conuenit Pyrgo Medeæ, quàm reliquis scopulis. Fluctibus enim magis verberatur, vt magis septentrionibus patens. Præterea in quatuor petras diuisus vndique circundatur saxis proiectis ex ruinis,

nis, quas aliquando edidisse videtur vel terræ motu, vel tẽporis vetustate, vel, vt Poëtæ aiunt, ex concursu Symplegadum. Hunc enim in quatuor petras diuisum conuenientiùs videtur appellare Cyaneas, vt omnes antiqui appellant in numero plurium, quàm quemuis ex cæteris scopulis singulis vna petra constantibus. Sed de his relinquo liberum iudicium omnibus his, qui post me diligentiùs Cyaneas peruestigare conabuntur.

De promontorio Coracio, & de Pantichio, & de scalis nuncupatis Chelis. CAP. IIII.

PROMONTORIVM, quod à septentrionibus cingit sinum, vulgò nuncupatum Dios sacra, ex eo arbitror, quòd olim ibi aliqua Iouis, vel Neptuni alterius Iouis ara extiterit, vndique præceps & saxeum est, longum circiter sexcentos passus. Cuius dorsum angustum, in quo olim ara aliqua statuta esse potuit vel Iouis, vel Mercurij, vt nunc in eo videmus cumulos lapidum, quos Hermas appellare possis, exaggerata ad indicandam viam nautis, quamuis in hoc medio sinu, ex quo paucis antè annis effossa sunt ædificiorum fundamenta: esse potuit ædes vel Iouis, vel Neptuni. Hic sinus situs è regione sinus Myrleani, cingitur à Meridie promõtorio, etiam nunc appellato Coracio, toto saxeo: ex eo, vt dicunt Græci huius ætatis, quòd Corui in ipso nidificare solent: positum est contra promontorium Europæ, quod claudit portum Ephesiorum. Inter hęc duo promontoria, nonnulli piscatores dicunt fretum Bospori, tam angustum ferè esse, quàm inter fana. Iam verò in sinu, quem ab

Aquilone claudit promontorium Coracium, locus eſt nominatus à Græcis, mancipiũ affirmantibus ibi olim fuiſſe furnum, quem vulgus Græcorum nominare ſolet mancipium, ignorantium locum hunc olim appellatum fuiſſe Pantichium, vnde ipſi à vicinitate nominis detorſerunt in mancipium, id quod ex Dionyſio oſtenditur, cùm ait: Poſt Cyaneas eſſe promontorium Coracium, & latũ littus, cui nomen παντάχιον ab extructione foſſarum, omnem hunc locum ambientium. Duo Pantichia ſcriptorum monumentis celebrantur ſita in ora maritima Chalcedonis, vtraque Byzantij ſuburbana, vtraque pari ſpatio diſtantia Byzantio: quorum alterum paulò antè commemoratum eſt iuxta Boſporum ſitum inter Coracium promontorium & fanum Iouis: alterum inter promontorium nuncupatum Acritas à Menippo in periplo Bithyniæ & Chalcedonẽ poſitum iuxta Propontidem, quod nunc frequentem vicum habet etiam nunc à vulgo Græcorum Pantichion nominatum, in quo antiqui muri viſuntur valde craſſi, indicantes olim ibi caſtrum permunitum, rectéq; παν έχιον appellatum fuiſſe. Huius meminit Antoninus Pius in ſuo itinere. Sic enim inquit: A Cõſtantinopoli ad Chalcedonem traiectus in Bythyniam M. P. IIII. à Chalcedonia vſque ad Pantichion M. P. XV. Vtrum ex his duobus Pantichiis ſit illud, de quo Sozomenus ita ſcribit? Hi, qui à Rege Valente iuſſi erant Ioannis Baptiſtę caput ferre ex Cilicia Conſtantinopolim, cùm ad Pantichium veniſſent locũ Chalcedonis, non vlteriùs progredi poterant: ex quibus percipitur id Pantichium eſſe iuxta propõtidem, quòd ſię hoc ſitum in via eorum,

qui à

qui à Cilicia veniũt Constantinopolim. Procopius scribit Belisarium possedisse fundum in Pantichio suburbano Byzantiorum, id an alterum ex vtroque prędictorum: etsi alterum, vtrum ex his: afferam illa, quæ ex libro tertio Procopij de bello Gothorum vertere omisit interpres, cùm ad cognitionem locorum, tum maximè ad cognoscẽdam necessaria fortunam Belisarij, quam Tzetzes ignorasse videtur secutus opinionem vulgi. Sic enim scribit Procopius. Cùm Belisarius à Iustiniano reuocatus esset, substituto Narsete eunucho rediit Byzantium, vbi reliquam vitę egit, magna diuitiarum facultate præditus, vir spectatus & mirabilis ob secundas antea res gestas & felicitates, quas ipsi, priusquàm in Libyam duxisset exercitum, signo non obscuro dæmonium præsignificauerat. Signum fuit huiusmodi. Belisario prædium quoddam erat in Byzantiorũ suburbano, quod Pantichium nominatur. situm enim est in Continenti Byzantinis transmarina. Paulò antequã exercitum Belisarius in Libyam duceret contra Gelimerem, euenit, vt vites illic vbertate vuarum redundarint, earúmque vino dolia ministri Belisarij cùm impleuissent, eáque in cella vinaria reposuissent, & defodissent subter terram, diligentérque argilla obstruxissent, res mira accidit. Post enim octo menses vinum in doliis quibusdam ebulliens, argillam perrupit & distraxit, qua dolia obstructa erant, & superfluens adeò multum effluxit, & terram vicinã diluuie obruit, vt lacum magnum in cellæ solo effecerit, quem ministri Belisarij, vt viderunt, valde admirati, multas amphoras ex vino effuso impleuerunt, iterúmque cùm illa dolia ob-

ſtruxiſſent argilla, rem, quæ acciderat, primò ſiluerunt.
deinde ſub idem tempus cùm hoc ſæpe factũ animad-
uertiſſent, ad poſſeſſorem fundi retulerunt: is neceſſa-
riis multis, quos accerſiuerat, monſtrauit ea, quæ acci-
diſſent. Illi ex illo ſigno coniecturam ducentes, prædi-
xerunt magna in hanc domum bona ventura eſſe. Ex
quibus perſpicitur falſum eſſe, & planè de fece plebis
hauſtum, quòd Tzetzes nobilior Grammaticus, quàm
certior Hiſtoricus in ſuam retulit variam hiſtoriam.
Cùm narrat Beliſarium magnum exercituum ducem
Iuſtiniani temporibus extitiſſe, eúmque, poſtquàm ex
triplicis orbis parte victorias reportauiſſet, inuidia ex-
cæcatum fuiſſe, poculúmque ligneum tenentem in fo-
rò clamauiſſe apud miliarium aureum: Beliſario obo-
lum date exercitus duci: quem fortuna illuſtrem fecit,
inuidia excæcauit. Procopius quidem in libro nuncu-
pato περὶ τῶν ἀνεκδότων, quem ſcripſit cõtra Iuſtinianum
Regem, & Theodoram Reginam, contráque Antoni-
nam vxorem Beliſarij narrat, vt Beliſarium Theodora
ſpoliaſſet permulto auro diſſimulãte Antonina, quam
Beliſarius oderat ob peruulgatum adulterium, profeſ-
ſum poſtea ſe fore Antoninæ non virum, ſed manci-
pium, iterum in Italiam exercitus ducem miſſum, ſeſe
iterum pecuniis expleuiſſe, φιλοχρήματόνque habitũ fuiſ-
ſe: inde benè nummatum rediiſſe Byzantium, vbi, vt
antè narrauimus, reliquũ vitæ vixit. Illud Beliſarij præ-
dium fuiſſe potius in Pantichio Propontico quàm Boſ-
porico coniicio, ex eo, quòd Proponticũ in agro amœ-
no, ac vini feraci & cæterarum rerum: at Boſporicum
eſt in littore confragoſo prærupróque, & longè minus
amœno,

amœno, & vinetis inepto. Tum nonnihil coniecturæ illud affert, quòd non longè à Pantichio Propontico aliud prædium Belisarius haberet nuncupatum Rufinianas, quod fuisse in itinere proficiscentium Byzantio Nicomediam colligo ex Procopio, cùm ait Antoninam Belisarij vxorem proficiscentem ad Belisarium bella contra Persas gerentem soluisse Byzantio, mansionémque primam fecisse in suburbano, quod appellaretur Rufinianæ; ídque prædium fuisse Belisarij. Rufinianas aliquando appellatas fuisse Dryin tradit historia incerti quidém authoris, sed antiquis literis exscripta. Verùm redeo ad Dionysij Anaplum, vnde digressus sum. Pantichium, inquit, Chelæ subsequuntur, quarum alteræ nominatæ à figura, alteræ ab aliis rebus appellantur. Inter Pantichium & fanum Iouis, quod Dionysius post chelas ponit, nullæ nunc sunt chelæ, hoc est scalæ, neque moles, neque viæ frequentes, sed angustæ semitæ ob impendentem mõtem excelsum, ex quo descendendi in littus nulla causa videtur, cùm illius radices oram maritimã attingant. At chelas olim fuisse patet ex Dionysio, quas non ob aliã causam ibi fuisse suspicari queo, quàm ob fanum proximum vel Iouis vel Neptuni, vel ob aliorum deorũ aras, quas prope olim à Phryxo excitatos fuisse XII. diis infrà ostendemus.

De fano Iouis, & Neptuni, & de aris duodecim deorum.

CAPVT V.

INDE subiungit Dionysij Anaplus. Post Chelas esse nuncupatum Hieron, hoc est fanum à Phryxo Nephelæ & Athamantis filio ædificatum,

tum, cùm nauigaret ad Colchos, à Byzantiis quidem « possessum, sed commune receptaculum omnium naui- « gantium. Supra templum est murus in orbē procedens, « in hoc est arx munita, quam Galatæ populati sunt, vt « alia pleraque Asiæ. Possessio autem fani controuersa « fuit, multis ipsam sibi vendicantibus ad tempus mari « imperātibus, sed maximè omnium Chalcedonij hunc « locum sibi hæreditarium asserere conabantur: verun- « tamen possessio semper remansit Byzantiis olim qui- « dem ob principatum & domesticū robur: multis enim « nauibus mare possidebant, rursus verò cùm emissent à « Callimede Seleuci exercitus duce. Hæc quidem Dio- « nysius de fano. Polybius verò ait Prusiam locum natura munitissimum, & supra ipsum ponti ostium situm fanum nominatum cepisse, quod Byzantij non multo antè ingenti pecunia mercati fuerant, opportunitate loci pellecti, ne quam commoditatem alicui relinquerent in pontum, vel ex ponto nauigandi, nisi id cum Byzantiorum voluntate faceret. Verùm Prusias postea Byzantiis fanum reddidit, itémq; ligna, tegulas, laquearia, quæ ex fano exportauerat, restituit. Pōponius Mela non à Phryxo cōditam, sed à Iasone tradit. Apollonius scribit Argonautas cum Iasone nauigātes ad Colchos, in littore Asiatico, quod etiā nunc appellant ἱερὸν, aram constituisse duodecim diis, in eáque sacrificasse. Polybius similiter tradit Iasonem in hoc loco litasse duodecim diis, sed cùm rediret à Colchis. Hi enim sunt duodecim dij: Iupiter, Iuno, Neptunus, Ceres, Mercurius, Vulcanus, Apollo, Diana, Vesta, Mars, Venus, & Minerua. Diodorus Siculus similiter dicit Argonautas re-

deuntes.

deuntes ex Colchis,cùm ad ostium ponti peruenissent, ad terram appulisse,cui tum imperaret Byzas,à quo Byzantium est appellatum, ibíque aras excitasse, & precibus & votis deos veneratos locum consecrasse, quem etiam nunc prǽternauigantes venerantur. Timosthenes quidem dicit nauigantes cum Phryxo aras hîc posuisse duodecim diis: Argonautas verò aram cōstituisse Neptuno. Herodotus in ara scribit sacrificasse Argonautas, in qua Argos Phryxi rediens ex Colchis prius sacrificauerat. Mihi quidē verisimiliùs videtur, à Phryxo, prius aram duodecim diis excitatam fuisse, quàm à Iasone. Nam cùm ex aula Phinei Iason soluisset sita in Europa, Apollonius dicit eum transiisse ad contrarium littus, vt ibi duodecim diis aram excitaret, cur in littore Asiatico potius quàm Europeo? Nō enim necesse erat ex Europa transire in Asiam, sed potius in littore Europeo, in quo erat, aram constitueret & sacrificaret duodecim diis, nisi admonitus fuisset in contrario littore Phryxum prius aram excitasse, in qua, vt ipsi quoque sacrificarent, Argonautę fas esse putauerunt, cùm in Colchos proficiscerentur ad recuperandam pellem auream arietis, quem vnà cum pelle aurea Phryxus apud Colchos dedicauerat Ioui Phyxio. Nec mihi satisfacit Timosthenes, dum ait, Phryxum quidem excitasse aras duodecim diis, Argonautas verò Neptuno: cùm Dionysius Byzantius dicat, Iasonem vatis iussu sacrificasse duodecim diis, vatis non nomen explicat: at explicant alij Glauci dei marini, Orpheíque admonitis, alij iussu Phinei, qui vbi sacrificasset, & precatus esset Argonautis bonam nauigationem, non eos admonet ad co-

lendum Neptunum, ſed Iouem, quem Argonautis narrat cùm omnium ventorum authorem, tum Etheſiarum: quibus flantibus Argonautæ retinebantur apud Phineum. Nauigantibus enim in pontum Etheſiæ vēti contrarij exiſtunt, qui in ponto ſunt Boreæ, in Græcia Zephyri, Etheſiarum dies ſunt quadraginta, vt Apollonius ait, vt Timoſthenes, quinquaginta, incipiūt flare, cùm Sol eſt in fine Cancri. Flant autem per totum Leonem, & deſinunt in media Virgine. Etheſiis igitur interea, dum Argonautæ retinerentur, Phineus his explicat, vt Ariſteus Ioui ἰκμαςίῳ cùm cæterorum ventorum, tum Etheſiarum aram erexit in Coo Inſula, propterea quòd Etheſiæ à Ioue dantur ad refrigerandos calores: vnde poſtea Cois lege ſancitum fuit quotannis cum armis obſeruare exortum caniculæ, ipſique ſacrificare, à qua venti Etheſiæ flare incipiūt ad refrigerandam terræ ſiccitatem. Hæc narrantem Phineum cùm audiiſſent Argonautæ, eos tradit Apollonius tranſiiſſe ad littus contrarium, vbi aram duodecim diis conſtituerent, eiſq; ſacrificarent: ex quibus Iaſon videtur cùm Neptuno, tum maximè Ioui Vrio ſacrificaſſe, vt placaret Etheſias, ventóſque ſecundos daret, vnde poſteri fanum Iouis Vrij appellarunt, vt Arrianus, Menippus, Dionyſius Byzantius. Sed an idem fanum ſit Iouis, & Neptuni, & Dianæ: nam horum trium ponitur in ponti introitu ac ſi diuerſa, an in eodem promontorio conſtituta fuerint, aſſequi poſſumus ex his, qui ſcribunt in hoc loco Argonautas aram excitaſſe, & litaſſe duodecim diis, inter quos Iupiter & Neptunus, & Diana: tum ex Ptolemæo cōiicio, qui Iouis Vrij cùm non meminit,

neque

neque Neptuni, sed duntaxat promontorium Bithyniæ esse dicit iuxta Bosporum, in quo fanum Dianæ esse dicit. Arbitror aut in eodem templo fuisse Dianam & Iouem, subsecutísque bellis Iouem ex introitu ponti sublatum, nomen reliquisse Dianæ: aut si in eodem loco duæ ædes fuerunt Iouis & Dianæ, tamen nauigātes magis celebrasse Iouem, vt secundorum ventorum datorem. Neptuni templum fuisse in eodem loco, quo Iouis, designat Plinius, cùm non meminit fani Iouis, sed solius Neptuni ponit in ora Bospori. At clariùs Aristides in oratione Isthmica. Omnes, inquit, illustrissimæ & celeberrimæ partes terræ Neptuno dedicatæ sunt, in ponti enim introitu, vbi maris angustiæ strictissimæ ex sese aperiunt mare ingens, & petræ Cyaneæ hinc nominatæ sunt, & portæ maris, quæ prius clausæ existimabātur, aræ sunt Neptuni & templa. Quod si quis ex his Aristidis verbis dicat aras, & templū Neptuni fuisse ad Cyaneas, ídque confirmare nitatur ex Apollonio & Dionysio orbis scriptore tradentibus multum mare & latum aperiri ex Bospori Thracij ore, vbi fama est Cyaneas petras inter se concurrisse: ad quas à Græcis planctas nuncupatas profectus est Darius, vt pontum apertum & latum videret, vbi, vt ait Herodotus, in fano sedens contemplatus est pontum mirabilem: ac si præterea, quisquis ille fuerit, adiungat ex his sibi dubium videri, an fanum Iouis & Neptuni fuerint apud Cyaneas insulas. Illi respondeo, non modò ingentem pontum aperiri ex insulis Cyaneis, sed etiam ex fano Iouis, quod hodie ἱερὸν Græci nominant, atque adeò à loco Bospori penitiore & longè interiori à Cyaneis plus

quàm quadraginta ſtadia diſtanti, quem Dionyſius Byzantius appellat clauem ponti, vbi dicit pontũ eminentibus promontoriis clauſum incipere aperiri, nullo promontorio ampliùs impediente verum aſpectũ maris, Symplegadáſque fuiſſe olim flexiones variorum & multiplicium promontoriorum: itaque Ariſtidem non intelligere Cyaneas inſulas, ſed rupes ingentes ex vtroque latere cingentes Boſporum, atque radices promontorij, vbi ſpectatur arx nuncupata fanum, cùm ex antedictis colligere potes, tum ex eo, quòd ait aras & templũ Neptuni eſſe, vbi maris anguſtiæ ſtrictiſſimæ ſunt, Longè enim ſtrictiores ſunt ad fanum, quàm inter Cyaneas inſulas, inter ſe diſtantes viginti ſtadia. At anguſtiæ apud fanum latiores non ſunt quinq; ſtadiis, Dariúmque ex fano Iouis pontum longè latéque contemplari potuiſſe. Sed fac fuiſſe aliquod templum in Cyaneis inſulis, in quo ſedens Darius mirabilem contemplatus fuerit pontum: tamen cuius dei illud fuerit, non explicat Herodotus, neque Cyaneæ mihi capaces templi videntur, etſi Europeas Dionyſius tradat habuiſſe aram Apollinis. Sed ſi templum aliquando in Cyaneis fuiſſet, quædam veſtigia reſtarent, vel excauatorũ fundamentorum, vel exciſa via ad aſcenſum, vbi nulla apparent: quòd etiam ſi illic fuiſſet Darij temporibus aliquod templum, tamen ex antedictis conſtat, Iouis & Neptuni fuiſſe in loco nuncupato fano, à Cyaneis diſtante quadraginta ſtadia, tum maximè in eodem loco fuiſſe templum Neptuni, in quo ſtatutæ fuerunt ædes & arę duodecim diis. patet ex illis, quæ ſcripſi in primo libro, tum ex his, quæ ſcribit Nymphis Heracleota in

ſexto

ſexto libro de patria ſua. Cùm, inquit, Pauſanias viciſſet ad plateas Mardonium, ab Sparthæ legibus deſciſcens, & ſuperbè ſeſe efferens, cùm circa Byzãtium ageret, æreum craterem ſtatuit duodecim diis in ore ponti ſitis, in quo auſus eſt inſcribere hanc inſcriptionem ſui oblitus ob delitias & ſuperbiam.

Μνᾶμ᾽ ἀρετῆς ἀνέθηκε ποσειδάωνι ἄνακτι
Παυσανίας ἄρχων ἑλλάδος εὐρυχόρου.
Πόντου ἐπὶ εὐξείνου λακεδαιμόνιος γένος·
Κλεμβρότου ἀρχαίας ἡρακλέους γενεᾶς.

Herodotus meminit huius crateris. In Exãpeo, inquit, loco ſito inter Boryſthenẽ & Hypanim iacet ahenum ſexies tantum capiens, quantum ſemel crater, qui eſt in ore põti à Pauſania Cleombroti filio dedicatus. Quòd ſi quis non inſpexit, hũc ei in modum declarabo. Illud ſitum in Exampeo ſexcentarum eſt amphorarum facilè capax, craſſitudine ſex digitorum. Cur Neptuno potiùs, quàm Ioui Pauſanias dedicarit craterem, aut ſecutum fuiſſe arbitror fani nomen, quod tum fortaſſe frequentiùs appellabatur Neptuni, quàm Iouis: aut quia in oppido fano proprium eſſet Neptuno delubrum, in quo ſtatuit hunc craterem Pauſanias. Nam ſi eadẽ ædes fuit Iouis & Neptuni, haudquaquam video cauſam, cur non potuerit potiùs quàm Neptuno dedicare Ioui Eleutherio, quòd terra potiùs quàm mari viciſſet Mardonium. Ioui enim Eleutherio craterem ſolebant antiqui ſtatuere pro libertate, qui hoſtes repuliſſent. Sed in hac re puto ſecutum Pauſaniam cõmune iudicium Græcorũ, qui Neptuno, vt σωτῆρι aram erexiſſent, quòd Neptunum exiſtimarẽt Græciam liberaſſe à Perſarum

ſeruitute. Neptuni ſtatuam ſimiliter æream fuiſſe non aliunde colligere poſſumus, quàm à cóiectura illa. Veriſimile enim videtur, ſiue fuerit illa à Chalcedoniis ſtatuta, ſiue à Byzantiis, vtriſque colonis Megarenſium & Corinthiorũ, eos imitatos fuiſſe progenitores ſuos, qui in Iſthmo curarunt, vt Lyſippus efficeret Neptunum æneum. Qualis autem fuerit ſtatua Iouis Vrij in ore ponti conſtituti, neque Dionyſius, neq; quiſquam explicat, niſi vnus Cicero. Tria, inquit, ferebantur in orbe terrarũ ſigna, Iouis Vrij pulcherrimè facta: vnum illud Macedonicum, quod in Capitolio videmus: alterum in ponti ore & anguſtiis: tertium quod Syracuſis ante Verrem prætorem fuit. Illud Flaminius ita ex æde ſuſtulit, vt in Capitolio, id eſt, in terreſtri domicilio Iouis poneret. Quod autem eſt ad introitum ponti, id cùm tam multa ex illo mari bella emerſerint, tam multa porrò in pontum inuecta ſint, vſque ad hanc diem integrum, inuiolatúmque ſeruatum eſt. Deinde Dionyſius reliqua de fano ita exequitur: In fano, in- "
quit, ſtatua ærea eſt antiquæ artis, ætatem puerilẽ præ "
ſe ferens, tendens manus. Cauſæ multæ afferuntur, cur "
hæc ſtatua ſit in hanc figuram conformata. Quidam, "
inquit, aiunt audaciæ, ſignum eſſe nauigantium, deter- "
rens temeritatem nauigationis periculis plenam, atque "
oſtendens redeuntium ſalutis felicitatem, & pietatem: "
non enim ſine terrore vtrunque eſt. Alij dicũt puerum "
in littore errantẽ aliquantò pòſt veniſſe, quàm è portu "
nauis ſoluta eſſet, ſalutíſque deſperatione affectum, ma "
nús ad cœlum tendere: pueri autem preces deum exau- "
dientem reduxiſſe nauem in portum. Alij aiunt in ma- "
gna

gna maris tranquillitate, omni vento silente, naue diu retardata, nautas inopia potus laborasse: nauarcho autem visionem insedisse, iubentem, vt nauarchus filium suum sacrificaret, non enim alio modo posse assequi commeatum & ventos. Nauarcho necessitate coacto, & parato puerum sacrificare, manus quidem puerum tetendisse, Deum verò misericordia motum ob absurdum pueri supplicium, óbque pueri ætatem sustulisse puerum, & ventum secundum immisisse. Hæc quidem & his contraria, vt cuique placuerit, credibilia existimentur. Hanc historiam Philostratus aliter interpretari videtur. Mulierculæ, inquit, in littore acclamant, equos autem rogare videntur, ne pueros abiiciãt, néve frena respuant, sed feras capiant & conculcent: quarum precibus commoueri equi vidẽtur, pueros autem, vbi venati essent, & prædam cepissent, nauis ex Europa in Asiam traiicit fretum latum quatuor stadia, tantum enim interuallum distant duo orbes, & remigum ipsi funguntur officio. Ecce autem rudentem iaciunt, excipit ipsos domus amœnissima, thalamos & andronas, fenestrarúmque vestigia subostendens muro circundata, pinnis & propugnaculis exornato, & quod domus est pulcherrimum, eius porticus semicircula coloris cerei speciem gerens à lapidibus in ipsa constitutis circunstat mare. Hi lapides gignuntur ex fonte, aquam enim calidam montes Phrygiæ emittunt, & fluxus inductus in litomias madidas, efficit petrarum alias coloris aquei, & lapidum excrescentiam facit, vt ipsorum varij colores existãt. Vbi enim aqua stagnat, turbidum colorem & cereum inducit: vbi verò aqua pura, colorem

rem Cryſtallinum efficit, multíſque epota foraminibus lapides variat: ſed littus excelſum eſt, & huiuſmodi fabulæ fert ſymbolũ. Puella ac puer ambo formoſi, eundémque frequentãtes præceptorem, ad mutuum amorem exarſerunt, & nulla amplectendi data facultate, ex hoc ſaxo mortem appetiuerunt, itaque hinc in primis & poſtremis amplexibus ſe præcipites egerunt. Cupido ſupra petram conſiſtens, manum intendit ad mare: domus deinde vidua, colitur à muliercula ob iuuenum moleſtiam ex vrbe egreſſa, rapturi enim ipſam videntur, & petulantia quadam, laſciuíſque ſaltationibus, ac carminibus eam frequenter adibant, muneribúſque ſo licitabant: at ipſa aſtu quodam, atque animi elatione in eos vtens, vellicat adoleſcentulos, & huc egreſſa, mu nitam hanc habitat domum. Cõtemplare enim, quàm munita ſit. Præcipitium enim in mare eminet: quod ab ima parte mari alluitur, lubricũ, à ſuperiori parte proiectum hãc maritimam ſuſtinet domum, ſub qua mare magis ceruleum videtur demittẽtibus oculos in ipſum. In hanc domum fortem etſi mulier ſe contulit, tamen non eam reliquerunt amantes pulchri & coronati. Sed hic quidem ceruleæ prorę, alter inauratæ, alius alterius coloris nauiculam ingreſſus nauigat: nécnon Comus ipſe, id eſt, ebrietatis Deus: & hic quidem tibia canit, al ter verò plaũdit, alius cantat coronas, vt puto, atque oſcula ſurſum iaciunt, nec remos agitant, ſed inhibent, & applicant nauigia ad præcipitium: muliercula verò ex domo, velut ex ſpecula videt hæc, & ridet laſciuientium more in amantes, eos non ſolùm nauigare, ſed etiam natare cogens, ac procedens in ſpectãda pictura,

incides

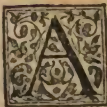
incides in armenta,& mugientes boues audies, & fistularum vox te circunſonabit, & in venatores incides, & agricolas,& fluuios,& lacus,& fontes.Expreſſit enim pictura, & ea, quæ ſunt, & quæ fiunt, & vt quædam fieri poſſent,non ob multitudinem ſegniter exprimens veritatem: ſed perficiens ſingulorum propriam naturam, ad fanum peruenimus, & templum, quod illic eſt, puto,vides,& columnas,quæ circa ipſum ſunt conſtitutę, & in ore ponti faces ex ſpecula ſublatæ ad oſtendendũ os ponti nauibus. Hanc Philoſtrati picturam attuli, ex ea colligens,ſi verè Philoſtratus interpretatur,aliquando reuera repræſentatam fuiſſe ab his, qui anguſtias Boſpori accolunt,volentibus aut re ipſa,aut ficta æmulatione apud ſuas anguſtias ſimilem amorem puellæ & pueri accidiſſe ei, qui accidit apud Helleſpontias anguſtias, ad Seſtum & Abydum: quanquam puer ille tendens manus videri poſſit ille, quem antè deſcripſit Dionyſius Byzantius. Nam nullus author tradit, puerum & puellam, ex eo,quòd ad mutuum amorem exarſiſſent,ſe ex Boſpori anguſtiis pręcipitaſſe.Philoſtratus enim huius picturæ ſymbolum interpretatur poſitæ in domo quadam Neapolis Italicæ:qui tum ſi vidiſſet præſentem Boſporum, cùm eam interpretabatur Neapoli, pueris non attuliſſet lapides illos domus cerei coloris eſſe:ex eo,quòd montes Phrygiæ ſimiles ferant. Illi enim illinc longiſſimè abſunt, quales, cùm proficiſceremur, contra Regem Perſarum, in Tephricen vrbem Mediæ, vidi in Galatiæ, quæ magna Phrygia antea dicebatur,vrbe nuncupata Bolo, antiquitatum plena,à qua non lõgè ſunt balnea natura calida;eiuſmodi

lapides efficiētia, quales deſcribit Philoſtratus. At apud Boſporum non ex aqua tales fiunt, ſed potiùs Cyanei coloris: niſi fortaſſe ita Philoſtratus interpretari potuiſſet picturam illam, totámque attribuere ſacerdotibus magnæ matris deorum, quæ colebatur in fano Europeo, ſupra quod erat Pharus antiqua, & iuuenes illos nauem traiecisse ex Aſia in Europam ad repræſentandos quoſdam actus matris deorum amoribus inſaniētis in Atyn, colorémque cereum videri in lapidibus ex illa ratione, qua Dionyſius appellat Milton promontorium oppoſitum fano Iouis: ſed etiam hanc picturam Philoſtrati attuli, vt ex ea colligas fani ſitum, & Boſpori anguſtias apud fanum eſſe quatuor ſtadiorum, Pharúmq; antiquam fuiſſe in conſpectu fani, contra quam ſit recens Pharus poſita extra aſpectum anguſtiarum fani, & vt circa fanum eſſent columnæ, vtque ſub fano præcipitia eminerent in mare, vt in radicibus promontorij fani exiſteret domus benè munita, vt fanum eſſet oppidum. Sed vt planiùs intelligatur fani ſitus, deſcribam, vt nunc eſt, ἱερὸν etiamnum à Græcis appellatum, à Latinis fanum, paruum caſtellum natura & muro munitum, à ſolis Turcis habitatum, ſitum eſt in altum ædito ſupercilio promontorij, cuius proiectu Boſporus in maximas totius oris pontici anguſtias coarctatur. Proiicitur enim à Solis ortu ad Occaſum, at Europeũ promontorium, in quo antè dixi etiam nunc reſtare veſtigia antiqui fani Europei, procurrens à Septentrionibus ad Meridiem, eaſdem anguſtias premit, ſtringítque. Illud Aſiaticum Ptolemæus appellat Bithyniæ promontorium, quod triplici cliuo ſubſidet, vnum valde pronum

num ad Meridiem claudit vallis nemorosa, diuisa in multas valliculas, nemorosus & sinus portuosus, quem efficit promontorij proiectio: ab Oriente habet clausam vtrinque vallibus ceruicem angustam, qua molli & semiplana peruenitur in promontorij iugũ planum. Secundus cliuus deprimitur ad septentriones præceps & pene directus, cuius radices summas claudit vallis decurrens à summo promontorij iugo ad Bosporum: imas verò cingit idem Bosporus, retinentes vestigia antiqui ædificij, cuius fundamenta in littore iacta perspexi benè penitus effodi, & tympanis à Turcis efferri saxa quadrata ingentia. Aedificium Græci appellabant περιβολὴν, alij περιβολίτην, quasi hortum, vt ipsi putabant ibi olim fuisse. Ego altiùs ductũ puto, quasi ποσειδώνιον, hoc est, templum Neptuni: nam hortus, qui esse potuit in littore confragoso rupibus pręruptis. Adde, quòd iuxta mare templum Neptuni, quod iuxta has angustias Aristides tradit situm fuisse, conuenit, atque Iouis templum, non autem in arce, hoc est, in summo promontorio, sed in imo cùm ex antedictis Dionysij coniicio, tum ex Apollonio tradẽte Argonautas in littore aram duodecim diis excitasse. At littus distat ab arce circiter quinque stadia: veróque proximum esse videtur, prope littus fuisse ob commoditatem nauigantium, atq; extra arcẽ, ne minus pateret externis accessus ad capiendam insidiis arcem. Tertius promontorij cliuus velut dorsum excurrit à summo iugo in Occidentem, vsque ad Bospori summas angustias, primò quidem leniter se remittit ab arce vsque ferme ad Bosporũ spatio quidem circiter quatuor stadiorum, quod adhuc vtrinque

mœnibus antiquis oppidi fani cinctum ſpectatur iam penitus deſerti & vineis conſiti: deinde ſub mœnibus antiquis valde propendet vſque ad Boſporum cliuus efficiens mucronem promontorij, altus circiter centum paſſus, latus plus minus trecentos, vbi in littore fundamenta videntur ædificata, partim in ſcopulo diſtanti à Continenti circiter triginta paſſus, reſpondentia moli ſubſtructæ in littore Europeo ſubiecto ſub fanum Europeum: inter quas quidem moles cathena extendebatur, ne quis munitis fanis Boſpori anguſtias trãſiret ſub imam vallem à cardine meridiano claudentem fani Aſiatici promontorium, ſubiectus eſt portus optimus, & valde profundus, quem à Septentrionis & Orientis ventis tutum efficit promontorium fani nunquam ferè nauibus carentem: quo ſimili portu caret fanum Europeum, itaque hominum opere molibus iactis factus erat. Cuius reliquias nunc appellari Mauromolem antedictum eſt. Prope illum portum Aſiaticum exiſtit vallicula laurorum ſylua virens, per quam fluit fons, perennem riuum emittens, etiam æſtate implere valentem quinque digitorum fiſtulam.

De Argyronio loco & Nymphæo, & lecto Herculis: & de Moucoporide portu, & Lauro inſana: & de portu Amyci. CAP. VI.

PORTV fani ad Argyronium præcipites montes impendent in littus præruptum & peditibus inuium. De Argyronio ita Dionyſius perſequens ſuum inſtitutũ. Anaplum ſub fani, inquit, promontorium ſubit, & ſuccedit Argyro

» gyronicum nominatum: ex eo, quòd multa pecunia
» emptum fuiſſet. Promontorium Argyronyum vſque in hunc diem nomen retinet, patet in latitudinem circiter nongentorum paſſuum, claudit quidem à Meridie ſinum, quem vulgus appellat Monocolon: ſed idem à ſeptentrionibus clauditur valle, per quam riuus perennis partim defluit in Boſporum, partim fontem efficit, quem iuxta ſpectantur fundamenta antiqui monaſterij, in promontorij Argyronici cliuo, maritimam oram prædictæ vallis cingente prærupto & præcipiti, ſed aliquatenus explanato ad excipiendam ædificationem, extant parietes antiqui templi, & columnæ humi proſtratæ, quarum vnam marmoris Thebei vidi exportari in ſtructuram ædis Maomethanæ, quam nunc ædificat Rex Soleimanus: quo verò nomine illud templũ à Græcis appellaretur, à nemine Græcorum huius ætatis percipere potui: ſed Procopius ſolus mihi indicauit. In pontum, inquit, nauiganti ad dextram promontorium quoddam abruptum in freti Boſporici littus eminet, in quo ædes martyris Panteleemonis conſtituta, temporis vetuſtate laborabat, quam demolitus Iuſtinianus, extemplo perſumptuoſè reædificauit. Ante hanc ædem in loco nominato Argyronio mendicorum fuit domiciliũ, his, qui morbo inſanabili affecti eſſent, quod temporis longinquitate dirutum prompta ædificatione renouauit, requietis futurum diuerſorium inſanitate laborantium. Cur autem hic locus Argyronius magno argento emptus fuerit, exputare non poſſum aliam rationem, quàm anguſtiarum freti, quæ inter promõtorium nuncupatum Tripite intérque Argyronium à nonnul-

lis habentur fermè tam angustæ, quàm fani angustiæ ab æde Panteleemonis. Supra littoris inuij cliuos præruptos & pręcipites, angusta semita passus circiter quadringentos progressus, incidi in vallem exiguam sitam in media latitudine promontorij Argyronici, quæ fontem sacrum habet diuæ Galatinæ, sinúmque admittit Bospori non magnum, in quo piscatores testantur portum fuisse munitũ mole, quam Turci paucis antè annis sunt demoliti. Argyronici promontorij mucro magis meridianus, quo Bosporus procedens ad Solis occasum flectitur ad Orientem, rupibus perpetuis præruptus confragosam semitam & exiguam vix penetrabilem admittens, atque inchoans magnum sinum, scelerato nomine appellatur Monoculos à lapide, vt ipsi dicunt nupęr exciso. Quid si fortasse detorserunt antiquũ nomen, & sinus is magnus sit ille, qui à Dionysio appellatur Moucaporis? sed de hoc paulò infrà, quàm persecutus fuero ordinem Anapli Dionysiani. Post, inquit « Dionysius, succedunt & subeunt loca nuncupata Her- « culis κλίνη, hoc est lectus, & Nymphæum; inde nomi- « nata insana Laurus, apud quam aiunt Amycum Be- « brycum Regem habitasse pugillatus pugna omnibus « suæ ætatis hominibus præstantem, nisi à Polluce victus « fuisset Iouis & Ledæ filio. Ille enim in expeditione Col « chica ex prouocatione conflixit cum Pollucę, ab eo- « démque Polluce periit, pœnásque dedit in externos cru « delitatis, exortáque fuit planta illius insaniæ insigne di « uinius, quàm humana mens assequi queat. Nam si quis « hanc laurum intulerit in conuiuium, conuiuas simili « insania afficiet, & contumęlia implebit. Hoc sanè ex- «

 perien

perientia didici, naturam immortali memoriæ Regis illius iniquitatem tradidisse ex ipsa lauro. Arbitror erratum esse in exemplari Dionysiano habente γῦθα pro γῦθῳ. nam si γῦθα legatur, vult dicere Nymphæum esse, vbi est Laurus insana. At Andrætas Tenedius in periplo Propontidis tradit Amycum locum, vbi esset Laurus insana, distare à Nymphæo Chalcedonio quinque stadia. Nemo declarat, quale fuerit Nymphæum Chalcedonium, an specu Nymphis sacrum, an locus Topiario opere spectabilis, an locus sacer virentibus syluis & pratis, an balneum, an lacus, an simile Nymphæo pontico; quod matris Demosthenis oratoris pater figulus nominatus Glycon hostibus prodidisse accusatus, & mortis condemnatus fugit ad Bosporum. Epicarmus & Pisander dicunt Pollucem loro ligasse Amycũ. Deilochus in primo libro, quem scribit de Cyzico, pugillatu dicit Amycum à Polluce superatũ. Orpheus ait Pollucẽ duris loris caput Amyci percussisse: dura lora quid aliud, quàm cæstus? Pollux enim teste Arnobio pugillator bonus, & crudo inexuperabilis cæstu, qui vicerit Amycum pugillatu omnium hominũ suæ ætatis præstantissimum, quem Valerius Flaccus rectè appellauit gygantem, Regem Bebrycum, quos Orpheus scribit ὑπερφιάλους, cùm ob corporum magnitudinẽ, qua præstabant cæteris suæ ætatis hominibus, tum ob animi immanem perfidiam. Arrianus narrat Bebrycẽ Arantam fuisse magnitudine octo cubitorum, crassitudine verò respondente symmetriæ altitudinis. Eadem magnitudine Historici tradunt fuisse Nicephorum Imperatorem. Inde Dionysius. Post, inquit, Laurum insanam

ſequitur ſinus profundus valde, nominatus Moucaporis à Rege quodam Bithyniæ. Portus in ipſo perbonus, poſt quem eſt promontorium ἀετόρηχον à figura nominatum: eſt autem petroſum totum, & proximum habens mare profundum vſque ad oram littoris. Inde ſinus Amycus appellatus; & gronychia campus ſupinus & planus, in ipſo autem piſcationes cetaceorũ piſcium: deinde paludes à ſimili exaggeratione paludum, quæ ſunt in penitimo ſinu nuncupato cornu Byzantij. Vide an littus, quod tẽpore Procopij appellabatur Mochadion, fuerit illud, quod attingeret ſinum Moucaporidem. Sic enim Procopius cõfeſtim poſt deſcriptionem ædis Panteleemonis ſacræ, in Argyronio ſitæ, addit littus quoddam eſſe, cui nomẽ eſſet Mochadion vicinum loco, quod ſua ætate appellaretur ἱερὸν, hoc eſt fanum, in quo quidem Mochadio dicit Iuſtinianum templum Archangelo ædificaſſe, non inferius aliis duobus templis ſacris Archangelo, quorum alterum antè dixi Iuſtinianum conſtruxiſſe iuxta promontorium Eſtias, alterum in contrario littore: quanquam ex ordine Procopij Mochadion fuiſſe videtur inter Argyronium & fanum. At ex Dionyſij verbis intelligimus poſt Argyronium, & lectum Herculis, & Nymphęum, & Laurum inſanam fuiſſe ſinum Moucaporidem. Præterea noſcimus ex antedictis Dionyſij, Laurum inſanã, & ſinum Amycum duo loca eſſe inter ſe ſeparata. nempe inter ipſa intercedunt Moucaporis ſinus, & promontorium Aetorecon vbi verò fuerint, ex nominibus locorũ huius ætatis aſſequi non potui, quantumlibet iterum & ſæpius hac de cauſa obierim totum littus Boſpori Aſiaticum,

ticum, neque à quoquam nato ex indigenis antiquis quicquam intelligere potui. Nam omnes, qui iamdudum accolunt Bosporum, peregrini sunt: indigenæ verò capta Constantinopoli ex Bosporo aufugerunt, & vici aut exusti, aut diu deserti manserũt, & aliquot post annos à longinquis nationibus Barbaris bello subactis agrestes agricolæ abducti sunt ad Bosporum accolendum, vt omnes huius ætatis accolę Bospori sint, aut peregrini, aut peregrinorum filij. Præter hæc incommoda huc accedit aliud incommodum, quòd Bospori littus Asiaticum regiis viretis totum ferme occupatum est, extinctis & funditus deletis antiquis vicis, vt ne vicorum quidem quisquam iam teneat nomina. Itaque ad coniecturas conuertere me oportuit. Primò coniiciebam Laurum insanam fuisse in vallicula diuæ Galathinæ, ídque colligebam, vt sinum Moucaporidem accommodarem sinui iam antè nominato Monocolo, quem cùm perspicerem magnum, & longo littoris flexu incuruatum in formam falcis, legissémque apud incertum scriptorem sinum Moucaporidem, postea Drepanum appellatum fuisse, descẽdebam in eam opinionem, vt putarem hunc esse Monocolon, & promontorium Aetorhechum esse iam vulgò nuncupatum Turcum. Sed Arrianus me retinuit, tradens in suo periplo Bithynię à fano Iouis ad portũ Laurus insanæ esse quadraginta stadia. At diuæ Galathinæ vallis non distat à fano viginti stadia, quamobrem ex Arriano Laurum insanam conuenit esse vltra Galathinã longè amplius viginti stadiis. Verùm vt situs locorum clariùs fiat perspicuus, designabo littoris sinus & promontoria. A fle-

xu promontorij Argyronici, quo primus Asiæ angulus normalis oppositus angulo Europeo appellato Bathycolpo quadratur & perficitur, & quo Bosporus tendẽs ad Occasum, flectitur ad Orientẽ, littus Bospori Asiaticum quatuor sinus admittit, antequam rursus conuertatur ad Occasum: quorum primus est Sycia, siue Monocolus appellatus, amplus littoreo circuitu molliter flexo, plus duo milliaria complectens: cuius supra medium flexum est fons perennis Sycia appellatus à proxima ficu. Cùm ad hunc fontem accessissemus, & Laurum vicinam decerpsissemus, eámq; in nauigium attulissemus, tot contentiones inter remiges & vectores exortę sunt, vt putarem Syciam olim appellatã fuisse ψυχάνον, id est, Laurum insanam, vt appellat Dionysius. Sed Arrianus iterum me retinuit, cùm ait Laurum insanã distare à fano quadraginta stadia: at Sycia longè minus distat. Alter sinus à sinu Sycia diuiditur promontorio nominato Turco; in quem quidem sinum medium ingreditur perennis fluuius, versans molas, paludem efficiens channarum sylua tectam, habens ostium, quod ponticulis traiicitur, delapsus per vallem amœnam, planam, in qua regij horti cum regia villa adumbrata syluis cum aliarum arborum, tum maximarum platanorum. In hoc sinu, quem iam Græci appellant Turcon, existit scala lignea, qua Rex oram maris vadosam traiiciens descendit in hortos. Tertius sinus deinceps statim, interposito tamen promontorio vineis pleno, ab ima parte petroso subsequitur appellatus à Turcis Becoussi, id est, nux iuglãs, à Græcis Amęa, siue marmorea scala. Quartus positus est in angulo

Solta

Soltaniæ, quò Bosporus tendens ad Orientem, conuertitur ad Occasum, quoque angulus Asiæ normalis efficitur oppositus angulo Europeo nuncupato Commarodi. Hunc quartum sinum esse paludes similes Byzantinis, quas Dionysius ponit post sinum Amycum, paulò infrà ostendam: quo cognito faciliùs assequemur vnum esse Amycum ex tribus reliquis sinibus. Amycus sinus esse non potest ille ipse, quem dixi primùm nominatum Monocolon. Nam inter Argyronium oportet esse Moucaporidem sinum profundum, portuosum: at inter Monocolon, & Argyronium nullus talis existit. Relinquitur, vt sinus Amycus sit, aut sinus secundus, in quē defluit riuus versans moletrina, aut tertius, quem Græci appellant Amæam à petra extra aquam eminenti, gerenti similitudinem mulieris τῆ μαίας: sed altiùs, vt opinor, designāte antiquum Amycum. Nam huic vni & soli conuenit illud, quod tradit Dionysius apud sinum Amycū pisces cetaceos capi. In hoc sinu duo vici sunt à solis Turcis habitati, quorum alterum Græci appellant Amæam: alterum vocant marmoream scalam: Turci vtrunque nominant Becoussi. Non sine causa fortasse prius appellatam Cariam nomen insanæ Laurus effugientibus mutata arbore & nominatione, vt Pharmaciā in contrario littore accolæ mutauerunt in Therapiam. Intér Amæam & marmoream scalam piscatores æstiuo tempore tendunt retia ad capiendos ξιφίας pisces cetaceos, qui in nullo alio loco Bospori capiuntur, ídque maris spatium appellant Amiam, siue Lamiám, nescio an ab Amyco. Hoc vnum scio, hunc sinum esse portum, quem Arrianus appellat Laurus in-

ſanæ,ex eo,quòd diſtat à fano quadraginta ſtadia. Itaque oportet Dionyſium errare, aut Arrianũ. Nam Arrianus ſinum Amycum,& portum Laurus inſanæ,eundem facit. Dionyſius à ſinu Amyco ſeparat Laurũ inſanam interuallo interpoſito ſinus Moucaporidis,& promontorij Aetorhechi: ſed vter rectiùs ſcripſerit,conii ce ex his,quæ ſubiungã, & primùm conſidera id, quod Dionyſius tacet, cur appellatus fuerit ſinus Amycus? profectò à loco vicino nũcupato Amyco. Pręterea perſpice, cur locus ille vicinus appellatus fuerit Amycus, nimirum ex eo, quòd ibi vel Amycus aulam habuerit, vel pugnauerit cum Polluce, vel quòd eius ſepulchrũ fuerit,vel quia Laurus inſana ibidem extiterit:nam hęc quatuor de eo traduntur,an in eodem loco eadem hæc omnia fuerint. Quòd ſi in eodẽ loco oportet eſſe apud ſinum Amycum,aut nulla cauſa relinquitur,cur nominetur ſinus Amycus. Apollonius illa in eodem locò ponere videtur,cùm ait Argonautas ad littus,quod videbatur ex ſinu extendi eminenter nauem appuliſſe, vbi eſſent ſtabula boum, auláque Regis Amyci Bebrycum Regis: quẽ vbi Pollux deuiciſſet,& ob huius victoriam Argonautę lauro coronati cœnaſſent,poſtridie rudentes ſoluiſſe,quibus nauis alligata eſſet ad laurum vegetam. Andretas Tenedius in periplo Propontidis dicit Orpheum non poëticè finxiſſe laurum,ſed reuera fuiſſe in hoc loco arborem laurum benè magnam. Idémq; præterea narrat hunc locum appellari Amycum, habuiſſéque ſua ætate ædificia à Colonis excitata, & diſtare à Nymphæo Chalcedonio quinque ſtadia. Magni Ethymologici author ex antiquis ſcriptoribus tradit

dit Amycum vrbem esse, at in quo loco sit, non declarat. Plinius Nicopolim appellat. Stephanus Nicopolim quidem dicit esse in Bithynia, sed locum non definit. Apollodorus in primo ponticorum dicit in loco nuncupato Amyco sepulchrum Amyci & Laurum esse, ex qua si quis ramum cepisset, in conuitia & contumelias concitaretur. Plinius etsi portum Amyci aliâs ponit apud Bosporum, aliâs in tractu Heracleæ põticæ, tamen id; quod excerpserat ex antiquis scriptoribus, tradit portum Amyci Bebrycum Rege interfecto clarum esse, eiúsque tumulum à supremo die Lauro tegi, quam insanam vocant. Quoniam si quid ex ea decerptum inferatur nauibus, iurgia fiant, donec abiiciatur. Sed quid plura inculcem? cùm iam satis ex antedictis pateat, in eodem loco fuisse portam Amyci, portam Laurus insanæ, sepulchrum Amyci, & locum pugnæ inter Pollucem & Amycum, & locum Amycum, & sinum Amycum. Quare miror Dionysium separare Laurum insanam à sinu Amyco, interposito interuallo sinus Moucaporidis, & promontorij Aetorhechi. Verùm Dionysius, vt homo Byzantius longè accuratiùs describens littus Bospori Byzantium, quàm Chalcedonium, decipi potuit varia quadã opinione, quæ tum fortasse peruagabatur de Lauro insana. Sed quantumlibet fuerit peruagata, tamen ex antedictis cõstat sinum Amycum esse, quem Arrianus appellat portum Laurus insanæ, & Plinius portum Amyci: núncque appellari Amiam & marmoream scalam, apud quam est fons distans à Bosporo centum passus, emittens fluuium perfrigidum, etiam summa æstate versare valentem molas, si eius al-

ueus esset procliuis: & maior erat antequàm eius pars deriuata esset in vicum proximum appellatū Becoussi, vbi, vt hodie est accommodata regiæ Turcorum aulæ, sic longè commodior sedes fuit armentis Amyci, eiusdémque aulæ, quam apud Laurum insanam, quam Dionysius ponit inter Argyronium, & sinum Turcum, vbi dixi fluuij ostium efficere paludem cannis plenam, in quo spatio nullus est fluuius, qui necessarius erat aulæ Regis Amyci: ideóque etiam hac ætate caret ædificiis. Nec me mouet, etiam si hodie nulla spelunca appareat talis, qualem describit Valerius, cùm ait:

Littore in extremo spelunca apparuit ingens
Arboribus super, & dorso contecta minanti.

Nam ea aut tot per secula ædificationibus obruta est, aut à Turcis inclusa tenetur intra ædificia, quæ ipse excutere nō potui: aut fortasse poëticè locutus est: quod non solent Physici Poëtæ in descriptione locorum, ex antedictis Plinij perspicitur non modò error ponentis Laurum insanam, & sepulchrum Amyci extra Bosporum in tractu Heracleæ ponticę, sed etiam eiusdem incerta commentatio modò ponētis portum Amyci extra Bosporum, modò intra Bosporum: cùm tot ex autoribus, quos citat, apertissime declarare potuisset Laurum insanam & sepulchrum Amyci, & portum Amyci esse intra Bosporum. Hermolao ignoscendum est, quatenus fortasse non viderat Arriani Periplum, neq; Dionysij Anaplum: at viderat Apollonium, quem citat ad probandum, vbi esset Laurus insana, & portus Amyci, & sepulchrum Amyci: ex quo assequi poterat, illa esse iuxta Bosporum tum maxime ex Stephano, quem fre-

quen

quentissimè affert, consequi facilè poterat portum Laurus insanæ esse in ore ponti in dextra nauigantibus ex Propontide in pontum, nisi fortasse Codicem Stephani deprauatũ non animaduertit, in quo edita est δάφνη φαινομένης, pro μαινομένης. quæ quidem paucula si Hermolaus diligẽtior peregrinator librorum, quàm regionum expendisset, profectò in multiplicem errorem non incidisset, qui vt probet in Plinio posse legi, portũ Amyci, tamen in Bosporo non vult intelligere illum esse, sed haud procul à Bosporo, nempe in tractu Heracleæ, in quo multipliciter decipitur: primùm ignorans portum Amyci esse intra Bosporum: secundò Laurũ insanam, & sepulchrum Amyci ponens extra Bosporum: tertiò Azani portum, & Azamin vrbem statuens iuxta Bosporum: quorũ nemo meminit, ne Dionysius quidem: cùm Azanis sit extra Bosporum teste Strabone, qui ait ex Azanitide Rhyndacem exoriri. Iam cognitis Amyco loco, & Amyco sinu, cognoscimus Nymphæũ Chalcedonium teste Andræta Tenedio distans quinque stadia à vico nuncupato marmorea scala esse, aut in regiis hortis nuncupatis Becoussi, aut ab eis non longè, portúmque Moucaporidem esse inter Argyronium, & vicum marmoream scalam appellatũ, nimirum esse aut Monocolon, aut proximum sinum, vbi fluuius versat molas, promontoriúmque Aetorhechum existere, alterum ex duobus promontoriis sitis in horto, quẽ Græci vocant Turcon corruptè, quasi Aetorhechon. Paludes, quas post sinum Amycum ponit Dionysius, fuerũt in sinu, quem vulgò vocant Soltaniam, à Soltano Rege Soleimano, qui in eo Sardacum luculentum: sic enim

Turci

Turci appellant Tholum vndique fenestratum in littore ædificauit cum hortis, & syluis, & ędibus regiis: vbi priusquam hortos ille construxisset, à senibus piscatoribus accepi ibidem paludes à Soleimano obrutas, ædificiis hortísque occupatas fuisse: atque vbi nunc Sardacum, & cætera ædificia existunt, Insulam prius extitisse circundatam mari vadoso iam obruto, arcísque proiectis in hortos redacto.

De sinu Catangio: de promontorio, quem Dionysius appellat ὀξύῤῥουν, & portu Phrixi: de promontorio Lembo nuncupato, & de Insula exigua.

CAPVT VII.

POST (inquit Dyonysius) paludes subsequitur sinus nuncupatus κατάγγιον, ad se maximè alliciens pisces, si quis alter, ac potiùs, si nihil decet, supprimere eum, qui veritatem dicit. Solus ex littore Chalcedoniorum est benè piscosus. Veruntamen tantum differt ab Europeo, quantum differt mare à terra: ἐπ' αὐτῷ ὀξύῤῥους ἄκρα. Hoc est, in ipso, vel post ipsum est promontorium Oxyrrhoum. post Oxyrrhoum succedens littus planum, & multum appellatur Phrixi portus, post quem alter portus, & Phiela Chalcedoniorum valde potentum. ἐπὶ δ' αὐτῷ, id est, in ipso, vel post ipsum. Phiela est tumulus supinus & rotundus in circulo figuram circunscribens basim. Theatrum aliquis coniectaret se videre improuisum à natura constitutum: propè autem est promontorium nominatum Lembus à similitudine lembi. Sub littus illi continuum est Insula valde breuis, iuxta quam maris vadum

" vadum exalbeſcens cautibus ſub aqua iacentibus in
" Europam auertit piſcium curſum, cuius aſpectu exter-
- riti fretum tranſeunt ſecundo Boſpori fluxu. Chalce-
" donij ipſam Inſulam appellant βλάβην, apto nomine, &
" proprio experientiæ rei, quæ accidere ſolet. Inde eſt Po-
" tamonion: poſt Potamonion ſuccedit Nauſiclia, apud
" quam dicunt Chalcedonios bello nauali ſuperaſſe ad-
" uerſarios contra ſe nauigantes: inde Echæa πρόϊερυν pro-
" montorium, & ſinus appellatus Lycadium ſatis pro-
" fundus, illud quidem à viro Megarenſi Lycadium, ſiue
" Cycladion à quodam indigena. Catangium videtur is
eſſe ſinus, quem hodie vocant Caſtacium, non modò
nominis ſimilitudine, ſed etiam vera Dionyſij deſcri-
ptione. Piſcoſus enim ſi quis alius littoris Aſiatici, ve-
rùm vt eius ſitus & conſequentis littoris intelligatur,
ſcito ſinum Soltaniæ à Septentrione habere regis hor-
tos, à Meridie vicum habitatum à Turcis, nuncupatum
Sycia. Poſt vicum in littore eſt locus, quem piſcatores
vocant Bolaca à iactu retis. Hic ſinus iam Soltanicus,
prius Cyclaminus appellatus, longo circuitu leniter fle
xō, quadratur in angulum normalem, piſcoſus habe-
tur, à Meridie clauditur promontorio, nominato Stri-
dio: ab oſtreis potiùs arbitror, quas vulgus Græcorum
appellat ſtridia, quàm à ſtridore: nam ibi fluxus nō ſtri-
det. Hoc promontorium ab Aquilone includit ſinum
Caſtacium, valde piſcoſum, habitum à piſcatoribus. In
hunc perennis riuus per vallem delabitur, in qua ima &
plana Regis horti ſyluis virētes. In ſinus parte extrema
ad Meridiē pertinente videntur fundamenta illius an-
tiqui magni monaſterij, quod appellabatur ἀκοιμήτων à

monachis nunquam noctu dormientibus. Huius solitarij domicilij moderatorem & gubernatorem tradit fuisse Cyrillum, Euagrius in sua christianæ concionis historia. Meminerunt & alij Historici aliorum monachorum, vel eruditione, vel sanctitate illustrium hîc soliuagam vitam egisse. Iam verò à Meridie Castacium sinum cingit promontorium duo cornua præ se gerēs, alterum sinum Castacium claudens, quod vocant magnum Glari, quódque celeri acutóque fluxu circumsonat alterum cornu claudens sinum, quem πλάκα Græci appellant, circumfluit Bospori rapido cursu & simili prioris, quem dicunt paruum Glari. Vide horum alterum, an sit ὀξύρρουν, alterum verò πορίρρουν. Medium promontorium diuidens Castacium à sinu Placino, incuruatur in duo cornua, paruulum sinum admittens, supra quē impendet concauus locus similis magno theatro. Post promontorium parui Glari statim subsequitur sinus mediocris, quem Græci appellant πλάκα, à quadam, vt ipsi aiunt, mēsa marmorea. Hunc sinum à Meridie claudit promontorium, cuius ad radicem duo saxa supra aquam eminent, vndoso mari circundata. Itaque cùm in toto littore Asiatico nulla sit Insula, neque scopulus inter fanum Iouis, & Chalcedonem, quàm hic, & alter situs sub promontorio Damalico: aut horum alterum oportet esse illam, quam Dionysius commemorat, aut non extare. Iam verò scopulum positum sub radicibus promōtorij Damalici, non esse Insulam traditam à Dionysio, liquet ex his, quæ & antè dixit Dionysius, & ex ipsis, quæ postea dicet. Quòd si iuxta illa duo saxa supra aquam extantia sit maris vadum

exalbe

exalbescens cautibus, quibus sub aqua iacentibus Dionysius scribit, pisces auerti in Europam, profectò hic siue scopulus, siue Insula maior esse debuit, adiacentésque cautes erutas fuisse cõuenit: aut si alibi Insula Dionysij fuit, funditus euersa est à Chalcedonẽsibus illam appellare solitis Βλαζίαν. Strabo Insulam esse tacet, sed duntaxat petram esse dicit. Pelamydes, inquit, descendentes ex ponto, cùm præterierunt Cyaneas ex Chalcedoniaco littore petra quædam alba ipsis obiecta, adeò exterret, vt statim in contrarium littus conuertantur. Plinius saxum duntaxat esse dicit: Est, inquit, in Euripo Thracij Bospori, quo Propontis Euxino iungitur, in ipsis Europam Asiámque separantis freti angustiis saxum miri candoris, à vado ad summum perlucens iuxta Chalcedonem in littore Asiæ: huius aspectu repente territi Thunni semper aduersum Byzantij promontorium, ex ea causa appellatum Auricornu, præcipiti petunt agmine. Itaque omnis captura Byzantij est, magna Chalcedonis penuria M. P. medij interfluentis Euripi, quos Plinius appellat Thunnos, Strabo, Pelamydes, sicut hodie piscatores eas appellant ascendentes in pontum, easdem verò descendentes ex ponto vocant Lacerdas. Sed an hæ sint Thunni, an Pelamydes, separato volumine erit ostendendum. Hermolaus dum Plinianum Codicem habentem M. P. corrigit, & censet legendum D. P. designare videtur saxum illud esse inter Hermæum promontorium, & Ciconium: at ex Dionysio id verum non est, qui multa loca ponit inter Insulam Βλαζίαν & Ciconium. Nam Plinius ponens illud saxum iuxta Chalcedonẽ, denotare videtur Damalicum

ſcopulum, aut alterum propinquum nunc non extantem. Dionyſius verò procul à Chalcedone ponit. Cornelius Tacitus Byzantium, ait fertili, fœcundóq; mari, quia vis piſcium in pontum erumpens, & obliquis ſubter vias ſaxis exterrita, omiſſo alterius littoris flexu, ad Byzantiorum portus defertur: in quo Cornelius labitur. Non enim id fit, cùm Pelamydes erumpunt in pontum, ſed cùm ex ponto per Boſporum erumpũt in Propontidem. Piſcatores noſtræ ætatis ignorant ſaxum illud, & negant id verum vnquam fuiſſe, Pelamydésque affirmant, in curſu Delphinorum declinare & decedere de recto decurſu. Equidem ipſe petram candicantem nunquam puto fuiſſe cauſam, cur potius Byzantium, quàm Chalcedonem: ſed quòd ex illa petra loca Boſpori naturaliter apta ſint ad deflexum in Europã. Nam à promontorio Hermæo littus Europeum incuruatur, & recedit tribus magnis flexibus, quorum primus fit à Neocaſtro ad promontorium Eſtias: ſecundus à promontorio Eſtiaco ad Clidium promontorium: tertius à Clidio, vſque ad ſinum Chryſoceras. Vnde fit, vt curſus defluxionis Boſporicæ directus delatus iuxta latus Aſiæ rapidus, Pelamydes auertat in littus Byzantiacum tranquilliùs, id quod vel ex ipſo Dionyſio colligitur, qui vt id attribuat fieri cautibus exalbeſcẽtibus, tamen earum dicit aſpectu exterritas fretum tranſire ſecundo Boſpori fluxu. Tum Strabo interea dum profitetur id accidere occurſu petræ albæ, cócedit ſimul etiam idem fieri defluxu, & locis naturaliter aptis ad defluxum Byzantium verſus, atque ad ipſum cornu ſinum Byzantiacum. Iam ſi à Meridie promontoriũ claudens ſinum

Placa

Placa sit Lembus, tum coniicere possemus sinum Placa non magnum quidem, veruntamen profundum esse portum Phrixi, & Potamonion esse, aut sinum nuncupatum Manolum, aut Enaretem fluuium, Nausicliámque opinaremur locum, quem vulgus appellat Napli, atque promontorium τὸ πρίρρον putaremus illud, quod hodie vulgò nominant Moletrinam, ex quo cursus celeris defluxionis Bosporicę defertur ad promontorium Estias. Nam inter sinum Placa, & Moletrinum nullum existit promōtorium πρίρρον: vnde fieret, vt Ciconium non foret Næocastrum Asiaticum, sed locus iam appellatus Ceeri, situs contra Estias promontorium: tum quæ ἄκρας ῥοιζούσας existimare conueniret, esse rapidos illos fluxus, qui deferuntur ad promontoria Heliæ, & Stauri, & Hermoniani. At mihi potius ἄκραι ῥοιζοῦσαι videntur existere ad promontorium, vbi rapiditas confluentiæ Bospori versat molas, quàm vlla alia promontoria ob fluctus rapidissimos totius Bospori, & maximè circunsonantis; Ciconiúmq; habendum esse Næocastrum Asiaticum. Sed vbi sit portus Phrixi, & Ciconium, vbi ἄκραι ῥοιζοῦσαι, non ex his, quæ antè dixi, iudicato, sed per te expēdito, quæ de illis Dionysius scribit.

De Naumachio, & Ciconio: & de promontoriis nuncupatis ῥοιζοῦσι: & de duobus Discis.

CAPVT VIII.

» PROPE Lycadium promontorium, inquit
» Dionysius, est Nausimachium, locus altera
» pugna nauali illustris, inde Ciconium no-
» minatum ab excessu malitiæ incolarum. Se-

ditione enim violenta pressi ex loco exciderunt, à tergo autem Ciconij sunt partim ῥοιζῶσαι ἄκραι, ex eo nominatæ, quòd circa ipsas franguntur fluctus, & cursu murmurante feruntur partim disci: maior quidem primus, multò minor secundus, ambo appellati à similitudine figuræ. Hæc quidem loca ponit Dionysius media inter Lycadium, & Chrysópolim. Plinius ait vltra Chalcedona, deinde Chrysopolis fuit, deinde Nicopolis, à quo nomen etiamnum sinus retinet, in quo portus Azari, deinde Naulochium. Ex antedictis Dionysij existimo deprauatè legi in Plinio Naulochium, rectiùs legendum esse Nausimachium. Nam quòd Hermolaus interdum censeat legi posse, non Amyci, sed Azari, citans Strabonem scribentem, in ore ponti esse Chrysopolim & fanum Chalcedonium, & regionem, quæ habet paulò supra mare fontem Azaritium nominatum, qui Crocodilos paruos alit. Id mihi ex flumine Neocastri influenti in Bosporum hodie nominato Eharete, siue Arete, atque ex loco vicino appellato Napli: interdum verisimile videbatur existimanti fortasse Naplen corruptum quasi Nicopolim. At illud idem dubium mihi videri cœpit, posteaquã profectus ad Propontidis sinum Astacenum nostra ætate appellatum Nicomedicùm in eius ora, non longè à vico hodie nuncupato Diacybissã, olim Libyssa, vbi fuit sepulchrum Annibalis. Vidi oppidum nomine Aritiũ, cuius in fontibus cepi eos, quos Aricini appellant Mauledones similes Crocodilis, quos describam in Periplo Propontidis, sed etiam inueniri dicuntur in fontibus viciniori-bus Chalcedoni. Itáque non semel conatus sum profi-

cisci

cisci ad fontes Aretæ fluminis, vt viderem, an Mauledones ibi sint, an alij: sed gentis immanis Barbaria bis me ex media via retraxit, & coëgit deserere institutúm iter. Nunc autem, vt faciliùs intelligatur, vbi fuerit portus Phrixi, vbi Ciconium, vbi ξοιζῦσαι, describam littus à sinu Placæ vsque ad Chrysopolim. Post sinum Placa sequitur sinus vulgò dictus Manolius, contra medium Hermæi promontorij latus appellatum ξώ·ν situs, egregius portus & piscosus, quem de bonitate piscationis cedere aiunt piscatores nulli sinui littoris Asiatici. Hic valles luculentas habet olim adeò pastionibus celebratas simul, & luculẽto monasterio ornatas, vt copiosum lac ex circumiacentium collium cliuis Græci nimium inaniter nunc dictitent in monasterium tubulis subterraneis ductum fuisse, quod idem proficiscens in mediam à Cappadocibus Neocæsariensibus audiui suorũ montium vbertatem pastionum vsque adeò extollentibus, vt opere subterraneo in celebre illud Cœnobium Gregorij Thaumaturgi suburbanum Neocæsareæ deductum fuisse iactitare non desinant, viámque ostendant, quam in hunc diem sua lingua appellent viam lactis. Post Manolium sinum deinceps sequitur locus situs iuxta Næocastrum, quod piscatores appellant Cormion ab arbore, vt ipsi putant, quæ ibi nulla talis est, ignorantes se deprauasse Ciconium. Quòd cùm ex ordine Anapli Dionysiani fuisse apud Neocastrum Asiaticum colligo, tum ex scholiis quibusdam perantiquis in Dionysium scriptorem orbis tradentibus maximas Bospori angustias esse inter Anaplum & Ciconiũ. Vbi verò esset Anaplus, differui, cùm tractarem promonto-

rium

rium Eſtias. Flumen autem Aretæ, quod Turci vocant Iocſou, id eſt, aquam viridem, progrediens à Solis ortu ad Occaſum, ingreditur Boſporũ iuxta Næocaſtrum, quod ab oſtio ſurſum verſus etiam ſumma æſtate ſcaphis nauigatur paulò amplius octo ſtadiis. Eius oſtium ſubeuntibus ad dextram ſpectatur amœniſſimus & maximus Regis hortus, opacus denſa ſylua arborum fructiferarum: ad ſiniſtram extat Næocaſtrum ex Aſia, ſimiliter coarctans Boſpori anguſtias, vt eaſdem ex Europa cogit, ſtringítq; arx, quam antè dixi appellari Læmocopiam. Omnium maximus fluuius eſt eorum, qui intra Chryſopolim & pontum ingrediũtur Boſporum. Omni anni tempore molas verſare poteſt, triáque moletrina exercet, vnum diſtans ab oſtio circiter octo ſtadia: alia interiora. abſunt pluſquàm tria miliaria. Fluit per vallem pulcherrimam, vndique nemoribus virentem, refertis multitudine ferarum. Piſces fert, quos Græci accolę Lelingia appellant, cuiuſmodi plurimos procreat palus Aſcania, quos crudos Sole exſiccatos edere ſolent Byzantini. Producit etiam Cephalos, & in altis gurgitibus: glanes etiam cetaceæ magnitudinis. Sinus Næocaſtri duo flumina admittit, vnum quem iam dixi nominari Areten: alterum ego Napliticum appello, ex eo, quòd effluit in Boſporum iuxta locum, quem vulgus vocat Naple, neſcio an à Nicopoli, an ab Anaplo, an à Nauſiclia. Hic à Meridie cingit Regis hortos, quos Arete cingit à Septentrione. Vtriuſque oſtium ſyluas cannarum efficit, Napliticíque confluens ſumma æſtate, etiam in locis vadoſis ea magnitudine fluere videtur, qua riui aquæductuum in gurgitibus, quos multos

habet,

habet,eadem genera piſcium, quæ in Arete perſpiciuntur. Equidem ipſe non longiùs tribus miliaribus ſecundùm eius ripam progredi metu Barbarorum auſus,proſpexi duntaxat hunc fluere per longam vallem nemoroſam,venationi regiæ accommodatam. Ab huius fluminis oſtio incipit promontorium, cuius mucro vndique percutitur fluxu Boſpori,qui rapiditate,altitudine, ſtrepitu ſonoro ſuperat omnes fluxus totius Boſpori, multas molas quotidie verſare ſolitus. Huius promontorij dorſum ab occaſu ſolſtitiali ad brumalem ortum ſurgit, ſitum contra ſinum τῶν χηλῶν. Clauditur duabus vallibus, vna à ſeptentrionibus, altera à cardine meridiano, vtraque producta in longitudinem ſtadiorum circiter octo. Vndique procliue & præceps promontorium,cuius à ſummo mucrone aſcendi quingentos paſſus primos præcipites & valde directos, reliquos ſemiplanos efficientes dorſum promontorij,quod valde ſtrictum ob valles vtrinque coarctantes, & ſcrobes treis, quos velut theatra promontorium efficit, primum extantem ſupra mucronem promontorij,complectentem ambitu paſſus amplius trecentos, diſtantem à Boſporo circiter viginti paſſus:alterum ab altero diuiſum tenui promõtorij dorſo,non latiori tribus paſſibus.Promontorij radices à primo ſcrobe ad ſecundum excurrunt in longitudinem paſſuum circiter trecẽtorum. Secundus ſcrobs magnitudine ſuperat primũ, & lapidicina olim fuiſſe videtur:paſſuum interuallum plus minus ducentorum. Intereſt inter ſecundum & tertium ſcrobem deſinentem in imam planitiem vallis prædictum promontorium claudentis ſitæ è regione promõtorij Eſtiarum.

In hanc vallem multi fontes riuulos emittunt irrigantes Regis hortos clausos excelsis lauribus, positos in ima vallis planitie, quam Græci iam vocant Cieri à genere frumenti, ignorantes temporibus Iustiniani appellatam Crochon, siue Brochon: id quod perspicietur ex Procopio. Duo, inquit, erant templa Michaëli Archangelo dicata, inter se opposita, Bospori freto diuisa: vnum in loco appellato Anaplo, in sinistro latere nauigantibus ad pontum Euxinum: alterum in contrario littore, quod antiqui προόχθους nominarunt, ex eo existimo, quia littus multum proiiciatur ex hac ora: nunc autem nominatur Βρόχοι temporis longitudine, accolarum inscitia deprauante nomina. Hæc quidem Procopius, cuius in altero Codice leguntur Crochi, & in margine quidam literis antiquis eundem locum notat Cronychion, siue Bronychion. Quid si fortasse olim appellabatur πρῶτος δίσκος? nam littus ibi non prominet, sed potiùs retrahitur in sinum, quem efficiunt promontoria ex vna parte moletrinarium, ex altera Heliacum. Itaq; temporis vetustate fieri potuit, vt πρώτον δίσκον deprauarint in προόχθους. nam si promontorium moletrinarium sit ἄκρα ῥοιζοῦσα, vt esse videtur, in latere huius vergente, potuit esse protos discos, promontorium Heliæ, quòd fluxu rapido verberatur, aliquando molas versare solito, claudit sinum nuncupatum τῆς φυλακῆς: vbi regius hortus cum sylua & turri, ex qua summæ aquæ ex altis collibus subductę saliunt: inde breui promontorio superato, adest vicus dictus Chrysoceramus, ex eo, quòd olim templum haberet tegulis inauratis tectū. Ex hoc vico effodi vidi saxa quadrata ingentia fundamentorum

rum antiquorum sub terra abdita in duodecim altitudinem pedum, indicantia ibi olim fuisse castellum munitissimum, cuiusmodi fuerunt regiæ Sophianæ nuncupatæ, aut his antiquiora palatia, quæ non longè ab æde Michaëlis, extrema iam cõmemorata Procopius fuisse subsequentibus verbis designat. Non multum, inquit, procul ab æde Michaëlis templum Deiparæ virgini sacrum longa vetustate exolescens renouauit: cuius dignitatem longum esset excutere, & sermone significare. In hoc sanè littore dextro nauigantibus in pontum spectatu dignæ iam vsque ab antiquis temporibus ædes regiæ erant, quas Rex Iustinianus omneis Deo consecrauit: deinde narrat, vt Byzantij esset magna multitudo meretricum, quibus pœnitentibus vitæ prioris, ædes regias in eodem littore sitas conuertit in monasterium magnificum. Chrysocerami fluuius æstate exarescit: inde sequitur vicus appellatus Stauros, ab occasu cinctus promõtorio, vulgò vocato Nagalon, quod rapido cursu fluxus verberatur valente voluere molas continuato, vsque ad moletrinum, à peritioribus quidem Hermonianum nuncupatum, à vulgo verò Tamborlianum, inde fluxus littoreus remissior vsque ad Chrysopolim: deinceps Dionysius institutum Anaplum continuat in hunc modum.

De Chrysopoli, & loco appellato Boue, siue Damali.

CAPVT IX.

POST Discos (inquit Dionysius) sequitur portus magnitudine & tranquillitate pulcherrimus & optimus. Ipsius magnitudinem circunscribit littus profundum & molle. supra

mare iacet campus accliuis in littus, appellatur autem « Chrysopolis, vt quidam dicunt, ex eo, quòd Persæ im- « perantes in hunc locum cogerent auri aceruos exactos « ab vrbium tributis: vt verò multi tradunt, à Chryse filio « Chryseidis & Agamemnonis ibi mortuo, & sepulto. In « hunc enim locum dicunt Chrysen fugiẽtem metu Ae- « gisthi & Clytemnestræ peruenisse cogitantem in Tau- « ros trãsire ad sororem Iphigeniam, sacerdotem initia- « tam Dianæ: sed illum morbo laborantem, hîc sepultu- « ra affectum fuisse, suóque ex nomine loco nomen reli- « quisse. Posset etiam ob portus commoditatem ita ap- « pellari, ab iis, qui mirabilia auro comparare solent. Ex « his Dionysij verbis facilè assequimur, Bospori Anaplũ esse Dionysij illius Byzantij antiquissimi scriptoris, quẽ iam sępissime citaui. Nam Stephanus antiquus vrbium scriptor, superiora Dionysij verba affert. Chrysopolis, inquit, in Bithynia prope Chalcedonem Anaplum nauiganti in dextra. Dionysius autẽ Byzantius Anaplum Bospori scribens de nomine huius hæc dicit: Appellata autem est Chrysopolis, vt aliqui dicunt, à Persarum imperio huc aceruos auri collecti ex vectigalibus redigente: alij verò plures dicunt, à Chryse filio Chryseidis, & Agamemnonis. Neq; solùm ex his Stephani verbis cognoscimus Dionysij Anaplũ esse Stephano antiquiorem, sed etiam ex ipsius Anapli discursu percipimus illum scripsisse Bospori Anaplum, antequam Seuerus Byzantium euertisset. Chrysopolis emporion fuit Chalcedonis, vbi Xenophon tradit Græcos, qui meruissent stipendia in Cyri expeditione Persica mansisse dies septẽ, vendentes prædas, quas cepissent. Idẽ in historia rerum

Helli

Hellinicarum, Attici, inquit, duces Chryſopolim Chalcedoniæ profecti, muris eam munierunt, eandémq; ad ſeruandas decimarum pecunias conſtituerunt, in ipſáq; decimam exegerunt ex nauibus ponti, præſidiúmq; triginta nauiũ cum pręfectis duobus, ibi reliquerunt. Poſtea muris nudatã fuiſſe ex Strabone patet, dum ait Chryſopolim vicum eſſe. Similiter hodie vrbs non eſt, ſed vicus laxè habitatus multis ædificiis non continuis, circuitu miliaria complectens circiter duo: ſitus partim in valle, partim in promõtoriis vallem cingentibus, quorum vnum Damalicum quàm mox appellabimus, totum ferè eiuſdem ædificiis occupatum. Portũ profundum habet in ſinum mediocriter curuatum: ſed longè olim maiorem habuiſſe occupantem imam vallis planitiem, in qua ſita eſt nunc Chryſopolis, oportet: cùm Athenienſes triginta triremes illic in præſidio tenerẽt, & nauale eſſet Chalcedoniorũ. Socrates enim, inquit, Conſtantinum magnum poſt multas pugnas terra maríque pugnatas, Licinium imperij conſortem & generum ad Chryſopolim Bithynicam viciſſe, quæ erat nauale Chalcedonis, ex quibus poſſem multis verbis diſſerere hunc portum longè multo maiorẽ extitiſſe: ſed obrutum fuiſſe partim olim deleta Chalcedone, partim poſtea Barbarorum metu, partim noſtra ætate. Vidi partem portus obrui ad excipiendam ſedem ædis Maomethanæ & Xenodochiorum, quæ cõſtruxit Regis Soleimani filia, omniáque texit plumbo, & columnis marmoreis, & porticibus, & areis amplis, & fontibus exornauit. Denique Chryſopolis reædificata eſt à Turcis, quæ diu iacuerat deſerta bellis Perſarũ & Tur-

corum, vt nullum veſtigium reſtet eorum, quæ Georgius Cedrinus dicit, Philippum Regẽ condidiſſe Chryſopolim, vt monaſterium τῆς παναχράντου θεοτόκου, vt palatia ad excipiendum Regem, regióſque liberos, hortóſque ſtruxiſſe, & piſcium viuarium: id quod in vallis planitie, vbi nunc ſunt præcipua Chryſopolis ædificia, exiſtimo lacum fuiſſe, nimirum reliquias portus antiqui. Chryſopolis quanquam eſt ſuburbana Byzãtij, tamen omnes fere Byzantini ignorant, vbi hæc fuerit, ex eo, quòd nomine antiquo exoleto, iamdudũ vocatur Scutaris, neſcio à Francis ne aliquandiu Byzantio imperantibus, Chryſon appellantibus ſcutum, an potius à ſtatione militum ſcutariorum, id quod deſignare videretur Marcellinus, cùm ait: Per Chalcedona & ſtationem tranſcurrit, ſi appoſitè legeretur ſine coniunctione, Chryſopolim ſtationem, breuitatis ergo, vt vulgò fieri ſolet, ſuppreſſo nomine ſcutariorum, quòd Conſtantinopolitanos reges crebrò vſurpaſſe eorundem hiſtoria frequens teſtis eſt. Verùm ex Codice Marcellini maximè deprauato, fateor me coniecturis vagari potius, quàm certo iudicio ſententiã dicere. At haudquaquam ferendi nonnulli, qui putant vicum, quem paulò antè dixi appellari Chryſoceramũ, fuiſſe Chryſopolim, cùm iam declararim hanc nominatã ex eo, quòd templum haberet tectum inauratis tegulis: at ex vico Chryſoceramo, vltro citróq; traiectus fieri non ſolet, ſed ex portu ſcutarico, vt loco accommodato ad traiiciendum: vnde vt nunc traiectus olim fieri ſolebat. Eſt etiamnum Byzantij ſcala omnium frequentiſſima prope portam Neorij, nominata ſcutarica, quam olim eandem fuiſſe,

quæ Chryſopoleos, & Chalcedonis cùm ex his, quæ afferam in deſcriptione Conſtantinopoleos, tum ex vſu hodie quotidiano colligere poſſumus. Nam ex porta Neorij, quæ nunc appellatur Oria, quotidie iam videmus neceſſitate quadam fieri traiectum in portam ſcutaricam, aut ſi quis traiicere velit Byzantio Chalcedonem, aut Chalcedone Byzantium, illum neceſſe habere ſurſum nauigare vſque ad ſcutarim: id quod frequenter quotidie videtur multis nauigiis ferentibus homines, & iumenta recta via non valentibus tranſire Chalcedonem: ſed ob rapidi fluxus decurſum aſcendere coactis vſque ad ſcutarim, atque ex Chalcedone volentibus tranſire Byzantium, opus eſt aſcendere ad promontorium ſcutaricum olim appellatum Bouem, ſiue Damalim, atque ad portum vſque Chryſopoleos: id quod vt fit hodie, ita olim factitatum fuiſſe ab ætate Polybij, qui ait. Ex vrbe Chalcedone volentes tranſire Byzantium, non poſſunt rectà nauigare ob intermedium rapidum defluxum Boſpori, ſed neceſſe habent iter deflectere prope Bouem, & Chryſopolim nauigare. Idem à promõtorio, inquit, appellato Eſtiis fluxus Boſpori impulſus prolabitur ad Bouem nuncupatum, qui eſt Aſiæ locus, ad quem cõſtitiſſe aiunt primùm fabulæ Io, cùm tranſiuit hoc fretum. Rurſus fluxus impulſus à loco Boue nominato, fertur ad ipſum Byzãtium: à quo non diſſentit Georgius Cedrinus, cùm ait Leonem phocam Chryſopolim occupaſſe, populúmque in vlteriore ora in aciem ſtruxiſſe apud locum, vbi in columna extat Damalis lapidea, itaque exterruiſſe eos, qui eſſent Byzantij. Ex antedictis collegeram ſcutarim eſſe Chryſo-

polim,

polim,& locum, quem Polybius appellat Bouem. Arrianus Damalim exiſtere promontorium ſcutaricum, ſitum contra promontorium Boſporium, in quo poſitum fuit Byzantium. Verùm poſtea multo planiùs noui, cùm incidi in Dionyſij Anaplũ. Poſt Chryſopolim, inquit Dionyſius, promontorium maris ictibus expoſitum prominet: multa enim nauigatio ad ipſum impulſa contra promontorium nominatum Bouem concertat. Eſt autem is locus tanquam è carceribus emittens traiicientes in Europam. In hoc promontorio exiſtit columna lapidis albi, in qua extat Bos Charetis Imperatoris Athenienſium coniux, quam hic mortuam ſepeliuit. Inſcriptio autem ſignificat ſermonis veritatem: at illi, qui vanam reddunt hiſtoriam, putant antiquæ Bouis ſtatuam, aberrantes à veritate. Inſcripti enim in columnæ baſi hi verſus ſunt,

Ἰναχίης οὐκ εἰμὶ βοὸς τύπος, οὐδ' ἀπ' ἐμοῖο
κλήζεται ἀντωπὸν Βοσπόριον πέλαγος·
κείνην γὰρ τὸ πάροιθε βαρὺς χόλος ἤρης
Εἰς φάρον ἦγε, ἐγὼ κεκροπὶς εἰμὶ νέκυς.
Εὐνέτις, ἦν Χάρητος, ἔπλεον ὅτ' ἐπλώεθ' ἐκεῖνος,
Τῇδε Φιλιππείων ἀντίπαλος σκαφέων·
Βοιίδιον δ' ἤκουον τότε, νῦν δὲ Χάρητος
εὐνέτις ἠπείροις τέρπομαι ἀμφοτέραις.

Temporibus Phocionis, qui Hypotheſes præcipuorum ſcriptorum velut indices antiquæ Bibliothecę conſcripſit, vixit Georgius Codinus, is hæc ferè omnia, quæ antè dixi, ex Anaplo Dionyſij retulit in ſua ſcripta. Poſtquam, inquit, Leo exceſſit è vita, Athenieſium Imperator Chares, cum quadraginta nauibus in auxilium

Byzan

Byzantiorum profectus ad bellum contra Philippum, occupauit promontoriũ Propontidis, quod inter Chalcedonem & Chrysopolim situm est, & in illo loco contra Philippum prælio feliciter decertauit, vbi cõiugem comitem habens morbo laborantem amisit, eámq; sepultura affecit, eíque excitauit aram, & columnã, in qua Damalis statuta spectatur ex lapide albo facta. Sic enim appellabatur illa Charetis vxor, quod etiam in ea incisis vsque ad nostram ætatem versibus patet, deinde eosdem versus affert, quos suprà scripsi. Prætereo iam non rectè Codinum tradere Charetem Atticæ classis ducem, quadraginta nauibus auxiliatum fuisse Byzantinis, cùm ex Demosthene constet, Athenienses succurrisse Byzãtiis centum & viginti nauigiis. Omitto etiam illud, quòd dicat promõtorium, in quo sita esset statua Damalis, esse Propontidis, cùm sit Bospori: hoc vnum, quod rectè scribit, accipio, nimirum hanc columnam, statuámque excitatas fuisse à Byzantiis in gratiam Imperatoris Atheniensium, cùm ex antedictis percipi potest, tum ex Psephismate Byzantiorum, quod ingenuè profitetur Byzãtium à Philippo Macedone obsessum, liberatum fuisse auxilio Atheniensium, quod Demosthenis Codex editus sic habet lingua Dorica conscriptum, qua Byzantij vtebantur coloni Megarensiũ Doricorum, ἐπὶ ἱερομνάμονος Βοσπορίχω Δαμάγητος ἐν ἁλίᾳ ἔλεξεν ἐκ τᾶς βωλᾶς λαβὼν ῥήτραν· ἐπειδὴ ὁ δᾶμος ὁ ἀθηναίων ἔν τε τοῖς προγνομένοις καιροῖς εὐνοέων διατελεῖ Βυζαντίοις, καὶ τοῖς συμμάχοις καὶ συγγενέσι περινθίοις καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας χρέας παρέχηται ἔν τε τῷ παρεστακότι καιρῷ Φιλίππου τοῦ μακεδόνος ἐπιστρατεύσαντος ἐπὶ τὰν χώραν, καὶ τὰν πόλιν ἐπ' ἀναστάσει Βυζαντίων καὶ περινθίων τὰν χώ-

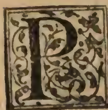
γᾶν δαΐοντος καὶ δενδροκοπέοντος. Βοηθήσας πλοίοισιν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι, καὶ σίτῳ καὶ βέλεσι, καὶ ὁπλίτους, ἐξείλετο ἁμὲ ἐκ τῶν μεγάλων κινδύνων, καὶ ἀποκατέστασε τὰν πατρίαν πολιτείαν, καὶ τὼς νόμως, καὶ τάφως: δεδόχθω τῷ δάμῳ τῷ Βυζαντίων καὶ Περινθίων ἀθηναίοις δόμεν ἐπιγαμίαν, πολιτείαν, ἐκ τᾶς γᾶς, καὶ οἰκίαν, προεδρίαν ἐν τοῖς ἀγῶσι ποτ' ὅλον ποτὶ τὰν βωλὰν, καὶ κατοικὸν ἐθέλοντα τὰν πόλιν, ἀλειτουργήτῳ ἦμεν πασᾶν τῶν λειτουργιᾶν· στᾶσαι δὲ καὶ εἰκόνας τρεῖς ἑκκαίδεκα πήχεις ἐν τῷ Βοσπορείχῳ. Prætereo cętera. Si hoc Psephisma vitiatum non esset, perspiceremus has statuas treis sexdecim cubitorum statutas fuisse apud locum Bouem nuncupatum, vbi Chares Atheniensium bello nauali pugnauit contra Philippum, túmque legeremus non Βοσπορείχῳ, sed Βοσπορείῳ χώρῳ. Cuiusmodi fuit locus nuncupatus Bos, aut promontorium Bosporium nominatum, in quo situm erat Byzantiũ. Ex antiquo Codice emendaui nonnulla, vt ἐν τῷ ἀλίᾳ, Codex antiquus habet ἐν τᾷ ἀλίᾳ, id est, in concione, vt Herodotus vtitur: ἐκ τᾶς γᾶς, antiquum exemplar habet ἔκτασιν γᾶς. Ex Polybio, Arriano, Dionysio Byzantio patet locum appellatum, siue Bouem, siue Damalim fuisse promontorium nunc nominatum Scutaricum, positum è regione promontorij Bosporij Byzantium continentis, sententiáque Polybij ita appellatum, quòd Io vacca illuc ex Europa fretum transiens appulsa fuerit. Dionysius quidem Byzantius, promontorium appellari Bouẽ consentit, sed Bouis statuam in eo excitatam ex antiquo epigrammate negat esse Ious Inachi filiæ, eámque huc non transisse, sed in Pharon: quam autem Pharon epigramma intelligat, vide an Pharon antiquam, quam suprà ostendi fuisse prope angustias fani: an illam, quam

Marcel

Marcellinus ſtatuit ſupra promontorium Chryſoceras, hoc eſt, in vrbe Byzantio. At nemo Io tradit hàc aut illàc trãſiſſe, mihi potiùs epigramma intelligere videtur Pharum Alexandrinam, negáreque Boſporum appellatum ab Io Inachi filia. Nam etiam Arrianus ſcribit quorundam ſententia aliam vaccã fuiſſe, quæ nomen dederit freto Thracio, quã dicit Phrygibus hominibus eam vrgentibus incolumen nullo metu fretum trãſiſſe, ſitum inter Chalcedonem & Byzantium, ducémq; illis extitiſſe, quibus diuinum oraculum datum erat, vt bucculam itineris ducem facerent. Cui obtemperantes, incolumes tranſierunt, & monumentũ tradit huius trãſitionis, Damalim æream excitatã à Chalcedonenſibus, locúmq; in regione Chalcedonia eſſe ait, qui forſitan eſſet is, qui vſq; ad ſuam ætatem nominaretur Damalis. Dionyſius quidem fatetur columnam ex lapide albo fuiſſe, ſed non declarat, Damalis ne eſſet lapidea, an ærea. Georgius Codinus dicit ſtatuã Bouis vxoris Charetis fuiſſe ex lapide expolito. Itaque oportet illam antiquam, vnde Boſporus appellatus fuit, quam Arrianus tradit æream deiectam & ſublatam eſſe: deinde alteram lapideam poſitam fuiſſe tempore Leonis Phocæ, vt antè dixi. Damalis lapidea ſtabat in columna. Iam non repetam, quantopere erret Tzetzes, dum ſtatuit Cyaneas inter Damalim & Cõſtantinopolim: id enim ſuprà oſtẽdi, cùm agerem de Cyaneis, quàm item auerſus à cognitione locorum labatur, cùm circa locũ Damalim teſtatur Darium pontem iunxiſſe, declaraui, dum de Hermæo tractarem promontorio.

De fonte nominato Heragora, & templo Veneris: & de æde Synodi Chalcedonensis: de Chalcedone.

CAPVT X.

OST, inquit Dionysius, locum appellatum Bouem, sequitur fons nominatus Hermagora, & delubrum herois Eurosti, secundum id existit littus supinum, & planũ, lenissimo fluuio irrigatum, in ipsóq; Veneris templum, atq; iuxta ipsum paruus isthmus multam circumscribit Cherronesum, in qua vrbs Chalcedon, paulò supra fluuium appellatum Chalcedonem sita, portus vtrinq; habens in flexibus in isthmum recedentibus, vnum quidem ad vesperam spectãtem, alterum ad Solis ortum: ipsa quidem effertur colle quidem humilior, planitie verò asperior. Multa in vrbe hac admiratione digna ob antiquitatem, & res gestas, & fortunas, & in vtranque partem mutationes: maximè autẽ admirabilia, Apollinis templum, & oraculum nullo summorum oraculorum inferius. Verùm finis esto meæ Bospori historiæ. Hæc quidẽ Dionysius, qui, vt planiùs cognoscatur, littus describã à promontorio Damalico vsque ad Chalcedonem, de qua nonnulla addens, finem ipse quoque faciã Bospori, qui procedens ad Solis occasum, flectitur promontorio Damalico ad meridianum cardinem. Iam verò inter duo promontoria, nimirum alterum Europæ, Bosporium nominatum, & alterum Asiæ Damalim appellatum. Supra mare paululum eminet scopulus, seu parua Insula distans à promontorio Damalico circiter centũ passus, tota ferme occupata ab arce, machinis bellicis munita ad arcendas naues hostiles, si quæ penitius in

Bospo

Boſporum ex Propontide erumpere conarentur, atque ab ea arce ad promontorium Damalicum tranſuerſus murus cæcus ſub aqua obductus erat, velut quædã moles, ictus ſeptentrionum excipiens nauibus ob rapidum intermedium Boſpori fluxum aſcẽdere nequeuntibus, ventúmq; à puppi expectantibus in eo loco, quẽ Dionyſius tanquam è carceribus inquit emittere traiicientes, tutiorem ſtationem efficiebat. Tamen auaritia nationis dominantis paulò antè dirutus eſt, eiúsque ſaxa tranſlata in priuatas ædificationes: à promontorio Damalico, diſtanti à Chalcedone paulò minus quàm tria miliaria. Littus eſt fere totum importuoſum & præruptum, maréque iuxta littus vadoſum, cautibúsque ſub aqua latentibus confragoſum, vt vix tentans multis locis reperire potuerim applicationem ſcaphæ, littorísq; crepidines, in pluſquam quinquaginta paſſus efferũtur præcipites, vt aſcenſus directus ſit, & præruptus à Damalico promontorio vſque ad valliculam, quæ ſinum efficit, vbi ora humilis, & littus demiſſum, & non præruptum, maréque portuoſum, in quo cernuntur ruinæ molis antiquæ, quæ olim muniebat portum, ſeu potius ſtationem, nunc gradum præſtat ad fontem in littore proximo fluentem perennem, à Dionyſio appellatam Hermagora: quem paulò antè ſubductum vidi in hortos, quos ſupra Heragoram Rex Soleimanus longis muris circumſepſit: aliis eò etiam fontibus opere ſubterraneo deriuatis, vt eorum redundantia hortis ſuperflua ſit, reſtituẽdus fluxus Heragorę longè copioſior. A fonte Heragora littus eſt ferè ſaxoſum & pręruptum vſque ad planitiem Chalcedonis ſuburbanam, vbi olim erat

ædes Veneris, & postea fuit templum diuæ Euphemiæ funditus iam euersæ supra terram; atque adeò substructiones erutæ, excepto cuniculo subterraneo, ex quo etiamnum scaturit fons. Propè est riuulus, cuius meminisse Dionysium antè vidimus: qui si nūc longè minor fluit, id attribuendum fonti constructo in eadem planitie iuxta viam Chalcedone tendentem ad vrbem Nicomediam perennem fistulam quoquo versus quatuor digitos patentem implente. Fons autem, quem iam dixi scaturire ex antiquo aquæductu diuæ Euphemiæ, distat à scala Chalcedonensi mille & centū passus. Qualis autem fuerit ædes diuæ Euphemiæ, in qua celebrata fuit synodus Chalcedonensis, & qualis eius situs, Euagrius Scholasticus amplè scribit, quæ ego breuiter attingam, sacrorum hominū cœtum habuisse concilium in Euphemiæ martyris æde, distanti à Bosporo non amplius duobus stadiis, sita in suburbano agro Chalcedoniorum Bithynorum molliter accliui, vt ambulātes in templum non sentiant, se in illud subiisse, repentéque velut ex sublimi specula vndique campos sub aspectum subiectos contemplentur supinos & planos herbis, frugibus, arboribus virescere, maréq; partim tranquillum violaceo cæruleóq; colore purpurescens, ad littora adludere, amœnúmque quiddam exhibere, partim murmure sonans, fluctibus efferatum, lapillos, & conchas, & algas prouoluere. Inde addit Euphemiæ ædē vel hoc ipso ornari, quòd sita sit ante oculos Constantinopoleos, & quòd constet tribus membris magnorum ædificiorum ornatis, amplitudine, & laxitate, & pulchritudine columnarum, & tectis elegātibus. Sed quid conor

in lu

in lucem edere scripta Euagrij, vel hoc ipso nobilia facta, quòd nobilibus & planè regiis Parisiorum characteribus iamdudum peruulgata etiã longè vltra Chalcedonem vagentur. Chalcedon, quam Herodotus appellat Chalcedoniam, à Dionysio quidem constituitur paulò supra Chalcedonem fluuium. Sed tacet Dionysius, id quod Arrianus & Menippus loquuntur, appellatam ab eodem flumine Chalcedone. Arrianus in sua historia Bithynica dicit eam nominatã à filio Saturni nũcupato Chalcedone, à quo primùm fluuius illic fluẽs nominatus est Chalcedon: deinde vrbs Doriensibus illuc coloniam vbi deduxissent, nominata est eo nomine, quo flumen incertus quidam Historicus dicit vocatũ à filio Chalcantis vatis. Alij aiunt à Chalcide vrbe Euboæ, quæ illuc Coloniam misisset. His quidem Dionysius orbis descriptor consentire videtur Chalcedonios appellans Chalcides. Ille verò tradens à filio Chalcantis vatis motus fuisse videtur nobilitate oraculorum Chalcedonicorũ. Arrianus narrat, vt alter & vicesimus dies omnium mensium nefastus à Chalcedonensibus institutus est, ex eo, quòd cùm illo die alia haudquaquã prospera passi sint, tum Pharnabazus Persa eorum pueros exciderit & penitus castrarit, & miserit ad Darium. Idem ait morbum in Chalcedonios sæuisse diuina ira, eosdémque sua virilia abscidisse, quòd sacrificia quædam neglexissent. cæcos Chalcedonios oraculum dixit ea de causa, quòd Megarenses huc primùm nauigantes eligere nescissent Byzantiorum solum vberius. Herodotus similiter scribit Megabizum, cùm intellexisset decem & septẽ ante annis Chalcedonios, quàm

Byzantios vrbem Chalcedonē condidiſſe cęcos dixiſſe, quòd præſente meliore loco elegiſſent peiorem. Chalcedonij, inquit Theopōpus, priuſquam rempublicam participaſſent, communicaſſéntque cum populari gubernatione Byzantiorum, omnes quidem in officiis inſtitutíſque rectè viuendi erant. Poſt verò quàm democratiam Byzantiorum guſtauerūt, vitam quotidianam maximè frugalem & temperatam luxu, delitiíſq; corruperunt ac deprauarunt, ſimúlque euaſerunt ſumptuoſi, potandíq; amantes. Viros excellentes procreauit Chalcedonia, è quibus Thraſymachus ſophiſta, qui primus periodum, & colum demonſtrauit, diſcipulus Platonis & Iſocratis, recentes Hiſtorici, qui ante quadringentos annos ſcripſerunt, tradunt ſua ętate Chalcedonios non dare operam literis, ſed Thunnorum piſcationi, artíq; cæterorum piſcium retibus & lineis capiendorum, victúmque manibus quærere, parúmque aut nihil curare literas: at nunc ne piſcari quidem ſciūt, ac potius agros duntaxat colunt, piſcandi adeò ignari, vt Thunnos & Pelamydas ex foro Byzantiorū emere habeant neceſſe: cùm olim conſtet notiores fuiſſe Pelamydes Chalcedonias, quàm Byzantias. Sic enim, inquit, Varro Paguri Samij, Phrygia Attagena, Grues Melicę, Hedus ex Ambracia, Pelamys Chalcedonia, Murena Tarteſia, Aſelli Peſimuntij, Oſtrea Tarentina, Pectúculus Chius, Elops Rhodius, Scari Cilices. Quòd autem Dionyſius tradit, Chalcedone oraculū Apollinis fuiſſe non inferius Delphico. Lucianus id confirmat, antiquiſſimum qui aſſerit, cùm Alexandrum ait pſeudomantem ſocietatem iniiſſe cum Byzantio quodā Chronographo ſcelerato, qui

qui appellaretur Cocconas. Hi cùm inter ſe cogitarent Delphos, Claron, Delum, Branchidas diuites factos ex arte diuinandi, conſtituerunt vaticinationis oraculum excitare, ac primùm conſiderarunt de loco Cocconas, Chalcedonem probabat locum commodum eſſe mercatoribus frequentem. Alexander præferebat vrbẽ Paphlagoniæ nominatam Aboni mœnia, cuius ſententia vicit. Itaque profectis ipſis Chalcedonem, vtile quippiam vrbs viſa eſt habere in Apollinis templo, quod illic antiquiſſimum eſt: tabulas æreas defodiunt, in quibus inſcriptum inciſúmq; erat, vt quàm mox Aſclepius cum ipſo Apolline patre accideret in pontum, vt occuparet Aboni mœnia. Harum tabularũ de induſtria inuentarum fama, ſtatim Bithyniam & pontum peruagata peruenit Aboni mœnia, vrbem vt dixi Paphlagoniæ, ciúsq; incolas ita mouit, vt templum ædificare cœperint, quò Alexander profectus eſt. At Cocconas Chalcedone remanſit duplicia, planéque ambigua oracula quædam conſcribens. Ex Apollinis Chalcedonici tripode manaſſe arbitror oraculum, quod Socrates ſacræ hiſtoriæ conſcriptor tradit, cùm Valentis Imperatoris indignatione muri Chalcedonis euerterentur, in fundamentis inuentam fuiſſe tabulam lapideam, verſus continentem ſubſequentes:

Ἀλλ' ὅτε δὴ νύμφαι ἱερὸν κατ' ἄστυ χορείην·
Τερπόμεναι στήσονται ἐϋστεφέας κατ' ἀγυιάς
Καὶ τεῖχος λουτροῖο πολύστονον ἔσσεται ἄλκαρ.
Δὴ τότε μύρια φῦλα πολυσπερέων ἀνθρώπων,
Ἄγρια μαρμαίροντα κακὴν ὠθεύμενα ἀλκὴν.
Ἴστρου καλλιρόοιο πόρον διαβάντα σὺν αἰχμῇ.

Θρηικίης δ' ἐπιβαίντα σὺν ἐλπίσι μαινομένῃσιν

Αὐτοὶ μὲν βοιόβιο τέλος καὶ πότμον ἐπίασσι.

Huius oraculi declarationem afferam, cùm tractabo decimam regionem Cōſtantinopoleos. Sed vt planiùs perſpiciatur Dionyſij Chalcedonica deſcriptio, & quales ſint hodie portus, quos idem Dionyſius antea dixit Chalcedonem vtrinque habere: atq; vt internoſcatur, vter horum poſtea appellatus fuerit Eutropij portus, ſubiiciam nonnulla. Chalcedonia vſque ad hanc ætatem ſuum nomen retinet, olim magna & pręclara vrbs, nunc exiguus vicus: hæc enim iterum, & ſæpius vaſtata, primò à Perſis, iterum à Valente Imperatore muris ſpoliata, deinde à Gotthis euerſa, quā poſt Cornelius auitus aliqua ex parte reſtituit: poſtea à Saracenis, poſtremò à Turcis funditus deleta, vt duntaxat perparuus vicus ſuperſit, nulla extant mœnium veſtigia ſupra terram, neque ſub terra, niſi raris locis fundamēta alta ingentibus ſaxis quadratis conſtructa, quæ penitus effodi nuper vidi in ædificationem ſubſtructionum, quas Rex Soleimanus molitur in tertio Conſtātinopoleos mōte. Portuum aliquot ruinæ cernuntur, atque nonnulla ſcoria metallorum in ea regionis parte vbi moneta excudebatur, tum extat aquæductuum ſubterraneum opus lateritium, quo per vrbem aqua ducebatur, ſicq; portui accommodabatur, vt ſupra molem lōgè excurreret ad vſum nauigantium. Chalcedon ſita erat in promontorio peninſulam efficiente, ad medium intumeſcēte, ex tribus partibus leniter accliui, ex quarta parte paulo accliuiore, & depreſſiore in vallem, per quam fluuius Chalcedon delabitur in Propontidē. Promontorij pars

Solis

Solis occasum conspiciens cingitur Bosporo, pars verò vergens ad Meridiem, ortúmque hybernum, clauditur Propontide: at ad Orientem æstiuum spectans, eminet in vallem, per quam Chalcedon riuus quidam paruus, sed ripis altis coërcitus profundus delabitur & salsus in longitudinem amplius mille passuum vsq; ad pontem lapideum transmittentem Chrysopoli viatores Nicomediam. Ab eo ponte vsque ad Bosporum Isthmus patet in latitudinem circiter octo stadiorum. Hic fluuiolus etsi exiguus, vt iam nomine careat, accolæq; duntaxat appellent Potamion, prorsus ignorantes, olim nominatum fuisse Chalcedonem: tamen omniū ferè scriptorum testimoniis nomen dedit vrbi Chalcedoni: cuius etiam Xenophon meminit libro primo Hellinicorum, cùm Alcibiadem quidem ait vniuerso exercitu Chalcedonem à mari ad mare cinxisse, & partem, quæ pertinebat ad flumen, muro ligneo sepsisse. Pharnabazum verò, cùm is propter fluminis angustias, ac munitionum propinquitatem in vrbē ingredi ad ferendum Chalcedoniis auxilium non posset, in Heraclium Chalcedoniorum discessisse. Littus, quod plusquàm ex dimidia parte circuit promontorium, in quo iam dixi sitam Chalcedonem, excepta parte, quæ plana est, vbi portus est, & vicus Chalcedon, abrumpitur in præcipitē procliuitatem, vt ferè erectum sit in altitudinem amplius vigintiquinque passuum, non modò in terra saxeis crepidinibus inuium: sed etiam in mari cautibus malè tutum nauigiis, nisi vbi portus fuerunt. Si ab extremo mucrone, seu angulo promontorij Chalcedonici dirigas lineam ad medium promontorij dorsum, in quo sita est

Constantinopolis, perspicies lineam dirigi ab ortu hyemali ad occasum solstitialem, & diuidere Bosporum à Propontide, & secare Hippodromū, & tendere ad ædes Paia siti Regis positas in iugo tertij collis, inde procedere ad ædes Mamethi Regis sitas in quarto colle, totúmq; dorsum promontorij secare à fronte ad muros, partem vrbis circuitu maris carentē claudentes. Si verò ex eodem extremo mucrone promōtorij Chalcedonici lineam duceres ad angulum scutaricum, videres eam progredi à Meridie ad Septentrionē, relicto flexu molliter curuato, vbi est portus Chalcedonis, & littus humile, & planū, nunc portus obrutus, & moles quotidie exportātur: atq; vbi olim portus magnis nauibus patebat, nūc alicubi non patet scaphis, ob syrtes & breuia. Iuxta Isthmum existit colliculus à septentrionibus situs inter Isthmum & planitiem, in qua dixi ædem fuisse diuæ Euphemiæ, humilis quidem ille, sed cōmemoratus ab Appiano, quem Mithridates, cùm obsideret prætorē Cottam intra Chalcedonē clausum, vterque exercitus occupare conabatur. Chalcedonem habuisse portū cathena clausum, capientem amplius sexaginta naues patet ex Appiano: is enim ait classem Mithridatis in portū Chalcedoniorum vi irrupisse, catenásq;, quibus ostium portus, claudebatur, rupisse, & quatuor naues exussisse, sexagintáque ex portu captas secum abduxisse.

De portu Eutropij, & Heræo promontorio: & de antiquis regijs ædibus appellatis Heræis. CAP. XI.

LATVS promontorij Chalcedonici vergēs partim ad Meridiem, partim ad ortum hybernú, efficit sinum vulgò appellatum Calamotum, intus

intus recedenté plus minúsve octo stadia. In hoc medio latere videntur vestigia antiquæ molis portus, quē Episcopus Chalcedonēsis mihi persuadere conabatur fuisse olim appellatum portū Hirenæ, corruptè quasi ἡραίου; mihi potiùs à Regina Hirene. Nam portus τοῦ ἡραίου est in contrario promōtorio, potiúsq; appellatus ille olim fuit portus Eutropij, cuius meminit Zonaras. Ad cædē, inquit, Mauritij Regis mouetur Phocas, & in Eutropij portu primum eius quatuor filios interficit, nihil aliud tum dicentis, quàm hoc ipsum: Iustus es domine, & iustum iudicium tuum: denique ipsum Mauritiū tollunt. Idem alio loco dicit, Chalcedone esse portū Eutropij, sed non declarat, an in Bosporo, an in Propōtide. Nam ex antedictis Dionysij scimus Chalcedonem vtrinque habuisse portus. Verùm ex Procopio assequi possumus, fuisse non longè ab Heræo, cùm ait Iustinianū portum alium construxisse in vlteriore continente in locis Eutropij nominatis, non procul remotis ab Heræo. At vbi fuerit portus Eutropij, planè scire nequimus, nisi sciamus, vbi fuerit Heræum. Itaque id paulò altiùs inuestigandum est. Demosthenes in libris, quos scripsit de rebus Bithynicis, sic ait:

Ἔστι πὸ πάροιθε κλυτῆς Χαλκήδονος
Ἄκρα ἡραία προὔχουσα πολυσπιλάς. ἔνδοθεν
Δ' αὐτῆς λαίναιον περὶ τεῖχος ἰὼν κοιλαίνεται
Εἴσω κόλπος ἅλος· φαίνεσκεν ἰδὼν βαθυδίνεαν
Γ' αὐτῷ ἐμμελίναι· ἰαμμένη δὲ καὶ οὐ βαθείας
Ἔστι θαλάσσης, ἔνθα τε νῆας ἄγουσ' οἰόμενοι σκέπος
Εἶναι αὐτοφυοῦς ὅρμοιο· κακὸν δ' ἐγκύρσαν
Ἐσίμω.—

Ex quibus assequimur Heræum promontoriũ esse contra Chalcedonem, habēs multas cautes concauas circa mare, quód intus recedens sinum efficit, quem intuens putat profundũ esse, cùm reuera sit prorsus fruticosus, & herbosus, & minime profundus: nam eò, qui naues adduxerunt, putantes protectionem naturalis portus, in præsens inciderunt periculum. Ex his Demosthenis versibus percipimus ἥραιον esse promontoriũ, quod hodie vocant acram Ioannis Calamoti, & sinum, quē Demosthenes describit esse illũ, quem ab Occidente claudit promontorium, in quo fuit Chalcedon: & promontorium Ioannis Calamoti cingit ab Oriente, cuius ostium patet in latitudinem octo circiter stadiorum. Totus verò eiusdem ambitus cōplectitur plus minus quinque miliaria, cannarum syluis, herbísque frequens eius ora cernitur: vnde nomen templum proximũ diui Ioannis Chrysostomi Calamoti inuenit. Hic sinus o im duos portus molibus munitos habuit, vnum olim nominatum Eutropij, nunc Hirenæ, situm in littore sinus occiduo iuxta Chalcedonē: alterum nominatum Heræum positum contrario in littore ad Orientem pertinente. Hos ambos portus fuisse in sinu Ioãnis Calamoti ex Procopio percipimus, cùm ait ædes regias Iustinianum construxisse in Heræo, quod Iustiniani temporibus Hierion, siue Hieriam appellarent, ibidémque portum molibus sepsisse littus, quæ antea vtrinque ventis, & vndarum incursibus expositum tutum à ventis effecisse innumerabilibus & maximis arcis saxorum plenis in vadum aliis supra alios vsque iniectis, quoad vtrinq; brachia exaggerata supra aquam extiterunt, extrinsecúsque

cúsque circa moles ſaxis rudibus & duris proiectis ad excipiendos impetus fluctuum,& ventorum hyemaliũ portum quietum perfeciſſe, vnúmq; in portum aditum nauibus reliquiſſe. Addit Procopius,vt iuxta portũ Iuſtinianus ædes ſacras condiderit,& porticus,& vias,balnea publica,& alia ferè omnia ædificarit,nihilo inferiora regiis ædibus vrbis: deinde adiungit portum alium conſtruxiſſe in contrario continente, in locis Eutropij nominatis,non longè remotis ab Heræo. Ex quibus patet portum Eutropij eſſe Chalcedonis portum ſpectantem ad Solis ortum, portúmque Heræum illum, quem nunc vocant molem Ioannis Calamoti.Horum amborum portuum vſq; ad hanc diem molium & brachiorum veſtigia extát magna quidem ex parte diruta, ſed quæ nonnullam ſtationem nauibus accommodent:reliquorum verò ædificiorũ veſtigia funditus deleta ſunt, exceptis parietibus ædis ſacræ,& ciſterna maxima, vndique lateritiis parietibus cincta, ſed ſpoliata tecto teſtudinato,& columnis teſtudinem ſuſtinẽtibus, de qua Georgius Cedrinus ita ſcribit: Macedonius Rex palatia in Herçis exornauit,& ciſternam expurgauit,quam Heraclius terra obruerat, in hortúmque redegerat oleribus cõſitam. Idem paulò infrà ait:Rex Heraclius vbi ſui diei natalis rationem à Stephano Philoſopho didiciſſet,prædicente Heraclium ex aqua interiturum,cùm aliás ciſternas obruit,tum illam ſitam in Heræis,quam Macedonius perpurgauit, regiáſque ædes in antiquam formam reſtituit,& pro horto in ciſterna conſito Nymphæum aqua lucida abundans induxit. Quàm autem multórum ſcriptis celèbretur palatium Heræũ, è mul-

tis non

tis nonnullos, qui mihi iam veniunt in mentem, afferã. Sozomenus scribit Theodosium Regem mandasse Demophilo præfecto Arrianis Cõstantinopolitanis, vt cu raret statuta in concilio Niceno seruare, & populum in vnum cõsensum reducere, aut ab ædibus sacris cedere. Demophilus aduocauit concionem populi, atq; Regis sententiam declarauit, & abstinens ab ædibus vrbis con cionem indixit in suburbana Hieria nuncupata. Quoniam, inquit, lex præcipit, si vos persequuti fuerint ex vna vrbe, fugite in aliã. Alij Historici tradunt Constantinum Iconomachum contra imaginum cultum concilium iniquum triginta octo Episcoporũ habuisse in palatio Hieriæ, prætereo cæteros, vnam duntaxat inscriptionem subiungã, quæ erat incisa in aditu Hieriæ,

τοῦτον ἰουστινιανὸς ἀγακλέα δείματο χῶρον
ὕδασι, καὶ γαίῃ κάλλος ὑφηρμόσας·
κοίρανοι ὑμετέρην ἀρετὴν κάρτος τε καὶ ἔργα
αὐδήσει χρόνος αἰὲν ἕως πόλος ἀστέρας ἕλκει.

Iam vt planiùs intelligatur situs promontorij Heræi, & an idem, quod aliqui existimarunt Heręum, & Eurion, & Yris describam oram maritimam, ab acra Ioannis Calamoti vsque ad aliquem finem. Promontorium Calamoticum circuitu complectitur ampliùs octo stadia, eius ceruix efficiens Isthmum non excedit latitudinem ducentorum passuũ, vrnæ similitudinem gerit, seu ollæ. Nam vt olla est collo angusto, ita illud ceruicem habet angustam, deinde dilatatur, intumescítq; in ambitum circiter octo stadiorum: sed ita, vt vndique sit crepidinibus præruptis & saxosis, præterquàm à ceruice, quæ ita plana est, vt ex vtroque littore aspicientes mutuo

aspectu

aſpectu fruantur. Forſan ita Heræum promontoriũ appellatum eſt ἔυρον ab olla defoſſa. Sic enim Stephanus ait, promontorium Heræum, contra Chalcedonem ſitum, quod alij ἔυρον, ſiue ἔυειον appellarunt, hi qui aiunt ibi cytras, hoc eſt, ollas defoſſas inueniſſe, & oſſa: verùm aliam eſſe acram Heræam, aliam ἔυρον, ſiue Yrim, patet ex Artemidoro: is enim ſcribit ab Acrito promontorio nauiganti centum decem ſtadia ſitum eſſe promontorium Yrim, ſiue Euron nuncupatũ, cui obiecta eſt Inſula Pityodes, & alia Inſula nomine Chalcites, quæ, vt explicatiùs perſpiciantur, deſcribã ſubſequens littus. Poſt promontorium Heræum pergenti ad ſinum Nicomediæ ſuccedit aliud promontorium, quod vulgus vocat Zaritrion, neſcio, an quaſi χυτρίδιον. nam accolæ in hunc diem iactitant inueniſſe ollam auro plenã in huius loci vicinia: ex Inſula Pityode nauigaui recta via in Continentem ad Villam ſitam in ora maritima, quam Græci vocant Obriam, ſiue Abriã. Turci appellant eam Maltepet, ſitã ad radices extremas promontorij poſiti cõtra Chalcitim. Vide, an hoc ſit Euron, ſiue Yris promontoriũ, an illud quod iam dixi appellari Zarritrion. Verùm vt meliùs intelligatur ſitus Chalcedonis, & vbi fuerit ἥραιον, paulò extra Boſporum vagabor, ſed in conſpectu Chalcedonis & Byzãtij, qđ paulò poſt deſcriptur⁹ ſum.

De Inſulis ſuburbanis Byzãtij & Chalcedonis, & primùm de Inſula Prota, & de Oxia & Platy: CAP. XII.

RTEMIDORVS in vndecimo libro Geographiæ ait ab Acritico promontorio prænauigãti Euron ſtadia centum & decem: promõtorium ſitum eſt, appellatum Hyris,

& Insula huic obiicitur Pityodes, & altera Insula nominata Chalcitis: alia Prota dicta, à qua ad vrbem Chalcedonem stadia quadraginta: Protam appellatam existimo, quod prima occurrat venientibus Byzātio & Chalcedone, à Græcis vsq; ad hanc diem nominatur πρώτη: distat ab vrbe Byzantio paulò amplius sexaginta stadia, eius longitudo à Septentrionibus procedit ad Meridiem: iuxta eius littus vergens ad Orientem vicus est sub se habens portum subiectum, supra vicum duæ cisternæ rotundæ, quarũ maior laxatur in amplitudinem magni hemisphærij. Thermarum magnarum Byzantiarum Insula duobus verticibus prominet, altero vergente ad septentriones, altero ad cardinem meridianũ. Dicitur circuitu complecti circiter tria miliaria, à Meridie habet Insulam Antigonon, à qua abest octo circiter stadia inter Meridiem & occasum brumalem, intuetur duas Insulas, quarum altera Platys, altera Oxia appellatur, in acutum verticẽ fastigiata, vndique præceps & prærupta: altitudine ad perpendiculũ dimensa, superat omnes colles Byzantij. Ex aliquibus partibus ascensus in ipsam non patet ob directos cliuos, multa etiam nunc vestigia retinet cisternarũ, aliorúmq; ædificiorum. Aiunt ibi regiam arcem, & velut secessum caprensem aliquorum regum extitisse, quod à rei veritate omnino alienum non videtur, propterea quia naturali munitione tuta videtur. Habet portũ subiectũ Oriẽti, cuius moles distractæ cernũtur, lauro abũdat, & multis generibus florũ, sed nusquam circa Byzantiũ tanta cibi bonitate Ostreæ capiũtur, quàm circũ hanc Insulã. Ab hac non longè est Platys Insula, humilis & ferè plana.

De Insu

De Insula Antigono, & de Insula Pityode.

CAPVT XIII.

QVAM Græci nostræ ætatis appellant Antigonon, Zonaras ait olim vocatã Panormũ, Insulam nunc Antigoni nominari. Plinius inter Insulas Proponticas numerat Antiochiam, vide num aliquis Codex Plinij antiquus habeat Antigoniã. Insula ab Aquilone efficit littus excelsum & præruptum, eius quædam pars intuens Meridiẽ eminet rupibus abruptis, vsque ad summũ fermè verticem. Ab occasu sunt littora rupibus pręruptis aspera, sed longè demissiora: in omnes partes existit decliuis, vndique eius ascensus est stadiorũ circiter quatuor: in multo excelsiorem altitudinem effertur quàm Prota, in summo vertice ædes sacra etiamnum extat, & iuxta ædẽ cisterna Signino opere munita, concamerata lateritio tecto. Sunt ibidem etiam putei iugis aquæ. Ab Oriente habet vicum in littore situm, circa vicum sunt aliquot vineæ: reliquæ partes sunt tectæ eryca, arbuto, rore marino, ilice, ladano. Tota Insula lapidosa scatet minutis lapillis. Contra vicum est Insula exigua, cuius circuitus non excedit quatuor stadia, altitudo non superat quinquaginta passus (intellige quos cõficere soleo in ambulando, vt intelligi oportet in omnibus passibus antè iam à me commemoratis) quæ vulgò appellatur Pitys, hæc Pityodes dicitur ab Artemidoro, quam tradit sitã contra Continẽtis oram nuncupatam ἰωαρ. Equidem cùm Artemidorus ordinatim ponat Pityodẽ, & Chalcitim, & Protam, existimo Pityodem Artemidorũ intelligere, esse aut Antigoniam, aut eam, quam iam Græci appel-

lant Insulam principē: nam cur cōmemoraret tam exiguam Insulam, & proximam magnam præteriret?

De Chalcitide Insula. CAP. XIIII.

HALCITIS Insula à Græcis nostræ ætatis nominatur Chalcis, distat ab Antigonia quatuor stadia. Menippus in periplo Bithyniæ Chalcitidem Insulam constituit contra Chalcedonem, cámque dicit habere æris metalla, Chalcitidem eandem esse, quam Stephanus appellat Demonesum: assequor, ex eo, quòd dicit Demonesum Insulā sitam circa Chalcedonem, habere Cyani metallā, & Chrysocollā, & aurum preciosum, & coronariū, quod oculis ægrotantibus medicinam afferat. Nulla alia Insula circa Chalcedonem metalla habet, nisi Chalcitis. Aristoteles similiter scribit: Demonesus, inquit, Insula Chalcedoniorum (sic enim legendum est, non vt habet Codex editus χαρκηδονίων) à Demoneso homine appellatam esse, haberéque Cyani metalla, & Chrysocollam, & aurum eximium in ea inueniri. Quòd sit oculis remedium, atque æs, quod Aristoteles appellat χαλκὸν κολυμβητὴν: ex eo opinor, quòd vt ipse addit, ex mari profundo duos passus vrinatores illud extrahant, ex quo factā idem adiūgit statuam in vrbe Sicyone statutam in antiquo templo Apollinis. Ex antedictis liquet, quàm erret Plinius, qui dum enumerat Insulas Propōtidis, dicit Demonesum Insulam sitam esse ante Nicomediā, cùm nulla Insula existat in sinu Nicomediæ olim appellato Astuceno. Verùm vt clariùs perspiciatur Demonesus eadem Insula esse, quæ Chalcitis, vt nunc sunt, ostēdam vestigia

vestigia metallorum, & situm Insulæ, quæ tribus verticibus, seu collibus intumescit: vnus vergit ad Aquilonem, alter ad Occasum, tertius ad Orientem. Insulæ latus meridianum est præceps, & abruptum, in rupes excepto sinu, admittẽte recessum maris portuosum, quoquo versus patentem paulò plus stadio, tutum ab omni vento, excipio Austrũ. Circa hunc sinum existunt aggeres scrobium, pleni ruderibus cæruleis, reiectis ex effossione æris, & Chrysocollæ, & cærulei: atq; inter ipsa rudera collegi eximium cæruleum, & absolutam Chrysocollam. Quòd si vadum maris ibi effoderetur, sine dubitatione inueniretur aurum illud ab Aristotele laudatum. Aggeres scrobiũ sunt in radicibus vallis supra sinum iam dictum eminẽtis, & secantis Insulam à mari meridiano ad mare septẽtrionale, cuius quidem vallis in parte media elata in iugum Insulæ est domiciliũ solitariorum sodalium Græcanicæ religionis, vbi Nymphæa magna signino opere elaborata, plena iugi aqua manante, ex vertice pertinente ad Orientem. Littus intuens Solis ortum habet vicum nuncupatum à nomine Insulæ, sub vico statio nauigiorum.

De Insula Principis. CAP. XV.

INSVLA Principis distans à Chalcite circiter quinque stadia, nominata est à frequenti habitatione filiarum principũ, virginitatem solitariam profitentium. Georgius Cedrinus ait Iustinum nepotem Iustiniani ædificasse solitariam vitam agentium domicilium nominatũ Principis suburbanũ Constantinopoleos. Zonaras scribit Nicepho-

rum Hirenem exulem eiecisse in Insulam Principis appellatam, in qua monasterium ipsa ædificauerat, vnde fortasse Insula appellata fuit Principis. Longè dimidio maior existit, quàm Chalcitis, omneis antedictas Insulas altitudine superat aut æquat. Ab Oriente æstiuo vicum habet nominatum Principis, situm in planitie littorea. In eius littore vergenti ad ortum æquinoctialem spectantur fundamēta sumptuosa antiqui monasterij, vbi amplius quingentæ solitariæ fœminæ viuere solebant. Contra monasterium sita est Insula exigua, paruo interuallo distans, nominata Anterouitos. Inde in eodem littore sequitur vicus nominatus Carya, supra vicum modicè eminet iugum contractum in vallem, cinctam duobus verticibus, quæ secat mediam Insulam ab ortu ad occasum: Insulæ littus intuens Meridiem, rupibus circumuallatur, littus verò spectans ad Solis occasum, minoribus rupibus cingitur: denique Insulæ circuitu nō excedit sexaginta stadia. Habet à Meridie vicinam Insulam, quam vocāt Andron: ab oriente æquinoctiali habet alteram Insulam nominatam diui Andreæ, distātem plus minus decem miliaria, vndique excelsis rupibus & præruptis munitā, excepto latere conspicienti Solis ortum, vbi domicilium sodalium sectæ solitariæ. Diuiditur hæc Insula à Continenti mari lato quatuor stadia. Paulò vltra hanc Insulam pergenti ad sinum Astacenum eminet promontorium, quod vsque ad hanc ætatem appellatur Acrita, vt vocatur à Ptolemæo, quod Menippus dicit distare ab vrbe Chalcedone stadia sexaginta. Omnes antedictæ Insulæ abruptæ à Continente videntur, quarum quatuor nimirū Prota,

Antig